

## Bind 3 af 15

# Udvalgte værker af Lenin

Et skridt frem, to skridt tilbage (1904)

## Indholdsfortegnelse

Til den danske udgave .....	7
Et skridt frem, to skridt tilbage .....	9
Forord .....	11
a) Kongressens forberedelse .....	15
b) Betydningen af grupperingerne på kongressen ....	17
c) Kongressens begyndelse episoden med organisationskomiteen .....	20
d) Opløsningen af gruppen Jusjnyj Rabotjij .....	28
e) Episoden med sprogenes ligeberettigelse .....	31
f) Agrarprogrammet 37	
g) Partilovene – kammerat Martovs udkast .....	44
h) Diskussionen om centralisme forud for splittelsen blandt Iskra-isterne .....	54
i) Lovenes paragraf 1 .....	57
j) Uskyldige ofre for en falsk beskyldning for opportunistisme .....	77
k) Fortsættelsen af debatten om lovene. Rådets sammensætning .....	88
l) Afslutningen på debatten om lovene. Koopteringen til centrene. Rabotjeje Delo's delegerede udvandrere .....	93
m) Valgene. Kongressens afslutning .....	105
n) Det generelle billede af kampen på kongressen – Den revolutionære og den opportunistiske fløj i partiet. ....	131
o) Efter kongressen. To kampmåder .....	143
p) Små ubehageligheder bør ikke spolere en stor fornøjelse. ....	161
q) Det nye Iskra. Opportunismen i organisationsspørgsmål .....	171

r) Lidt om dialektik. To omvæltninger .....	198
<i>Tillæg</i>	
Episoden med kammerat Gusev og kammerat Deutsch	204
Noter .....	213
Navneregister. ....	231

## Til den danske udgave

Lenin udarbejdede Et Skridt Frem, To Skridt Tilbage i månederne januar-april 1904 for at give medlemmerne af Ruslands Socialdemokratiske Arbejderparti indsigt i karakteren af de divergenser, som i tiden efter partiets 2. kongres i juli-august 1903 havde ført til en dybtgående krise i partiet.

På 2. kongres var der vedtaget program og love og valgt ledende organer. Diskussionen på kongressen havde åbenbart stridspunkter, som ved afstemningen fandt udtryk i flertal og mindretal. Hverken flertal eller mindretal var på den ret uensartet sammensatte kongres fast etablerede, tallene kunne variere, men ved afstemningerne om valget af de ledende organer opstod en deling, som siden gav navn til to hovedretninger: et flertal (bolsjinstvo, bolsjevikker) og et mindretal (mensjinstvo, mensjevikker).

De centrale organer var: en centralkomité, hvis medlemmer som regel arbejdede under illegale vilkår i Rusland, en redaktion af partiorganet Iskra, som blev udgivet i udlandet, og et partiråd. Centralkomiteen skulle varetage organisatoriske og praktiske arbejdsopgaver, redaktionen den ideologiske ledelse. Partirådet, det højeste organ, skulle koordinere centralkomiteens og redaktionens arbejde.

Redaktionen af Iskra blev på kongressen skåret ned fra seks til tre medlemmer: Lenin, Martov og Plekhanov. Lenin var den centrale skikkelse blandt bolsjevikkerne, Martov blandt mensjevikkerne. Plekhanov, som tidligere havde indtaget skiftende positioner, gik snart over på mensjevikkernes side, idet han egenmægtigt inddrog de tidligere, nu ikke valgte redaktører i redaktionen. Disse tre sluttede sig til mensjevikkerne. Lenin kom altså i afgørende mindretal og trådte ud. Hans forbliven i en redaktion med mensjevikisk flertal var umulig, da redaktionen netop skulle stå for den ideologiske ledelse. Lenin blev til gengæld optaget i centralkomiteen og virkede for sine synspunkter ud fra denne position. I bogen betegner Lenin mensjevikkernes optræden som opportuniste i organisations-spørgsmål. I et forord til en ny udgave af den i 1907 skrev han:

»Bogen skildrer det første stadium af splittelsen mellem mensjevikker og bolsjevikker, som tog sin begyndelse på 2. kongres... Væsentlig forekommer mig her analysen af kampen mellem taktiske og andre anskuelser på 2. kongres og polemikken mod mensjevikkernes organisatoriske anskuelser; begge dele er nødvendige for forståelse af mensjevismen og bolsjevismen som retninger, der har sat sit præg på arbejderpartiets hele virksomhed i vor revolution.«

Bogen fik stor udbredelse. Det fremgår af politirapporter, at den blev fundet ved razziaer mange steder i landet.

I bogen udvikler Lenin sin lære om partiet, i fortsættelse af det ideologiske arbejde han havde nedlagt i skriftet *Hvad Må Der Gøres?* Han analyserer faren ved underkendelse af organisationens betydning for arbejderbevægelsen, et moment han ofte fremhævede, under legale og illegale vilkår for både det efterblevne Rusland og kapitalismens mere fremskredne stater.

## Et Skridt Frem, To Skridt Tilbage

(Krisen i vort Parti)

## Forord

Når der foregår en langvarig, hårdnakket, forbitret kamp, begynder der i reglen efter nogen tids forløb at udkrystallisere sig centrale, fundamentale stridspunkter, af hvis løsning kampagnens endelige udfald er afhængig, og i forhold til hvilke alle små og uvæsentlige episoder under kampen træder mere og mere i baggrunden.

Således forholder det sig også med den indre kamp i vort parti, som nu i et halvt år har lagt beslag på alle partimedlemmers opmærksomhed. Og netop fordi jeg i det her foreliggende rids af hele kampen har måttet gå ind på mange småtterier af meget ringe interesse og meget kævlteri, som i grunden er ligegyldigt, netop derfor vil jeg gerne fra begyndelsen henlede læserens opmærksomhed på to virkeligt centrale hovedpunkter, som er af uhyre stor interesse, som har utvivlsom historisk betydning, og som er de mest brændende spørgsmål på dagsordenen i vort parti.

Det første af disse spørgsmål drejer sig om den politiske betydning af den deling af vort parti i et »flertal« og et »mindretal«, der fremkom på 2. partikongres, og som har trængt alle tidligere delinger af de russiske socialdemokrater i baggrunden.

Det andet spørgsmål drejer sig om den principielle betydning af det nye Iskrasholdning til organisationsproblemerne, for så vidt denne holdning virkelig er principiel.

Det første spørgsmål drejer sig om udgangspunktet for stri-

den i vort parti, dens udspring, dens årsager og dens fundamentale politiske karakter. Det andet spørgsmål drejer sig om kampens slutresultater, dens udfald, det principielle facit, der fremkommer ved at man lægger alt det sammen, der drejer sig om principper, og trækker alt det fra, der hører ind under kævlerierne. Det første spørgsmål løses ved analyse af kampen på partikongressen, det andet ved analyse af det nye Iskras nye principielle indhold. Såvel den ene som den anden analyse, som udgør ni tiendedele af indholdet i min brochure, fører til den slutning, at »flertallet« er den revolutionære og »mindretallet« den opportunistiske fløj i vort parti. De meningsforskelligheder, som nu skiller de to fløje, koncentrerer sig i hovedsagen ikke om programmæssige eller taktiske men kun om organisatoriske spørgsmål. Det nye system af anskuelser, som tegner sig med stedse større klarhed i det nye Iskra, jo mere bladet beflitter sig på at uddybe sit standpunkt, og jo mere dette standpunkt renses for kævleriet omkring koopteringen, er opportuniste i organisationsspørgsmål.

Hovedskavanken ved den foreliggende litteratur om vort partis krise er, for så vidt angår undersøgelse og belysning af kendsgerningerne, den næsten fuldstændige mangel på analyse af partikongressens protokoller og, for så vidt angår klarering af grundprincipperne i organisationsspørgsmålet, mangelen på analyse af den sammenhæng, der utvivlsomt består mellem kammerat Martovs og kammerat Akselrods grundfejl i formuleringen af partilovenes paragraf 1 og forsvaret for denne formulering på den ene side, og hele Iskras system (for så vidt man her overhovedet kan tale om system) af aktuelle principielle synspunkter i organisationsspørgsmålet. Iskras nuværende redaktion bemærker åbenbart end ikke denne sammenhæng, skønt betydningen af diskussionerne om paragraf 1 allerede masser af gange har været omtalt i »flertallets« litteratur. I virkeligheden uddyber, udvikler og udvider kammerat Akselrod og kammerat Martov nu bare deres oprindelige fejl med hensyn til paragraf 1. I virkeligheden begyndte opportunisternes hele holdning i organisationsspørgsmålet allerede at aftegne sig i diskussionerne om paragraf 1: både deres forsvar for en udflydende, ikke fast sammentømret partiorganisation og deres fjendtlighed overfor tanken (den »bureaukratiske« tanke) om partiets opbygning oppefra ned, med udgangspunkt i partikongressen og de af den skabte instanser; deres iver efter at gå nedefra op og give enhver professor, enhver gymnasiast og »enhver strejkende« adkomst til at

regne sig for partimedlem; deres fjendtlighed overfor »formalismen«, som kræver, at et partimedlem skal tilhøre en af partiet anerkendt organisation; deres tilbøjelighed for den borgerlige intellektuelles mentalitet, som kun er indstillet på »platonisk at anerkende organisatoriske relationer«; deres modtagelighed for opportunistisk dybsindighed og anarkistiske fraser og deres tendens til autonomisme kontra centralisme – kort sagt alt det, som nu står i fuldt flor i det nye Iskra, og som mere og mere bidrager til fuld og anskuelig klarlæggelse af den fejl, der oprindeligt blev begået.

Hvad angår partikongressens protokoller, kan den i sandhed ufortjente ligegyldighed overfor dem kun forklares ved, at vore kontroverser er tilsølet med kævlerier, og vel også ved de alt for mange alt for bitre sandheder i disse protokoller. Partikongressens protokoller giver et i sin art enestående og i henseende til nøjagtighed, fuldstændighed, alsidighed, righoldighed og autenticitet uerstatteligt billede af tingenes faktiske tilstand i vort parti, et billede af anskuelser, stemninger og planer, tegnet af bevægelsens deltagere selv, et billede af de eksisterende politiske afskygninger indenfor partiet, som illustrerer deres relative styrke, deres indbyrdes forhold og deres brydning. Netop partikongressens protokoller, og disse protokoller alene, viser os, i hvilket omfang det i virkeligheden er lykkedes os at feje alle levn af de gamle, rent cirkelmæssige forbindelser bort og erstatte dem med en fælles, stor, partimæssig forbindelse. Ethvert partimedlem, som ønsker bevidst at tage del i sit partis anliggender, er forpligtet til omhyggeligt at studere vor partikongres, netop studere, fordi den blotte gennemlæsning af den dyngede råmateriale, protokollerne består af, ikke i sig selv giver noget billede af kongressen. Kun ved omhyggeligt og selvstændigt studium kan man (og skal man) nå frem til, at de korte sammenfatninger af indlæggene, de tørre uddrag af diskussionerne, de små sammenstød over bagatelagtige (tilsyneladende bagatelagtige) spørgsmål, smelter sammen til en slags helhed, så der for partimedlemmerne dannes en levende forestilling om hver fremtrædende taler, og et klart billede af, hvordan hver enkelt gruppe af kongresdelegerede ser ud. Den, der skriver disse linjer, vil, hvis det lykkes ham i hvert fald at anspore til et bredt og selvstændigt studium af partikongressens protokoller, ikke anse sit arbejde for at være forgæves.

Yderligere blot et par ord til socialdemokratiets modstandere. De griner skadefro ad vore stridigheder. De vil naturligvis

beflitte sig på til egne formål at plukke løsrevne steder ud af min bog, som beskæftiger sig med mangler og fejl i vort parti. Russiske socialdemokrater har befundet sig i ildlinjen tilstrækkelig ofte til, at de ikke lader sig forvirre af disse nålestik, til på trods heraf at fortsætte arbejdet med selvkritik og skånselsløs afsløring af egne mangler, som ubetinget og uvægerligt vil blive afhjulpet gennem arbejderbevægelsens vækst. Lad blot de herrer modstandere forsøge at vise os et billede af den *virkelige* situation i deres »partier«, et billede, som bare i nogen grad nærmer sig det, protokollerne fra vor anden kongres giver!

Maj 1904.

*N. Lenin*

## a) Kongressens forberedelse

Et gammelt ord siger, at enhver har ret til at forbande sine dommere i 24 timer. Som enhver kongres i ethvert parti var også vor partikongres dommer over visse personer, som havde gjort fordring på førerstillinger, men som led skibbrud. Med en naivitet, der grænser til det rørende, »forbander« disse repræsentanter for »mindretallet« nu »deres dommere« og anstrenge sig for på enhver måde at bringe kongressen i miskredit og nedvurdere dens betydning og autoritet. Tydeligst er nok denne bestræbelse udtrykt i en artikel i Iskra nr. 57, skrevet af en »Praktiker«, som oprøres over tanken om kongressens suveræne »guddommelighed«. Dette træk er så betegnende for det nye Iskra, at det ikke kan forbigås i tavshed. Redaktionen, der for størstedelens vedkommende består af folk, som kongressen har *afvist*, kalder sig på den ene side fortsat »partiredaktion«, mens den på den anden side med åbne arme tager imod folk, som hævder, at kongressen ikke var nogen guddom. Nydeligt, ikke sandt? Ja, mine herrer, kongressen er ganske vist ikke nogen guddom, men hvad skal man mene om folk, som giver sig til at »æreskælde« kongressen, *efter at* de har lidt nederlag på den?

Husk dog på hovedtrækkene i kongresforberedelsens historie.

Helt fra begyndelsen erklærede Iskra i sin bekendtgørelse i 1902) forud for udgivelsen afbladet, at før vi kunne samle os, måtte vi afgrænse os fra hinanden. Iskra bestræbte sig for at gøre konferencen i 19023) til en privat drøftelse, ikke en partikongres\*). Iskra gik overmåde forsigtigt frem i sommeren og efteråret 1902, da det fornyede den organisationskomité (4), der

\*) Se protokollerne fra 2. kongres, s. 20.

var valgt på konferencen. Omsider var afgrænsningen fuldført – og fuldført sådan, at vi alle har anerkendt det. Organisationskomiteen konstituerede sig lige i slutningen af 1902. Iskra hilste dens konsolidering og erklærede i en *redaktionel* artikel i nr. 32, at partikongressens indkaldelse var en sag af den *mest bydende*, uopsættelige nødvendighed<sup>5</sup>). Følgelig kan man mindst af alt beskyldte os for hastværk med hensyn til indkaldelsen af 2. kongres. Vi har netop handlet efter reglen: Tag mål syv gange, skær én gang. Vi havde fuld moralsk ret til at gå ud fra, at kammeraterne, efter at der var skåret, ikke ville give sig til at jamre og måle om igen.

Organisationskomiteen udarbejdede overordentlig omhyggeligt (formalistisk og bureaukratisk vil de mennesker sige, som nu med disse talemåder dækker over deres egen politiske holdningsløshed) statutter for 2. kongres, forelagde dem for alle komiteer og vedtog dem slutteligt, og heri fastsattes det blandt andet i § 18: »Alle kongressens beslutninger og alle af den foretagne valg gælder som partibeslutninger, der er bindende for alle partiets organisationer. De kan ikke anfægtes af nogen under noget påskud, og kan kun ophæves eller ændres af en følgende partikongres«<sup>\*</sup>). Ikke sandt, hvor er de i sig selv uskyldige, disse ord, som i sin tid anerkendtes stiltiende som noget selvfølgeligt, og hvor ejendommeligt lyder de nu, som en dom over »mindretallet«! Med hvilket formål affattedes en sådan paragraf? Blot for at overholde en formalitet? Naturligvis ikke. Denne affattelse forekom påkrævet og var virkeligt påkrævet, fordi partiet bestod af en række adsplittede og selvstændige grupper, af hvilke man kunne vente, at de ikke ville anerkende kongressen. Bestemmelsen udtrykte netop alle revolutionæres *gode vilje* (som man nu taler så ofte og malplaceret om, for med ordet gode pynter man på det, som snarere fortjente stemplet lunefulde). Den var som et *æresord*, alle russiske socialdemokrater gav hinanden. Den skulle garantere, at de vældige anstrengelser, farer og udgifter i forbindelse med kongressen ikke skulle være forgæves, at kongressen ikke udartede til en komedie. Den betegnede på forhånd enhver ikke-ankendelse af kongressens beslutninger og *valg* som *tillidsbrud*.

Hvem er det da, det nye Iskra gør sig lystig over med den nye opdagelse, at kongressen ikke er nogen guddom og dens beslutninger ikke hellige? Indeholder denne opdagelse »nye or-

<sup>\*</sup>) Se protokollerne fra 2. kongres, s. 22-23 og 380.

ganisatoriske anskuelser« eller bare nye forsøg på at udviske gamle spor?

## b) Betydningen af grupperingerne på kongressen

Kongressen blev altså indkaldt efter meget omhyggelig forberedelse og på basis af en i højeste grad fuldstændig repræsentation. Den almindelige anerkendelse af kongressens rigtige sammensætning og af dens beslutningers *ubetingede* gyldighed fandt udtryk i en udtalelse af formanden (protokollerne, s. 54), efter at kongressen havde konstitueret sig.

Hvori bestod kongressens hovedopgave? I skabelsen af et *virkeligt* parti på det principielle og organisatoriske grundlag, som var fremsat og udarbejdet af Iskra (6). At kongressen skulle arbejde netop i denne retning var forudbestemt af Iskras virksomhed gennem tre år og anerkendelsen heraf fra de fleste komiteers side. Iskras program og retning skulle være partiets program og retning, og Iskras organisationsplaner skulle nedfældes i partiets organisatoriske love. Men det siger sig selv, at dette resultat ikke kunne nås uden kamp: den fuldstændige repræsentation på kongressen medførte, at der også var organisationer til stede på den, som havde kæmpet energisk mod Iskra (Bund (7), og Rabotjeje Delo (8)), og andre, som nok i ord anerkendte Iskra som ledende organ, men som i praksis fulgte deres egne planer og gjorde sig bemærket ved ustabilitet i principiel henseende (gruppen Jusjnyj Rabotjij (9) og delegerede fra enkelte komiteer, som sluttede sig til den). Under disse omstændigheder måtte kongressen uundgåeligt blive skueplads for *kampen for Iskra-retningens sejr*. At kongressen faktisk blev en sådan kampplads vil straks stå klart for enhver, som blot nogenlunde opmærksomt læser protokollerne igennem. Vor opgave består nu i at følge i detaljer de hovedgrupper, som trådte frem på kongressen i de forskellige spørgsmål og ud fra protokollernes nøjagtige oplysninger at rekonstruere hver af disse hovedgruppers fysiognomi. Hvad repræsenterede nu disse grupper, disse retninger og disse afskygninger, som man på kongressen under Iskras ledelse skulle smelte sammen til et samlet parti? Det er, hvad vi skal vise ved analyse af diskussioner og afstemninger. Udredningen af denne omstændighed er af central betydning både for studiet af, hvad vore socialdemokrater i virkeligheden er, og for for-

ståelsen af årsagerne til divergensen. Det er grunden til, at jeg i min tale på Ligaens (10) kongres og i mit brev til redaktionen af det nye Iskra (11) satte netop analysen af de forskellige grupperinger i forgrunden (12). Mine opponenter blandt »mindretallets« repræsentanter (med Martov i spidsen) har slet ikke forstået spørgsmålets kerne. På Ligaens kongres indskrænkede de sig til ændringsforslag til detaljer, de »retfærdiggjorde« sig mod den beskyldning for at svinge over i oportuniste, som var blevet rejst imod dem, og forsøgte ikke engang at imødegå mig ved ikke at give *et blot lidt anderledes* billede af grupperingerne på kongressen. Nu prøver Martov i Iskra (nr. 56) at fremstille alle forsøg på præcist at afgrænse de politiske grupperinger på kongressen som blot og bar »cirkel-politiseren«. Det er stærkt sagt, kammerat Martov! Men det nye Iskras stærke ord har én original egenskab: blot man nøje genkalder sig alle de omskiftelser, som har præget divergenserne fra og med kongressen, så vender alle disse stærke ord sig *helt og aldeles først og fremmest* mod den nuværende redaktion. Se dog på jer selv, mine herrer såkaldte partiredaktører, som giver jer til at tale om cirkel-politiseren!

For Martov er kendsgerningerne om vor kamp på kongressen nu så ubehagelige, at han søger helt at udviske dem. »Iskra-ist er«, siger han, »den, der på partikongressen og før den har givet udtryk for sin fuldstændige solidaritet med Iskra, har forsvaret dets program og dets organisatoriske synspunkter og støttet dets organisationspolitik. På kongressen var der over 40 sådanne Iskra-ister – så mange stemmer blev der afgivet for Iskras program og for resolutionen om anerkendelse af Iskra som partiets centralorgan«. Slå op i kongresprotokollerne, og man vil se, at programmet blev vedtaget af alle (s. 233), med undtagelse af Akimov, som undlod at stemme. Kammerat Martov vil således have os til at tro, at både Bund-folkene, Bruker og Martynov har *bevist* deres »fulde solidaritet« med Iskra og har forfægtet dets organisatoriske synspunkter! Det er latterligt. Det, at *alle* deltagere efter kongressen blev ligeberettigede partimedlemmer (for resten ikke alle, eftersom Bund-folkene udvandrede), blandes her sammen med den gruppeopdeling, der fremkaldte kampen på kongressen. I stedet for at studere, *hvilke elementer* der efter kongressen udgjorde »flertallet« og »mindretallet«, serveres den officielle frase: Man har anerkendt programmet!

Tag afstemningen om anerkendelse af Iskra som centralorgan. De vil da se, at netop Martynov, som kammerat Martov

nu med en dristighed, der var en bedre sag værdig, vil gøre til talsmand for Iskras organisatoriske synspunkter og organisationspolitik, ville have resolutionen delt i to afsnit: en blot og bar anerkendelse af Iskra som centralorgan og en anerkendelse af bladets fortjenester. Ved afstemningen om resolutionens første del (anerkendelse af Iskras fortjenester og tilkendegivelse af *solidaritet* med bladet) blev der *kun* afgivet 35 *stemmer* for og 2 imod (Akimov og Bruker), mens 11 afholdt sig fra at stemme (Martynov, 5 bundister og 5 stemmer fra redaktionen: Martov og jeg med to stemmer hver og Plekhanov med én). Anti-Iskragruppen (5 bundister og 3 fra Rabotjeje Delo) træder altså ganske klart frem også her i dette for Martovs nuværende synspunkter gunstigste og af ham selv valgte eksempel. Tag afstemningen om resolutionens anden del – anerkendelse af Iskra som centralorgan uden nogen motivering og uden solidaritetstilkendegivelse (s. 147 i protokollerne): *For* blev der afgivet 44 stemmer, som Martov i dag henregner til Iskra-isterne. Der var i alt 51 stemmeberettigede; fraregner man stemmerne fra de fem redaktører, som afholdt sig fra at stemme, resterer der 46; 2 stemte *imod* (Akimov og Bruker); i det resterende tal på 44 indgår altså alle fem *bundister*. Altså har bundisterne på kongressen »udtrykt fuld solidaritet med Iskra« – sådan skriver det officielle Iskra officielle historie! Lad os foregribe begivenhederne og forklare læseren de virkelige motiver bag denne officielle sandhed: Den nuværende Iskra-redaktion kunne have været og ville have været en virkelig partiredaktion (og ikke som nu kun en påstået partiredaktion), *hvis bundisterne og folkene fra Rabotjeje Delo ikke havde forladt kongressen*; derfor måtte disse, den nuværende såkaldte partiredaktions alle trofasteste støtter også ophøjes til Iskra-ister. Men herom senere mere udførligt.

Videre kan man spørge: Når kongressen blev en kamp mellem Iskra- og anti-Iskra-elementer, var der så ingen ustabile mellem-elementer, som svingede mellem den ene og den anden part? Enhver, der kender blot en smule til vort parti og diverse kongressers sædvanlige forløb vil allerede på forhånd være tilbøjelig til at svare bekræftende på dette spørgsmål. Nu vil kammerat Martov meget nødig mindes om disse ustabile elementer, så han fremstiller gruppen fra Jusjnyj Rabotjij og de delegerede, der hældede til dem, som typiske Iskra-ister, og vore divergenser med dem som bagatelagtige og uvæsentlige. Til alt held ligger protokollernes fuldstændige tekst nu foran os, og vi kan afgøre dette spørgsmål – spørgsmålet om selve



kendsgerningen, naturligvis – på grundlag af dokumentariske fakta. Hvad vi ovenfor har sagt om den generelle gruppering på kongressen, gør naturligvis ikke fordring på at afgøre dette spørgsmål, men kun på at stille det rigtigt.

Uden analyse af de politiske grupperinger, uden et billede af kongressen som en kamp mellem sådanne afskygninger kan man ikke forstå noget af vore divergenser. Martovs forsøg på at udviske forskellen mellem afskygningerne ved at henregne endog bundisterne til Iskra-isterne er en simpel omgåelse af spørgsmålet. Allerede på forhånd, på grundlag af det russiske socialdemokratis historie forud for kongressen kan der (til yderligere prøvelse og detailstudium) noteres tre hovedgrupper: Iskra-isterne, anti-Iskra-isterne og de ustabile, svingende og vaklende elementer.

### c) Kongressens begyndelse – episoden med organisationskomiteen

Det mest praktiske vil være at foretage analysen af debatten og afstemningerne på kongressen i den orden, kongressens møder fandt sted, for successivt at fremhæve de stadig tydeligere politiske afskygninger. Kun når det er absolut nødvendigt vil der blive afvejet fra den kronologiske orden for under ét at behandle indbyrdes nøje sammenhængende spørgsmål eller ensartede grupperinger. I uvildighedens interesse vil vi bestræbe os for at gå ind på *alle* de vigtigste afstemninger og naturligvis udelade en mængde voteringer om småtteri, som tog al for megen tid på vor kongres (dels på grund af vor uerfarenhed og vor ukyndighed i at fordele stoffet mellem udvalgs- og plenarmøder, dels på grund af forhalinger, der grænsede til obstruktion).

Det første spørgsmål, der fremkaldte debatter, hvori man kunne begynde at konstatere forskelligheder i afskygningerne, var spørgsmålet om, hvorvidt »Bunds stilling i partiet« skulle placeres øverst (på kongressens dagsorden) (s. 29-33 i protokollerne). Set fra Iskra-standpunktet, som Plekhanov, Martov, Trotskij og jeg forsvarede, kunne der ikke være nogen tvivl herom. Bunds udtræden af partiet har utvetydigt vist rigtigheden af vor opfattelse: Hvis Bund ikke ønskede at gå sammen med os og anerkende de organisatoriske grundsætninger, som flertallet i partiet delte med Iskra, var det nyteløst og meningsløst at »lade som om« vi gik sammen, og det

ville kun trække kongressen i langdrag (hvad bundisterne gjorde). Spørgsmålet var allerede fuldt klarlagt i litteraturen, og det var indlysende for ethvert nogenlunde tænkende partimedlem, at der nu kun stod tilbage at rejse spørgsmålet åbent og træffe valget direkte og ærligt: Autonomi (vi går sammen) eller føderation (vi skilles).

Undvigende i hele deres politik ville bundisterne også her vige udenom og udskyde spørgsmålet. De fik tilslutning fra kammerat Akimov, der straks, åbenbart på alle Rabotjeje Delo-tilhængernes vegne, bragte de organisatoriske divergenser med Iskra i forgrunden (s. 31 i protokollerne). På Bund's og Rabotjeje Delo's side stillede sig også kammerat Makhov (repræsenterende Nikolajev-komiteens to stemmer, som kort forinden havde udtrykt solidaritet med Iskra!). For kammerat Makhov var spørgsmålet aldeles uklart, og han betragtede også »spørgsmålet om demokratisk opbygning, eller omvendt (bemærk dette!) centralisme« som et »ømt punkt« – akkurat som vor nuværende »parti«-redaktions flertal, som på kongressen endnu ikke havde bemærket dette »ømme punkt«!

Mod Iskra-isterne var altså Bund, Rabotjeje Delo og kammerat Makhov, som tilsammen havde netop de ti stemmer, der blev afgivet imod os (s. 33). 30 stemmer blev afgivet for – det tal, omkring hvilket Iskra-isternes stemmetal – som vi skal se nedenfor – ofte svingede. 11, viser det sig, afholdt sig fra at stemme, åbenbart uden at tage stilling for hverken den ene eller anden af de stridende »parter«. Det er interessant at konstatere, at da vi stemte om § 2 i Bund's vedtægter (forkastelsen af denne § 2 bevirkede Bund's udtræden af partiet), var antallet af dem, der stemte for § 2, og dem, der afholdt sig fra at stemme, ligeledes 10 (side 289 i protokollerne), og de, der afholdt sig fra at stemme, var netop de tre fra Rabotjeje Delo (Bruker, Martynov og Akimov) samt kammerat Makhov. Det er åbenbart, at afstemningen om Bund-spørgsmålets *plads* førte til en gruppedannelse, der *ikke var tilfældig*. Det er åbenbart, at alle disse kammerater var i uoverensstemmelse med Iskra, ikke blot i det tekniske spørgsmål om rækkefølgen i forhandlingerne men *også i realiteten*. Denne uoverensstemmelse om realiteten stod klart for alle på Rabotjeje Delo's side, og kammerat Makhov har i sit indlæg i anledning af Bund's udtræden (s. 289-290 i protokollerne) givet en uforlignelig karakteristik af sit standpunkt. Det er vel værd at opholde sig ved denne tale. Kammerat Makhov siger, at efter resolutionen, som forkastede føderationen, »er spørgsmålet om Bund's

stilling i RSDAP for ham, fra at være et principielt spørgsmål, blevet et spørgsmål om den reale politik overfor en historisk opstået, national organisation; her kunne jeg« – fortsætter taleren – »ikke se bort fra alle de følger, der kunne vise sig på grund af vor afstemning, og ville derfor have stemt for punkt 2 i dets helhed«. Kammerat Makhov har på glimrende vis tilegnet sig »realpolitikens« ånd: Principielt har han allerede forkastet føderationen, og *derfor* ville han i praksis have stemt for et punkt i lovene, der indfører føderationen! Og denne »praktiske« kammerat forklarer sin dybt principielle holdning med følgende ord: »Men (det berømte sjtjedrinske »men«!) da min stemmeafgivning, hvordan den end blev, kun havde principiel karakter(H) og ikke kunne have praktisk karakter i betragtning af alle de øvrige kongresdeltageres næsten enstemmige stemmeafgivning, foretrak jeg at afholde mig fra at stemme, for principielt (Vorherre bevare os for en sådan principfasthed) at markere forskellen mellem mit standpunkt i dette tilfælde og det standpunkt, der forfægtes af Bund's delegerede, som stemte for dette punkt. Derimod ville jeg have stemt for det, hvis Bund's delegerede, sådan som de oprindeligt holdt på, havde afholdt sig fra at stemme«. Forstå det, hvem der kan! En princippernes mand undlader at sige højt og tydeligt ja, fordi det i praksis er nytteløst, når alle siger nej.

Efter afstemningen om placeringen af Bund-spørgsmålet dukkede spørgsmålet om gruppen Borba (13) op på kongressen. Det førte ligeledes til en overordentlig interessant gruppedannelse og var snævert forbundet med kongressens »ømmeste« punkt, spørgsmålet om personsammensætningen i de centrale organer. Mandatkommissionen, som skulle tage stilling til kongressens sammensætning, udtalte sig imod indbydelse til Borba-gruppen i overensstemmelse med organisationskomiteens *to gange* vedtagne beslutning (se s. 383 og 375 i protokollerne) og med den beretning, *dens repræsentanter i kommissionen aflagde* (s. 35).

Kammerat Jegorov, *medlem af organisationskomiteen*, erklærede, at »spørgsmålet om Borba (bemærk: om Borba, og ikke om det ene eller andet af gruppens medlemmer) var nyt for ham« og anmodede om udsættelse. Hvordan et spørgsmål, der to gange er afgjort af organisationskomiteen, kan være nyt for et medlem af komiteen, forbliver et mysterium, der fortæller sig i det dunkle. Under udsættelsen finder der et møde sted i organisationskomiteen (s. 40 i protokollerne) med deltagelse af de medlemmer, som tilfældigt var til stede på kon-

gressen (en del af organisationskomiteens medlemmer, som tilhørte Iskra-organisationens gamle kadre, var ikke til stede på kongressen)\*). Debatten om Borba begynder. Repræsentanterne for Rabotjeje Delo (Martynov, Akimov og Bruker, s. 36-38) udtaler sig for, Iskra-isterne (Pavlovitj, Sorokin, Lange, Trotskij, Martov m. fl.) imod. Kongressen deler sig igen i den gruppering, vi allerede kender. Der udspringer sig en hårdnakket disput om Borba, og kammerat Martov holder en meget omstændelig »kamptale« (s. 38), hvori han med rette påpeger, at de russiske og de udenlandske grupper er »ulige repræsenteret«, at det næppe kan være »godt« at give en udlandsgruppe et »privilegium« (gyldne ord, som er særlig lærerige nu, på baggrund af de begivenheder, der har fundet sted efter kongressen!), og at man ikke bør opmuntre »det organisatoriske kaos i partiet, som kendetegnes ved en splittethed, der ikke skyldes nogen som helst principielle opfattelser« (én i synet på... »mindretallet« på vor partikongres!). Udover tilhængerne af Rabotjeje Delo er der ingen, som åbent og motiveret går ind for Borba, lige til indtegningen af talere sluttes (s. 40): man må lade kammerat Akimov og hans venner, at de i det mindste ikke kom med omsvøb, men gik åbent ind for deres linje og åbent talte om, hvad de ønskede.

*Efter* at talerlisten er afsluttet og der ikke kunne fremsættes flere udtalelser *om realiteten*, »forlanger« kammerat Jegorov »indtrængende, at man skal påhøre den beslutning, organisationskomiteen netop har vedtaget«. Intet under, at kongressens delegerede oprørtes over denne optræden, og kammerat Plekhanov gav som dirigent udtryk for sin »forbløffelse over, at kammerat Jegorov kan fastholde sit krav«. Der syntes kun at være én af to muligheder: Enten at tale åbent og klart om sagens realitet til hele kongressen, eller overhovedet ikke tale. Men at lade talerlisten slutte og derpå under foregivende af »afsluttende bemærkninger« forelægge kongressen en ny beslutning fra organisationskomiteen vedrørende netop det spørgsmål, der var færdigbehandlet, svarer til et bagholdsangreb!

Mødet genoptages efter middagspausen, og dirigerterne, som stadig er forbløffede, beslutter at fravige »formaliteterne« og ty til en »kammeratlig drøftelse«, et sidste middel, som kun

\*) Angående dette møde se »Brev« fra Pavlovitj, medlem af organisationskomiteen og forud for kongressen *enstemmigt* valgt til tillidsmand for redaktionen og til dens syvende medlem (Liga-protokollen, s. 44).

i sjældne tilfælde anvendes på kongresser. Organisationskomiteens ordfører, Popov, meddeler organisationskomiteens beslutning, som er vedtaget med alle komitémedlemmers stemmer mod én, Pavlovitj' (s. 43), og som indstiller til kongressen at indbyde Rjasanov.

Pavlovitj erklærer, at han har bestridt og fortsat bestrider lovligheden af mødet i organisationskomiteen, og at organisationskomiteens nye beslutning »*strider mod dens tidligere beslutning*«. Denne udtalelse fremkalder en storm. Kammerat Jegorov, som også er medlem af organisationskomiteen og medlem af gruppen Jusjnyj Rabotjij, viger udenom et sagligt svar og vil lægge hovedvægten på spørgsmålet om disciplin. Kammerat Pavlovitj har, siger han, brudt partidisciplinen (!), idet organisationskomiteen, efter at have drøftet Pavlovitj' protest, har besluttet »ikke at gøre kongressen bekendt med Pavlovitj' særstandpunkt«. Diskussionen forskyder sig til spørgsmålet om partidisciplin, og Plekhanov belærer under stormende bifald fra kongressen kammerat Jegorov om, at »*vi ikke har bundne mandater*« (s. 42, sml. s. 379, kongresstatutterne § 7: »De delegerede må ikke ved bundne mandater begrænses i deres beføjelser. I udøvelsen af deres beføjelser er de fuldstændigt frie og uafhængige«). »Kongressen er øverste parti-instans«, og følgelig begår den, der på en eller anden måde forhindrer en delegeret i at henvende sig *direkte* til kongressen i *alle* spørgsmål vedrørende samtlige forhold i partiets liv, et brud på partidisciplinen og på kongressens statutter. Stridsspørgsmålet munder altså ud i dilemmaet: Cirkelvæsen eller partiånd? Indskrænkning af de kongresdelegeredes rettigheder på kongressen under påberåbelse af forskellige udvalgs eller cirklers indbildte rettigheder eller statutter, eller *fuldstændig* opløsning ikke blot i ord, men i gerning, af *alle* lavere instanser og hidtidige grupper over for kongressen som skal danne virkeligt kompetente partiorganer. Allerede heraf ser læseren, hvor uhyre stor principiell betydning denne strid havde, straks i begyndelsen (det tredje møde) af denne kongres, der havde til mål reelt at genoprette partiet. I denne strid koncentreredes så at sige konflikten mellem de gamle cirkler og grupper (som Jusjnyj Rabotjij) og det genopstående parti. Og anti-Iskra-grupperne giver sig nu straks til kende: både bundisten Abramson og kammerat Martynov, ivrig tilhænger af Iskras nuværende redaktion, og vor gamle kending, kammerat Makhov – alle taler de til gunst for Jegorov og gruppen Jusjnyj Rabotjij mod Pavlovitj. Kammerat

Martynov, som nu om kap med Martov og Akselrod skilter med organisatorisk »demokratisme«, erindrer endog om... hæren, hvor der kun kan ske henvendelse til en højere instans gennem en lavere! Den egentlige mening med denne »kompakte« anti-Iskra-opposition var fuldstændigt klar for enhver, der var med på kongressen, eller som opmærksomt har fulgt vort partis historie op til kongressen. Oppositionens mål var (måske ikke engang altid erkendt af dens repræsentanter, men undertiden forfægtet af vane) at værne om smågruppernes uafhængighed, individualitet og lokalinteresser mod at blive opslugt af et bredt parti, opbygget på Iskra-istisk grundlag.

Det var netop dette synspunkt, kammerat Martov anlagde på spørgsmålet; dengang var han endnu ikke kommet så vidt, at han havde sluttet sig til Martynov. Kammerat Martov drager resolut og med rette i felten mod dem, som »i deres opfattelse af partidisciplin ikke går videre end til den revolutionæres forpligtelser overfor den gruppe af *lavere* orden, han tilhører«. »Ingen *tvangs*gruppering (kursiveret af Martov) kan tillades indenfor det fælles parti«, forklarer Martov cirkel væsenets forsvarere uden at forudse, i hvilken grad han med disse ord hudfletter sin egen politiske optræden ved kongressens slutning og efter den... Tvangsgruppering kan ikke tillades organisationskomiteen, men er fuldt tilladelig for redaktionen. Tvangsgruppering fordømmes af Martov, når han ser tingene fra centrets standpunkt, men forsvares af Martov i samme øjeblik, som han er blevet utilfreds med centrets sammensætning...

Det er et interessant faktum at notere, at kammerat Martov i sine taler foruden kammerat Jegorovs »uhyre fejl« navnlig har understreget den politiske ustabilitet, som organisationskomiteen udviste. »Der blev i organisationskomiteens navn«, udråber Martov i retfærdig harme, »fremsat et forslag, som var i modstrid med kommissionens beretning (der – skal vi for egen regning gøre opmærksom på – baserede sig på en beretning fra organisationskomiteens medlemmer: s. 43, Koltsovs indlæg) og med *organisationskomiteens forudgående forslag*« (kursiveret af mig). Som man ser, havde Martov *dengang*, før sin »kovending«, en klar forståelse af, at udskiftningen af Borba med Rjasanov ikke på nogen måde ophæver det selvmodsigende og vaklende i organisationskomiteens handlinger (af Liga-kongressens protokoller, s. 57, kan partimedlemmer konstatere, hvordan Martov fremstillede sagen efter sin ko-

vending). Martov nøjedes ikke med at analysere disciplinsspørgsmålet; han spurgte tillige direkte organisationskomiteen: »Hvad nyt er der sket, som nødvendiggør en *ændring?*« (kursiveret af mig). Faktisk havde jo organisationskomiteen, da den stillede sit forslag, ikke engang mod og mandshjerte til åbent at gå ind for sin opfattelse, mens Akimov og andre gjorde det. Martov benægter dette (Liga-kongressens protokoller, s. 56), men læsere af kongresprotokollerne vil se, at Martov tager fejl. Da Popov fremsætter forslaget på organisationskomiteens vegne, siger han ikke *ét* ord om niotiveringen (s. 41 i partikongressens protokoller). Jegorov drejer spørgsmålet over til det disciplinære, men siger egentlig kun: »Der kan være opstået nye overvejelser i organisationskomiteen«... (men om det skete, og hvilke? – oplyses ikke)... »den kan have glemmt at medtage en og anden osv.«. (Dette »osv« er talerens eneste tilflugt, idet organisationskomiteen ikke kunne *glemme* spørgsmålet om Borba, som den havde drøftet to gange før kongressen og én gang overfor kommissionen). »Organisationskomiteen traf denne beslutning, ikke fordi den havde ændret sin holdning til Borba-gruppen, men fordi den ville fjerne overflødige anstødssten fra den kommende centrale partiorganisations vej, når den skal tage de første skridt i sin virksomhed«. Det er ingen motivering, men netop undvigelse af at motivere. Enhver oprigtig socialdemokrat (og vi tillader os ikke at tvivle om oprigtigheden hos nogen af kongressens deltagere) sørger for, at hvad han anser for anstødssten fjernes, og fjernes ved *de metoder*, som han anser for hensigtsmæssige. At motivere vil sige at forklare og nøjagtigt gøre rede for sit syn på tingene og ikke snakke udenom med selvfølgeligheder. Og at motivere *lod sig ikke gøre* uden at »ændre holdning til Borba«, eftersom organisationskomiteens tidligere, modsatte afgørelser også tilsigtede at fjerne anstødssten, men fandt disse »sten« til modsat side. Kammerat Martov angreb da også dette argument overordentlig skarpt og overordentlig grundigt, idet han betegnede det som »småligt« og betinget af et ønske om at »*snakke udenom*«, og han tilrådede organisationskomiteen »*ikke at være bange for, hvad folk vil sige*«. Med disse ord gav kammerat Martov en fremragende karakteristik af kerne og indhold i den politiske afskygning, der spillede en kolossal rolle på kongressen, og som kendetegnes netop ved sin uselvstændighed, småskårighed, mangel på egen linje, frygt for, hvad folk vil sige, evig vaklen mellem de to klart marke-

rede sider, angstfor åbent at fremsætte sit credo / sine anskuelser/, – det man med ét ord kalder »sumpen«.\*)

Denne politiske karakterløshed hos den ustabile gruppe førte iøvrigt til, at *ingen* på partikongressen udover bundisten Judin (s. 53), fremsatte resolutionsforslag om indbydelse af noget medlem af Borba-gruppen. For Judins forslag stemte fem delegerede – åbenbart alle bundister: de vaklende elementer havde endnu engang slået en kolbøtte! Hvor stort omtrent mellemgruppens stemmetal var, viste afstemningen om Koltsovs og Judins resolutioner om dette spørgsmål: For Iskra-isterne stemte 32 (s. 47), for bundisterne 16, dvs. udover de 8 anti-Iskra-stemmer tillige kammerat Makhovs to stemmer (s. 46), fire stemmer fra gruppen Jusjnyj Rabotjij og yderligere to stemmer. Vi skal straks påvise, at denne fordeling på ingen måde kan anses for tilfældig, men først vil vi i korthed notere os kammerat Martovs *nuværende* mening om denne episode med organisationskomiteen. Martov hævdede i Ligaen, at »Pavlovitj og andre bragte lidenskaberne i kog«. Man behøver blot at konferere med kongresprotokollerne for at se, at de mest udførlige, de hidsigste og skarpeste taler mod Borba og organisationskomiteen blev holdt af Martov selv. I sin bestræbelse for at skyde »skylden« på Pavlovitj demonstrerer han kun sin egen ustabilitet: forud for partikongressen valgte han netop Pavlovitj ind i redaktionen som syvende medlem, på kongressen tilsluttede han sig fuldt ud Pavlovitj (s. 44) mod Jegorov, men da han derefter lider nederlag overfor Pavlovitj, giver han sig til at bebrejde ham, at han »bringer lidenskaberne i kog«. Det er fuldstændig latterligt.

Martov ironiserer i Iskra (nr. 56) over, at man tillægger spørgsmålet om indbydelse af X eller Y så stor betydning. Denne ironi vender sig atter mod Martov selv, da det jo netop var episoden med organisationskomiteen, der gav anledning til diskussionen om et så »vigtigt« spørgsmål som indbydelse

\*) Vi har folk i partiet nu, som bliver skrækslagne over at høre dette udtryk, og som himler op om ukammeratlig polemik. En ejendommelig forvrængning af følelserne under påvirkning af den officielle værdighed... som her er malplaceret! Der findes næppe noget politisk parti, som har oplevet en indre strid uden at måtte ty til dette udtryk, som altid betegner de ustabile elementer, der vakler mellem de stridende. Ejheller tyskerne, der jo forstår at føre den interne strid indenfor vel afstukne rammer, tager anstød af ordet *versumpft* (sumpet – red.) eller bliver rædselsslagne, og de giver heller ikke udtryk for latterlig, officiel *pruderie* (sippethed – red.).

af X eller Y til centralkomité og centralorgan. Det er ikke sømmeligt at måle med to forskellige alen, alt efter om det drejer sig om ens *egen* »gruppe af lavere orden« (i forhold til partiet) eller om en *fremmed* gruppe. Det er netop en filistrøs og cirkelmæssig, ikke en partimæssig holdning til sagen. En simpel sammenligning af Martovs tale i Ligaen (s. 57) med hans tale på partikongressen (s. 44) viser dette til fulde. »Det er mig ubegribeligt«, sagde Martov bl. a. på Ligakongressen, »hvordan det kan være, at folk på engang finder på for enhver pris at kalde sig Iskra-ister og skammer sig over at være Iskra-ister«. En ejendommelig mangel på forståelse af forskellen mellem at »kalde sig« og at »være«, mellem ord og handling. Martov selv kaldte sig på kongressen modstander af tvangsgrupperinger, men efter kongressen var han tilhænger af dem...

#### d) Opløsningen af gruppen Jusjnyj Rabotjij

De delegeredes fordeling i spørgsmålet om organisationskomiteen kunne måske tage sig tilfældig ud. Men en sådan opfattelse ville være fejlagtig, og for at fjerne den vil vi fravige den krdnologiske rækkefølge og straks behandle en episode, som fandt sted ved kongressens afslutning, men som hænger nøje sammen med det foregående. Den pågældende episode drejede sig om opløsningen af gruppen Jusjnyj Rabotjij. Imod de Iskra-istiske organisationstendenser – fuld sammensvejsning af partikræfterne og afskaffelse af det kaos, som splitter kræfterne – fremstod her *en enkelt* af gruppernes interesser, en gruppe, som havde udrettet nyttigt arbejde, mens der savnedes et virkeligt parti, og som nu blev overflødiggjort ved arbejdets centralisering. Ud fra cirkelinteresser kunne gruppen Jusjnyj Rabotjij med lige så god ret som den gamle Iskra-redaktion gøre krav på at bevare »kontinuiteten« og sin integritet. Ud fra partiinteresser måtte gruppen indordne sig under overførslen af dens kræfter til »de respektive partiorganisationer« (s. 313, slutningen af den af kongressen vedtagne resolution). Ud fra cirkelinteresser og filistrøse synspunkter måtte opløsningen af en nyttig gruppe synes en »kilden sag« (som kammeraterne Rusov og Deutsch udtrykte det), når den lige så lidt som Iskras gamle redaktion ønskede det. Ud fra partiets interesser var opløsningen, »opsugningen« (Gusevs udtryk) i

partiet nødvendig. Gruppen Jusjnyj Rabotjij erklærede direkte, at den »ikke anså det for nødvendigt« at erklære sig for opløst, men forlangte, at »partikongressen definitivt erklærer sig«, tilmed »ufortøvvet: ja eller nej«. Jusjnyj Rabotjij henholdt sig til den samme »kontinuitet«, som også Iskras gamle redaktion påberåbte sig... efter sin opløsning! »Selv om vi alle som personer udgør et fælles parti«, sagde kammerat Jegorov, »så består det dog af en hel række organisationer, man må regne med som *historiske størrelser*... Når en sådan organisation *ikke er skadelig for partiet, er der ingen grund til at opløse den*«.

Dermed var altså et vigtigt *principielt* spørgsmål stillet ganske præcist, og så længe Iskra-isternes egne cirkelinteresser ikke trængte sig i forgrunden, vendte de sig alle energisk mod de ustabile elementer (bundisterne og to fra Rabotjeje Delo befandt sig nu ikke længere på kongressen; men de ville utvivlsomt alle som én være gået ind for nødvendigheden af at »regne med de historiske størrelser«). Afstemningen gav 31 for, 5 imod og 5, der undlod at stemme (fire stemmer fra medlemmerne af gruppen Jusjnyj Rabotjij og én stemme til, sandsynligvis Belovs, at dømme efter tidligere udtalelser fra ham, s. 308). Der tegnede sig ganske tydeligt en gruppe på *ti stemmer*, som stod skarpt afvisende overfor Iskras konsekvente organisationsplan, og som forsvarede cirkelvæsenet mod partiprincippet. I debatten rejste Iskra-isterne dette spørgsmål rent principielt (se Langes indlæg, s. 315), idet de vendte sig imod dilettanteri og virvar, afviste at tage hensyn til enkelt-organisationers »sympatier« og ligeud erklærede, at »hvis kammeraterne fra Jusjnyj Rabotjij havde indtaget et mere principielt standpunkt tidligere, allerede for et eller to år siden, ville samlingen af partiet og sejren for det programgrundlag, vi her har godkendt, være nået tidligere«. I samme ånd udtalte sig både Orlov, Gusev, Ljadov, Muravjov, Rusov, Pavlovitj, Glebov og Gorin. Ikke alene havde »mindretals«-Iskra-isterne intet at indvende mod disse, på kongressen flere gange fremførte, udtrykkelige henvisninger til Jusjnyj Rabotjijs, Makhovs og andres lidet principielle politik og »linje«, ikke alene tog de intet som helst forbehold i så henseende, men sluttede sig tværtimod gennem Deutsch energisk til dem, fordømte »kaos« og bifaldt, at »spørgsmålet stilles direkte« (s. 315) af samme kammerat Rusov, som – oh rædsel! – *i samme møde* var uforskammet nok til »direkte at rejse« spørgsmålet om den gamle redaktion på rent partimæssigt grundlag (s. 325).

Hos gruppen Jusjnyj Rabotjij fremkaldte spørgsmålet om dens opløsning frygtelig ophidselse, hvis spor kan findes i protokollerne (det må ikke glemmes, at protokollerne kun giver et blegt billede af debatterne, idet de i stedet for indlæggenes fulde ordlyd bringer stærkt sammentrængte referater og uddrag). Kammerat Jegorov betegnede det som »løgn« bare at nævne gruppen Rabotjaja Mysl (14) side om side med Jusjnyj Rabotjij – et karakteristisk eksempel på, hvordan forholdet til den konsekvente økonomisme var på kongressen. Selv langt senere, på kongressens 37. møde, taler Jegorov i største irritation om opløsningen af Jusjnyj Rabotjij (s. 356) og anmoder om at få ført til protokols, at man ved behandlingen af spørgsmålet om Jusjnyj Rabotjij ikke har spurgt gruppens medlemmer hverken om udgivelsesmidler eller om centralorganets eller centralkomiteens kontrol. Kammerat Popov hentyder under debatten om Jusjnyj Rabotjij til det kompakte flertal, der så at sige på forhånd havde afgjort spørgsmålet om denne gruppe. »Nu, efter kammeraterne Gusevs og Orlovs taler, er alt klart«, siger han (s. 316). Meningen med disse ord er uomtvistelig: Nu, da Iskra-isterne har udtalt sig og foreslået en resolution, er alt klart, dvs. det er klart, at Jusjnyj Rabotjij vil blive opløst mod sin vilje. Her skelner repræsentanten for Jusjnyj Rabotjij selv mellem Iskra-isterne (og tilmed Iskra-ister som Gusev og Orlov) og sine egne tilhængere som repræsentanter for »forskellige« organisationspolitiske »linjer«. Og når det nuværende Iskra fremstiller gruppen Jusjnyj Rabotjij (og vel sagtens også Makhov) som »typiske Iskra-ister«, viser det kun, at man har glemt de (fra denne gruppes synspunkt) allervigtigste begivenheder på kongressen og den nye redaktions ønske om at udflette de spor, som viser, hvilke elementer det såkaldte »mindretal« er opstået af.

Desværre blev spørgsmålet om et populært blad ikke rejst på kongressen. Alle Iskra-ister diskuterede dette spørgsmål overordentlig livligt både før og under kongressen udenfor møderne og var enige om, at det i partilivets nuværende situation ville være yderst irrationelt at gå i gang med udgivelsen af et sådant blad eller omdanne et bestående blad til noget sådant. Anti-Iskra-isterne udtalte sig på kongressen i modsat retning, det samme gjorde gruppen Jusjnyj Rabotjij i sin beretning, og kun tilfældigheder eller uvilje mod at rejse et »håbløst« spørgsmål kan forklare, at der ikke med ti personers underskrift blev indbragt et forslag af den pågældende art.

## e) Episoden med sprogenes ligeberettigelse

Og lad os så vende tilbage til kongresmøderne i kronologisk orden.

Vi har nu set, at allerede før man gik over til realitetsbehandling af sagerne, havde der på kongressen klart vist sig ikke alene en ganske bestemt gruppe anti-Iskra-ister (8 stemmer), men tillige en mellemgruppe af ustabile elementer, som var parat til at støtte de otte og øge deres antal til omkring 16-18 stemmer.

Spørgsmålet om Bunds placering i partiet, der diskuteredes alt for vidtløftigt og detaljeret på kongressen, mundede ud i vedtagelsen af en principiel tese, hvorimod den praktiske løsning blev udsat til diskussionen om organisationsforholdene. I betragtning af, at der før kongressen var ofret temmelig megen plads i litteraturen på belysning af de hertil hørende emner, bragte diskussionen på kongressen ikke meget nogenlunde nyt. Man må blot ikke overse, at tilhængerne af Rabotjeje Delo (Martynov, Akimov og Bruker), der gav deres tilslutning til Martovs resolution, tog det forbehold, at de erkender dens utilstrækkelighed og ikke deler de konklusioner, der blev draget af den (s. 69, 73, 83 og 86).

Fra spørgsmålet om Bunds placering gik kongressen over til programmet. Diskussionen drejede sig her for størstedelen om partielle ændringer af ubetydelig interesse. Anti-Iskra-isternes opposition fik kun principielt udtryk i kammerat Martynovs felttog mod den måde, hvorpå det famøse spørgsmål om spontaneitet og bevidst orientering var blevet stillet. Naturligvis stillede Bunds og Rabotjeje Delos delegerede sig alle bag Martynov. Hvor grundløse hans indvendinger var påviste blandt andre Martov og Plekhanov. Som kuriosum bør det nævnes, at Iskras redaktion nu (sikkert efter dybe overvejelser) er gået over på Martynovs side og siger det modsatte af, hvad den sagde på kongressen! (15). Formodentlig svarer dette til det berømte »kontinuitets«-princip... Nu har vi kun at vente på, at redaktionen skal få diskuteret færdig og vil forklare os, i hvilken udstrækning den er enig med Martynov, hvad den er enig med ham i og siden hvornår. Mens vi venter, spørger vi bare, om man noget sted har set et *partiorgan*, hvis redaktion efter en kongres har givet sig til at sige præcis det modsatte af, hvad den sagde på kongressen?

Vi forbigår diskussionen om anerkendelse af Iskra som centralorgan (vi har allerede berørt den tidligere) og indledningen til debatten om partilovene (som det vil være mere hensigtsmæssigt at komme ind på i sammenhæng med hele behandlingen af partilovene), og går over til de principielle afskygninger, der viste sig under drøftelsen af programmet. Først og fremmest vil vi fremhæve én overordentlig karakteristisk detalje: debatten om forholdsmæssig repræsentation. Kammerat Jegorov fra Jusjnyj Rabotjij gik ind for denne regels optagelse i programmet og gjorde det på en sådan måde, at det fremkaldte en berettiget bemærkning fra Posadovskij (Iskra-ist af mindretallet) om en »alvorlig divergens«. »Der er«, sagde kammerat Posadovskij, »ingen tvivl om at vi ikke er enige vedrørende følgende fundamentale spørgsmål: *Skal vi indordne vor fremtidige politik under det ene eller andet demokratiske grundprincip og tillægge det absolut værdi*, eller skal alle demokratiske principper udelukkende indordnes under hvad der gavner vort parti? Jeg vil afgjort gå ind for det sidste«. Plekhanov »tilsluttede sig fuldt ud« Posadovskij og gjorde i endnu mere bestemte og resolute vendinger front mod »demokratiske princippers absolutte værdi«, mod »abstrakt« behandling af dem. »Hypotetisk kan vi«, sagde han, »forestille os tilfælde, hvor vi, socialdemokrater, ville udtale os imod almindelig valgret. Bourgeoisiet i de italienske republikker fratog engang medlemmer af adelen deres politiske rettigheder. Det revolutionære proletariat vil kunne begrænse de højere klassers politiske rettigheder på samme måde, som de højere klasser engang begrænsede dets politiske rettigheder«. Plekhanovs tale blev mødt med klapsalver og hyssen, og da Plekhanov protesterer mod et tilråb: »Lad være med at hysse« og opfordrer kammeraterne til ikke at genere sig, rejser kammerat Jegorov sig og siger: »Når den slags taler vækker bifald, er det min pligt at hysse«. Sammen med kammerat Goldblat (delegeret for Bund) udtaler Jegorov sig mod Posadovskijs og Plekhanovs synspunkter. Beklageligvis blev diskussionen afsluttet, og det spørgsmål, der var opstået i anledning af den, forsvandt straks ud af billedet. Men kammerat Martov forsøger nu forgæves at svække dets betydning eller endog at reducere det til intet, idet han på Liga-kongressen erklærer: »Disse ord (Plekhanovs) vakte blandt en del af de delegerede en harme, som let kunne være undgået, hvis kammerat Plekhanov havde tilføjet, at man naturligvis ikke kan forestille sig en situation så tragisk at proletariatet for at konsolidere sin sejr

vil være nødt til at undertrykke politiske friheder som trykkefriheden... (Plekhanov: Tak!)« (s. 58, Liga-kongressens protokol). Denne fortolkning er i direkte modstrid med kammerat Posadovskijs kategoriske udtalelse på kongressen om »alvorlig divergens« og splittelse i »det fundamentale spørgsmål«. I dette fundamentale spørgsmål gik alle Iskra-ister på kongressen imod repræsentanterne for det anti-Iskra-istiske »højre« (Goldblat) og kongressens »centrum« (Jegorov). Det er en kendsgerning, og man kan roligt forlade sig på, at hvis »centrum« (jeg håber, at dette ord vil chokere mildhedens »officielle« tilhængere mindre end noget andet ord...), hvis altså »centrum« (i kammeraterne Jegorovs eller Makhovs skikkelse) skulle udtale sig »frit« om dette eller tilsvarende spørgsmål, ville der omgående vise sig en alvorlig divergens.

Den viste sig endnu tydeligere i spørgsmålet om »sprogenes ligeberettigelse« (s. 171 ff. i protokollerne). I dette spørgsmål er det ikke så meget debatten som afstemningerne, der er oplysende: tæller man dem op, får man det utrolige tal – *seksten!* Om hvad? Om det mon er tilstrækkeligt i programmet at tale om ligeberettigelse for alle borgere uanset køn osv. og *sprog*, eller om det er nødvendigt at sige: »Sprogets frihed« eller »sprogenes ligeberettigelse«. Kammerat Martov karakteriserede denne episode temmelig nøjagtigt, da han på Liga-kongressen sagde, at »petitessestriden om affattelsen af et enkelt punkt i programmet antog principiel betydning, fordi halvdelen af kongressen var parat til at vælte programkommissionen«. Netop\*). Anledningen til sammenstødet var netop petitesseagtig, men sammenstødet antog ikke desto mindre egentlig *principiel* karakter og derfor også frygteligt forbit-

\*) Martov tilføjer: »Ved denne lejlighed var Plekhanovs vittighed om æslerne os til megen skade« (da man talte om sprogets frihed nævnte en – vistnok – bundist blandt andre institutioner også hestestutterier, og Plekhanov sagde da løst henkastet for sig selv: »Heste taler ikke, men det hænder at æsler snakker«). Jeg kan naturligvis ikke i denne vits finde særlig mildhed, eftergiveness, takt og smidighed. Men det forekommer mig alligevel ejendommeligt, at Martov, som anerkender diskussionens *principielle betydning*, overhovedet ikke kommer ind på, hvad den principielle forskel her ytrer sig i, og hvilke nuancer der viser sig, men indskrænker sig til at pointere vittighedens »skadelighed«. Det er i sandhed et bureaukratisk og formalistisk synspunkt! Bidende vitser har virkelig »skadet meget på kongressen« og vel at mærke ikke bare vittigheder om bundisterne, men også om dem, der af og til blev støttet og tilmed reddet fra nederlag af bundisterne. Men når man engang har erkendt episodens principielle betydning, kan man ikke nøjes med en talemåde om enkelte vittigheders »usømmelighed« (s. 58 i Liga-prot.).

rede former, som strakte sig helt til forsøg på at »vælte« programkommissionen, til mistanke om at ville »kompromittere kongressen« (det var, hvad Jegorov mistænkte Martov for!) og til udveksling af personlige bemærkninger af den mest... krænkende art (s. 178). Selv kammerat Popov »udtrykte beklagelse af, at der over bagateller kunne opstå en sådan atmosfære« (min kursivering, s. 182), som herskede i tre møder (s. 16, 17 og 18).

Alle disse udsagn peger i højeste grad bestemt og kategorisk på det meget betydningsfulde faktum, at den atmosfære af »mistænksomhed« og de yderst forbitrede kampformer (forsøget på at vælte kommissionen) – hvis opståen man bagefter, på Liga-kongressen, gav Iskra-isternes flertal skylden for! – i virkeligheden var opstået lang tid før vi spaltedes i et flertal og et mindretal. Jeg gentager, at dette er et faktum af umådelig vigtighed, et fundamentalt faktum, hvis underkendelse har forledt mange, overordentlig mange til overfladiske slutninger i retning af, at flertallet ved kongressens slutning var tilvejebragt kunstigt. Ud fra kammerat Martovs nuværende opfattelse – han påstår, at der var 9/10 Iskra-ister på partikongressen – er det en fuldstændigt uforklarlig og absurd kendsgerning, at der over »petitesser«, over en »bagatelagtig« anledning kunne opstå sammenstød, som antog »principiell karakter« og nær havde ført til, at kongresskommissionen var blevet væltet. Det ville være latterligt at gå let hen over denne kendsgerning med jeremiader og beklagelser over »skadelige« vittigheder. Sammenstødet kunne heller ikke få *principiell* betydning på grund af vittigheder, hvor bidende de end måtte være, en sådan betydning kunne det kun få i kraft af karakteren af de politiske grupperinger på kongressen. Det var ikke skarpe bemærkninger og ikke vittigheder, der fremkaldte konflikten – de var kun et *symptom* på, at der i selve den politiske gruppering på kongressen fandtes »en modsætning«, fandtes alle spirer til en konflikt, fandtes en indre uensartethed, som af egen indre kraft brød igennem ved enhver, selv den mest bagatelagtige anledning.

Fra det synspunkt derimod, hvorfra jeg betragter kongressen, og som jeg anser det for min pligt at forfægte som en bestemt politisk opfattelse af begivenhederne, uanset om en og anden skulle tage anstød af denne opfattelse, fra dette synspunkt var den desperat skarpe, *principielle konflikt* over en »petitesseagtig« anledning fuldt ud forklarlig og uundgåelig. Når der nu hos os på kongressen hele tiden foregik en kamp

mellem Iskra-ister og anti-Iskra-ister, når der mellem dem stod ustabile elementer, når disse sidstnævnte sammen med anti-Iskra-isterne udgjorde 1/3 af stemmerne (8 + 10 = 18 af 51, efter min beregning, der naturligvis kun er omtrentlig), – så er det fuldstændig forståeligt og naturligt, at *ethvert frafald fra Iskra-isterne, om det så blot var et lille mindretal af dem*, gav mulighed for sejr til anti-Iskra-retningen og derfor fremkaldte en »rasende« kamp. Det var ikke en følge af utilbørligt skarpe udfald og angreb, men en følge af en politisk kombination. Det var ikke skarpe bemærkninger, der fremkaldte politisk konflikt, men eksistensen af en politisk konflikt i selve kongressens gruppering, der fremkaldte de skarpe bemærkninger og angrebene – i denne modstilling ligger den afgørende, principielle divergens mellem os og Martov med hensyn til vurderingen af kongressens politiske betydning og kongressens resultater.

I det hele var der under kongressen tre særlig vigtige tilfælde, hvor et lille antal Iskra-ister afveg fra deres flertal – sprogenes ligeberettigelse, lovenes § 1 og valgene – og i alle disse tre tilfælde opstod den forbitrede kamp, som til syvende og sidst har medført den nuværende svære krise i partiet. For at nå til politisk forståelse af denne krise og denne kamp må man ikke indskrænke sig til fraser om utilstedelige vittigheder, men må analysere de politiske grupperinger af de afskygninger, der tørnede sammen på kongressen. Episoden med »sprogenes ligeberettigelse« frembyder derfor dobbelt interesse for den, der vil søge en opklaring af årsagen til spaltningen, idet Martov her endnu var (endnu var!) Iskra-ist og måske mere end nogen anden kæmpede imod anti-Iskra-isterne og »centrum«.

Krigen begyndte med kammerat Martovs strid med bundisternes leder, kammerat Liber (s. 171-172). Martov fører bevis for, at kravet om »borgernes ligeberettigelse« er tilstrækkeligt. »Sprogets frihed« må afvises, men nu fremføres så »sprogenes ligeberettigelse« og sammen med Liber kaster kammerat Jegorov sigudikampen. Martoverklærer, at det er *fetichisme*, »når talerne holder på nationaliteternes ligeberettigelse og forlægger uligheden til sprogets område. Imidlertid må spørgsmålet anskues fra den stik modsatte side: Nationernes ulighed eksisterer og ytrer sig blandt andet også deri, at mennesker, der tilhører en bestemt nationalitet, er berøvet retten til at benytte deres modersmål« (s. 172). Martov havde dengang fuldkommen ret. Det var virkelig en form for feti-



chisme, at Liber og Jegorov gjorde aldeles uholdbare forsøg på at hævde rigtigheden af deres formuleringer, og at pådutte os, at vi ikke ønskede eller ikke evnede at gennemføre princippet om nationaliteternes ligeberettigelse. I virkeligheden forfægtede de – ligesom »fetichister« – kun et ord og ikke et princip, de handlede ikke af frygt for en eller anden principiel fejltagelse, men af frygt for, hvad folk ville sige. Netop denne vankelmødige psyke (sæt nu, at »andre« bebrejder os noget på dette punkt?) som vi bemærkede i episoden med organisationskomiteen, lagde hele vort »centrum« for dagen ved denne lejlighed. En anden af dets repræsentanter, minearbejdernes delegerede, Lvov, som står Jusjnyj Rabotjij nær, »anser det af randområderne rejste spørgsmål om undertrykkelse af sprogene for yderst alvorligt. Det er vigtigt, at vi ved at optage punktet om sproget i vort program fjerner enhver formodning om russificering, som man kunne mistænke socialdemokraterne for«. En bemærkelsesværdig begrundelse af spørgsmålets »alvor«. Spørgsmålet er yderst alvorligt, *fordi* eventuelle mistanker hos randområderne må fjernes! Taleren bidrager intet til sagen, han svarer ikke på bebrejdelse for fetichisme, men bekræfter dem til fulde ved total mangel på egne argumenter og med blotte henvisninger til, hvad randområderne vil sige. Alt hvad de *eventuelt kunne sige er urigtigt* – siger man til ham. Og i stedet for at undersøge, om det er rigtigt eller galt, svarer han: »*man kunne mistænke*«.

*En sådan* fremstilling, som pukker på spørgsmålets alvor og vigtighed, antager virkelig principiel karakter, men absolut ikke den, Liber, Jegorov, Lvov og ligesindede gerne ville finde her. Principielt bliver spørgsmålet: skal vi overlade det til organisationerne og partiets medlemmer at anvende programmets generelle og fundamentale sætninger, anvende dem på de konkrete forhold og udvikle dem med sigte på denne anvendelse, eller skal vi af bare frygt for mistænkeliggørelse fylde programmet med petitesser, anvisninger, gentagelser og kasuistik /fortabelse i detaljer/. Principielt bliver spørgsmålet, hvordan socialdemokrater kan betragte kampen mod denne fortabelse i detaljer som et forsøg (nære mistanke om et forsøg) på at indskrænke elementære demokratiske rettigheder og friheder. Hvornår bliver vi dog omsider vænnet af med dette fetichistiske knæfald for detaljer? – det var den tanke, der dukkede op hos os under overværelse af kampen om »sprogene«.

De delegeredes gruppering i denne kamp bliver særdeles

tydelig takket være de mange afstemninger ved navneopråb. Der var ikke mindre end tre af dem. Mod den Iskra-istiske kerne står hele tiden i sluttet trop samtlige anti-Iskra-ister (8 stemmer) og med ganske små svingninger hele centrum (Makhov, Lvov, Jegorov, Popov, Medvedev, Ivanov, Tsarjov og Belov – kun de to sidste vaklede i begyndelsen, idet de snart afholdt sig fra at stemme, snart stemte med os og først bestemte sig definitivt forud for tredje afstemning). Af Iskra-isterne falder en del fra, hovedsageligt kaukasierne (tre med seks stemmer) – og takket være dette får »fetichismen« til slut overtaget. Ved den tredje afstemning, da tilhængerne af de to retninger havde klargjort deres stilling bedst, udskilte de tre kaukasiere med deres seks stemmer sig fra Iskra-isternes flertal og gik over til modstanderne. Af mindretals-Iskra-isterne udskilte sig to med to stemmer – Posadovskij og Kostitj. Ved de to første afstemninger var Lenskij, Stepanov og Gorskij fra Iskra-flertallet og Deutsch fra Iskra-mindretallet gået over til modparten. *Frafaldet af 8 Iskra-stemmer (af et samlet antal på 33) gav anti-Iskra-ister nes og de ustabile elementers koalition overvægt.* Det var netop dette *fundamentale faktum* omkring grupperingen på kongressen, som gentog sig (blot med frafald af *andre* Iskra-ister) ved afstemningen om lovenes § 1. Intet under, at de, der led nederlag ved valgene, nu omhyggeligt lukker øjnene for de *politiske årsager* til dette nederlag, *udgangspunkterne* for den kamp mellem afskygningerne, der mere og mere har afdækket og stadig mere skånselsløst har afsløret de ustabile og politisk holdningsløse elementer overfor partiet. Episoden med sprogenes ligeberettigelse viser os denne kamp så meget mere anskueligt, som selv kammerat Martov dengang endnu ikke havde gjort sig fortjent til Akimovs og Makhovs ros og bifald.

## f) Agrarprogrammet

Anti-Iskra-isternes og »centrums« inkonsekvens i principsa-ger kom også klart til udtryk i debatten om agrarprogrammet, som optog en hel del af kongressens tid (se s. 190-226 i protokollen) og rejste mange overordentlig interessante spørgsmål. Som det var at vente, blev felttoget mod programmet åbnet af kammerat Martynov (efter nogle uvæsentlige bemærkninger af kammeraterne Liber og Jegorov). Han fremfører det gamle

argument, at når vi retter »netop denne historiske uretfærdighed«, så godkender vi indirekte »andre historiske uretfærdigheder« osv. På hans side placerer også kammerat Jegorov sig, idet det for ham endog er »uklart, hvilken betydning dette program har. Er det et program for os, dvs. definerer det de krav, vi stiller, eller ønsker vi at gøre det populært« (!?!?). Kammerat Liber »ville gerne pege på det samme, som kammerat Jegorov havde peget på«. Kammerat Makhov optræder på sin karakteristiske resolute måde og erklærer, at »flertallet (?) af talerne afgjort ikke forstår, hvad det fremsatte program indebærer og hvilke mål, det stiler imod«. Det foreslåede program, får vi at høre, »lader sig vanskeligt opfatte som et socialdemokratisk agrarprogram«; det... »lugter lidt af, at man leger med opretningen af historiske uretfærdigheder« (16), der er »et anstrøg af demagogi og eventyrpolitik« i det. Den teoretiske underbygning af denne dybsindighed består i vulgærmarxismens sædvanlige overdrivelse og forenkling: Iskristerne, forklares det, vil »operere med bønderne som en slags homogen enhed; men da bønderne allerede længe (?) har været lagdelt i klasser, vil opstillingen af et fælles program uvægerligt føre til, at programmet som helhed bliver demagogisk, og bliver eventyrpolitik, hvis det realiseres« (202). Kammerat Makhov »plaprer« her ud med den sande årsag til den negative holdning til vort agrarprogram hos mange socialdemokrater, som er parat til at »anerkende« Iskra (som Makhov selv har anerkendt det), men som slet ikke har overvejet Iskras retning, dets teoretiske og taktiske stilling. Det er netop vulgariseringen af marxismen i dens anvendelse på et så kompliceret og mangesidigt fænomen som det russiske landbrugs nuværende struktur, og aldeles ikke divergenser om detaljerne, der har bevirket og bevirker manglende forståelse af programmet. Og i dette vulgærmarxistiske standpunkt fandt lederne af de anti-Iskra-istiske elementer (Liber og Martynov) og »centrum« – Jegorov og Makhov – hurtigt sammen. Kammerat Jegorov gav også åbenhjertigt udtryk for et af de karakteristiske træk hos Jusjnyj Rabotjij og de grupper og cirkler, der hælder til den side, nemlig manglende forståelse af bondebevægelsens betydning, manglende forståelse af, at den svage side hos vore socialdemokrater under de første berømte bondeopstande ikke var overvurdering, men tværtimod snarere undervurdering af denne betydning (og for få kræfter til at udnytte bevægelsen). »Jeg deler langt fra redaktionens begejstring for bondebevægelsen«,

sagde kammerat Jegorov, »en begejstring, som siden røret blandt bønderne har grebet mange socialdemokrater«. Kun gjorde kammerat Jegorov sig desværre ikke den ulejlighed at orientere kongressen nogenlunde nøjagtigt om, hvori denne *redaktionens* begejstring har ytret sig, og han gjorde sig ikke den ulejlighed konkret at henvise til det materiale, Iskra har offentliggjort. Han glemte ydermere, at *alle* hovedpunkter i vort agrarprogram blev udviklet af Iskra allerede i bladets nummer 3 (17), dvs. længe før bondeurolighederne (18). Den, hvis »anerkendelse« af Iskra ikke bare er ord, kunne nok have været mere opmærksom på dets teoretiske og taktiske principper!

»Nej, blandt bønderne kan vi ikke udrette stort!« udbryder kammerat Jegorov og forklarer nærmere dette udbrud, ikke som en protest mod nogen speciel »begejstring«, men som en afvisning af hele vor stilling: »Det betyder da også, at vor parole ikke kan konkurrere med en eventyrerparole«. En yderst karakteristisk formulering af en principløs holdning til sagen, som vil reducere det hele til en »konkurrence« mellem de forskellige partiers paroler! Og det siger taleren, efter at han har erklæret sig »tilfreds« med de teoretiske redegørelser, hvori det påpeges, at vi tilstræber varige resultater i agitationen og ikke lader os forvirre af midlertidige tilbageslag, og at varige resultater (uanset vore »konkurrenters« højrestethed... en kort tid) er umulige uden et fast teoretisk grundlag for programmet (s. 196). Hvilken forvirring afslører ikke forsikringen om »tilfredshed« og den prompte gentagelse af de vulgære grundsætninger, som er overtaget fra den gamle økonomisme, efter hvis opfattelse »konkurrence mellem parolene« ville løse alle spørgsmål, ikke blot for agrarprogrammets vedkommende, men for hele programmet og for hele taktikken i den økonomiske og politiske kamp. »I kan ikke«, sagde kammerat Jegorov, »tvinge daglejeren til at kæmpe side om side med den rige bonde for de oteski /afskårne jordstykker/, som allerede for en ikke ringe dels vedkommende er i denne rige bondes besiddelse«.

Igen denne forfladigelse, der utvivlsomt er beslægtet med vor opportunistiske økonomisme, som hævdede, at det er umuligt at »tvinge« proletariatet til at kæmpe for noget, som for en ikke ringe dels vedkommende er i bourgeoisiets hænder og i endnu højere grad vil komme i dets hænder i fremtiden. Igen denne vulgarisering, der glemmer de russiske særtræk ved det generelt kapitalistiske forhold mellem daglejeren og den rige

bonde. Otreski er en plage i dag, en følelig plage også for daglejereren, som man ikke behøver at »tvinge« til at kæmpe for befrielse fra trældommen. »Tvinge« må man visse intellektuelle, tvinge dem til et bredere syn på deres opgaver, tvinge dem til at opgive skabelonerne i drøftelsen af konkrete spørgsmål, tvinge dem til at regne med det historiske forløb, som komplicerer og modificerer vore mål. Alene den fordom, at bonden er dum – en fordom, der, som kammerat Martov rigtigt bemærkede (s. 202), skinnede igennem i kammerat Martynovs og andre af agrarprogrammets modstanderes indlæg – alene denne fordom forklarer netop modstandernes forglemmelse af vore daglejerers virkelige livsvilkår.

Efter at have forfladiget spørgsmålet til den nøgne modstilling: arbejder og kapitalist, beflittede vort »centrums« repræsentanter sig som vanligt for at tillægge bonden deres eget snæversyn. »Netop fordi jeg anser bonden for inden for sit snævre classesynspunkt at være klog, antager jeg, at han vil gå ind for det småborgerlige ideal: beslaglæggelse og opdeling«, sagde kammerat Makhov. Her sammenblandes tydeligt nok to ting: Karakteristikken af bondens classesynspunkt som småborgerligt, og *indsnævringen* af dette synspunkt, *dets* reduktion til en »snæver målestok«. Just i denne reduktion består Jegorov'ernes og Makhov'ernes fejl (præcis som Martynov'ernes og Akimov'ernes fejl bestod i reduktionen af proletarens synspunkt til en »snæver målestok«). Imidlertid lærer både logikken og historien os, at det småborgerlige classesynspunkt kan være mere- eller mindre snævert, mere eller mindre progressivt, netop på grund af småborgerkabets dobbeltstilling. Og det kan ikke på nogen måde være vor opgave at lægge hænderne i skødet på grund af bondens snæversyn (»dumhed«), eller fordi han beherskes af »fordomme«, vi må tværtimod utrætteligt udvide hans synsfelt og hjælpe hans fornuft til at vinde sejr over hans fordomme.

Det vulgær-»marxistiske« syn på det russiske agrarspørgsmål fandt sin kulmination i slutningen af den principielle tale, kammerat Makhov, den gamle Iskra-redaktions tro forsvarede, holdt. Ikke uden grund blev disse ord mødt med bifald... ganske vist ironisk. »Jeg ved naturligvis ikke, hvad man skal kalde en ulykke«, sagde kammerat Makhov i harme over Plekhanovs påpegnelse af, at bevægelsen for en tjornyj peredel /ligelig opdeling af jorden/ ikke på nogen måde forskrækker os, og at *vi* i hvert fald ikke ville holde igen på denne progressive (borgerligt progressive) bevægelse. – »Men en re-

volution som denne, hvis den kan kaldes sådan, vil ikke være revolutionær. Jeg vil snarere sige, at den slet ikke vil være en revolution, men en reaktion (munterhed), en revolution som en slags mytteri... En sådan revolution vil kaste os tilbage og det vil tage nogen tid, igen at nå til den stilling, vi nu har. Og vi har nu langt mere end på den franske revolutions tid (*ironisk bifald*), vi har et socialdemokratisk parti (*munterhed*)«... Ja, et socialdemokratisk parti, der tænkte i Makhovs baner, eller som havde centrale instanser, der støttede sig på folk som Makhov, ville virkelig kun fortjene latter...

Vi ser altså, at den gruppering, vi allerede kender, straks giver sig til kende også i de rent principielle spørgsmål, der rejstes i forbindelse med agrarprogrammet. Anti-Iskra-isterne (8 stemmer) drager i felten i vulgærmarxismens navn, og i hælene på dem trasker »centrums« ledere, Jegorov'erne og Makhov'erne, som ustandseligt forvilder sig og havner i det samme snævre synspunkt. Det er derfor ganske naturligt, at der ved afstemningen om visse punkter i agrarprogrammet blev afgivet 30 og 35 stemmer for (s. 225 og 226), dvs. nogenlunde det samme tal, som vi også havde ved diskussionen om placeringen af Bund-spørgsmålet, ved episoden med organisationskomiteen og i spørgsmålet om opløsningen af Jusjnyj Rabotjij. Bare der rejses et spørgsmål, som falder udenfor rammerne af den almindelige og etablerede skabelon, og som kræver en i nogen grad selvstændig anvendelse af Marx' teorier på de specielle og nye (for tyskerne nye) samfundsøkonomiske forhold, straks viser det sig, at kun tre femtedele af de Iskra-istiske stemmer formår at holde sig på højde med opgaven, og straks svinger hele »centrum« over bag Liber'ne og Martynov'erne. Og kammerat Martov anstrenger sig for yderligere at tilsløre denne åbenlyse kendsgerning og går ængsteligt uden om de afstemninger, hvor afskygningerne viste sig klart!

Iskra-isternes kamp mod godt to femtedele af kongressen ses klart af diskussionen om agrarprogrammet. De kaukasiske delegerede indtog her en fuldstændigt rigtig holdning, i væsentlig grad vel fordi intimt kendskab til de lokale former for feudalismens talrige levn advarede dem mod de skolebarnsagtige abstrakte og nøgne modstillinger, som tilfredsstillede Makhov'erne. Martynov og Liber, Makhov og Jegorov blev også bekriget af både Plekhanov og Gusev (som fastslog, at »et lignende pessimistisk syn på vort arbejde på landet«... som kammerat Jegorovs... havde han »ikke sjældent mødt

blandt de kammerater, de virkede i Rusland«), af Kostrov og af Karskij og af Trotskij. Den sidstnævnte peger med rette på, at »de velmente råd« fra agrarprogrammets kritikere »smager for meget af *spidsborgerlighed*«. Til spørgsmålet om studiet af de politiske grupperinger på kongressen må det kun bemærkes, at han næppe har ret, når han på dette sted i sit indlæg (side 208) sidestiller kammerat Lange med Jegorov og Makhov. Læser man protokollen opmærksomt, vil man se, at Lange og Gorin slet ikke indtager samme stilling som Jegorov og Makhov. Lange og Gorin synes ikke om formuleringen af punktet om otreski, de forstår fuldt ud ideen i vort agrarprogram, men forsøger at anvende den *på en anden måde* og arbejder positivt på at finde en efter deres opfattelse mindre angribelig formulering og foreslår resolutioner for enten at overbevise programmets forfattere eller også stille sig på deres side mod alle ikke-Iskra-ister. Man behøver bare at sammenligne for eksempel Makhovs forslag om at forkaste hele agrarprogrammet (s. 212, *ni* for, 38 imod) og dets enkelte punkter (s. 216 o.a.) med den stilling, Lange indtog med sin *fremsettelse* af en selvstændig affattelse af punktet om otreski (s. 225), for at blive klar over den fundamentale forskel mellem dem\*).

Videre i sin omtale af argumenter, der smagte af »spidsborgerlighed«, pegede Trotskij på, at »vi i den tilstundende revolutionære periode må forbinde os med bønderne«... »Overfor denne opgave er Makhovs og Jegorovs skepticisme og 'fremsynethed' skadeligere en al kortsynethed«. Kammerat Kostitj, en anden af mindretals-Iskra-isterne, påpegede meget træffende kammerat Makhovs »tvivl på sig selv op på sin egen principielle fasthed« – en karakteristik, der ikke blot rammer vort »centrum«, men rammer lige i plet. »I sin pessimisme er kammerat Makhov enig med kammerat Jegorov, selv om der er nuanceforskelle mellem dem«, fortsatte kammerat Kostitj. »Men Makhov glemmer, at socialdemokraterne allerede nu arbejder blandt bønderne, allerede leder deres bevægelse i det omfang, det er muligt. Med denne pessimisme indsnævrer de omfanget af vort arbejde« (s. 210).

For at gøre undersøgelserne af kongressens programdiskussioner færdige må vi endnu nævne de korte debatter om støtte til oppositionelle strømninger. I vort program siges det klart, at det socialdemokratiske parti støtter »enhver *oppositionel*

og revolutionær bevægelse, der er *rettet mod den i Rusland bestående social og politiske orden*« (19). Det skulle synes, som om dette sidste forbehold tilstrækkeligt tydeligt viser *nøjagtigt hvilke* oppositionelle strømninger, vi støtter. Ikke desto mindre viste de forskellige afskygninger, der forlængst var opstået i vort parti, sig straks *også her*, hvor svært det end var at forestille sig, at »forvirring og misforståelser« stadig skulle være mulige i et spørgsmål, der er så grundigt gennemtygget! Det drejede sig ganske indlysende ikke om misforståelser, men om *afskygninger*. Makhov, Liber og Martynov slog straks alarm og viste sig på ny at være i så »kompakt« mindretal, at kammerat Martov vel også i dette tilfælde måtte forklare det med intriger, rænkesmeden, diplomati og andre nydelige ting (se hans tale på Liga-kongressen), som folk griber til, når de er ude af stand til at forstå de politiske årsager til dannelsen af »kompakte« grupper, såvel mindretal som flertal.

Makhov begynder igen med en vulgær forfladigelse af marxismen. »Den eneste revolutionære klasse, vi har, er proletariatet«, erklærer han, og af denne rigtige grundsætning udleder han så en urigtig slutning: »Resten tæller ikke, de er en slags påhæng« (*almindelig munterhed*)... »Ja, en slags påhæng, de ønsker kun at høste fordele. Jeg er imod at man støtter dem« (s. 226). Med denne uforlignelige formulering af sin indstilling satte kammerat Makhov mange (blandt sine tilhængere) i forlegenhed, men i realiteten var Liber og Martynov enige med ham, idet de foreslog at stryge ordet »oppositionel« eller indsnævre det ved tilføjelse af »demokratisk-oppositionel«. Kammerat Plekhanov gjorde med rette indsigelse mod dette ændringsforslag fra Martynov. »Vi skal kritisere de liberale«, sagde han, »afsløre deres halvhjertethed. Det er rigtigt... Men når vi afslører snæverhed og begrænsning hos alle andre bevægelser undtagen den socialdemokratiske, er vi forpligtet til at forklare proletariatet, at sammenlignet med enevælden er selv en forfatning, der end ikke giver almindelig valgret, et skridt fremad, og at det derfor ikke bør foretrække den nu herskende orden for en sådan forfatning«. Kammeraterne Martynov, Liber og Makhov var ikke enige heri og fastholdt deres standpunkt, angrebet af Akselrod, Starover, Trotskij og endnu engang Plekhanov. Kammerat Makhov præsterede herunder endnu engang at overgå sig selv. Først sagde han, at de andre klasser (bortset fra proletariatet) »tæller ikke«, og at han var »imod at man støtter dem«. Derpå forbarmede han sig og indrømmede, at »bourgeoisiet, reaktionært

\*) Se Gorins tale, s. 213.

som det er af væsen, ofte er revolutionært, – når det for eksempel drejer sig om kampen mod feudalismen og dens levn«. »Men«, fortsatte han og kom på ny fra asken i ilden, »der er grupper, som altid (?) er reaktionære – håndværkerne er af den slags«. Til den slags perler i principiel henseende nåede de frem, disse vort »centrums« ledere, som senere med fråden om munden forsvarede den gamle redaktion! Netop håndværkerne udviste, endda i Vesteuropa, hvor lavsvæsenet var så stærkt, ligesom andre småborgere i byerne en særlig revolutionær ånd i den periode, da enevælden styrtedes. Netop for en russisk socialdemokrat er det særlig tåbeligt tankeløst at gentage det, vore vestlige kammerater siger om nutidens håndværkere i en tid, der ligger et halvt eller helt århundrede efter enevældens fald. I Rusland er det ikke andet end efterplapren, en udenadlært frase at sige, at håndværkerne i politiske spørgsmål er reaktionære i forhold til bourgeoisiet.

Der er desværre ikke i protokollerne indført nogen opgivelser af de stemmetal, Martynovs, Makhovs og Libers forkastede forslag opnåede. Vi kan kun sige, at lederne af de anti-Iskra-istiske elementer og en af »centrums« ledere\*) også her fandt sammen i den gruppering mod Iskra-isterne, vi allerede kender. Sammenfatter man *alle* debatter om programmet, kan man ikke undgå at drage den slutning, at der *ikke en eneste gang* forekom en nogenlunde livlig debat af almen interesse, uden at den afdækkede de forskellige afskygninger, som kammerat Martov og Iskras nye redaktion nu fortier.

## g) Partilovene – kammerat Martovs udkast

Fra programmet gik kongressen over til partilovene (vi forbigår de ovenfor berørte spørgsmål om centralorganet og de delegeredes beretninger, som flertallet af de delegerede des-

\*) En anden aflederne for den samme »centrums«-gruppe, kammerat Jegorov, har andetsteds udtalt sig i spørgsmålet om støtte til oppositionelle strømninger, nemlig i anledning af Akselrods forslag til resolution om de socialrevolutionære (s. 359). Kammerat Jegorov så en modsigelse mellem programmets fordring om støtte til enhver oppositionel og revolutionær bevægelse og den *afvisende* holdning til både de socialrevolutionære (20) og de liberale. I en anden form og fra en noget anden side, viser kammerat Jegorov her den samme snævre opfattelse af marxismen og den samme ustabile, halvvejs fjendtlige holdning til Iskras (af ham selv »anerkendte«) standpunkter, som findes hos kammeraterne Martov, Liber og Martynov.

værre ikke kunne forelægge i tilfredsstillende form). Det siger sig selv, at spørgsmålet om lovene var af umådelig betydning for os alle. Faktisk har Iskra jo helt fra begyndelsen optrådt som ikke blot et presse-organ, men også som *organisatorisk* celle. I en redaktionel artikel i nr. 4 (Hvad Skal Man Begynde Med?) fremsatte Iskra en fuldstændig organisationsplan\*), og det har systematisk og støt gennem *tre* år holdt sig til denne plan. Da partiets 2. kongres anerkendte Iskra som centralorgan, drejede to af de tre punkter, hvormed den pågældende resolution motiveredes, sig *netop om denne organisationsplan og Iskras organisationsideer*: Iskras rolle i ledelsen af det praktiske partiarbejde og ledende rolle i samlingsarbejdet. Det er derfor ganske naturligt, at Iskras arbejde og partiorganisationens hele virksomhed, hele den *faktiske* genopbygning af partiet, *ikke kunne* anses for fuldført uden hele partiets anerkendelse og stadfæstelse af de bestemte organisatoriske ideer. Det var denne opgave, partiets organisatoriske love skulle løse.

De grundtanker, som Iskra søgte lagt til grund for partiorganisationen, sammenfattedes væsentligst i følgende to: Den første, centralismens idé, definerede principielt metoden til løsning af den samlede mængde af organisatoriske special- og detailspørgsmål. Den anden, det idémæssigt ledende organs, bladets, særlige rolle, tog hensyn til de aktuelle og særlige behov hos netop den russiske socialdemokratiske arbejderbevægelse under den politiske trældom, og den forudsatte oprettelse i udlandet af en *primær* operationsbasis for det revolutionære stormløb. Den første tanke måtte som den eneste principielle præge lovene helt igennem; den anden, aktuel og affødt af de øjeblikkelige omstændigheder i henseende til sted og aktionsmåde, som den var, frembød en *tilsyneladende* afvigelse fra centralismen gennem oprettelsen af *to centre*, centralkomiteen og centralorganet. Begge disse grundtanker i den Iskra-istiske partiorganisation har jeg udviklet såvel i den redaktionelle artikel *Hvad Skal Man Begynde Med?* i Iskra

\*) I sin tale om anerkendelse af Iskra som centralorgan sagde kammerat Popov blandt andet: »Jeg erindrer artiklen i nr. 3 eller 4 af Iskra – *Hvad Skal Man Begynde Med?*. Mange af de aktive kammerater i Rusland fandt den taktisk uheldig; andre forekom planen fantastisk, og de fleste (sandsynligvis de fleste i kammerat Popovs omgangskreds) udlagde den som simpelthen et udslag af ærgerrighed« (s. 140). Som læseren ser, er det ikke uvant for mig at høre mine politiske anskuelser udlagt som ærgerrighed, en udlægning, som kammeraterne Akselrod og Martov nu serverer opvarmet.

(nr. 4)21) som i *Hvad Må der Gøres?* (22) og – i udførlig fremstilling, næsten i form af love – i *Brev til en Kammerat* (23). Faktisk stod der kun tilbage det redaktionelle arbejde med at formulere lovparagrafferne, som skulle føre disse ideer ud i livet, såfremt anerkendelsen af Iskra ikke skulle forblive på papiret, ikke være bare en konventionel frase. I forordet til den nye udgave af *Brev til en Kammerat* har jeg allerede påpeget, at det er nok simpelthen at sammenligne partilovene med denne brochure for at konstatere den fuldstændige identitet af de organisatoriske ideer i begge (24).

Med hensyn til det redaktionelle arbejde med formuleringen af de Iskra-istiske organisationsideer i lovene, må jeg berøre en episode, som kammerat Martov gav anledning til »...De faktiske data vil vise Dem«, sagde Martov på Liga-kongressen (s. 58), »hvorvidt det kom uventet for Lenin, at jeg henfaldt til opportuniste i forbindelse med denne paragraf (dvs. § 1). Halvanden eller to måneder før kongressen viste jeg Lenin mit udkast, hvor § 1 var fremstillet netop sådan, som jeg foreslog på kongressen. Lenin erklærede sig imod mit forslag, som han fandt alt for detaljeret, og sagde til mig, at det eneste han syntes om, var ideen i § 1 – definitionen af partimedlemskab – som han ville indføre i sine love i lidt ændret udseende, idet han fandt min formulering uheldig. Lenin havde altså været bekendt med min formulering længe, og han kendte mine synspunkter i dette spørgsmål. De ser altså, at jeg kom til kongressen med åbent visir uden at skjule mine synspunkter. Jeg havde varslet, at jeg ville kæmpe imod gensidig kooptering til centralkomiteen og centralorganet osv.«

Hvad angår varslingen om kamp mod den gensidige kooptering, vil vi på rette sted få at se, hvordan sagen forholdt sig. Her vil vi opholde os ved det »åbne visir« i forbindelse med Martovs udkast. Da Martov i Ligaen efter hukommelsen gengav episoden omkring sit mislykkede udkast (som han selv trak tilbage på kongressen, fordi det var mislykket, men som han efter kongressen med den for ham særegne konsekvens på ny har draget frem i dagens lys), havde han, som det hændes, glemt meget, og forvrøvlede sig derfor. Man skulle mene, at der er mere end nok af eksempler, som advarer mod at påberåbe sig private samtaler og egen hukommelse (folk husker uvilkårligt kun, hvad der er til deres fordel!), – men alligevel betjener kammerat Martov sig i mangel af bedre af dette usolide materiale. Selv kammerat Plekhanov begynder nu at

efterligne ham – det dårlige eksempel ser ud til at være smitsomt.

»Ideen« i den første paragraf i Martovs udkast kunne jeg ikke »synes om«, eftersom *ikke en eneste idé*, der er kommet frem på partikongressen, fandtes i hans udkast. Hans hukommelse har svigtet ham. Jeg har været så heldig i papirerne at finde Martovs udkast, hvor »*paragraf 1 var fremstillet netop sådan, som jeg foreslog på kongressen!*« Det er, hvad der kaldes »åbent visir«!

§ 1 i Martovs udkast: »Som tilhørende det Russiske Socialdemokratiske Arbejder Parti regnes enhver, der anerkender dets program og arbejder aktivt for virkeliggørelse af dets opgaver under partiorganernes (sic!) kontrol og ledelse«.

§ 1 i mit udkast: »Som medlem af partiet regnes enhver, der anerkender dets program og støtter partiet såvel med materielle midler, som ved personligt medarbejde i en af partiorganisationerne«.

§ 1 i den formulering, Martov foreslog på kongressen, og som blev vedtaget af kongressen: »Som medlem af det Russiske Socialdemokratiske Arbejder Parti regnes enhver, der anerkender dets program, støtter partiet med materielle midler og yder det regelmæssig personlig bistand under ledelse af en af dets organisationer«.

Af denne sammenstilling ses det klart, at der i Martovs udkast netop ikke findes nogen *idé*, men kun en *hul frase*. At partimedlemmer arbejder under kontrol og ledelse af partiets *organer*, siger sig selv, *det kan ikke være anderledes*, og om dette taler kun folk, som elsker at snakke uden at sige noget, og som ynder at fylde »love« med et bundløst hav af ord og bureaukratiske (dvs. sagligt unødvendige, men åbenbart til paradeformål nødvendige) formuleringer. *Ideen* i paragraf 1 træder først frem, når der spørges: *Kan partiorganerne i praksis udøve ledelsen af partimedlemmer, der ikke tilhører nogen af partiets organisationer*. Af denne idé er der ikke mindste spor i kammerat Martovs udkast. Følgelig *kunne jeg ikke være bekendt* med kammerat Martovs »synspunkter i dette spørgsmål«, eftersom der *ikke findes nogen som helst synspunkter* vedrørende *dette spørgsmål* i kammerat Martovs udkast. Kammerat Martovs faktiske data viser sig at være et virvar.

Omvendt må man netop med hensyn til kammerat Martov sige, at han fra mit udkast »kendte mine synspunkter i dette spørgsmål«, og at han ikke protesterede, ikke afviste dem, hverken i redaktionskollegiet, skønt mit udkast blev forelagt

alle 2-3 uger før kongressen, eller overfor de delegerede, der *kun* lige var blevet gjort bekendt med mit udkast. Men ikke nok med det. Selv på kongressen, da jeg forelagde mit udkast til love\*) og forsvarede det før valget af lovkommission, erklærede kammerat Martov ligeud: »Jeg tilslutter mig kammerat Lenins konklusioner. *Kun i to spørgsmål er jeg uenig med ham*« (kursiveret af mig) – i spørgsmålet om den måde, rådet sammensættes, og med hensyn til den enstemmige kooptering (s. 157). Om *uenighed* med hensyn til § 1 siges der her endnu *ikke et ord*.

I sin brochure om belejringstilstanden har kammerat Martov fundet det på sin plads endnu engang og yderst udførligt at erindre som sine love. Han forsikrer her, at disse love, som han også i dag (i februar 1904 – men hvem ved, hvordan det ser ud om en tre måneders tid) er parat til at skrive under på, på nogle sekundære enkeltheder nær, »tilstrækkelig klart har udtrykt hans negative indstilling til hypertrofien /den ekstreme overdrivelse/ af centralismen« (side IV). At dette udkast ikke blev forelagt kongressen forklarer kammerat Martov *nu*, for det første derved, at »den Iskra-istiske opdragelse har indpodet ham ringeagt for love« (når det behager kammerat Martov, betyder ordet Iskra-istisk for ham slet ikke snævert cirkelvæsen, men den mest konsekvente retning! Skade kun, at Iskra-opdragelsen gennem tre år ikke har indpodet kammerat Martov ringeagt for den anarkistiske frase, hvormed den intellektuelles ustabilitet er i stand til at retfærdiggøre overtrædelse af love, der er vedtaget af alle). For det andet, forstår De jo nok, er han, kammerat Martov, vejet tilbage for »at fremkalde blot den mindste dissonans i den taktik, som fulgtes af den fundamentale organisatoriske kerne, der udgjordes af Iskra«. Storartet som det hænger sammen! I det *princielle* spørgsmål om den opportunistiske formulering af paragraf 1

\*) Apropos. Protokoludvalget har i bilag XI optrykt lovudkastet som »forelagt kongressen af Lenin« (s. 393). Protokoludvalget har her også kludret lidt. Det har forvekslet mit *oprindelige* udkast (se Værker, 5. udg. bd. 7, s. 256-258, russ. – red.), som var forevist alle delegerede (og overordentlig mange før kongressen), med det på kongressen forelagte udkast, og har *optrykt det første*, som om det var det andet. Jeg har naturligvis intet imod offentliggørelse af mine udkast på alle stadier af *udarbejdelsen*, men man bør dog ikke skabe forvirring. Og forvirring kom der ud af det, idet Popov og Martov (s. 154 og 157) kritiserer formuleringer i det udkast, jeg faktisk forelagde på kongressen, men som *ikke findes i det udkast*, der er optrykt af protokoludvalget (sammenlign s. 394, §§ 7 og 11). Ved at udvise større omhu, havde man nemt opdaget fejlen, blot ved at sammenligne de sider, jeg har henvist til.

eller om hypertrofien af centralismen frygtede kammerat Martov i den grad dissonans (den frygt kan kun næres ud fra det alier snævreste cirkelsynspunkt), at han end ikke fremførte sine afvigende synspunkter overfor en kerne som selve redaktionen! I det *praktiske* spørgsmål om centrenes sammensætning appellerede kammerat Martov på grund af stemmeafgivningen fra flertallet af Iskra-organisationens (25), (denne virkelig *fundamentale organisatoriske kernes*) medlemmer til Bund og Rabotjeje Delo-folkene om hjælp. »Dissonansen« i hans fraser, der indsmugler cirkelvæsenet som forsvar for den forlorne redaktion, blot for at fordømme »cirkelvæsen« hos de mest kompetente i deres vurderinger – denne dissonans bemærker kammerat Martov ikke. Til straf for ham vil vi anføre hans udkast til love i dets helhed, idet vi for vort vedkommende vil notere, hvilke *synspunkter* og hvilken *hypertrofi* det afslører\*):

## »Udkast til partilove. I. Tilhørighed til partiet.

1) Som tilhørende det Russiske Socialdemokratiske Arbejder Parti regnes enhver, der anerkender dets program og arbejder aktivt for virkeliggørelse af dets opgaver under partiorganernes kontrol og ledelse. – 2) Et medlems udelukkelse af partiet på grund af handlinger, der er uforenelige med partiets interesser, besluttet af centralkomiteen. [Den motiverede dom opbevares i partiarkivet og meddeles på begæring enhver partikomite. Centralkomiteens afgørelse om udelukkelse kan appelleres til partikongressen, såfremt to komiteer eller flere forlanger det]«...Jeg vil sætte parentes om de *vitterligt* indholdsløse bestemmelser i Martovs udkast, bestemmelser, der ikke blot ikke rummer nogen »idé«, men ej heller nogen bestemt betingelse eller fordring, som den uforlignelige anvisning i »lovene« på, *præcis hvor* dommen skal opbevares, eller henvisningen til, at centralkomiteens beslutninger om udelukkelse (men måske ikke alle, overhovedet hver eneste af dens beslutninger?)

\*) Jeg bemærker, at jeg desværre ikke har kunnet finde den første variant af Martovs udkast, som bestod af sådan noget som 48 paragraffer og som led endnu mere af »hypertrofi« af unyttig formalisme.

kan appelleres til kongressen. Dette er netop sproglig hypertrofi, eller vaskeægte bureaukratisk formalisme i betydningen affattelse af overflødige, notorisk unyttige papir-punkter og -paragraffer. »...

## II. Lokalkomiteer.

– 3) Partiets repræsentanter i dets lokale arbejde er partikomiteerne...« (Både nyt og kløgtigt!). »... 4) [Som partikomiteer anerkendes den personsammensætning, de på 2. partikongres repræsenterede komiteer havde, da kongressen blev afholdt]. – 5) Nye komiteer, udover de i § 4 nævnte, indsættes af centralkomiteen, [der enten anerkender den eksisterende personsammensætning af en lokal organisation som komité eller etablerer en lokal komité ved omdannelse af en sådan organisation]. – 6) Komiteerne supplerer sig ved kooptering. – 7) Centralkomiteen er berettiget til at supplere en lokal komité med et antal kammerater (den har kendskab til), dog må denne supplerings ikke overstige en tredjedel af komiteens samlede antal...« Et mønster på skrivebordsarbejde: Hvorfor ikke mere end en tredjedel? Hvad skal det føre til? Hvad mening er der i denne begrænsning, som ikke begrænser noget som helst, idet *suppleringen* kan gentages mange gange? »...8) [I tilfælde af, at en lokalkomité er gået i opløsning eller sprængt« (vil det sige, at ikke alle medlemmer er arresteret?) »ved forfølgelser, genopretter centralkomiteen den«... (skal der da ikke tages hensyn til § 7? Finder kammerat Martov ikke en lighed mellem § 8 og de russiske love om orden og anstand, der påbyder arbejde på hverdage og hvile på helligdage?) »...9) [Den ordinære partikongres kan pålægge centralkomiteen at ændre sammensætningen af enhver lokalkomité, hvis dennes virksomhed anses for uforenelig med partiets interesser. I så tilfælde betragtes komiteen i den eksisterende sammensætning som opløst og kammeraterne indenfor dens arbejdsområde som fritaget for deres underordning\*) under komiteen«]...Den regel, der findes i denne paragraf, er lige så overordentlig nyttig som den bestemmel-

se, der den dag i dag findes i russiske love, og som lyder: Drikfældighed er forbudt alle og enhver. »... 10) [Partiets lokalkomiteer leder hele partiets propagandistiske, agitatoriske og organisatoriske virksomhed på stedet og bistår efter evne partiets centralkomité og centralorgan med opfyldelsen af de generelle partiopgaver, der påhviler dem«]...Uha! Hvad i alverden skal det gøre godt for? »...11) [Den lokale organisations indre forhold, de indbyrdes relationer mellem komiteen og de grupper, der er underlagt den« (hører De, hører De, kammerat Akselrod?), »samt grænserne for disse gruppers kompetence og autonomi« (er ikke grænserne for kompetence og grænserne for autonomi et og samme?) »fastsættes af komiteen selv og meddeles centralkomiteen og centralorganets redaktion«]...(Her er et hul: Det siges ikke, hvor disse meddelelser skal opbevares) »...12) [Alle de komiteer underlagte grupper og de enkelte partimedlemmer har ret til at kræve, at deres mening eller ønsker i et hvilket som helst spørgsmål meddeles partiets centralkomité og dets centralorganer]. – 13) Den lokale partikomité er forpligtet til af sine indtægter at afgive en del til centralkomiteens kasse. Denne andels størrelse gradueres af centralkomiteen.

## III. Organisationer til agitation på andre sprog (end russisk).

14) [Til agitationsvirksomhed på et af de ikke-russiske sprog og til organisering af de arbejdere, blandt hvilke sådant agitationsarbejde udføres, kan der dannes særlige organisationer på steder, hvor det forekommer nødvendigt med en sådan specialiseret agitation og udskillelse af en sådan organisation] – 15) Afgørelse af spørgsmålet om der består et sådant behov tilkommer partiets centralkomité eller i tvivlstilfælde – partikongressen«... Første del af paragraffen er overflødig, når man tager lovenes øvrige bestemmelser i betragtning, og anden del, om tvivlstilfælde er simpelthen latterlig...»16) [De i § 14 nævnte lokalorganisationer er autonome i deres særlige anliggender, men virker under kontrol af den lokale komité og er underlagt denne, idet formen for denne kontrol og normerne for de organisatoriske forbindelser mellem den pågældende komité og den pågældende særlige organisation fastsættes af lokalkomiteen«... (Åh, gudskelov! Nu ser man da, hvor overflødig

\*) Vi henleder kammerat Akselrods opmærksomhed på dette lille ord. Det er jo noget forfærdeligt noget! Her er jo rødderne til en »jakobinisme«, som kan føre så vidt... ja, så vidt som til ændringer af en redaktions personsammensætning...



hele denne ordflom var)... »I forhold til de generelle partianliggende fungerer sådanne organisationer som dele af komitéorganisationen.] – 17) [De i § 14 nævnte lokalorganisationer kan for effektivt at gennemføre deres specielle opgaver danne et autonomt forbund. Et sådant forbund kan have sine særlige presse- og administrative organer, som hver især står under direkte kontrol af partiets centralkomité. Et sådant forbunds love udarbejdes af forbundet selv, men stadfæstes af partiets centralkomité.] – 18) [I et forbund som det i § 17 nævnte kan også lokale partikomitéer indgå, hvis de i kraft af lokale betingelser engagerer sig fortrinsvis i agitation på det pågældende sprog. *Anmærkning*. Som medlem af et sådant forbund ophører en sådan komité ikke med at være partikomité«]... (hele paragraffen er enestående nyttig og kolossalt kløgtig, men anmærkningen dog mest)... »19) [Lokalorganisationer, der indgår i et autonomt forbund, står i deres relationer til dettes centrale organer under lokalkomiteernes kontrol]. – 20) [De autonome forbunds centrale presse- og administrationsorganer står i samme relation til partiets centralkomité som de lokale partikomitéer.]

#### IV. Centralkomiteen og partiets presseorganer.

21) [Partiet i sin helhed repræsenteres af centralkomiteen og sine presseorganer – det politiske og det videnskabelige organ.] – 22) Den generelle ledelse af partiets hele praktiske virksomhed påhviler centralkomiteen; omsorgen for den rigtige udnyttelse og fordeling af alle dets kræfter; kontrollen med virksomheden i alle dele af partiet; forsyningen af de lokale organer med litteratur; organiseringen af partiets tekniske apparat; indkaldelse af partikongresser. – 23) Den idémæssige ledelse af partilivet påhviler partiets presseorganer; propagandaen for partiprogrammet og den videnskabelige og publicistiske udarbejdelse af socialdemokratiets verdensanskuelse. – 24) Alle partiets lokalkomiteer og autonome forbund står i direkte forbindelse med såvel partiets centralkomité som redaktionerne af partiorganerne og orienterer dem periodisk om bevægelsens gang og om det organisatoriske arbejde på stedet. – 25) Redaktionen af partiets presseorganer udpeges af partikongressen og fungerer indtil næste kongres. – 26) [Redaktionen er autonom i sine egne indre anliggender] og kan i tiden

mellem to kongresser supplere og ændre sin sammensætning, hvilket hver gang meddeles centralkomiteen. – 27) Alle erklæringer, der udsendes fra centralkomiteen, eller som den har sanktioneret, trykkes efter forlangende fra centralkomiteen i partiorganet. – 28) Centralkomiteen danner efter samråd med partiorganets redaktion særlige skribentgrupper med henblik på den ene eller anden for form skribentarbejde. – 29) Centralkomiteen udpeges på partikongressen og fungerer indtil næste partikongres. Centralkomiteen supplerer sig ved koptering i ubegrænset omfang, og i hvert enkelt tilfælde underrettes redaktionen af partiets centralorganer herom.

#### V. Partiets udenlandske organisation.

30) Partiets udenlandske organisation varetager propagandaen blandt de i udlandet bosatte russere og organiseringen af socialistiske elementer blandt dem. I spidsen for den står en valgt administration. – 31) De autonome forbund, der indgår i partiet, kan have egne afdelinger i udlandet til fremme af disse forbunds særlige opgaver. Disse afdelinger indgår som autonome grupper i den almindelige udlandsorganisation.

#### VI. Partikongresser.

32) Kongressen er partiets højeste instans. – 33) [Kongressen fastsætter partiets program, love og de ledende principper for dets arbejde og kontrollerer arbejdet i alle partiorganer samt behandler konflikter mellem dem.] – 34) Repræsentation på kongressen tilkommer: a) alle partiets lokalkomiteer; b) de centrale administrative organer i alle autonome forbund, som indgår i partiet; c) partiets centralkomité og redaktionen af dets centralorganer; d) partiets udenlandske organisation. – 35) Overdragelse af mandater er tilladt, men dog således, at en delegeret ikke kan repræsentere mere end tre gyldige mandater. Deling af mandater er tilladt mellem to repræsentanter. Bundne mandater er ikke tilladt. – 36) Det overdrages centralkomiteen at indbyde kammerater, hvis tilstedeværelse kan være nyttig, til kongressen med rådgivende stemme. – 37) I spørgsmål vedrørende ændringer i programmet eller partilovene kræves to tredjedele flertal af de tilstedeværende stemmer; øvrige spørgsmål afgøres ved simpelt flertal. – 38) Kongressen anses for lovlig, hvis mere end halvdelen af alle på kon-

grestidspunktet eksisterende partikomiteer er repræsenteret. – 39) Kongressen indkaldes så vidt muligt en gang hvert andet år. [I tilfælde af forhindringer – som centralkomiteen ikke er herre over – for indkaldelse af kongressen indenfor denne frist, udsætter centralkomiteen på eget ansvar kongressen«.]

Den læser, der undtagelsesvis har haft tålmodighed til at læse disse såkaldte love til ende, vil sandsynligvis ikke forlange, at vi skal give nogen særlig begrundelse for følgende konklusioner. Første konklusion: Lovene lider af en temmelig uheldelig vattersot. Anden konklusion: Det er ikke muligt i disse love at opdage nogen speciel afskygning af organisatoriske synspunkter i retning af negativ holdning til overdreven centralisme. Tredje konklusion: Kammerat Martov bar sig overmåde fornuftigt ad, da han holdt mere end 38/39 borte fra verdens øjne (og fra diskussionen på kongressen). Blot er det temmelig originalt på baggrund af denne hemmeligholdelse at tale om åbent visir.

## h) Diskussionen om centralisme *forud* for splittelsen blandt Iskra-isterne

Før vi går over til det virkelig interessante spørgsmål, om formuleringen af lovenes § 1, et spørgsmål, der ubestrideligt afdækker de forskellige afskygninger i anskuelserne, vil vi endnu engang dvæle lidt ved de korte generelle debatter om lovene, som lagde beslag på kongressens 14. og en del af dens 15. møde. Disse debatter er af en vis betydning, fordi de *gik forud* for Iskra-organisationens fuldstændige deling på spørgsmålet om centrenes sammensætning. Derimod fandt de senere debatter om lovene i almindelighed og koopteringen i særdeleshed sted *efter* at vi indenfor Iskra-organisationen havde delt os. Naturligvis kunne vi *før* delingen udtrykke vore synspunkter mindre forudindtaget, dvs. mere uafhængigt af, hvordan vi så på centralkomiteens personsammensætning, et spørgsmål, der optog alle stærkt. Som jeg allerede har bemærket, *tilsluttede* kammerat Martov sig (s. 157) mine organisatoriske synspunkter, kun med forbehold overfor to *enkeltheder*. Derimod indledte både anti-Iskra-isterne og »centrum« straks et felttog mod begge de *fundamentale* ideer i hele Iskras organisationsplan (og dermed mod lovene som helhed): både mod

centralismen og mod »de to centre«. Kammerat Liber betegnede mine love som »organiseret mistillid« og fandt (ligesom kammeraterne Popov og Jegorov) *decentralisme* i de to centre. Kammerat Akimov udtrykte ønske om at få fastlagt bredere kompetenceområde for lokalkomiteerne, i særdeleshed ved at give dem »ret til selv at ændre deres sammensætning«. »Det er nødvendigt at give dem større handlefrihed... Lokalkomiteerne bør vælges af de aktive partiarbejdere i området, ligesom centralkomiteen vælges af repræsentanter for alle aktive organisationer i Rusland. Men hvis man ikke kan gå med til det, så lad os dog begrænse tallet på de medlemmer, centralkomiteen udpeger til lokalkomiteerne...« (158). Kammerat Akimov lufter her, som man ser, et argument mod »hypertrofi af centralismen«, men kammerat Martov vender det døde øre til disse autoritative anvisninger, så længe nederlaget i spørgsmålet om centrenes sammensætning ikke byder ham at følge Akimov. Han vender stadig det døde øre til, selv da kammerat Akimov over for ham lufter *hans egen idé i lovene*, (§ 7 – begrænsning af centralkomiteens ret til at indsætte medlemmer i komiteerne)! Dengang ønskede kammerat Martov endnu ikke en »dissonans« med os og fandt sig derfor i en dissonans både med kammerat Akimov og med sig selv... Endnu dengang var det kun dem, for hvem Iskras centralisme vitterligt var *ufordelagtig*, der bekrigede den »uhyrlige centralisme«: Akimov, Liber, Goldblat bekrigede den, og i hælene på dem *fulgte*, forsigtigt, omtænksomt (så man hele tiden ville være i stand til at vende om) Jegorov o.a. (se s. 156 og 276). Allerede dengang stod det klart for partiets overvejende flertal, at det netop var Bunds, Jusjnyj Rabotjijis og andres sogne- og cirkelinteresser, der lå bag protesterne mod centralismen. Iøvrigt er det jo også nu klart for partiets flertal, at det netop er den gamle Iskra-redaktions cirkelinteresser, der fremkalder dens protest mod centralismen...

Tag eksempelvis kammerat Goldblats tale (160-161). Han bekriger min »uhyrlige« centralisme, som påstås at føre til »udslettelse« af underorganisationerne, og som »er gennemsyret af trang til at overlade centret ubegrænset magt og ret til uindskrænket indblanding i alt« og kun levner organisationerne »en eneste rettighed – at lystre alt, hvad der befales oppe fra, uden at kny« osv. »Den centralledelse, der skal oprettes ifølge udkastet vil befinde sig i det tomme rum, der vil ikke være nogen periferi omkring den, men kun en formløs masse, hvori dens udøvende agenter bevæger sig«. Det er jo punkt for

punkt den samme *forløjede fraseologi*, som Martov og Akselrod har givet sig til at opvarte med efter deres nederlag på kongressen. Man lo ad Bund, som i kampen mod *vor* centralisme har tillagt sin egen centralledelse *endnu mere kategorisk* afstukne og uindskrænkede rettigheder (som f.eks. optagelse og udelukkelse af medlemmer og endog afvisning af delegerede til kongresserne). Når man har undersøgt sagen, vil man også le ad jammeren fra *mindretallet*, som skælder ud på centralismen, så længe det er i mindretal, men nu støtter sig på lovene, så snart det er kommet i flertal.

I spørgsmålet om de to centre viste grupperingen sig lige så tydeligt: Mod *samtlig* Iskra-ister står både Liber og Akimov (der først af alle istemte den nu så yndede Akselrod-Martovske vise om centralorganets overvægt over centralkomiteen i Partirådet (26)) og Popov og Jegorov. Ud fra de organisatoriske ideer, som det *gamle* Iskra altid har udviklet (og som *i ord* er blevet godkendt af kammeraterne Popov og Jegorov!), fulgte planen om to centre af sig selv. Det *gamle* Iskras politik gik på tværs af Jusjnyj Rabotjij's planer, på tværs af planen om oprettelse af et populært blad og dettes forvandling til det faktisk dominerende blad. Det er her roden ligger til den ved første øjekast ejendommelige modsigelse, at alle anti-Iskra-isterne og hele sumpen går ind for ét centrum, dvs. *for angiveligt større centralisme*. Naturligvis var der (især blandt sumpens folk) også delegerede, som næppe klart forstod, hvortil Jusjnyj Rabotjij's organisationsplaner ville og i kraft af tingenes gang måtte føre, men selve deres ubeslutsomme og alt andet end selvsikre natur drev dem over i anti-Iskra-isternes lejr.

Blandt Iskra-isternes indlæg i *denne* debat om lovene (som fandt sted før Iskra-isternes spaltning) er navnlig kammerat Martovs (»tilslutning« til mine organisatoriske ideer) og kammerat Trotskijs bemærkelsesværdige. Den sidstnævnte svarede kammeraterne Akimov og Liber sådan, at hvert ord i dette svar afslører hele falskheden i »mindretallets« optræden og teorier efter kongressen. »Lovene, sagde han (kammerat Akimov), definerer ikke centralkomiteens kompetenceområde tydeligt nok. Jeg kan ikke være enig med ham. Tværtimod, definitionen er tydelig og betyder: Eftersom partiet er en helhed, må der sikres det kontrol over de lokale komiteer. Kammerat Liber sagde, at lovene, med anvendelse af mit udtryk, er 'organiseret mistillid'. Det er rigtigt. Men dette udtryk blev anvendt af mig i forbindelse med de af Bund foreslåede love, som frembød organiseret mistillid fra en del af

partiet overfor hele partiet. Vore love« (dengang, før nederlaget i spørgsmålet om sammensætningen af de centrale organer, var disse love »vore«!) »frembyder organiseret mistillid fra partiets side overfor alle dets dele, dvs. kontrol med alle lokale, regionale, nationale og andre organisationer« (158). Ja, *her er vore* love karakteriseret rigtigt, og vi vil råde de folk, som nu med rolig samvittighed forsikrer, at det er det ondsindede flertal, som har udtænkt og indført et system af »organiseret mistillid« eller – hvad der er det samme – af »belejrings-tilstand«, til at erindre sig denne karakteristik noget oftere. Man behøver blot at sammenligne den citerede tale med talerne på Udlandsligaens kongres for at få et mønstreksempel på holdningsløshed, et mønstreksempel på, hvordan Martov & Co.'s anskuelser ændredes alt efter som det drejede sig om deres eget kollegium eller et fremmed af lavere orden.

## i) Lovenes paragraf 1

Vi har allerede anført de forskellige formuleringer, som gav anledning til interessante diskussioner på kongressen. Diskussionerne optog næsten to møder og sluttede med *to afstemninger ved navneopråb* (i løbet af hele kongressen var der, om jeg ikke tager fejl, kun otte afstemninger ved navneopråb; idet sådanne – i betragtning af det store tidsspilde, de forårsagede – kun blev foretaget i særlig vigtige tilfælde). Det spørgsmål, der berørtes, var ubestrideligt af principiel betydning. Kongressens interesse for diskussionen var kolossal. *Alle* delegerede deltog i afstemningen – en sjælden foreteelse på vor kongres (som på enhver stor kongres) – og ligeledes et vidnesbyrd om at de stridende havde dyb interesse i den.

Og hvad var så stridsspørgsmålets kerne? Jeg sagde allerede på kongressen og har gentaget det mere end én gang siden, at »jeg på ingen måde anser vor uoverensstemmelse (vedrørende § 1) for så væsentlig, at liv eller død for partiet afhænger deraf. Vi vil afgjort ikke gå til grunde som følge af et dårligt punkt i lovene!« (250) (27). I sig selv kunne denne meningsforskel, omend den afslører principielle afskygninger, på ingen måde fremkalde en sådan divergens (faktisk en sådan spaltning, for at sige det lige ud), som den, der fandt sted efter kongressen. Men enhver *lille* meningsforskel kan blive *stor*; hvis man fastholder den, hvis man skyder den i forgrunden, hvis man *bestræber sig for* at efterspore alle meningsforskelle

lens rødder og forgreninger. Enhver *lille* meningsforskel kan få *kolossal* betydning, hvis den tjener som udgangspunkt for et *omsving* til visse fejlagtige opfattelser, og hvis disse opfattelser i kraft af nye supplerende divergenser forenes med *anarkistiske* aktioner, der fører partiet hen mod en splittelse.

Netop sådan forholdt det sig i dette tilfælde. Den forholdsvis lille meningsforskel om § 1 har nu fået kolossal betydning, fordi netop den tjente som det punkt, omkring hvilket mindretallet svingede over til opportunistisk dybsindighed og anarkistisk frasemageri (navnlig på Liga-kongressen og derefter i det nye Iskras spalter). Netop den *lagde grunden* til den koalition af Iskra-mindretallet, anti-Iskra-isterne og sumpen, som definitivt antog bestemte former op til tidspunktet for valgene, og som det er nødvendigt at forstå, da det ellers *ikke er muligt at forstå* den vigtigste, fundamentale divergens om sammensætningen af centrene. Martovs og Akselrods lille fejl med hensyn til paragraf 1 var en lille revne i vort kar (som jeg udtrykte mig på Ligaens kongres). Karret kunne være holdt sammen med en dobbeltknude på et *stramt reb om det* (ikke et reb om halsen, som Martov, der på Liga-kongressen befandt sig i en til hysteri grænsende tilstand, påstod at have hørt). Man kunne også sætte *alle* bestræbelser ind på at gøre sprækken større og slå karret i stykker. Netop dette sidste indtraf, takket være boykot og lignende anarkistiske forholdsregler fra de nidkære Martov-folks side. Meningsforskellen om paragraf 1 spillede en ikke ringe rolle i spørgsmålet om valg af centrene, og Martovs nederlag i denne sag førte til hans »principielle kamp« med groft mekaniske, ja skandaløse midler (talerne på Det Russiske Revolutionære Socialdemokratis Udlandsligas kongres).

Nu, efter alle disse tildragelser, har spørgsmålet om § 1 således fået en *uhyre betydning*, og vi må nøje gøre os klar over såvel karakteren af grupperingerne på kongressen under afstemningen om denne paragraf som – hvad der er uden sammenligning vigtigere – karakteren af de *afskygninger i anskuelserne*, der kom frem eller begyndte at komme frem i forbindelse med § 1. Nu, efter de begivenheder, som er læseren bekendt, *står* spørgsmålet allerede således: Var Martovs formulering, som forsvarede af Akselrod, ikke en afspejling af hans (eller deres) ustabilitet, vankelmødighed og politiske udflyden, som jeg udtrykte mig på partikongressen (333), hans (eller deres) afvigelse i retning af jaurésisme og anarkisme, som Plekhanov mente på Liga-kongressen (s. 102 o.a. i Li-

ga-kongressens protokol)? Eller var min formulering, som forsvarede af Plekhanov, en afspejling af en forkert, bureaukratisk, formalistisk, despotisk, ikke-socialdemokratisk opfattelse af centralismen? *Opportunisme og anarkisme, eller bureaukratisme og formalisme?* – sådan *står* spørgsmålet *nu*, da den lille divergens er gjort til en stor. Og netop *denne* problemstilling, der er påtvunget os alle af begivenhederne – den historisk givne problemstilling havde jeg nær sagt, om det ikke havde lydt for bombastisk – må vi *holde os for øje*, når vi *sagligt* drøfter argumenterne for og imod min formulering.

Lad os begynde undersøgelsen af disse argumenter med en analyse af debatterne på kongressen. Det første indlæg, kammerat Jegorovs, har kun interesse derved, at hans stilling (*non liquet*, det er mig endnu ikke klart, jeg ved endnu ikke, hvor sandheden ligger) er meget betegnende for holdningen hos mange delegerede, hvem det ikke faldt let at orientere sig i det virkeligt nye, temmelig komplicerede og detaljerige spørgsmål. Det næste indlæg, af kammerat Akselrod, stillede straks spørgsmålet principielt. Det var kammerat Akselrods første principielle, eller rettere sagt overhovedet hans første tale på kongressen, og man kan vanskeligt betegne hans debut med den famøse »professor« som særlig vellykket. »Jeg tror«, sagde kammerat Akselrod, »at vi må holde begreberne parti og organisation ude fra hinanden. Men her sammenblandes disse to begreber. Denne sammenblanding er farlig«. Det var det første argument mod min formulering. Betragt den nærmere. Når jeg siger, at partiet må være *summen* (og ikke blot den aritmetiske sum, men et kompleks) af organisationer\*), bety-

\*) Ordet »organisation« bruges sædvanligvis i to betydninger, en bred og en snæver. I den snævre betydning betegner det en enkelt celle i et kollektiv af mennesker med i det mindste et minimum af udformning. I den brede betydning betegner det summen af sådanne celler, samlet i en helhed. Feks. udgør flåden, hæren og staten samtidig en sum af organisationer (i ordets snævre betydning), og en afart af samfundsorganisation (i ordets brede betydning). Uddannelsesvæsenet er en organisation (i ordets brede betydning), uddannelsesvæsenet består af en række organisationer (i ordets snævre betydning). På samme måde er også partiet en organisation, *bør være* en organisation (i ordets brede betydning), men samtidig bør partiet bestå af en række forskellige organisationer (i ordets snævre betydning). Kammerat Akselrod har derfor, da han talte om at holde de to begreber, parti og organisation, ude fra hinanden, for det første ikke været opmærksom på denne forskel mellem den snævre og den brede betydning af ordet organisation, og for det andet ikke bemærket, at han selv sammenblandede organiserede og uorganiserede elementer.

der det så, at jeg »sammenblander« begreberne parti og organisation? Selvfølgelig ikke. Jeg udtrykker dermed klart og præcist mit ønske, mit krav om, at partiet som klassens fortrup skal være så *organiseret* som muligt, at partiet kun skal optage elementer, der *tillader i det mindste et minimum af organisatorisk optræden*. Det er tværtimod min modpart, som i partiet sammenblander organiserede elementer med ikke-organiserede, elementer, der respekterer ledelse, med elementer, der ikke gør det, fremskredne elementer med uforbederligt tilbagestående, idet de forbederligt tilbagestående kan optages i organisationen. *Denne sammenblanding er i sandhed farlig*. Kammerat Akselrod henviser videre til »fortidens strengt konspirative og centralistiske organisationer« (Semlja i Volja (28) og Narodnaja Volja (29)): Omkring dem skal der have »grupperet sig en hel række personer, der ikke tilhørte organisationen, men hjalp den på den ene eller anden måde og regnedes for partimedlemmer... Dette princip må gennemføres endnu strengere i den socialdemokratiske organisation«. Her er vi så netop kommet til et af *kernepunkterne* i spørgsmålet: er »dette princip« nu virkelig et socialdemokratisk princip – et princip, som tillader, at folk, der ikke tilhører nogen partiorganisation, men kun »hjælper den på den ene eller anden måde« kan kalde sig partimedlemmer? Og Plekhanov gav det eneste mulige svar på dette spørgsmål: »Akselrod havde uret med sin henvisning til 70'erne. Dengang eksisterede der et velorganiseret og veldisciplineret centrum, og rundt omkring det bestod der organisationer af forskellige kategorier, som det havde oprettet, og hvad der var udenfor disse organisationer var kaos, anarki. Bestanddelene i dette kaos betegnede sig selv som partimedlemmer, men det vandt sagen ikke ved, den tabte. Vi skal ikke efterligne 70'ernes anarki, men undgå det«. Altså er »dette princip«, som kammerat Akselrod ville udgive for socialdemokratisk i virkeligheden et *anarkistisk princip*. For at modbevise dette, må man påvise *muligheden* for kontrol, ledelse og disciplin udenfor organisationen, påvise nødvendigheden af, at »kaos-elementerne« får tillagt betegnelsen partimedlemmer. Forsvarerne af kammerat Martovs formulering har *hverken påvist det ene eller det andet*. Kammerat Akselrod nævnte som eksempel »en professor, der betragter sig som socialdemokrat og åbent erklærer det«. For at føre den tanke til ende, der er indeholdt i dette eksempel, måtte kammerat Akselrod yderligere have sagt: Anerkender de organiserede socialdemokrater mon selv denne professor som social-

demokrat? Ved ikke at stille dette yderligere spørgsmål opgav kammerat Akselrod sin argumentation på halvvejen. For ét af to. Enten anerkender de organiserede socialdemokrater den omhandlede professor som socialdemokrat – og hvorfor skulle de så ikke optage ham i den ene eller anden socialdemokratiske organisation? Først når han er optaget, vil professorens »erklæringer« svare til hans gerninger og ikke være tomme talemåder (som professorale erklæringer alt for ofte er det). Eller også anerkender de organiserede socialdemokrater *ikke* professoren som socialdemokrat, og så er det urimeligt, meningsløst og *skadeligt* at give ham ret til at bære det ærefulde og ansvarsfulde navn af partimedlem. Sagen drejer sig således om konsekvent gennemførelse af organisationsprincippet eller godkendelse af virvar og anarki. Skal vi opbygge et parti med udgangspunkt i den allerede eksisterende og sammenvejede kerne af *socialdemokrater*, der f.eks. har organiseret partikongressen, og som må udvide og forøge antallet af partiorganisationer af enhver slags, eller skal vi slå os til tåls med den beroligende *frase*, at alle, der hjælper til, er partimedlemmer? »Hvis vi accepterer Lenins formulering«, fortsatte kammerat Akselrod, »så kaster vi en del mennesker over bord, der selv om de ikke vil kunne optages direkte i organisationen, ikke desto mindre er partimedlemmer«. Den sammenblanding af begreberne, som kammerat Akselrod ville anklage mig for, træder nu frem i fuld klarhed hos ham selv: han tager det uden videre for givet, at alle, der hjælper til *allerede* er partimedlemmer, mens det netop er det, striden står om, og opponenterne først må *bevise* nødvendigheden og nytten af denne fortolkning. Hvad ligger der i det ved første øjekast så forfærdelige udtryk: kaste over bord? Hvis man som partimedlemmer kun anerkender medlemmer af organisationer, der er anerkendt som partiorganisationer, kan de mennesker, der ikke »direkte« kan indtræde i en af partiorganisationerne, dog arbejde i en organisation, der ikke er partiets, men som står det nær. Om at kaste nogen over bord i betydningen holde dem udenfor arbejdet, uden for deltagelse i bevægelsen, kan der altså slet ikke være tale. Tværtimod, jo stærkere vore partiorganisationer, som omfatter *virkelige* socialdemokrater, bliver, jo mindre vaklen og ustabilitet der er *indenfor* partiet, des bredere, mere alsidigt, rigere og mere frugtbringende vil partiets indflydelse blive overfor de elementer af arbejdermasserne, som omgiver det og ledes af det. Man må jo nemlig ikke forveksle partiet som arbejderklassens fortrup med hele klas-

sen. Men det er netop denne forveksling (som i det hele taget er typisk for vor opportunistiske økonomisme), kammerat Akselrod forfalder til, når han siger: »Vi vil naturligvis først og fremmest skabe en organisation af partiets mest aktive elementer, en organisation af revolutionære, men da vi nu er klassens parti, må vi drage omsorg for ikke at lade sådanne folk blive udenfor partiet, som bevidst omend måske ikke særlig aktivt slutter sig til det«. For det første vil det ikke kun være de revolutionæres organisationer, men en *hel række* arbejderorganisationer, der anerkendes som partiorganisationer, og som indgår blandt det socialdemokratiske arbejderpartis aktive elementer. For det andet: af hvilken grund, i kraft af hvilken logik kan man af den kendsgerning, at vi er et klasseparti, udlede den konklusion, at det er unødvendigt at skelne mellem dem, der *står* i partiet, og dem, der *slutter sig til* partiet? Det forholder sig lige modsat: netop i kraft af, at der består forskelle i graden af bevidst orientering og graden af aktivitet, må der også *gøres* forskel på, hvor nær man står partiet. Vi er klassens parti, og derfor må *næsten hele* klassen (og i krigstid, i en epoke med borgerkrig absolut hele klassen) handle under vort partis førerskab og slutte sig så tæt som muligt til vort parti. Men det ville være »manilovisme« (30) og »khvostisme« (31) at tro, at næsten hele klassen eller endog hele klassen på noget tidspunkt under kapitalismen vil være i stand til at hæve sig op til sin fortrops, sit socialdemokratiske partis bevidste orientering og aktivitet. Ingen fornuftig socialdemokrat har endnu betvivlet, at under kapitalismen er selv fagforeningerne (der er mere primitive og lettere fattelige for de uudviklede lags bevidste orientering) ude af stand til at omfatte næsten hele eller hele arbejderklassen. Det vil kun være selvbedrag, det vil være at lukke øjnene for vore opgavers vældige omfang og at indsnævre disse opgaver, hvis man glemmer forskellen mellem fortroppen og alle de masser, som drages til den, glemmer fortroppens stadige pligt til at *hæve* stadig bredere lag til denne fortrops niveau. At udviske forskellen mellem dem, der slutter sig til partiet, og dem, der står i partiet, mellem de bevidst orienterede og aktive og dem, der hjælper til, vil netop sige at lukke øjnene og glemme denne forskel og denne pligt.

At påberåbe sig, at vi er klassens parti, for derved at *retfærdiggøre* organisatorisk udflyden, retfærdiggøre sammenblandingen af organisation og desorganisation, er det samme som at gentage Nadesjdins fejl, at sammenblende »det filoso-

fiske og samfundshistoriske problem om bevægelsens 'rødder' i 'dybden' med det organisationstekniske spørgsmål« (Hvad Må der Gøres, s. 91) (32). Netop denne sammenblanding, letfærdigt foretaget af kammerat Akselrod, blev derefter gentaget snesevis af gange af talere, som tog til orde for kammerat Martovs formulering. »Jo mere betegnelsen partimedlem udvides, jo bedre«, sagde Martov dog uden at forklare, hvilken nytte man vel kan have af at udvide en *betegnelse*, der ikke svarer til indholdet. Kan det nægtes, at kontrol med medlemmer, der ikke står i en partiorganisation, er en fiktion? En vidt udbredt fiktion er skadelig og ikke gavnlige. »Det kan kun glæde os, hvis enhver strejkende, enhver demonstrant, der står til ansvar for sine handlinger, kan erklære sig for medlem af partiet« (s. 239). Nej virkelig? Skal *enhver strejkende* have ret til at *erklære sig for partimedlem*? Med denne sætning driver kammerat Martov sin fejltagelse helt ud i det absurde, idet han *degraderer* socialdemokratismen til strejkemageri og gentager Akimov-folkenes fadæser. Det kan kun glæde os, hvis det lykkes socialdemokratiet at lede enhver strejke, idet det er socialdemokratiets direkte og ubetingede pligt at lede proletariats klassekamp i alle dens former, og strejken er en af denne kamps dybeste og mægtigste ytringer. Men vi ville være khvostister, hvis vi tillod, at denne elementære og faktisk tradeunionistiske kampform *identificeredes* med den alsidige og bevidste socialdemokratiske kamp. Vi ville opportunistisk *legalisere en bevidst urigtighed*, hvis vi gav enhver strejkende ret til at »erklære sig for partimedlem«, fordi en sådan »erklæring« i *masser af tilfælde* ville være en usand erklæring. Vi ville lulle os selv i manilovistiske drømme, hvis vi prøvede på at bilde os selv og andre ind, at *enhver strejkende* kan være socialdemokrat og medlem af det socialdemokratiske parti under den endeløse opsplittethed, undertrykkelse og afstumpning, som under kapitalismen uvægerligt tynger meget brede lag af »uuddannede«, ufaglærte arbejdere. Netop gennem eksemplet med *den »strejkende«* træder forskellen mellem *revolutionær stræben* efter at lede enhver strejke på socialdemokratisk måde og *opportunistiske fraser*, der erklærer *enhver* strejkende for partimedlem, meget klart frem. Vi er klassens parti, fordi vi i praksis leder næsten hele eller endog hele proletariats klasse på socialdemokratisk måde; men heraf kan kun folk som Akimov drage den slutning, at vi *i ord* skal identificere parti med klasse.

»Jeg er ikke bange for en konspirativ organisation«, sagde

kammerat Martov i samme indlæg, men, tilføjede han, »en konspirativ organisation har for mig kun mening, for så vidt som den indhyles i et bredt socialdemokratisk arbejderparti« (s. 239). For at være nøjagtig måtte man sige: for så vidt den indhyles i en bred, socialdemokratisk arbejderbevægelse. Men også i denne form er kammerat Martovs påstand ikke blot ubestridelig, men en direkte selvfølgelighed. Jeg opholder mig kun ved dette punkt, fordi senere talere af kammerat Martovs selvfølgelighed udledte det *meget gængse og meget vulgære* argument, at Lenin angiveligt vil »begrænse hele summen af partimedlemmer til summen af konspirative personer«. Denne slutning, som kun kan kalde på smilet, drog både kammerat Posadovskij og kammerat Popov, og da den blev taget op af Martynov og Akimov, kom dens karakter helt klart frem, nemlig dens karakter af opportunistisk frase. For øjeblikket udvikler kammerat Akselrod samme argument i det nye Iskra, for at det læsende publikum kan blive bekendt med den nye redaktions nye organisatoriske opfattelser. Allerede på kongressen og netop på det første møde, om § 1 bemærkede jeg, at opponenterne ville gøre brug af dette billige våben, og advarede derfor i min tale (s. 240): »Man må ikke tro, at partiorganisationerne kun skal bestå af professionelle revolutionære. Vi har brug for de mangfoldigste organisationer af alle arter, trin og afskygninger, lige fra overordentligt snævre og konspiratoriske til yderst brede, frie, løse organisationer« (33). Det er en så indlysende, så selvfølgelig sandhed, at jeg anså det for overflødigt at gå nærmere ind på den. Men nu, da vi i mangt og meget er blevet trukket baglæns, må vi hellere »repetere« også her. Derfor anfører jeg her nogle citater fra Hvad Må der Gøres? og Brev til en Kammerat: »... For en cirkel af koryfæer som Aleksejev og Mysjkin, Khalturin og Sjeljabov er politiske opgaver tilgængelige i dette ords virkeligste og mest praktiske betydning, tilgængelige netop fordi og i samme grad, som deres flammende agitation møder genklang i den spontant vågnende masse, i samme grad, som deres brændende energi forenes med og støttes af den revolutionære klasses energi« (34). For at være et socialdemokratisk *parti* må vi vinde netop *klassens støtte*. Det er ikke partiet, der skal indhyle den konspirative organisation, som kammerat Martov troede, men den revolutionære klasse, proletariatet, der skal indhyle partiet, som omfatter både konspirative og ikke-konspirative organisationer.

»...Arbejdernes organisationer til den økonomiske kamp bør være faglige organisationer. Enhver socialdemokratisk arbejder bør så vidt det er muligt yde bistand til og arbejde aktivt i disse organisationer... Men det er absolut ikke i vor interesse at forlange, at kun socialdemokrater skal kunne være medlemmer af arbejdspladsforeningerne: det ville kun indsnævre rækkevidden af vor indflydelse i masserne. Lad enhver arbejder, der forstår nødvendigheden af at slutte sig sammen til kamp mod arbejdsgiverne og regeringen være med i fagforeningen. Selve fagforeningernes mål ville være uopnåeligt, hvis de ikke forenede alle, hvem i hvert fald dette elementære trin af forståelse er tilgængeligt for, hvis disse fagforeninger ikke var meget brede organisationer. Og jo bredere disse organisationer er, des bredere bliver også vor indflydelse på dem, en indflydelse, som øves ikke blot ved den 'spontane' udvikling af den økonomiske kamp, men også ved de socialistiske foreningsmedlemmers direkte bevidste påvirkning af kammeraterne« (s. 86) (35). Forøvrigt er eksemplet med fagforeningerne særdeles karakteristisk for bedømmelsen af det omstridte spørgsmål om § 1. At disse foreninger *bør* virke »under kontrol og ledelse« af de socialdemokratiske organisationer, herom kan der blandt socialdemokrater ikke være to meninger. Men *på dette grundlag* at give alle medlemmer af sådanne organisationer ret til at »erklære sig« for medlemmer af det socialdemokratiske parti ville være en oplagt tåbelighed og ville gøre fortræd på to måder: *indsnævre* arbejdspladsbevægelsens omfang og *svække* arbejdernes solidaritet på dette grundlag, på den ene side. På den anden side ville det åbne det socialdemokratiske partis døre for udffyden og vankelmod. Det tyske socialdemokrati har haft lejlighed til at løse et lignende problem i en praktisk situation, da den berømte episode med Hamburg-murerne og deres akkordarbejde dukkede op (36). Socialdemokratiet tøvede ikke et øjeblik med at erklære strejkebryderi for en fra et socialdemokratisk synspunkt æreløs handling, dvs. at anerkende ledelsen af strejker og støtten til dem for *sin* hjertesag, men samtidig afviste det lige så resolut kravet om at identificere partiets interesser med fagforeningernes og at *pålægge partiet ansvaret* for de enkelte fagforeningers enkelte skridt. Partiet må og vil stræbe efter at gennemsyre fagforeningerne med sin ånd og indflydelse på dem, men netop af hensyn til denne indflydelse må det skelne mellem de fuldt socialdemokratiske elementer (sådanne som

står i det socialdemokratiske parti) i disse fagforeninger og de ikke fuldt bevidste og ikke fuldt politisk aktive, og ikke blande det ene med det andet, som kammerat Akselrod vil.

»... Centralisering af de mest konspirative funktioner i de revolutionæres organisation vil ikke svække men berige omfanget og indholdet af virksomheden i en hel mængde andre organisationer, som er beregnet på det brede publikum og derfor mindst muligt fast opbygget og mindst muligt konspirative: både arbejderne fagforeninger og arbejdercirkler til selvstudium og læsning af illegal litteratur og socialistiske men tillige demokratiske cirkler i *alle* andre befolkningslag osv. osv. Sådanne cirkler, foreninger og organisationer er nødvendige overalt i *størst muligt* antal, med de mest forskelligartede funktioner, men det er tåbeligt og skadeligt at *sammenblende* dem med de *revolutionæres* organisation, at udviske skellet mellem dem...« (s. 96) (37). Det fremgår af denne henvisning, hvor ilde anbragt det var af kammerat Martov at ville minde mig om, at de revolutionæres organisation må *indhylles* i brede arbejderorganisationer. Det har jeg gjort opmærksom på allerede i *Hvad Må der Gøres?*, og i Brev til en Kammerat har jeg udviklet denne tanke mere konkret. Bedriftscirklerne er, skrev jeg dér, »særlig vigtige for os: bevægelsens hele hovedkraft beror jo på organiseringen af arbejderne på de store fabrikker, eftersom de store fabrikker (og værker) omfatter den ikke alene talmæssigt overvejende, men i henseende til indflydelse, udvikling og kampdygtighed endnu mere overvejende del af arbejderklassen. Hver enkelt fabrik bør være vor fæstning... Underkomiteen på fabrikken bør tilstræbe at omfatte hele fabrikken, den *størst mulige* del af arbejderne med et net af alle mulige cirkler (eller agenter)... Alle grupper, cirkler, underkomiteer osv. må have status som instanser under komiteen eller som filialer af komiteen. Nogle af dem vil direkte fremsætte ønske om at indtræde i det Russiske Socialdemokratiske Arbejder Parti og vil, *under forudsætning af* godkendelse fra komiteen, indgå i partiet, påtage sig visse funktioner (efter pålæg fra komiteen eller efter aftale med den), forpligte sig til at rette sig efter partiorganernes bestemmelser, *få alle rettigheder som partimedlemmer*, blive betragtet som nærmeste kandidater til komitémedlemmer osv. Andre *indtræder ikke* i RSDAP, idet de har status som cirkler, oprettet af partimedlemmer, eller har tilknytning til den ene eller anden partigruppe osv.« (s. 17-18) (38). Af de ord, jeg har fremhævet, ses tydeligt, at ideen i min formulering af § 1 er

fuldt udtrykt allerede i Brev til en Kammerat. Betingelserne for optagelse i partiet er her direkte anført, nemlig: 1) En vis grad af organisatorisk optræden og 2) partikomiteens godkendelse. På den følgende side anviser jeg også omtrentligt, hvilke grupper og organisationer der bør (eller ikke bør) optages i partiet, og ud fra hvilke synspunkter: »En fordelerggruppe bør tilhøre RSDAP og kende et vist antal af dets medlemmer og funktionærer. En gruppe, der undersøger de faglige arbejdsforhold og udarbejder udkast til faglige krav, bør ikke ubetinget tilhøre RSDAP. En gruppe studenter, officerer og funktionærer, som giver sig af med selvstudier *under medvirken* af et partimedlem eller to, bør undertiden end ikke kende til disses tilhørsforhold til partiet osv.« (s. 18-19) (39).

Her har De endnu mere materiale til spørgsmålet om det »åbne visir«! Mens formuleringen i kammerat Martovs udkast overhovedet ikke berører partiets forhold til organisationerne, har jeg allerede næsten et helt år før kongressen påpeget, at nogle organisationer bør indgå i partiet, andre ikke. I Brev til en Kammerat træder allerede den idé klart frem, som jeg forsvarede på kongressen. Sagen kan anskueligt fremstilles på følgende måde: Efter graden af organisatorisk optræden i almindelighed og organisationens konspirative karakter i særdeleshed kan man sondre mellem f. eks. disse kategorier: 1) organisationer af revolutionære; 2) organisationer af arbejdere, så brede og mangeartede som muligt (jeg indskrænker mig til arbejderklassen alene, idet jeg forudsætter som en selvfølge, at visse elementer fra andre klasser under visse omstændigheder ligeledes vil indgå heri). Disse to kategorier udgør partiet. Videre, 3) arbejderorganisationer, der slutter sig til partiet; 4) arbejderorganisationer, der ikke slutter sig til partiet, men som faktisk indordner sig under dets kontrol og ledelse; 5) uorganiserede elementer af arbejderklassen, som for en del også indordner sig under socialdemokratiets ledelse, i det mindste i tilfælde af stærke udslag af klassekamp. Sådan omtrent tager sagen sig ud fra mit synspunkt. Omvendt forbliver partiets grænser fra kammerat Martovs synspunkt aldeles ubestemt, idet »enhver strejkende« kan »erklære sig for partimedlem«. Hvad nytte er der af en sådan udflyden? Vid udbredelse af »betegnelsen«. Det skadelige ved den er, at den indfører en *desorganiserende* idé, sammenblandingen af klasse og parti.

Lad os til illustration af de generelle teser, vi har opstillet, kaste endnu et hastigt blik på den videre kongresdebat om § 1.



Kammerat Bruker går (til kammerat Martovs fornøjelse) ind for min formulering, men *hans* forbund med mig viser sig, til forskel fra kammerat Akimovs forbund med Martynov, at bygge på en misforståelse. Kammerat Bruker er »ikke enig i lovene som helhed og hele deres ånd«, (s. 239) og går ind for min formulering *som grundlag for den demokratisme*, som Rabotjeje Delos tilhængere finder ønskelig. Kammerat Bruker er endnu ikke nået frem til det synspunkt, at man i den politiske kamp undertiden må vælge *det mindre onde*; kammerat Bruker har ikke opdaget, at det på en kongres som vor er nytteløst at forsvare demokratismen. Kammerat Akimov viste sig mere klarsynet. Han stillede spørgsmålet ganske rigtigt ved at indrømme, at »kammerat Martov og kammerat Lenin strides om hvilken (formulering), der bedst fører til deres fælles mål« (s. 252). »Jeg og Bruker«, fortsætter han, »vil vælge den, *der mindst fører til målet*. I denne sammenhæng vælger jeg Martovs formulering«. Og kammerat Akimov forklarer åbenhjertigt, at han anser »selve deres mål« (Plekhanovs, Martovs og mit – opbygning af en ledende organisation af revolutionære) for »urealisabelt og skadeligt«; han forfægter ligesom kammerat Martynov\*) økonomisternes idé, at en »organisation af revolutionære« er unyttig. Han har »fuld tiltro til, at livet dog vil trænge igennem i vor partiorganisation, uanset om man vil spærre vejen for det med Martovs formel eller med Lenins formel«. Det ville ikke tjene til noget at opholde sig ved denne »khvostist-opfattelse« af »livet«, hvis det ikke var, fordi vi også mødte den hos kammerat Martov. Kammerat Martovs anden tale (s. 245) er i det hele taget så interessant, at det lønner sig at undersøge den indgående.

Kammerat Martovs første argument: partiorganisationernes kontrol med de partimedlemmer, som ikke er tilsluttet organisationerne, »er realiserbar, for så vidt som komiteen, når den pålægger nogen en vis funktion, har mulighed for at holde

øje med denne« (s. 245). Denne tesis er bemærkelsesværdigt karakteristisk, idet den – om man så kan sige – »forråder«, hvem der har brug for Martovs formulering, og hvem den *i virkeligheden* vil gavne: enkeltstående intellektuelle eller arbejdergrupper og arbejdermasser. Sagen er, at to fortolkninger af Martovs formel er mulige: 1) Enhver, der yder partiet regelmæssig personlig støtte under ledelse af en af dets organisationer, har ret til at »erklære sig« (kammerat Martovs egne ord) for partimedlem; 2) Enhver partiorganisation *har ret til at anerkende* enhver, der yder organisationen regelmæssig personlig støtte under dens ledelse, som partimedlem. Kun den første fortolkning giver i virkeligheden »enhver strejkende« mulighed for at kalde sig partimedlem, og derfor har folk som Liber, Akimov og Martynov straks taget *alene den* til deres hjerter. Men denne fortolkning viser sig imidlertid klart nok at være en frase, eftersom den gælder hele arbejderklassen og således vil udviske forskellen mellem parti og klasse; om kontrol med og ledelse af »enhver strejkende« vil der kun kunne tales »symbolsk«. Derfor forvildede kammerat Martov sig da også i sin anden tale straks ind på fortolkning nummer to (skønt den i parentes bemærket *var blevet direkte forkastet af kongressen*, som havde afvist Kostitj' resolution (40), s. 255): Komiteen vil uddelegere funktioner og følge udførelsen af dem. Sådanne specielle funktioner delegeres naturligvis aldrig ud til arbejdermasser, til de *tusinder* af proletarer (som kammerat Akselrod og kammerat Martynov taler om), – de vil ofte blive overdraget de *professorer*, som kammerat Akselrod nævnte, *gymnasiasterne*, som kammerat Liber og kammerat Popov tog til sig (s. 241), den *revolutionære ungdom*, som kammerat Akselrod henviste til i sin anden tale (s. 242). Kort sagt vil kammerat Martovs formel enten forblive et dødt bogstav, en hul frase, eller den vil hovedsageligt og næsten udelukkende være til fordel for de »intellektuelle, som er helt genensyret af borgerlig individualisme«, og som ikke ønsker at træde ind i organisationen. *I ord* forfægter Martovs formulering de brede proletariske lags interesser; *i praksis* tjener den de *borgerlige intellektuelles* interesser, som frygter proletarisk disciplin og organisation. Ingen drister sig til at benægte, at *intelligensen som et særskilt lag* i det nuværende kapitalistiske samfund i det store og hele karakteriseres *netop ved individualisme* og manglende evne til disciplin og organisation (sammenlign f. eks. Kautskys bekendte artikler om de intellektuelle); heri adskiller dette samfundslag sig i øvrigt

\*) Iøvrigt ønsker kammerat Martynov at gøre en forskel mellem sig og kammerat Akimov og at bevise, at sammensværgelsesagtigt ikke betyder det samme som konspirativt, at der bag forskellen mellem disse ord ligger en forskel mellem begreber. Hvad det er for en forskel, har ganske vist hverken kammerat Martynov eller kammerat Akselrod, som nu træder i hans fodspor, klarlagt. Kammerat Martynov »lader som om« jeg, f.eks. i *Hvad Må Der Gøres?* (såvel som i *Opgaverne – se Værker*, 5. udg. bd. 2, s. 433-470 – Red.) ikke bestemt har udtalt mig mod »indsnævring af den politiske kamp til en sammensværgelse«. Kammerat Martynov vil have tilhørerne til at *glemme*, at de personer, jeg kæmpede imod, *ikke indså* nødvendigheden af en *organisation af revolutionære*, ligesom kammerat Akimov heller ikke nu vil se den.

ufordelagtigt fra proletariatet; heri findes en af forklaringerne på de intellektuelles slaphed og ustabilitet, som proletariatet så ofte får at mærke; og denne egenskab hos de intellektuelle er uløseligt forbundet med deres almindelige livsbetingelser, deres indkomstforhold, som i mangt og meget ligger nær op ad *småborgerskabets eksistensvilkår* (arbejde som enkeltperson eller i meget små kollektiver osv.). Endelig er det heller ikke nogen tilfældighed, at forsvarerne af netop kammerat Martovs formel var nødt til at anføre professorer og gymnasiaster som eksempler! Det var ikke fortalerne for en bred proletarisk kamp, som i diskussionerne om § 1 trådte op imod fortalerne for en radikal konspirativ organisation, sådan som kammeraterne Martynov og Akselrod troede, men tilhængerne af *borgerligt-intellektuel individualisme*, som tørnede sammen med tilhængerne af *proletarisk organisation og disciplin*.

Kammerat Popov sagde: »Overalt i Skt. Petersborg såvel som i Nikolajev eller Odessa findes der ifølge udsagn fra repræsentanter for disse byer snesevis af arbejdere, som udbreder litteratur og fører mundtlig agitation, men som ikke kan være medlemmer af organisationen. De kan regnes med til organisationen, men ikke betragtes som medlemmer« (s. 241). Hvorfor kan de ikke være medlemmer af organisationen? Det er forblevet kammerat Popovs hemmelighed. Jeg har allerede ovenfor citeret det sted i Brev til en Kammerat, som viser, at der er muligt og nødvendigt at optage netop alle sådanne arbejdere i organisationen (i hundredvis og ikke i snesevis), og at mange, mange af disse organisationer kan og bør indgå i partiet.

Kammerat Martovs andet argument: »For Lenin findes der i partiet ingen andre organisationer end partiorganisationerne«... Fuldstændig rigtigt!... »For mig derimod bør der findes sådanne organisationer. Livet skaber og avler organisationer hurtigere, end vi kan nå at optage dem i hierarkiet af vore professionelle revolutionæres kamporganisation«... Dette er forkert i to henseender: 1) »livet« avler langt færre effektive organisationer af revolutionære end vi har brug for og arbejderbevægelsen kræver; 2) vort parti bør ikke alene være et hierarki af de revolutionæres organisationer, men tillige af arbejderorganisationernes masse... »Lenin mener, at centralkomiteen kun skal stadfæste betegnelsen partiorganisation for de organisationer, som er fuldt pålidelige i principiel henseende. Men kammerat Bruker forstår meget vel, at livet (sic!) vil kræve sin ret, og at centralkomiteen, for ikke at

holde en mængde organisationer udenfor partiet, vil komme til at legalisere dem, trods deres ikke helt pålidelige karakter; derfor slutter kammerat Bruker sig da også til Lenin«... Her har vi i sandhed khvostist-opfattelsen af »livet«! Naturligvis, hvis centralkomiteen *nødvendigvis* bestod af folk, som lod sig lede ikke af deres egen opfattelse, men af hvad andre siger (se episoden med organisationskomiteen), så ville »livet« kræve »sin ret« i den forstand, at de mest tilbagestående elementer i partiet ville få overtaget (*som det er sket nu, da der af de tilbagestående elementer er dannet et »mindretal« i partiet*). Men der kan ikke anføres en eneste *fornuftig* grund, som vil kunne få en *forstandig* centralkomité til at indføre »upålidelige« elementer i partiet. Netop ved denne henvisning til »livet«, som »avler« upålidelige elementer, fremviser kammerat Martov på iøjnefaldende måde sin organisationsplans opportunistiske karakter!... »Jeg mener derimod«, fortsætter han, »at hvis en sådan (ikke helt pålidelig) organisation er indforstået med at acceptere partiprogrammet og partiets kontrol, kan vi lade den komme ind i partiet, uden dermed at gøre den til en partiorganisation. Jeg ville anse det for en stor triumf for vort parti, hvis f. eks. en eller anden forening af »uafhængige« bestemte, at den ville antage socialdemokratiets standpunkt og dets program og indtræde i partiet, hvilket imidlertid ikke betyder, at vi optager foreningen i partiorganisationen«... Til et sådant rod fører Martovs formel: organisationer udenfor partiet, som hører til partiet! Man forestille sig blot *hans* skema: Partiet = 1) Organisationer af revolutionære + 2) organisationer af arbejdere, der er anerkendt som partiorganisationer + 3) arbejderorganisationer, der ikke anerkendes som partiorganisationer (fortrinsvis dannet af »uafhængige«) + 4) enkeltpersoner, som udfører forskellige funktioner, professorer, gymnasiaster etc., + 5) »enhver strejkende«. Et side-stykke til denne vidunderlige plan finder man kun i kammerat Libers ord: »Vor opgave består ikke alene i at organisere en organisation (!), vi kan og bør organisere et parti« (s. 241). Ja, naturligvis kan og bør vi gøre det, men hertil kræves ikke overflødige ord om »organisering af organisationer«, men et *direkte forlangende* af partimedlemmerne, at de i praksis arbejder med *organiseringen*. At tale om »organisering af partiet« og under dække af ordet parti at forsvare alskens uorganiserehed og alskens virvar er tom tale.

»Vor formulering«, siger kammerat Martov, »udtrykker vor stræben efter, at der mellem de revolutionæres organisation

og masserne skal findes en række organisationer«. Netop ikke. Denne virkelig uomgængelige stræben *udtrykker* Martovs formel netop ikke, idet den *ikke giver nogen tilskyndelse til at organisere sig*, ikke rummer noget krav om at organisere sig og ikke skelner mellem organiseret og uorganiseret. Det eneste, den giver, er en *betegnelse\**), og i denne forbindelse må man uvilkårligt tænke på kammerat Akselrods ord: »Man kan ikke ved noget dekret forbyde dem (de revolutionære ungdomscirkler osv.) og enkeltpersoner at betegne sig som socialdemokrater« (så sandt, så sandt!) »og tilmed betragte sig som en del af partiet«... Hvorimod det er *afgjort forkert!* At forbyde nogen at kalde sig socialdemokrater er umuligt og *meningsløst*, eftersom ordet *umiddelbart* kun udtrykker et system af overbevisninger og ikke noget bestemt organisatorisk forhold. Forbyde enkelte cirkler og personer at »regne sig for en del af partiet« kan og bør man, når disse cirkler og personer skader partiets sag, fordærver eller desorganiserer det. Det ville være latterligt at tale om *partiet* som en helhed, som en politisk faktor, hvis det ikke var i stand til »*ved et dekret at*

\*) På Ligaens kongres har kammerat Martov fremført endnu et argument for sin formulering, som dog kun er til at le ad. »Vi kunne«, siger han, »påpege, at Lenins formel, opfattet bogstaveligt, vil udelukke centralkomiteens *agenter* af partiet, idet de ikke udgør nogen organisation« (s. 59). Dette argument blev da også på Ligaens kongres mødt med *latter*; som det betegnes i protokollen. Kammerat Martov regner med, at den »vanskelighed«, han har påpeget, kun kan klares ved, at centralkomiteens agenter indgår i »centralkomiteens organisation«. Men det er ikke sagen. Sagen er, at kammerat Martov med sit eksempel klart demonstrerer *sin totalt manglende forståelse af tanken med § 1*, og har vist et forbilledligt eksempel på pedantisk kritik, som kun har fortjent at blive til spot. *Formelt* ville det være tilstrækkeligt at oprette »en organisation for centralkomiteens agenter« og træffe *beslutninger* om dens optagelse i partiet, og den »vanskelighed«, som har forvoldt kammerat Martov så meget hovedbrud, ville straks være forsvundet. *Tanken* med § 1 i min formulering består imidlertid i *tilskyndelsen*: »Organiser jer«, i *sikringen af real kontrol og ledelse*. Set ud fra *sagens kerne* er selve spørgsmålet, om centralkomiteens agenter tilhører partiet, latterligt, eftersom den reale kontrol med dem er sikret fuldt ud og ubetinget, *allerede derved at de er udpeget til agenter*, allerede derved at man lader dem blive i funktionen som agenter. Følgelig er der her ikke tale om nogen sammenblanding af organiserede og uorganiserede (roden til fejlen i kammerat Martovs formulering). Det, der gør kammerat Martovs formel uanvendelig, er, at alle og enhver kan *erklære sig for* medlem af partiet, enhver opportunist, ethvert sludrechatol, enhver »professor« og enhver »gymnasiast«. Denne formulering *akilleshæl* prøver kammerat Martov forgæves at *snakke sig fra* ved at anføre eksempler, hvor der ikke kan være tale om at folk på egen hånd regner sig for medlemmer eller erklærer sig for medlemmer.

*forbyde*« en cirkel »at regne sig for en del« af denne helhed! Og hvorfor i så fald bestemme procedure og betingelser for udelukkelse af partiet? Kammerat Akselrod førte anskueligt kammerat Martovs grundfejltagelse ud i det absurde; han ophøjede endda denne fejl til *opportunistisk teori*, da han tilføjede: »Lenins formulering af § 1 står i direkte principiel modstrid med proletarietets socialdemokratiske partis egentlige væsen (!! og opgaver« (s. 243). Det betyder hverken mere eller mindre end dette: at stille højere krav til partiet end til klassen er principielt i modstrid med proletarietets opgavers egentlige væsen. Intet under, at Akimov med liv og sjæl er sluttet op bag en sådan *teori*.

I retfærdighedens interesse må det bemærkes, at kammerat Akselrod, der *nu* gerne vil gøre denne fejlagtige formulering, som klart tenderer til opportunisme, til en spire til nye anskuelser, på kongressen tværtimod erklærede sig rede til at »slå en handel af«, idet han sagde: »Men jeg mærker, at jeg banker på en åben dør«... (det samme mærker jeg på det nye Iskra)... »idet kammerat Lenin med sine perifericirkler, der vil være at betragte som dele af partiorganisationen, imødekommer mine krav«... (og ikke blot med perifericirklerne, men også med enhver art af arbejderforeninger: smig. uddrag af kammerat Strakhovs tale, protokollerne s. 242, og de ovenfor anførte steder i Hvad Må der Gøres? og Brev Til En Kammerat)... »Tilbage er så enkeltpersoner, men også her vil der stadig kunne slås en handel af«. Jeg svarede kammerat Akselrod, at jeg i almindelighed ikke havde noget mod at slå en handel af (41), og jeg bør nu forklare, i hvilken betydning dette blev sagt. Netop hvad angår disse enkeltpersoner, alle disse professorer, gymnasiaster osv., ville jeg være mindst villig til at gøre indrømmelser; men skulle der blive rejst tvivl med hensyn til arbejderorganisationer, ville jeg (uanset at en sådan tvivl er helt ubegrundet, hvad jeg har påvist ovenfor) være indforstået med, at der til min § 1 føjes en anmærkning omtrent af følgende art: »Arbejderorganisationer, der anerkender det Russiske Social-Demokratiske Arbejderpartis program og love, bør i størst muligt antal optages blandt partiorganisationerne«. Strengt taget hører et sådant ønske naturligvis ikke hjemme i lovene, som bør indskrænke sig til juridiske bestemmelser, men i de forklarende kommentarer, i brochurer (og jeg har allerede påvist, at jeg i mine brochurer længe før lovene blev til, har anført sådanne forklaringer), men en sådan anmærkning ville i hvert fald ikke indeholde

skyggen af urigtige tanker, der kunne føre til desorganisation, ikke skyggen af opportunistiske betragtninger\*) og »anarkistiske forestillinger« som dem, der utvivlsomt indgår i kammerat Martovs formulering.

Det sidste udtryk, som jeg har sat i gåseøjne, hidrører fra

\*) Til sådanne betragtninger, der uundgåeligt dukker op under forsøgene på at motivere Martovs formel, hører navnlig kammerat Trotskij's sætning (s. 248 og 346), at »opportunisten dannes af mere komplicerede (eller: bestemmes af mere dybtliggende) årsager end det ene eller andet punkt i lovene, – den fremkaldes ved det borgerlige demokratis og proletarietets relative udviklingstrin«... Det drejer sig ikke om, at punkter i lovene kan fremkalde opportuniste, men om ved hjælp af dem at smede et mere eller mindre skarpt våben mod opportunisten. Jo dybere dens årsager ligger, desto skarpere må dette våben være. Derfor er det khvostisme af reneste vand, når man med opportunistens dybtliggende årsager vil *retfærdiggøre* en formulering, som åbner døren for den. Da kammerat Trotskij var imod kammerat Liber, erkendte han, at lovene er helhedens »organiserede mistillid« til delen, fortrøppens til den efterblevne deling; men da kammerat Trotskij var på kammerat Libers side, havde han allerede glemt dette og gav sig endog til at undskylde *svagheden* og vankelmodet i *vor* organisation og denne mistillid (mistilliden til opportunisten) med »komplicerede årsager«, »proletariatets udviklingstrin« osv. Et andet af kammerat Trotskij's argumenter: »for den intellektuelle ungdom, der er organiseret på den ene eller anden måde, er det langt lettere at *indskrive sig* (min kursivering) på partiets lister«. Netop! Derfor er det denne formulering, i kraft af hviken selv uorganiserede elementer kan *erklære sig* for partimedlemmer, der lider af intellektuel udflyden, og ikke min, som *fjerner* retten til at »indskrive sig« på listerne. Kammerat Trotskij siger, at når centralkomiteen »ikke anerkender« opportunisternes organisation, er det kun på grund af personernes karakter, men så snart disse personer er kendt som politiske individer, er de ikke farlige, og de kan fjernes ved generel partiboykot. Det er kun rigtigt, hvor det drejer sig om tilfælde, der gør det nødvendigt at *fjerne nogen fra partiet* (og selv da kun halvvejs rigtigt, idet et organiseret parti *fjerner* ved afstemning og ikke ved boykot). Det er ganske urigtigt, hvor det drejer sig om det langt større antal tilfælde, hvor det er tåbeligt at *fjerne*, hvor der kun må *kontrolleres*. I kontroløjemed kan centralkomiteen med overlæg på visse betingelser optage en ikke ganske pålidelig, men fuldt arbejdsdygtig organisation i partiet for at prøve den, for at søge at *styre den ind på den rigtige vej*, for gennem sin vejledning at lamme dens delvise afvigelser osv. En sådan optagelse er ikke farlig, *hvis* det iøvrigt ikke er almindelig tilladt at »indskrive sig selv« på partiets lister. En sådan optagelse kan ofte være til gavn ved, at fejlagtige anskuelser og fejlagtig taktik kommer til udtryk (og diskussion) under *ansvar* og kontrol. »Men hvis de juridiske bestemmelser skal svare til de faktiske forhold, bør kammerat Lenins formel afvises«, siger kammerat Trotskij og taler igen som en opportunist. De faktiske forhold er ikke døde, men lever og udvikler sig. De juridiske bestemmelser kan svare til en progressiv udvikling af disse forhold, men de kan også (hvis bestemmelserne er dårlige) »svare til« tilbageskridt eller stagnation. Dette sidste tilfælde er netop kammerat Martovs »tilfælde«.

kammerat Pavlovitj, der med god ret betegner det som *anarkisme* at anerkende som medlemmer »uansvarlige folk, der *regner sig selv* som partimedlemmer«. »I oversættelse til jævnt sprog« sagde kammerat Pavlovitj til kammerat Liber til forklaring af min formulering, betyder den: »Vil du være medlem af partiet, må du anerkende også de organisatoriske forhold mere end blot platonisk«. Hvor enkel denne »oversættelse« end er, viste den sig imidlertid ikke overflødig (som begivenhederne efter kongressen har vist) ikke alene for de forskellige tvivlsomme professorer og gymnasiaster, men også for yderst virkelige partimedlemmer, folk i toppen... Med ikke mindre berettigelse påpegede kammerat Pavlovitj modsigelsen mellem kammerat Martovs formel og den ubestridelige grund sætning fra den videnskabelige socialisme, som samme kammerat Martov så uheldigt citerede: »Vort parti er den bevidste bærer af en ubevidst proces«. Netop. Og netop derfor er det forkert at stile efter, at »enhver strejkende« skal kunne betegne sig som partimedlem, for hvis »enhver strejke« ikke blot var det spontane udtryk for et stærkt klasseinstinkt og for klassekampen, der uundgåeligt fører til social revolution, men et *bevidst udtryk* for denne proces, så... ja, så ville generalstrejke ikke være en anarkistisk frase, så ville vort parti straks og med det samme *dække* hele arbejderklassen, og følgelig straks gøre ende på *hele bourgeoisi-samfundet*. For i *praksis* at være den bevidste bærer bør partiet kunne udvikle sådanne organisationsforhold, at de kan *sikre et vist niveau* af bevidst orientering og systematisk hæve dette niveau. »Hvis man nu følger Martovs vej«, sagde kammerat Pavlovitj, »må man først og fremmest stryge punktet om anerkendelse af *programmet*, thi for at acceptere programmet, må man først og fremmest tilegne sig det og forstå det... Anerkendelse af programmet er betinget af et ret højt politisk bevidsthedsniveau«. Vi vil aldrig tillade, at *støtte* til socialdemokratiet, *deltagelse* i den kamp, det leder, kunstigt *begrænses* af nogen som helst fordringer (tilegnelse, forståelse osv.), for selve denne *deltagelse højner* både den bevidste orientering og de organisatoriske instinkter i kraft af, at den finder sted, men når *vi har forenet os til et parti* for at udføre planmæssigt arbejde, må vi også sørge for, at denne planmæssighed sikres.

At kam. Pavlovitj' advarsel vedrørende programmét ikke var overflødig, åbenbares på *stedet*, i samme *møde*. Kam. Akimov og Liber, som førte kam. Martovs formulering igen-

nem\*), åbenbarede *straks* deres sande natur ved at forlange (s. 254-255), at man (for at være »medlem« af partiet) kun skulle anerkende programmet platonisk, kun skulle anerkende dets »grundsætninger«. »Kam. Akimovs forslag er helt logisk ud fra kam. Martovs synspunkt«, bemærkede kam. Pavlovitj. Desværre kan det af protokollerne ikke ses, *hvor mange* stemmer dette forslag fra Akimov samlede – efter al sandsynlighed mindst syv (fem bundister, Akimov og Bruker). Netop den kendsgerning, at syv delegerede udvandrede fra kongressen, forvandlede det »kompakte flertal« (anti-Iskra-ister, »centrum« og Martov-folkene), der var begyndt at dannes omkring lovenes § 1, til et kompakt mindretal! Netop den kendsgerning, at *syv* delegerede udvandrede, førte til, at forslaget om godkendelse af den gamle redaktion faldt, førte til dette påstået oprørende brud på kontinuiteten i Iskras ledelse! Denne originale *syvmandsgruppe* var imidlertid den eneste redning og garanti for Iskras »kontinuitet«: Denne syvmandsgruppe bestod af bundisterne, Akimov og Bruker, dvs. netop de delegerede, der havde stemt imod *motiverne* til at anerkende Iskra som central organ, netop de delegerede, hvis opportunisme snesevis af gange var konstateret af kongressen og specielt af Martov og Plekhanov i spørgsmålet om *mildnelse* af § 1 for så vidt angår programmet. Iskras »kontinuitet« vogtet af anti-Iskra-isterne! – her nærmer vi os *optakten* til den tragikomedi, der har udspillet sig efter kongressen.

Grupperingen af stemmerne vedrørende lovenes § 1 åbenbarede et fænomen af ganske samme art som episoden med sprogenes ligeberettigelse: frafald af (omtrentligt) en fjerdedel af Iskras flertal giver anti-Iskra-isterne, som følges af »centrum«, mulighed for at sejre. Naturligvis er der også her enkelte stemmer, der bryder billedets fuldstændige harmoni, – i en så stor forsamling som vor kongres kan det ikke undgås, at

\*) Der blev afgivet 28 stemmer for og 22 imod. Af de otte anti-Iskra-ister var syv for Martov og én for mig. Uden støtte fra opportunisterne ville kammerat Martov ikke have kunnet føre sin opportunistiske formel igennem. (På Liga-kongressen forsøgte kammerat Martov med meget ringe held at benægte denne ubestridelige kendsgerning, idet han af en eller anden grund indskrænkede sig til at nævne bundisternes stemmer, men glemte kammerat Akimov og hans venner, – eller rettere han huskede dem *først*, da det kunne anføres som vidnesbyrd mod mig – da kammerat Bruker erklærede sig enig med mig).

der viser sig en del »løsgængere«, som tilfældigt havner snart på den ene, snart på den anden side, navnlig i et spørgsmål som § 1, hvor divergensens sande karakter endnu kun skimtedes, og mange ligefrem *ikke nåede at orientere sig* (idet spørgsmålet ikke forud var blevet behandlet i litteraturen). Af Iskra-isternes flertal faldt fem stemmer fra (Rusov og Karskij med to stemmer hver og Lenskij med én stemme); til gengæld sluttede én anti-Iskra-ist (Bruker) og tre fra centrum (Medvedev, Jegorov og Tsarjov) sig til det; det gav en sum af 23 stemmer (24 ÷ 5 + 4), altså én stemme mindre end den endelige gruppering ved valgene. *Det var anti-Iskra-isterne, der gav Martov flertal*, idet syv af dem stemte for ham og én for mig (af »centrum« var ligeledes syv for Martov, og tre var for mig). Denne koalition af Iskra-isternes mindretal, anti-Iskra-ister og »centrum«, som ved kongressens slutning og efter kongressen udgjorde en kompakt minoritet, *var begyndt at tage form*. Den politiske fejl, Martov og Akselrod begik, idet de i formuleringen af § 1 og navnlig i forsvaret af denne formulering havde taget et *utvivl-somt skridt i retning af opportunisme og anarkistisk individualisme*, trådte straks og yderst plastisk frem takket være den frie og åbne arena, kongressen var, den trådte frem derved, at de mindst stabile og i principiel henseende mindst konsekvente elementer omgående satte alle kræfter ind på at udvide den sprække, den lækage, der havde vist sig i det revolutionære socialdemokratis opfattelser. Samarbejdet på kongressen af folk, som åbent på det organisatoriske område stillede mod *forskellige mål* (se Akimovs tale), gav omgående stødet til, at *principielle* modstandere af vor organisationsplan og vore love støttede kammeraterne Martovs og Akselrods fejl. Iskra-isterne, som også i dette spørgsmål forblev tro mod det revolutionære socialdemokratis anskuelser, kom i mindretal. Dette er en omstændighed af *uhyre vigtighed*, idet man uden at gøre sig dette klart overhovedet ikke vil kunne forstå, hverken kampen om enkeltheder i lovene eller kampen om personsammensætningen af centralorganet og centralkomiteen.

## j) Uskyldige ofre for en falsk beskyldning for opportunisme

Før vi går over til den fortsatte debat om lovene, må vi for at udrede vore divergenser vedrørende de centrale institutioners personsammensætning komme ind på Iskra-organisationens

*private* møder under kongressen. Det sidste og vigtigste af disse i alt fire møder fandt sted *umiddelbart efter* afstemningen om lovenes § 1 – på denne måde blev den spaltning af Iskra-organisationen, som fandt sted på dette møde, både kronologisk og logisk en forudgående betingelse for den følgende kamp.

Iskra-organisationens private møder\*) indledtes kort efter episoden med organisationskomiteen, som gav anledning til en drøftelse af spørgsmålet om de mulige kandidater til centralkomiteen. Det siger sig selv, at disse møder i kraft af afskaffelsen af de bundne mandater var af rent rådgivende og ikke bindende karakter, men deres betydning var ikke desto mindre meget stor. Valgene til centralkomiteen frembød betydelige vanskeligheder for de delegerede, der hverken kendte dæknavnene eller det indre arbejde i Iskra-organisationen, den organisation, som havde skabt partiets faktiske enhed ved at gennemføre den ledelse af den praktiske bevægelse, der var ét af motiverne til den officielle anerkendelse af Iskra. Vi har allerede set, at når Iskra-isterne var forenet var de fuldstændigt sikre på et stort flertal på kongressen – helt op til tre femtedele – og det var alle de delegerede fuldt ud klar over. Alle Iskra-ister forventede netop, at *organisationen Iskra* ville anbefale en bestemt personsammensætning af centralkomiteen, og intet medlem af organisationen havde indvendt et eneste ord mod, at organisationen på forhånd drøftede centralkomiteens sammensætning, ikke én så meget som antydede en stadfæstelse af organisationskomiteen i dens fulde sammensætning, dvs. dens omdannelse til centralkomité, der antydedes *ejheller noget om en konference* med den fuldtallige organisationskomité vedrørende opstillingen af kandidater til centralkomiteen. Denne omstændighed er også overordentligt betegnende, og det er yderst vigtigt at holde sig den for øje, idet Martov-folkene *nu, bagefter*, ivrigt forsvarede organisationskomiteen og derved for hundrede eller tusinde gang dokumenterer deres politiske holdningsløshed\*\*). Sålænge splittelsen

\*) For at undgå ørkesløse stridigheder bestræbte jeg mig allerede på Liga-kongressen for at give skildringer af, hvad der skete på de private møder, i en så knap form som muligt. De vigtigste fakta er også fremstillet i mit Brev til Iskras Redaktion (s. 4). Kammerat Martov har i sit Svar ikke protesteret herimod.

\*\*) Man forestille sig dette »billede af moralen«: *En kongresdelegeret* fra organisationen Iskra forhandler *kun* med den og *hentyder ikke* med ét ord til nogen konference med organisationskomiteen. Efter at have lidt nederlag både i

på grund af de centrale instansers sammensætning ikke havde splejset Martov sammen med Akimov-folkene, var ét klart for alle på kongressen, hvilket enhver ikke forud indtaget let kan overbevise sig om såvel af kongresprotokollerne som af hele Iskras historie, nemlig: at organisationskomiteen hovedsageligt var en kommission til indkaldelse af kongressen, en kommission, som forsættigt var sammensat af repræsentanter for de forskellige afskygninger til og med bundisterne; det egentlige arbejde derimod med etablering af partiets organisatoriske enhed havde Iskra-organisationen taget på sig (det må tillige tages i betragtning, at *flere* af organisationens Iskrais-tiske medlemmer var fraværende fra kongressen af rent tilfældige årsager, dels som følge af arrestation, dels af andre »uforudsete« omstændigheder). Sammensætningen af den Iskra-organisation, der var til stede på kongressen, er tidligere anført i en brochure af kammerat Pavlovitj (se hans Brev om 2. Kongres) (42).

Det endelige resultat af de heftige debatter om Iskra-organisationen var de to afstemninger, som jeg tidligere har anført i Brev Til Redaktionen. Første afstemning: »En af Martov støttet kandidatur forkastes med ni stemmer mod tre, mens fire afholder sig fra at stemme«. Man skulle synes, at intet kunne være enklere og mere naturligt end den kendsgerning: med almindelig tilslutning fra alle 16 medlemmer af Iskra-organisationen, som var til stede ved kongressen, drøftedes spørgsmålet om mulige kandidaturer, og flertallet forkastede en af kammerat Martovs kandidater (nemlig kammerat Steins kandidatur, hvilket kammerat Martov selv ikke har kunnet nære sig for at plapre ud med, s. 69 i brochuren *Belejringstilstand*). Vi var jo netop samlet til kongres for blandt andet at drøfte og afgøre, hvem »dirigentstokken« skulle overlades – og det var vor fælles partimæssige pligt at behandle dette punkt på dagsordenen med allerstørste opmærksomhed, at afgøre dette spørgsmål ud fra *de interesser*, der knytter sig til sagen, og ikke ud fra »bedsteborgerlig finfølelse«, som kammerat Rusov bagefter med fuld ret udtrykte det. Naturligvis var det uundgåeligt under drøftelsen af kandidaterne *på kongressen* at komme ind på visse personlige egenskaber, det lod sig ikke

organisationen og på kongressen giver han sig til at *beklage*, at organisationskomiteen ikke er godkendt, lovpriser den og ignorerer hovmodigt den organisation, som har givet ham mandat! Man kan indestå for, at der ikke i noget virkelig socialdemokratisk partis og virkeligt arbejderpartis historie findes et eksempel på noget tilsvarende.

gøre at undlade at udtale sin billigelse eller misbilligelse\*), specielt i uofficielle og snævre møder. *Og jeg havde allerede på Liga-kongressen på forhånd sagt*, at det er meningsløst at betragte ikke-godkendelse af en kandidatur som noget »forsmædeligt« (se s. 49 i Liga-protokollen), meningsløst at lave »scener« og falde i hysteri over noget, som hører til den direkte opfyldelse af den partimæssige pligt til at vælge betroede folk på bevidst og omhyggelig måde. Men for vort mindretal var det jo imidlertid heraf hele hurlumhejet opstod; *efter kongressen* begyndte de at skrigе op om deres »ødelagte ry« (s. 70 i Liga-protokollen) og *på tryk* at forsikre det *brede publikum om*, at kammerat Stein havde været den »førende mand« i den tidligere organisationskomité, og at han uden grund var blevet beskyldt for »visse djævelske planer« (s. 69 i Belejrings-tilstanden). Men er det da ikke hysteri, når man i anledning af kandidaters godkendelse eller ikke-godkendelse skriger op om »ødelagt ry«? Er det ikke kævleri, når folk, efter at have lidt nederlag både på private møder i Iskra-organisationen og i partiets højeste officielle forsamling, kongressen, bagefter beklager sig på alle gadehjørner og rekommanderer de kasserede kandidater til det ærede publikum som »førende mænd«? – når folk bagefter påtvinger partiet deres kandidater gennem splitelse og ved krav om *koptering*? I den muffige udlandsatmosfære er der blandt os sket en sådan sammenblanding af de politiske begreber, at kammerat Martov nu ikke mere er i stand til at skelne partimæssig pligt fra cirkelvæsen og begunstigelse af bekendte! Det skal altså være bureaukratisme og formalisme at mene, at spørgsmålet om kandidater bør drøftes og afgøres *alene* på kongresserne, hvor de delegerede samles først og fremmest for at drøfte vigtige principielle spørgsmål,

\*) Kammerat Martov har i Ligaen beklaget sig bittert over skarpheden i min misbilligelse uden at bemærke, at den slutning, der kan drages af hans beklagelser, vender sig mod ham selv. Lenin opførte sig – for at bruge hans udtryksmåde – som en gal (s. 63 i Ligaprotokollen). Det er rigtigt. Han smækkede med døren. Det er sandt. Han vakte ved sin optræden (på Iskra-organisationens andet eller tredje møde) indignation blandt de medlemmer, der var tilbage ved mødet. Det stemmer. – Og hvad følger så heraf? Kun det, at mine saglige argumenter i stridsspørgsmålene var overbevisende og var bekræftet ved kongressens forløb. Når i virkeligheden til syvende og sidst ni af de 16 medlemmer af Iskra-organisationen fulgte mig, så er det klart, at det skete *uanset* de skadeligt skarpe former, *på trods* af dem. Det vil sige, at hvis det ikke havde været for »skarphederne«, ville muligvis endnu flere end ni have været på min side. Det vil sige, at jo større »indignation« argumenter og kendsgerninger skulle opveje, desto mere overbevisende har de været.

hvortil der kommer repræsentanter for bevægelsen, som er i stand til at forholde sig fordomsfrit til personspørgsmålet, og som er i stand til (og forpligtet til) at *indkræve* og samle alle oplysninger om kandidaterne for at kunne afgive deres afgørende stemme; hvor et vist spillerum for diskussioner om dirigentstokken er naturligt og nødvendigt. I stedet for denne bureaukratiske og formalistiske opfattelse er der nu indført andre skikke hos os: Vi vil efter kongresserne snakke til højre og venstre om Ivan Ivanovitj' politiske begravelse og om Ivan Nikoforovitj' ødelagte ry; kandidater vil blive anbefalet i brochurer af den ene og anden skribent, som farisæisk vil slå sig for brystet og bedyre: Vi er ikke en cirkel, vi er et parti... Den del af det læsende publikum, som ynder skandaler, vil svælge i den sensationelle nyhed, at den eller den, efter hvad Martov selv forsikrer, har været en førende mand i organisationskomiteen\*). Dette læsende publikum er langt bedre end sådanne formalistiske institutioner som kongresserne med deres groft mekaniske flertalsbeslutninger i stand til at bedømme og afgøre sagerne... Jo, de er endnu store, de Augias-stalde af udlandskævl, som vore virkelige partiarbejdere kommer til at rense ud i!

Den anden afstemning i Iskra-organisationen: »Med ti stemmer mod to, mens fire afholder sig fra at stemme, vedtages den liste på fem (kandidater til centralkomiteen), hvori der efter mit forslag er opført én leder fra de anti-Iskra-istiske elementer og én af Iskra-mindretallets ledere« (43). Denne afstemning er yderst vigtig, fordi den klart og uimodsigeligt viser hele forløjetheden i den sladder, der opstod bagefter i kævleriets atmosfære, og som gik ud på, at vi ville smide anti-Iskra-isterne ud af partiet eller skubbe dem til side, at flertallet gennemførte valget med kun den ene halvdel af kongressen og kun ud af den ene halvdel osv. Det hele er falsk fra ende til anden. Den afstemning jeg har anført, viser, at vi ikke blot ikke har fjernet ikke-Iskra-isterne fra partiet og ej heller fra centralkomiteen, men at vi tværtimod har overladt

\*) Også jeg foreslog i Iskra-organisationen en kandidat til centralkomiteen og fik lige så lidt som Martov hans valg gennemført – en kandidat om hvis strålende, af enestående fakta dokumenterende ry jeg kunne have talt før kongressen og ved dens begyndelse. Men det falder mig ikke ind. Denne kammerat har *tilstrækkelig selvspekt* til *ikke at tillade* nogen at gøre hans kandidatur gældende på tryk eller beklage sig over politisk begravelse, vanærelse, osv.

vore opponenter en meget betydelig *minoritet*. Hele sagen kommer af, at de *ville have flertal*, og da dette beskedne ønske ikke blev imødekommet, lavede de *skandale* ved totalt at nægte at være med i de centrale instanser. At det forholder sig sådan, uanset hvad kammerat Martov har påstået i Ligaen, fremgår af følgende *brev*, som blev sendt til os, Iskra-isternes flertal (og efter de syvs udvandring også kongressens flertal), fra Iskra-organisationens mindretal kort efter kongressens vedtagelse af § 1 (det må bemærkes, at det møde i Iskra-organisationen, jeg har omtalt, var det sidste: efter det faldt organisationen *faktisk* fra hinanden, og begge parter bestræbte sig for at overbevise kongressens øvrige delegerede om, at de havde ret).

Her er brevets tekst:

»Efter at have hørt de delegerede Sorokins og Sablinas (44) forklaring i spørgsmålet om redaktionsflertallets gruppen Osvobosjdenie Truda's [Arbejdets Befrielse] (45) ønske om at deltage i mødet (den og den dato\*), og efter ved hjælp af disse delegerede at have konstateret, at der på det foregående møde er blevet oplæst en liste over kandidater til centralkomiteen, som angiveligt skulle stamme fra os, og som benyttedes til en urigtig karakteristik af hele vort *politiske* standpunkt, og i betragtning af, for det første at denne liste blev tilskrevet os uden noget forsøg på at efterprøve listens oprindelse; for det andet at denne omstændighed utvivlsomt står i forbindelse med den beskyldning for opportunisme, der åbenlyst udspreddes mod Iskra-redaktionens flertal og gruppen Osvobosjdenie Truda; og for det tredje at den forbindelse, der består mellem denne beskyldning og den

\*) Efter min mening (se Værker, 5. udg. bd. 8, s. 481, rusSv-Red.) må den dag, der nævnes i brevet have været tirsdag. Mødet fandt sted tirsdag-aften, dvs. efter kongressens 28. møde. Denne kronologiske oplysning er meget vigtig. Den gendriver dokumentarisk kammerat Martovs opfattelse, at divergensen mellem os opstod over spørgsmålet om de centrale instansers organisering og ikke over spørgsmålet om deres personsammensætning. Den beviser dokumentarisk rigtigheden af min fremstilling på Liga-kongressen og i Brev Til Redaktionen. Efter kongressens 28. møde taler kammeraterne Martov og Starover ihærdigt om falske beskyldninger for opportunisme og nævner ikke med ét ord divergensen i spørgsmålet om Rådets sammensætning eller kooperering til de centrale instanser (som vi stredes om på det 25., det 26. og det 27. møde).

eksi-sterende ganske bestemte plan om *ændring af Iskra-redaktionens sammensætning* – finder vi, at de forklaringer, der er givet os, om årsagerne til udelukkelse fra mødet, er utilfredsstillende, og at vægringen mod at lade os deltage i mødet er et bevis for, at man ikke vil give os lejlighed til at gendrive de ovennævnte falske beskyldninger.

Til spørgsmålet om en eventuel aftale mellem os om en fælles liste over kandidater til centralkomiteen erklærer vi, at den eneste liste, vi kan acceptere som grundlag for en aftale er følgende: Popov, Trotskij, Glebov, idet vi samtidig understreger denne listes karakter som *kompromis*-liste, eftersom kammerat Glebovs optagelse på listen alene har betydning som en indrømmelse overfor flertallets ønsker. Efter at kammerat Glebovs rolle på kongressen er blevet os klar, *finder vi ikke, at kammerat Glebov* opfylder de krav, der må stilles til en kandidat til centralkomiteen.

Samtidig betoner vi den omstændighed, at vi ved at gå ind i forhandlinger om kandidaturerne til centralkomiteen gør dette uden nogen forbindelse med spørgsmålet om sammensætningen af centralorganets redaktion, idet vi ikke er til sinds at gå ind i nogen som helst forhandlinger om dette spørgsmål (om redaktionens sammensætning).

*På kammeraternes vegne – Martov og Starover*«.

Dette brev, som nøjagtigt gengiver stemningen hos de stridende parter og situationen i striden, fører os lige ind i den »inderste kerne« i den begyndende spaltning og viser dens sande årsager. Iskra-organisationens mindretal, som ikke ønskede at nå til enighed med flertallet, men foretrak fri agitation på kongressen (hvad det naturligvis havde fri ret til), søger ikke desto mindre at få flertallets »delegerede« til at give det adgang til disses private møde! Det er klart, at dette pudsige krav kun blev mødt med smil og skuldertræk på vort møde (brevet blev naturligvis læst op på mødet), og deres til hysteri grænsende jammerklager over »falske beskyldninger for opportunisme« vakte ligefrem latter. Men lad os først undersøge Martovs og Starovers bitre klager punkt for punkt.

Man har urigtigt tilskrevet dem listen; der er givet en urigtig karakteristik af deres politiske standpunkt. – Men som Martov også selv indrømmer (s. 64 i Liga-protokollen), er det



ikke faldet mig ind at betvivle sandheden i hans ord, at han ikke er ophavsmand til listen. Spørgsmålet om ophavet kommer overhovedet ikke denne sag ved, og om listen er konciperet af en af Iskra-isterne eller af en eller anden repræsentant for »centrum« osv. – er aldeles uden betydning. Hvad der er vigtigt er, at denne liste, der udelukkende bestod af medlemmer af det nuværende mindretal, cirkulerede på kongressen, selvom den kun stod som en simpel formodning eller antagelse. *Vigtigst af alt* er det endelig, at kammerat Martov på kongressen *måtte* værges sig med hænder og fødder mod *denne* liste, som han nu havde *måttet* modtage med jubel. Det er ikke muligt at give et mere plastisk billede af den ustabilitet i bedømmelsen af mennesker og afskygninger end dette spring i løbet af få måneder fra jammer over et »forsmædeligt rygte« til forsøg på at pånøde partiets centrum de samme kandidater fra den påstået forsmædelige liste!\*)

Denne liste, sagde kammerat Martov på Liga-kongressen, »betød en politisk koalition mellem os og Jusjnyj Rabotjij med Bund, en koalition i betydningen *direkte overenskomst*« (s. 64). Det er forkert, idet Bund for det første aldrig ville være gået med til en »overenskomst« om en liste, hvor der ikke fandtes en eneste bundist; for det andet var der ikke og *kunne der ikke være tale* om en direkte aftale (som Martov finder forsmædelig) hverken med Bund eller med gruppen Jusjnyj Rabotjij. Det drejede sig netop ikke om en overenskomst, men om en koalition, ikke om at kammerat Martov havde sluttet en handel, men om, at han *uvægerligt ville få støtte* af netop de anti-Iskra-istiske og vaklende elementer, som han havde bekæmpet under kongressens første halvdel, og som hagede sig fast i hans fejl med lovenes § 1. Det brev Jeg har anført, beviser helt ubestrideligt, at roden til »fornærmelsen« netop lå i *den åbne og tilmed falske beskyldning for opportunisme*. Disse »beskyldninger«, som gav anledning til hele denne hurlumhej, og som kammerat Martov nu så omhyggeligt går udenom, til trods for min påmindelse i Brev til Redaktionen, var af dobbelt art: For det første sagde Plekhanov direkte under debatten om § 1, at spørgsmålet om § 1 var et spørgsmål om at »skille alle slags talsmænd for opportunisme ud« fra os, og at »alle modstandere af opportunisme allerede af denne grund må stem-

\*) Disse linjer var allerede sat, da vi modtog meddelelsen om episoden mellem kammerat Gusev og kammerat Deutsch. Vi vil behandle denne episode særskilt i *et tillæg*. (Se dette bind s. 204. – Red.)

me« for mit forslag som værn mod deres indtrængen i partiet (kongresprotokollerne s. 246). Disse energiske ord vakte, trods den lille mildnelse, jeg fik ind i dem (s. 250) (46), en sensation, der kom klart til udtryk i indlæg fra kammeraterne Rusov (s. 247), Trotskij (s. 248) og Akimov (s. 253). Plekhanovs tese blev livligt kommenteret i vort »parlaments korridor« og varieret på tusind måder i de endeløse diskussioner om § 1. Og se! I stedet for at forsvare sig sagligt havner vore kære kammerater i latterlig fornærmelse og går så vidt som til skriftligt at beklage sig over »falske beskyldninger for opportunisme«!

Cirkelmentaliteten og den forbløffende partimæssige umodenhed, som ikke tåler den friske brise fra åbne diskussioner i fuld offentlighed, ytrede sig her åbenlyst. Det er den mentalitet, som enhver russer kender, og som kan udtrykkes med det gamle mundheld: Enten slagsmål eller håndslag! Folk havde i den grad vænnet sig til den snævre og lune klikkes drivhusatmosfære, at de faldt i svime ved deres første optræden på eget ansvar i en fri og åben arena. Rette beskyldninger, og mod hvem? Mod gruppen Osvobosjdenie Truda, og tilmed mod dens flertal, for opportunisme, – kan man tænke sig noget værre! Enten må partiet spaltes over en sådan uaftvættelig krænkelser, eller man må dysse »husspektaklerne« ned ved genoprettelse af »kontinuiteten« i drivhuset – dette dilemma antydes allerede temmelig tydeligt i det brev, vi beskæftiger os med. Den intellektuelle individualismes og cirkelvæsenets mentalitet er kollideret med kravet om åben fremtræden overfor partiet. Man forestille sig blot, at der i det tyske parti var mulighed for en sådan tåbelighed, et sådant kævleri som klager over »falske beskyldninger for opportunisme«! Proletarisk organisation og disciplin har dér for længst gjort det af med denne intellektuelle slattenhed. Ingen viser eksempelvis Liebknecht andet end den største agtelse, men hvor ville man dér have moret sig over *klager* i anledning af, at han (sammen med Bebel) på kongressen i 1895 »åbent blev beskyldt for opportunisme« (47), fordi han i agrarspørgsmålet var kommet i selskab med den notoriske opportunist Vollmar og hans venner. Liebknechts navn er uløseligt forbundet med den tyske arbejderbevægelses historie, naturligvis ikke fordi han i et så relativt lille detailspørgsmål kom ud i opportunisme, men på trods heraf. Og på nøjagtigt samme måde vil, f.eks. kammerat Akselrods navn, uanset al hidsighed i kampens hede, nu og altid indgyde agtelse hos enhver russisk socialdemokrat, men

ikke fordi kammerat Akselrod på vor 2. partikongres kom til at forsvare en stump opportunistisk tankegang og kom til på Ligaens 2. kongres at grave noget gammelt anarkistisk sludder frem – men på trods heraf. Kun det mest hårdhuede cirkelvæsen med dets logik: Enten slagsmål eller håndslag, kunne fremkalde hysteri, kævl og partisplætning over en »falsk beskyldning for opportunisme mod gruppen Osvobosjdenie Truda's flertal«.

Den anden begrundelse for denne frygtelige anklage er knyttet aldeles uløseligt til det foregående (kammerat Martov forsøgte på Ligaens kongres (s. 63) forgæves at gå udenom og tilsløre én af siderne ved denne episode). Den drejer sig netop om den *koalition* af anti-Iskra-istiske og vaklende elementer med kammerat Martov, som trådte frem omkring lovenes § 1. Naturligvis var der ikke og kunne der ikke være nogen som helst direkte eller indirekte aftale mellem kammerat Martov og anti-Iskra-isterne, og ingen har mistænkt ham derfor. Det var kun frygt, der fik ham til at tro det. Men hans fejl viste sig *politisk* netop derved, at folk, der ubestrideligt hælder til opportunisme, gav sig til at danne et mere og mere kompakt flertal (et flertal, som nu er blevet til et mindretal, *alene* fordi syv delegerede »tilfældigvis« udvandrede). Denne »koalition« har vi naturligvis også åbent peget på straks efter diskussionen om § 1, såvel på kongressen (se den allerede ovenfor fremhævede bemærkning fra kammerat Pavlovitj, s. 255 i kongresprotokollerne) som i Iskra-organisationen (det var, husker jeg, især kammerat Plekhanov, der påpegede dette). Det var bogstavelig talt den samme påpegning og hån, som ramte Bebel og Liebknecht i 1895, da Zetkin sagde til dem: »Es tut mir in der Seele weh, dass ich dich i der Gesellschaft seh« (Det smerter mig i sjælen at se dig – dvs. Bebel – i dette selskab – dvs. Vollmar og co.'s (48)). Det er dog mærkeligt, at Bebel og Liebknecht ikke dengang sendte et hysterisk brev til Kautsky og Zetkin om falske beskyldninger for opportunisme...

Hvad angår kandidatlisten til centralkomiteen, viser dette brev, at kammerat Martov tog fejl, da han i Ligaen påstod, at afvisningen af at komme overens med os endnu ikke var definitiv, – et yderligere eksempel på, hvor ufornuftigt det er i politisk kamp at forsøge på at gengive *samtaler* efter hukkommelsen i stedet for at holde sig til dokumenter. Faktisk var »mindretallet« så beskeden, at det stillede »flertallet« et ultimatum: tag to fra »mindretallet« og én (som kompromis og egentlig *kun* som en indrømmelse) fra »flertallet«, Det er

uhyrligt, men det er en kendsgerning. Og denne kendsgerning viser klart, hvor absurde de fabler er, der nu udsprede om, at »flertallet« med den ene halvdel af kongressen valgte repræsentanter alene ud af denne halvdel. *Lige tværtimod*: Martov og hans folk har kun som en indrømmelse tilbudt os én af tre, og ønskede følgelig, i tilfælde af, at vi ikke var indforstået med denne originale »indrømmelse«, at sætte valget af *alle* deres egne folk igennem! Vi morede os på vort private møde over Martov-folkenes beskedenhed og opstillede vor liste: Glebov, Travinskij (som derpå blev valgt til centralkomiteen) og *Popov*. Denne sidstnævnte erstattede vi (ligeledes på et privat møde af de 24) med kammerat Vasiljev (som derpå blev valgt til centralkomiteen), *udelukkende fordi* kammerat Popov vægrede sig ved at lade sig opstille på vor liste, først i en privat samtale, og senere åbent, på partikongressen (s. 338).

*Sådan forholdt det sig.*

Det beskedne »mindretal« nærede det beskedne ønske at blive til flertal... Da dette beskedne ønske ikke blev opfyldt, behagede det »mindretallet« helt at sige nej og at iværksætte lidt skandale. Og så er der tilmed folk, som med ophøjet nedlædenhed taler om »flertallets« »umedgørlighed«!

»Mindretallet« stillede »flertallet« latterlige ultimata, da de kom til at krydse klinger i åben agitation på kongressen. Efter at have lidt nederlag *brast vore helte i gråd og gav sig til at skræle op om belejringstilstand*.

*Voila tout. /Det er det hele/.*

Den frygtelige beskyldning, at vi skulle have til hensigt at ændre redaktionens sammensætning modtog vi (de 24's private møde) også med et smil: Alle vidste lige fra kongressens begyndelse og allerede før kongressen udmærket besked med planen om *fornyelse* af redaktionen ved valg af den oprindelige tremandsgruppe (jeg skal komme nærmere ind på dette i omtalen af valget af redaktion på kongressen). At »mindretallet« blev bange for planen, *efter* at det havde set, at »mindretallets« koalition med anti-Iskra-isterne var en glimrende bekræftelse på planens rigtighed, – det forbavsede os ikke, det var fuldt ud naturligt. Vi kunne naturligvis ikke tage et forslag om, at vi frivilligt, før kampen på kongressen, skulle forvandle os til et mindretal, alvorligt, vi kunne ikke tage hele det brev alvorligt, hvis forfattere gerådede i en så utrolig grad af irritation, at de talte om »falske beskyldninger for opportunisme«. Vi stolede fast på, at den partimæssige pligtfølelse meget hurtigt ville få overtaget over den naturlige trang til at »bruge mund«.

## k) Fortsættelsen af debatten om lovene. Rådets<sup>26</sup>) sammensætning

De følgende punkter i lovene fremkaldte betydeligt flere diskussioner om detaljer end om organisationsprincipper. Kongressens 24. møde drejede sig helt og holdent om repræsentationen på partikongresserne, og her igen blev de planer, der var fælles for alle Iskra-ister, kun bekæmpet beslutsomt og bestemt af bundisterne (Goldblat og Liber, s. 258-259) og af kammerat Akimov, som med prisværdig åbenhed erkendte sin rolle på kongressen: »Jeg taler hver gang i fuld bevidsthed om, at jeg ikke påvirker kammeraterne med mine argumenter, men at jeg tværtimod skader det punkt, jeg forsvarer« (s. 261). Denne rammende bemærkning var i særlig grad på sin plads lige efter diskussionen om lovenes § 1; blot er udtrykket »tværtimod« ikke ganske rigtigt anvendt her, idet kammerat Akimov ikke blot forstod at skade visse punkter, men på samme tid tillige derved at »påvirke kammerater«... blandt de meget inkonsekvente Iskra-ister, som hælder til den opportunistiske frase.

Alt i alt blev lovenes § 3, som fastsætter repræsentationsvilkårene på kongressen, vedtaget med et flertal, idet 7 undlod at stemme (s. 263) – åbenbart nogle af anti-Iskra-isterne.

I diskussionen om sammensætningen af rådet, som optog størstedelen af kongressens 25. møde, åbenbarede sig en overordentlig stærk opsplitning i grupper omkring et vældigt antal forskellige forslag. Abramson og Tsarjov afviste total planen om et råd. Panin ønskede vedholdende at gøre rådet til en ren voldgiftsdomstol og foreslog derfor fuldt konsekvent at slette bestemmelsen om, at rådet er højeste instans, og at det kan indkaldes af ligegyldigt hvilke to af sine medlemmer\*). Hertz og Rusov forfægtede forskellige måder at sammensætte rådet på – som supplement til de *tre* måder, som *fem* medlemmer af lovkommissionen havde foreslået.

De omdiskuterede spørgsmål samlede sig først og fremmest om definitionen af rådets opgaver: voldgiftsdomstol eller højeste partiinstans? Som jeg allerede har nævnt, gik kammerat

\*) Kammerat Starover hældede åbenbart også til kammerat Panins anskuelse, blot med den forskel, at Panin vidste, hvad han ville og ganske konsekvent stillede resolutionsforslag om Rådets omdannelse til et rent voldgiftsretligt forligsorgan, mens kammerat Starover ikke vidste, hvad han ville, når han sagde, at Rådet ifølge forslaget kun skal træde sammen »efter parternes ønske« (s. 266). Dette er direkte forkert.

Panin konsekvent ind for det første. Men han stod alene. Kammerat Martov udtalte sig energisk imod det: »Forslaget om at slette ordene 'rådet er højeste instans' foreslår jeg forkastet: Vor formulering« (dvs. den formulering af rådets opgaver, som vi var enedes om i lovkommissionen) »lader med overlæg muligheden stå åben for rådets udvikling til højeste partiinstans. For os er rådet ikke kun et forligsorgan«. Imidlertid svarede rådets sammensætning efter kammerat Martovs forslag helt og holdent til karakteren af »forligsorgan« eller voldgiftsdomstol: to medlemmer fra hvert af de to centre og et femte, tilkaldt af disse fire. Ikke alene denne sammensætning af rådet, men også den, som kongressen vedtog på forslag af kammeraterne Rusov og Hertz (det femte medlem udpeges af kongressen), svarer udelukkende til forligs- eller mæglingensformålet. Mellem denne sammensætning af rådet og hensigten med det, at det skal blive partiets højeste instans, er der en uforligelig modsigelse. Partiets højeste instans må have en permanent sammensætning og ikke være afhængigt af tilfældige (undertiden som følge af arrestationer) forandringer i centrenes sammensætning. Den højeste instans må stå i direkte forbindelse med partikongressen og må have sine fuldmagter fra den, ikke fra to andre, som er underordnet kongressen. Endelig kan den højeste instans ikke være sådan *organiseret, at selve dens eksistens* afhænger af tilfældet: Kan de to kollegier ikke enes om valget af en femte, vil partiet stå uden sin højeste instans! Herimod indvendte man: 1) at der også kan opstå en uløselig situation, hvis én af de fem afholder sig fra at stemme, og de øvrige fire deler sig parvis (Jegorov). Denne indvending er uholdbar, idet ethvert kollegium fra tid til anden uvægerligt vil være ude af stand til at *træffe beslutning*, men det er absolut ikke det samme som, at der ikke kan *oprettes* et kollegium. Den anden indvending: »Hvis en instans som rådet ikke er i stand til at vælge et femte medlem, da vil det betyde, at den overhovedet er uarbejdsdygtig« (Sasulitj). Men her drejer det sig ikke om, at den højeste instans er uarbejdsdygtig, men om at den ikke eksisterer: uden et femte medlem *vil der ikke være* noget råd, vil der ikke være *nogen »instans«*, og man kan så ikke tale om uarbejdsdygtighed. Endelig ville det være en skade, som lod sig rette op, hvis det skulle forekomme, at et af de partikollegier, over hvilket der står et andet, højere, ikke kan konstituere sig, idet det højere kollegium da i ekstraordinære tilfælde altid ville kunne udfylde hullet på den ene eller anden måde. Men over rådet

findes intet kollegium undtagen kongressen, og derfor er det vitterligt ulogisk at lade *muligheden* for at rådet *end ikke kan konstituere sig* stå åben i lovene.

Begge mine korte indlæg på kongressen til dette spørgsmål drejede sig netop *kun* om analysen (s. 267 og 269) (49) af disse to urigtige indvendinger, hvormed Martovs udkast forsvarede af ham selv og andre kammerater. Spørgsmålet om centralorganets eller centralkomiteens overvægt i rådet *har jeg ikke engang strejft*. Dette spørgsmål berørte kammerat Akimov som den første allerede i kongressens 14. møde (s. 157), idet han pegede på faren for overvægt for centralorganet, og *først efter kongressen* sluttede kammeraterne Martov, Akselrod m.fl. op bag Akimov og digtede den meningsløse og demagogiske skrøne, at »flertallet« ønskede at gøre centralkomiteen til et redskab for redaktionen. Da kammerat Martov i sin Belejringstilstand kom ind på dette spørgsmål tav han beskedent om dets virkelige ophavsmand!

Den, der ønsker at sætte sig ind i hele behandlingen af spørgsmålet om centralorganets overvægt over centralkomiteen på partikongressen, og som ikke lader sig nøje med enkelte citater, løsrevet fra deres sammenhæng, vil let se, hvordan kammerat Martov fordrejer sagen. Allerede i det 14. møde indleder *ingen anden end kammerat Popov* en polemik *mod kammerat Akimovs synspunkter*, fordi denne »går ind for den »strengeste centralisering« i partiets top for *at svække centralorganets indflydelse*« (s. 154, min kursivering), »hvori da også hensigten med hele dette (Akimovs) system består«. »En sådan centralisering«, tilføjer kammerat Popov, »vil jeg ikke forsvare, men tværtimod bekæmpe på enhver måde, fordi den er *opportunistens bannermærke*«. Her har vi *roden* til det meget omtalte spørgsmål om centralorganets overvægt over centralkomiteen, og det kan ikke undre, at kammerat Martov nu *ser sig nødsaget* til at fortie spørgsmålets sande oprindeise. Selv kammerat Popov kunne ikke undgå at se den *opportunistiske* karakter af Akimovs snak om centralorganets overvægt\*), og for på bedst mulig måde at distancere sig fra kam-

merat Akimov erklærede kammerat Popov *kategorisk*: »Lad der blot i dette centrum (rådet) være tre medlemmer fra redaktionen og to fra centralkomiteen. *Det er et sekundært spørgsmål* (min kursivering), hvad der derimod er vigtigt er, at ledelsen, partiets øverste ledelse udspringer af én og samme kilde« (s. 155). Kammerat Akimov indvender: »Efter udkastet er der sikret centralorganet en dominerende plads i rådet, allerede derved, at redaktionsstaben er permanent, og centralkomiteens er foranderlig« (s. 157) et argument, der kun går på den *principielle* ledelses konstans (et normalt og ønskeligt forhold), men slet ikke på »dominans« som indblanding i eller anslag mod selvstændigheden. Og kammerat Popov, som dengang endnu ikke hørte til »mindretallet«, der dækker sin utilfredshed med centrene sammensætning bag sladderhistorier om centralkomiteens uselstændighed, giver kammerat Akimov det helt igennem fornuftige svar: »Jeg foreslår at betragte det (rådet) som partiets ledende centrum, og så er det et *aldeles betydningsløst spørgsmål, om centralorganet eller centralkomiteen får flest repræsentanter i rådet*« (s. 157-158, min kursivering).

Da diskussionen om rådets sammensætning genoptoges i det 25. møde, udtalte kammerat Pavlovitj sig i fortsættelse af de gamle debatter for centralorganets overvægt over centralkomiteen »i betragtning af førstnævntes stabilitet« (264), hvormed han sigtede netop til den *principielle* stabilitet, og sådan blev det da også opfattet af kammerat Martov, der talte umiddelbart efter kammerat Pavlovitj. Han fandt det unødvendigt »at fastlægge det ene organs overvægt over det andet« og påpegede muligheden af, at ét af centralkomiteens medlemmer opholder sig i udlandet: »Derved vil centralkomiteens principielle stabilitet til en vis grad bevares« (264). Her findes endnu ikke skygge af demagogisk *sammenblanding* af spørgsmålet om *principiel* stabilitet og dens bevarelse med bevarelsen af centralkomiteens selvstændighed og uafhængighed. Denne sammenblanding, som *efter kongressen* på det nærmeste er blevet kammerat Martovs vigtigste trumfkort, fremfør-

\*) Hverken kammerat Popov eller kammerat Martov generede sig for at kalde kammerat Akimov opportunist, de begyndte først at blive fornærmede og foragede, da denne betegnelse anvendtes – og med rette – *på dem, selv* i forbindelse med »sprogens ligeberettigelse« eller lovenes § 1. Kammerat Akimov, hvis fodspor kammerat Martov følger, forstod at optræde med større værdighed og fasthed på partikongressen end kammerat Martov & co. på

Ligaens kongres. »Man kalder mig her opportunist«, sagde kammerat Akimov på partikongressen, »personligt betragter jeg dette ord som et krænkende skældsord, og jeg mener, at det er aldeles ufortjent; imidlertid vil jeg ikke protestere imod det« (s. 296). Måske har kammeraterne Martov og Starover opfordret kammerat Akimov til at skrive under på deres protest mod falsk anklage for opportunisme, og kammerat Akimov har afslået?

tes vedholdende på kongressen alene af kammerat Akimov, som også allerede dengang talte om »lovenes Araktjev-ånd« (50) (268), og om, at »centralkomiteen vil blive et simpelt redskab for redaktionens vilje, hvis der i partiets råd sidder tre medlemmer fra centralorganet (min kursivering). Tre personer, der lever i udlandet, skal have ret til uindskrænket (!) at bestemme over hele (!) partiets arbejde. De er i sikkerhedsmæssig henseende betryggede, og deres magt vil derfor være livsvarig« (268). Det var netop mod disse aldeles meningsløse og demagogiske fraser, som i stedet for *ideologisk ledelse* taler om *indblanding i hele partiets arbejde* (og som efter kongressen leverede kammerat Akselrod et såre billigt slagord med hans snak om »teokrati« (51)), – det var *mod dem*, kammerat Pavlovitj på ny vendte sig med sin understregning af, at han gik ind »for fastheden og renheden af de principper, Iskra står som repræsentant for. Ved at give centralorganet overvægt, styrker jeg disse principper« (268).

Sådan forholder det sig i virkeligheden med spørgsmålet om centralorganets famøse overvægt over centralkomiteen. Denne berømte »princielle meningsforskel« hos kammeraterne Akselrod og Martov er intet andet end en *gentagelse af kammerat Akimovs opportunistiske og demagogiske fraser*, hvis sande karakter selv kammerat Popov klart indså, da han endnu ikke havde lidt nederlag i spørgsmålet om centrenes sammensætning!

Facit i spørgsmålet om rådets sammensætning: Trods kammerat Martovs forsøg på i sin Belejringsstilstand at påvise selvmodsigelse og urigtighed i min redegørelse i Brev Til Redaktionen, viser kongresprotokollen klart, at dette spørgsmål i *sammenligning* med § 1 faktisk kun er en *detalje*, og at det er en *fuldstændig forvanskning*, når det i artiklen Vor Kongres (Iskra nr. 53) erklæres, at vi »næsten udelukkende« stredes om organiseringen af partiets centrale instanser. Denne forvanskning er så meget mere oprørende som forfatteren er gået *helt uden om striden omkring § 1*. At der endvidere ikke bestod nogen fast gruppering af Iskra-ister i spørgsmålet om rådets sammensætning bekræftes ligeledes af protokoller: der fandt ingen afstemning ved navneopråb sted, Martov er uenig med Panin, jeg er enig med Popov, mens Jegorov og Gusev indtager et særstandpunkt osv. Endelig bliver min sidste påstand (på kongressen i Udlandsligaen af Russiske Revolutionære Soci-

aldemokrater), at Martov-folkenes koalition med anti-Iskra-isterne forstærkedes, *ligeledes bekræftet* ved kammeraterne Martovs og Akselrods omvendelse til kammerat Akimov også i dette spørgsmål, sådan som det nu er synligt for enhver.

## 1) Afslutningen på debatten om lovene. Koopteringen til centrene. Rabotjeje Delo's delegerede udvandrere

Af de fortsatte debatter om lovene (kongressens 26. møde) er der kun grund til at fremhæve punktet om begrænsning af centralkomiteens myndighed, som kaster lys over karakteren af de angreb, Martov-folkene *nu* retter mod hypercentralismen. Kammeraterne Jegorov og Popov tilstræbte en begrænsning af centralismen med en hel del mere overbevisning, uanset deres egen eller den af dem foreslåede kandidatur. Allerede i lovkommissionen havde de foreslået, at centralkomiteens ret til at opløse lokale organisationer skulle begrænses af rådets samtykke og derud over til nogle særligt opregnede tilfælde (s. 272, anmærkning 1). Tre medlemmer af lovkommissionen (Glebov, Martov og jeg) gik imod, og på kongressen forsvarede Martov vor opfattelse (s. 273), idet han overfor Jegorov og Popov indvendte, at »centralkomiteen under alle omstændigheder ville drøfte sagen, før den traf beslutning i en så alvorlig sag som opløsning af en organisation«. Som man ser var kammerat Martov *dengang* endnu døv overfor *alle* anticentralistiske manipulationer, og kongressen forkastede Jegorovs og Popovs forslag – desværre kan vi ikke af protokollerne se med hvilke stemmetal.

På partikongressen var kammerat Martov også »imod at erstatte ordet 'organiserer' (centralkomiteen organiserer komiteer osv. i partilovens § 6) med ordet 'godkender'. Der må også gives ret til at organisere«, sagde kammerat Martov *dengang* da han endnu ikke var faldet på den herlige idé, som han først opdagede på Liga-kongressen, at godkendelse ikke indgår i begrebet »organiserer«.

Udover disse to punkter frembyder de øvrige ganske ubetydelige diskussioner om detaljer i lovenes § 5-11 (s. 273-276) næppe nogen interesse. § 12 omhandler kooptering til alle partikollegier i almindelighed og til centrene i særdeleshed. Kommissionen foreslår at forhøje det kvalificerede flertal, der

kræves til kooptering, fra 2/3 til 4/5. Ordføreren (Glebov) foreslår enstemmig kooptering til centralkomiteen. Kammerat Jegorov går i erkendelse af det uønskelige i *gnidningsflader* ind for simpelt flertal, når der ikke foreligger motiveret veto. Kammerat Popov er hverken enig med kommissionen, eller med kammerat Jegorov og forlanger enten simpelt flertal (uden vetoret), eller enstemmighed. Kammerat Martov er ikke enig med hverken kommissionen eller Glebov, Jegorov eller Popov, og udtalte sig mod enstemmighed, mod 4/5 (for 2/3) imod »*gensidig kompensation*«, dvs. ret for centralorganets redaktion til at protestere mod kooptering til centralkomiteen og omvendt (»ret til gensidig kontrol med kooptering«).

Som læseren vil se, er der opstået en yderst broget gruppering, og meningsforskellene splittes op i snart sagt »enstemmige« finesser i den enkelte delegeredes opfattelser!

Kammerat Martov siger: »Jeg erkender det umulige i at arbejde sammen med ubehagelige personer. Men det er også vigtigt for os, at vor organisation er leve- og funktionsdygtig... Centralkomiteens og centralorganets redaktions ret til gensidig kontrol med kooptering er ikke nødvendig. Når jeg er imod, er det ikke fordi jeg tror, at de ikke skulle være kompetente på hinandens områder. Nej! Redaktionen af centralorganet f.eks. ville kunne give centralkomiteen et godt råd med hensyn til, om man skulle optage f.eks. hr. Nadesjdin i centralkomiteen. Jeg går imod, fordi jeg ikke vil skabe omsvøb til gensidig irritation«.

Jeg indvender overfor ham: »Det drejer sig her om to punkter. Det første angår kvalificeret flertal, og jeg er imod forslaget om at gå ned fra 4/5 til 2/3. Indførelse af motiveret protest er ikke velovervejnet, og jeg er imod det. Langt vigtigere er det andet spørgsmål om centralkomiteens og centralorganets ret til gensidig kontrol med kooptering. De to centres gensidige samtykke er en nødvendig forudsætning for harmoni. Her drejer det sig om en divergens mellem de to centre. Vil man ikke spaltning, må man sørge for, at der råder harmoni. Fra partilivet ved vi, at der har været folk, som bragte splittelse med sig. Dette er et principielt, et vigtigt spørgsmål, som hele partiets fremtidige skæbne kan komme til at afhænge af« (276-277) (52). Det er den fulde ordlyd af det på kongressen nedskrevne sammendrag af mit indlæg, som kammerat Martov tillægger særlig alvorlig betydning. Desværre har han, skønt han tillægger det alvorlig betydning, ikke ulejliget sig

med at bringe det i sammenhæng med hele debatten og med hele den politiske situation på kongressen, da talen blev holdt.

Først og fremmest melder sig spørgsmålet: hvorfor har jeg i mit oprindelige udkast (se s. 394, § 11) (53) indskrænket mig til de to tredjedele og ikke forlangt gensidig kontrol ved kooptering til centrene? Kammerat Trotskij, der talte efter mig (s. 277), rejste da også straks dette spørgsmål.

Svaret på spørgsmålet giver min tale på Liga-kongressen og kammerat Pavlovitj' brev om 2. kongres. Lovenes § 1 »havde slået en revne i karret«, og det måtte nu holdes sammen med en »dobbelt knude«, sagde jeg på Liga-kongressen. Det betød for det første, at Martov i et rent teoretisk spørgsmål havde vist sig som opportunist, og at Liber og Akimov havde *forsvaret* hans fejl. Det betød for det andet, at koalitionen mellem Martov-folkene (dvs. et forsvindende mindretal af Iskra-isterne) og anti-Iskra-isterne havde givet dem *flertal på kongressen* i forbindelse med afgørelsen af centrene *personsammensætning*. Og det var netop om centrene *personsammensætning*, jeg her talte, idet jeg understregede nødvendigheden af harmoni og *advarede mod* »folk, som bragte splittelse med sig«. Denne advarsel fik faktisk stor principiel betydning, idet Iskra-organisationen (uden tvivl den mest kompetente i spørgsmålet om *personsammensætningen* af centrene, da den var bedst kendt med alle praktiske anliggender og med alle kandidater) allerede havde afgivet sin rådgivende stemme i dette spørgsmål og vedtaget den beslutning, vi kender, vedrørende de kandidater, der vakte dens bekymring. Både moralsk og ifølge sagens natur (dvs. i kraft af sin kompetence til at bedømme) måtte Iskra-organisationen have afgørende betydning i dette delikate spørgsmål. Men *formelt* havde kammerat Martov naturligvis fuld ret til at appellere til folk som Liber og Akimov *mod* Iskra-organisationens flertal. I sin glimrende tale om lovenes § 1 sagde kammerat Akimov imidlertid bemærkelsesværdigt klart og kløgtigt, at når han bemærkede uenighed blandt Iskra-isterne om metoderne til opnåelse af deres fælles Iskra-istiske mål, *voterede* han bevidst og med overlæg *for den dårligste metode*, fordi hans, Akimovs, mål er diametralt modsat af Iskra-isternes. Der kunne altså ikke herske *nogen som helst tvivl* om, at ganske uanset kammerat Martovs viden og vilje ville *netop den værste sammensætning af centrene* få støtte fra folk som Liber og Akimov. De *kan stemme*, de må (ikke efter deres ord, men efter deres handling

ger, efter deres stemmeafgivning vedrørende § 1 at dømme) stemme netop for den liste, der giver løfte om tilstedeværelsen af »folk, som bringer splittelse med sig«, stemme for at »bringe splittelse«. Er det noget under, at jeg i en sådan situation talte om det vigtige principielle spørgsmål (harmonien mellem de to centre), som hele partiets fremtidige skæbne kan komme til at afhænge af?

Ingen socialdemokrat, som er blot nogenlunde fortrolig med de Iskra-istiske ideer og planer og med bevægelsens historie, og som blot nogenlunde oprigtigt deler disse ideer, kan noget øjeblik være i tvivl om, at skønt det nok var formelt i orden, at folk som Liber og Akimov afgjorde striden indenfor Iskra-organisationen, så gav dette de *dårligst* mulige resultater. Mod disse dårligst mulige resultater måtte der ubetinget *kæmpes*.

Man kan spørge: Hvordan skulle vi kæmpe? Vi kæmpede ikke ved at optræde hysterisk og lave skandaler, naturligvis, men med *fuldt loyale og fuldt legitime* midler: Da vi følte at vi var i mindretal (ligesom i spørgsmålet om lovenes § 1), *anmodede vi kongressen om beskyttelse af mindretallets rettigheder*. Strengere kvalificeringsregler ved optagelse af nye medlemmer (4/5 i stedet for 2/3), enstemmighed ved kooptering og gensidig kontrol med kooptering til centrene, – alt dette begyndte vi at forfægte, *da det viste sig, at vi var i mindretal i spørgsmålet om centrene personsammensætning*. Denne kendsgerning ignorerer Per og Poul bestandigt, mens de så beredvilligt og letkøbt bedømmer og ordner kongressen efter en passiar eller to i vennekredsen, men uden alvorligt studium af *alle* protokoller og alle implicerede personers »udsagn«. Og enhver, der samvittighedsfuldt vil studere disse protokoller og disse udsagn, vil uvægerligt nå frem til det af mig påpegede faktum: Stridens *kerne ligger på dette tidspunkt af kongressen netop i spørgsmålet om centrene personsammensætning*, og vi arbejdede for strengere kontrolbetingelser, netop fordi vi var i mindretal og ønskede at »holde karret sammen med en dobbelt knude«, efter at kammerat Martov havde slået det i stykker under jubel og med jublende deltagelse af folk som Liber og Akimov.

»Hvis det ikke havde forholdt sig sådan«, siger kammerat Pavlovitj om denne fase af kongressen, »måtte man antage, at vi, ved at fremdrage punktet om enstemmighed ved koopteringen, viste omsorg for vore modstandere, eftersom enstemmighed ikke bare er unyttig men ligefrem ufordelagtig for den part, der dominerer i det ene eller andet organ« (Brev om 2.

kongres, s. 14). Men man glemmer nu alt, alt for ofte begivenhedernes kronologi, glemmer at det nuværende mindretal *gennem en hel periode af kongressen* var flertal (takket være deltagelse af Liber- og Akimov-folkene), og at det netop er i denne periode, striden om koopteringen til centrene udspilles, og at baggrunden for denne strid var divergensen i Iskra-organisationen omkring centrene personsammensætning. Den, der gør sig denne omstændighed klar, vil forstå lidenskabeligheden i vore diskussioner og vil ikke undre sig over det *tilsyneladende* selvmodsigende i, at nogle små meningsforskelle over detaljer kan fremkalde virkeligt vigtige, principielle problemer.

Kammerat Deutsch, der havde ordet i samme møde (s. 277), havde i høj grad ret, da han sagde: »Dette forslag er uden tvivl beregnet på øjeblikket«. Faktisk kan man kun ved at forstå *øjeblikket* med alle dets komplikationer forstå stridens sande indhold. Og det er i højeste grad vigtigt at holde sig for øje, at vi, da vi var i mindretal, forsvarede mindretallets ret med *sådanne metoder*, som enhver europæisk socialdemokrat anerkender som legitime og acceptable: nemlig ved overfor kongressen at anmode om strengere kontrol med centrene personsammensætning. På nøjagtigt samme måde havde også kammerat Jegorov også i høj grad ret, da han på kongressen, omend i et andet møde, sagde: »Det undrer mig meget, at jeg på ny i diskussionen hører henvisning til principperne«... (Det blev sagt i anledning af valgene til centralkomiteen, i kongressens 31. møde, dvs. om jeg ikke tager fejl, torsdag morgen, mens det 26. møde, som det nu drejer sig om, fandt sted mandag aften)... »Man skulle tro, det var klart for alle, at hele diskussionen i de sidste dage har kredset, ikke om den ene eller anden principielle problemstilling, men udelukkende omkring, hvordan man kan sikre eller hindre den ene eller anden persons valg til de centrale instanser. Lad os indrømme, at principperne forlængst er sat over styr på denne kongres, og lad os kalde tingene ved deres rette navn. (*Almindelig munterhed. Muravjov*: »Det bedes protokolleret, at kammerat Martov smilede«)« (S. 337). Intet under, at kammerat Martov og vi alle morede os over kammerat Jegorovs beklagelser, som virkelig var komiske. Jo, »i de sidste dage« havde overordentlig meget *kredset* om spørgsmålet om centrene personsammensætning. Det er sandheden. Det stod faktisk *klart for alle* på kongressen (og først nu bestræber mindretallet sig for at *tilsløre* denne klare omstændighed). Sandhed er det endelig også,

at tingene bør nævnes ved deres rette navn. Men hvad i himlens navn skal det *her* sige, at »principperne er sat over styr«? Vi er jo dog netop kommet sammen til kongres *for at* (se s. 10 i kongressens dagsorden) tale om programmet, taktikken og lovene og løse de herhen hørende spørgsmål *i løbet af de første dage*, og for *de sidste dage* (dagsordenens pkt. 18-19) at tale om centrenes personsammensætning og få løst *disse* spørgsmål. Når folk benytter *de sidste dage* på en kongres til kamp om dirigentstokken, er det en naturlig og helt og fuldt legitim sag. (Men se, når man strides om dirigentstokken *efter kongressen*, er det kævl.) Når nogen på kongressen har lidt nederlag i spørgsmålet om centrenes personsammensætning (sådan som kammerat Jegorov), så er det *simpelthen latterligt bagefter* at tale om »principper, der er sat over styr«. Det er således forståeligt, at alle morede sig over kammerat Jegorov. Det er også forståeligt, at kammerat Muravjov bad om at få ført til protokols, at kammerat Martov deltog i munterheden: *Når kammerat Martov lo ad kammerat Jegorov, lo han ad sig selv...*

Som tilføjelse til kammerat Muravjovs ironi er det måske ikke overflødigt at meddele følgende kendsgerning. *Efter kongressen* forsikrede kammerat Martov som bekendt til højre og venstre, at netop spørgsmålet om koopteringen til centrene havde spillet en hovedrolle i vore divergenser, og at »flertallet i den gamle redaktion« specielt gik imod gensidig kontrol med kooptering til centrene. Da kammerat Martov *før kongressen* accepterede mit forslag om valg af to tremands-kollegier med gensidig kooptering ved to tredjedeles majoritet, *skrev kammerat Martov til mig herom: »Idet jeg accepterer denne form for gensidig kooptering, bør det understreges, at supplerings af det enkelte kollegium efter kongressen vil foregå på et noget andet grundlag (jeg ville anbefale følgende: hvert af kollegierne koopterer nye medlemmer og underretter det andet kollegium om sin hensigt: dette andet kollegium kan fremsætte sin protest, og sagen afgøres da af rådet. For at undgå omsvøb anvendes denne procedure overfor kandidater, der er udpeget på forhånd, i hvert fald til centralkomiteen, idet supplerings med sådanne kandidater kan ske hurtigere). For at betone, at yderligere kooptering sker efter en i partilovene fastlagt procedure, må det i § 22\*) tilføjes: »... som godkender de trufne beslutninger« (mine kursiveringer).*

Kommentarer overflødige.

\*) Det drejer sig om mit oprindelige udkast til dagsorden for kongressen og

Efter at have gjort rede for betydningen af den situation, hvori striden om koopteringen til centrene foregik, må vi opholde os noget ved de herhen hørende *afstemninger* – ved *debatterne* behøver vi ikke opholde os, idet der efter de taler af kammerat Martov og mig selv, som jeg har citeret, kun fulgte korte replikker, hvori deltog et ganske ringe antal delegerede (se s. 277-280 i protokollerne). Med hensyn til afstemningerne påstod kammerat Martov på Liga-kongressen, at jeg i mit sammendrag havde begået »en stor forvanskning« (Liga-protokollerne s. 60), da jeg »fremstillede kampen omkring lovene«... (kammerat Martov fik af vanvare sagt en stor sandhed: efter § 1 stod de hidsige diskussioner netop *omkring* lovene)... »som Iskras kamp mod Martov-folkene, der var trådt i koalition med Bund«.

Lad os se lidt nærmere på dette interessante spørgsmål om den »store forvanskning«. Kammerat Martov sammenstiller afstemningerne om rådets sammensætning med afstemningerne om koopteringsspørgsmålet og anfører *otte* afstemninger: 1) Valg af hver to medlemmer til rådet fra henholdsvis centralorganet og centralkomiteen – 27 (M) for, 16 (L) imod, 7 undlod at stemme\*). (Lad os i parentes bemærke, at der i protokollerne s. 270 er opgivet, at 8 undlod at stemme, men det er en bagatel). – 2) Kongressens valg af et femte medlem til rådet – 23 (L) for, 18 (M) imod, 7 undlod at stemme. 3) Rådets egen udpegning af suppleanter for udtrådte rådsmedlemmer – 23 (M) imod, 16 (L) for, 12 undlod at stemme. – 4) Enstemmighed til centralkomiteen – 25 (L) for, 19 (M) imod, 7 stemte ikke. – 5) Kravet om at *én* motiveret protest medfører ikke-optagelse – 21 (L) for, 19 (M) imod, 11 undlod at stemme. – 6) Enstemmighed ved kooptering til centralorganet – 23 (L) for, 21 (M) imod, 7 undlod at stemme. – 7) Tilladeligheden af afstemning om rådets ret til at underkende beslutninger i centralorganet og centralkomiteen om ikke-optagelse af et nyt medlem – 25 (M) for, 19 (L) imod, 7 undlod at stemme. – 8) Selve forslaget

kommentaren til den, som er velkendt af alle delegerede. § 22 i dette udkast omhandlede netop valg af to tremandskollegier til centralorganet og centralkomiteen, disse seks personers »gensidige kooptering« med to tredjedeles flertal, kongressens stadfæstelse af denne gensidige kooptering og selvstændig yderligere kooptering til centralorgan og centralkomité.

\*) Bogstaverne M og L i parentes henviser til hvordan jeg (L) og Martov (M) stemte.



herom – 24 (M) for, 23 (L) imod, 4 undlod at stemme. »Her har«, slutter kammerat Martov (s. 61 i Liga-protokollen), »en af Bunds delegerede åbenbart stemt for forslaget, de øvrige har afholdt sig fra at stemme«. (Min kursivering).

Hvorfor, kan man spørge, finder kammerat Martov det åbenbart, at en bundist har stemt for ham, Martov, når afstemningen jo ikke fandt sted ved navneopråb?

Fordi han tager antallet af deltagere i afstemningen i betragtning og, da dette tal viser, at Bund deltog i afstemningen, er han, kammerat Martov, ikke i tvivl om, at denne deltagelse var til gunst for ham, Martov.

Hvor findes her den »store forvanskning« fra min side?

Der var i alt 51 stemmer, uden bundisterne var der 46 og uden Rabotjeje Delo 43. I syv af de otte afstemninger, kammerat Martov anfører, deltog 43, 41, 39, 44, 40, 44 og 44 delegerede, i én deltog 47 delegerede (rettere stemmer), og her indrømmer kammerat Martov selv, at én bundist støttede ham. Det viser sig altså, at det billede, Martov har tegnet, (og tegnet ufuldstændigt, som vi nu skal se) kun bekræfter og bestyrker min fremstilling af kampen! Det viser sig, at antallet af dem, der undlod at stemme, i mange tilfælde var meget stort: det tyder netop på en relativt ringe interesse hos hele kongressen for visse detaljer og på, at der i disse spørgsmål ikke eksisterede en helt bestemt gruppering af Iskra-ister. Martovs ord, at bundisterne »ved at afholde sig fra at stemme klart støtter Lenin« (s. 62, Liga-protokollen), taler netop imod Martov: det betyder, at kun når bundisterne var fraværende eller afholdt sig fra at stemme, kunne jeg nu og da regne med sejr. Men hver gang bundisterne finder det fordelagtigt at gribe ind i kampen, støtter de kammerat Martov, og denne indgriben forekom ikke blot i det ovennævnte tilfælde, hvor 47 delegerede deltog. Den, der vil slå efter i kongressens protokoller vil se at det er et højst ejendommeligt, ufuldstændigt billede, kammerat Martov tegner. Kammerat Martov har simpelthen udeladt hele tre andre tilfælde, hvor Bund deltog i afstemningerne, og hvor Martov naturligvis gik af med sejren i alle disse tilfælde. Disse tilfælde er: 1) Kammerat Fomins ændringsforslag, hvorefter det kvalificerede flertal nedsættes fra 4/5 til 2/3, vedtages. 27 stemte for, 21 imod (s. 278), altså har 48 stemmer deltaget. 2) Kammerat Martovs forslag om opgivelse af den gensidige kooptering vedtages. 26 stemmer for, 24 imod (s. 279), og der deltog altså 50 stemmer i afstemningen. Endelig, 3) mit forslag om at tillade kooptering til centralorganet og centralkomiteen, men

kun med samtykke fra alle medlemmer af rådet (s. 280). 27 imod, 22 for (der var endda afstemning ved navneopråb, som desværre ikke er bevaret i protokollerne), antallet af afgivne stemmer var altså 49.

Facit: I spørgsmålene om kooptering til centrene deltog bundisterne kun i fire afstemninger (de tre, jeg lige har nævnt, med 48, 50 og 49 deltagere, og én, som kammerat Martov anfører, med 47 deltagere). I alle disse afstemninger gik kammerat Martov af med sejren. Min fremstilling viser sig at være rigtig på alle punkter, både i henvisningen til koalitionen med Bund, i konstateringen af spørgsmålenes relative detailkarakter (mange tilfælde med et stort antal ikke afgivne stemmer) og i henvisningen til, at der ikke eksisterede en bestemt gruppering af Iskra-ister (ingen afstemninger ved navneopråb; yderst få deltagere i diskussionen).

Kammerat Martovs forsøg på at finde selvmodsigelser i min fremstilling viser sig som et forsøg med utjenlige midler, idet kammerat Martov har revet enkelte udtryk ud af sammenhængen og ikke gjort sig den ulejlighed at gengive billedet i dets helhed.

Lovenes sidste paragraf, som omhandler spørgsmålet om udlandsorganisationen, fremkaldte igen diskussioner og afstemninger, som var overordentligt karakteristiske med hensyn til grupperingerne på kongressen. Det drejede sig om anerkendelse af Ligaen som partiets udlandsorganisation. Kammerat Akimov for naturligvis straks i harnisk og erindrede om Udlandsforbundet (54), som var godkendt på 1. kongres, og påpegede spørgsmålets principielle betydning. »Jeg vil først og fremmest sige«, erklærede han, »at jeg ikke tillægger den ene eller anden afgørelse i spørgsmålet særlig praktisk betydning. Den ideologiske kamp, der indtil nu er ført i vort parti, er utvivlsomt uafsluttet; men den vil fortsætte på et andet plan og med en anden gruppering af kræfterne... I lovenes § 13 afspejledes endnu engang og meget skarpt tendensen til at forvandle vor kongres fra partiets til fraktionernes kongres. I stedet for at få alle socialdemokrater til i partienhedens navn at bøje sig for partikongressens beslutninger og forene alle partiorganisationer, foreslår man kongressen at tilintetgøre mindretallets organisation og tvinge mindretallet til at forsvinde« (281). Som læseren vil se, var den »kontinuitet«, der blev kammerat Martov så dyrebar efter hans neder-

lag i spørgsmålet om centrene sammensætning, ikke mindre dyrebare for kammerat Akimov. På kongressen gik imidlertid folk, der ikke anvender samme målestok på sig selv som på andre, lidenskabeligt imod kammerat Akimov. Trods vedtagelsen af programmet, anerkendelsen af Iskra og vedtagelsen af lovene i næsten fuldt omfang, bringes netop det »princip« på bane, som »principielt« skilte Ligaen fra Forbundet. »Hvis kammerat Akimov vil rejse spørgsmålet på principielt grundlag«, udbryder kammerat Martov, »så har vi intet derimod; navnlig i betragtning af, at kammerat Akimov har talt om mulige kombinationer i kampen mod to strømninger. *Sejr for én strømning må sanktioneres* (bemærk, at det siges i kongressens 27. møde!), ikke i den forstand, at vi endnu engang bukker for Iskra, men i den forstand, at vi *definitivt tager afsked med alle de mulige kombinationer; kammerat Akimov har talt om*« (282. Min kursivering).

Billedet ser sådan ud: *Efter* at alle programdiskussioner på kongressen er afsluttet, fortsætter kammerat Martov med at tage *definitivt afsked* med alle mulige kombinationer... så længe han endnu ikke har lidt nederlag i spørgsmålet om centrene sammensætning! Kammerat Martov tager på kongressen »definitivt afsked« med den *mulige* »kombination«, som han med stor frimodighed realiserer *dagen efter kongressen*. Men kammerat Akimov var *allerede dengang* langt mere skarpsynet end kammerat Martov; kammerat Akimov henviser til de fem års arbejde, der var udført af »den gamle partioorganisation, som ifølge 1. kongres' vilje bærer navn af komité«, og han sluttede med den særdeles giftige, *visionære* spydighed: »Hvad imidlertid angår kammerat Martovs mening, at mine forhåbninger om opkomsten af en anderledes strømning i vort parti er forgæves, må jeg sige, at *også han selv indgyder mig håb*« (s. 283. Min kursivering).

Ja, det må indrømmes, at kammerat Martov på glimrende vis har indfriet kammerat Akimovs forhåbninger!

Kammerat Martov fulgte kammerat Akimov, da han indså, at Akimov havde ret, efter at »kontinuiteten« i det gamle partikollegium, der havde nået at arbejde i tre år, var brudt. Kammerat Akimov vandt virkelig en billig sejr.

På kongressen blev kammerat Akimov fulgt – og fulgt konsekvent – af kammeraterne Martynov, Bruker og bundisterne (8 stemmer). Kammerat Jegorov fulgte som rigtig fører for »centrum« den gyldne middelvej. Han var, som man nok kan forstå, enig med Iskra-isterne, »sympatiserede« med dem (s.

282), og *beviste* denne sympati med *forslaget* (s. 283) om helt at gå uden om det rejste principielle spørgsmål og *ikke omtale* hverken Ligaen eller Forbundet. Forslaget forkastedes med 27 stemmer mod 15. Åbenbart stemte foruden anti-Iskra-isterne (8) næsten hele »centrum« (10) sammen med kammerat Jegorov (det samlede antal afgivne stemmer var 42, så et betydeligt antal har undladt at stemme eller var *fraværende*, som det ofte var tilfældet ved afstemninger, der var uinteressante eller hvor resultatet *på forhånd var givet*). *Så snart det kommer til at dreje sig om gennemførelse af Iskras principper i praksis*, viser det sig straks, at »centrum«s »sympati« er rent mundsvejr, og at ikke mere end 30 eller lidt over 30 stemmer følger os. Debatterne og afstemningerne om Rusovs forslag (om at anerkende Ligaen som eneste udlandsorganisation) viser dette endnu tydeligere. Anti-Iskra-isterne og »sumpen« indtager nu ligefrem et *principielt* standpunkt, og det forsvars tilmed af kammeraterne Liber og Jegorov, som erklærer, at kammerat Rusovs forslag ikke kan sættes under afstemning, idet det er imod lovene: »Dermed slår man alle andre udlandsorganisationer ihjel« (Jegorov). Og taleren, der ikke vil være med til at »slå organisationer ihjel«, nøjes ikke med at afholde sig fra at stemme, men forlader endog salen. Der må imidlertid ydes føreren af »centrum« retfærdighed: han udviste ti gange mere fasthed (i sine fejlagtige principper) og politisk mod end kammerat Martov & co., han gik i brechen for en organisation, »der var ved at blive slået ihjel«, *ikke blot da det drejede sig om hans egen cirkel*, som led nederlag i åben kamp.

Med 27 stemmer mod 15 vedtages det, at kammerat Rusovs forslag kan sættes under afstemning, hvorefter det vedtages med 25 mod 17. Lægger man til disse 17 den fraværende kammerat Jegorov, får man hele *bestanden* (18) af *anti-Iskra-ister* og »centrum«.

Lovenes § 13 om udlandsorganisationen vedtages i sin helhed med kun *31 stemmer* mod 12, mens 6 afholder sig fra at stemme. Dette tal, 31, der udviser det tilnærmelsesvise antal Iskra-ister på kongressen, dvs. folk, der konsekvent fastholder og i praksis gennemfører Iskras synspunkter, møder vi her nu for mindst *sjette gang* i analysen af afstemninger på kongressen (Bund-spørgsmålets placering, episoden med organisationskomiteen, opløsningen af gruppen Jusjnyj Rabotjij og to afstemninger om agrarprogrammet). Men kammerat Martov vil i fuldt alvor forsikre os, at der ikke er nogen grund til at udskille en så »snæver« gruppe Iskra-ister!

Det må også bemærkes, at vedtagelsen af lovenes § 13 afstedkom yderst karakteristiske diskussioner om kammeraterne Akimovs og Martynovs erklæring om at ville »undlade at deltage i afstemningen« (s. 288). Kongressens bureau drøftede denne erklæring og kom – fuldt begrundet – til det resultat, at selv direkte opløsning af Udlandsforbundet ikke ville give Forbundets delegerede nogen som helst ret til at nægte at deltage i kongressens arbejde. At nægte deltagelse i afstemninger er ubestrideligt en unormal og utilstedelig sag – det var det synspunkt, som hele kongressen sammen med bureauet anlagde, heri indbefattet de Iskra-ister af mindretallet, som i det 28. møde *lidenskabeligt fordømte det, de selv gjorde i 31. møde!* Da kammerat Martynov gav sig til at forsvare sin erklæring (s. 291), tog både Pavlovitj, Trotskij, Karskij og Martov til orde imod ham. Kammerat Martov erkendte navnlig klart, hvad der er et utilfreds mindretals pligter (så længe han ikke selv er kommet i mindretal!), og holdt en særdeles lærerig tale herom. »Enten er I medlemmer af kongressen«, udbrød han henvendt til kammeraterne Akimov og Martynov, »og så må I tage del i *hele* dens arbejde« (min kursivering; dengang havde kammerat Martov endnu ikke fundet formalisme og bureaukratisme i mindretallets indordning under flertallet!), »eller I er ikke medlemmer, og så kan I ikke blive i forsamlingen... Udlandsforbundets delegerede tvinger mig med deres erklæring til at stille to spørgsmål: Er de medlemmer af partiet og er de medlemmer af kongressen?« (s. 292).

*Kammerat Martov belærer kammerat Akimov om et parti-medlems pligter!* Men kammerat Akimov havde ikke forgæves allerede udtalt, at han knytter visse forhåbninger til kammerat Martov... Disse forhåbninger skulle dog først blive virkeliggjort *efter* kammerat Martovs nederlag ved valgene. Dengang da det ikke var ham selv, men andre, det drejede sig om, var kammerat Martov døv, selv for det skrækindjagende ord »undtagelseslov«, som (hvis jeg ikke tager fejl) *først blev sat i omløb af kammerat Martynov*. »De forklaringer, der her er givet os«, svarer kammerat Martynov dem, der ville overtale ham til at trække sin erklæring tilbage, »har ikke klargjort, om beslutningen er principiel, eller om der var tale om en *undtagelsesforholdsregel* mod Forbundet. I så fald finder vi, at der er tilføjet Forbundet en fornærmelse. Kammerat Jegorov har ligesom vi fået det indtryk, at dette er en *undtagelseslov* (min kursivering) mod Forbundet, og har derfor ligefrem forladt salen« (295). Både kammerat Martov og kammerat Trot-

skij gør sammen med Plekhanov energiske indvendinger mod den meningsløse, *virkeligt meningsløse*, tanke at betragte afstemningens resultat som en *fornærmelse*, og kammerat Trotskij, der forsvare den af kongressen på hans forslag vedtagne resolution (for at kammeraterne Akimov og Martynov kan føle sig fuldt tilfredse), forsikrer, at »resolutionen er af principiel og ikke spidsborgerlig karakter, og *det er ikke vor sag, at en og anden føler sig fornærmet over den*« (s. 296). Det viste sig imidlertid meget snart, at cirkelvæsen og spidsborgerlighed endnu er alt for stærke i vort parti, og de af mig fremhævede, stolte ord viste sig at være en tom, velklingende frase.

Kammeraterne Akimov og Martynov nægtede at tage deres erklæring tilbage og forlod kongressen under almindeligt tilråb fra de delegerede: »Helt hen i vejret!«

## m) Valgene.

### Kongressens afslutning

Efter vedtagelsen af lovene vedtog kongressen en resolution om distriktsorganisationer samt en række resolutioner om de enkelte partiorganisationer og gik derpå efter en yderst lærerig debat om gruppen Jusjnyj Rabotjij, som jeg har analyseret ovenfor, over til valg af de centrale partiinstanser.

Vi ved allerede, at Iskra-organisationen, af hvem hele kongressen ventede en autoritativ indstilling, delte sig i dette spørgsmål, idet organisationens *mindretal* ønskede at prøve, om det ikke skulle kunne lykkes det at erobre *flertallet* på kongressen i åben og fri kamp. Vi ved også, at planen om *fornyelse* af redaktionen ved valg af to tremandsudvalg til centralorganet og centralkomiteen var kendt af alle delegerede længe før kongressen og på kongressen. Til belysning af debatten på kongressen vil vi gå nærmere ind på denne plan.

Her er den nøjagtige ordlyd af min kommentar til forslaget til dagsorden for kongressen, hvori denne plan blev fremsat\*): »Kongressen vælger tre medlemmer til centralorganets redaktion og tre til centralkomiteen. Såfremt det er nødvendigt supplerer disse seks *tilsammen* med to tredjedels flertal centralorganets redaktion og centralkomiteen ved kooptering og aflægger beretning herom til kongressen. Efter denne beretnings godkendelse på kongressen foretager centralorganets

\*) Se mit Brev Til Iskras Redaktion, s. 5 og Ligaprotokollerne s. 53.

redaktion og centralkomiteen yderligere koopteringer hver for sig«.

Planen fremgår med fuld tydelighed og utvetydigt af denne ordlyd: den betyder *fornyelse* af redaktionen under *medvirken* af det praktiske arbejdes mest indflydelsesrige ledere. Begge de af mig fremhævede træk ved denne plan træder straks klart frem for enhver, der bare nogenlunde opmærksomt gennemlæser den anførte tekst. Men i disse tider må man standse op for udførligt at forklare de mest elementære ting. Planen betyder netop en *fornyelse* af redaktionen, ikke nødvendigvis en udvidelse og ikke nødvendigvis en nedskæring af antallet af medlemmer af den, men netop en fornyelse, eftersom spørgsmålet om eventuel udvidelse eller nedskæring lades *åbent*: Kooptering regnes der kun med i tilfælde af, *at det er nødvendigt*. Af de forslag, som af forskellige personer blev fremsat vedrørende denne fornyelse, var der både planer om eventuel nedskæring eller forøgelse af antallet af medlemmer af redaktionen til syv (personlig har jeg altid anset syv for et langt mere hensigtsmæssigt antal end seks) og endda forøgelse af dette antal til 11 (det anså jeg for muligt i tilfælde af fredelig forening med alle socialdemokratiske organisationer i det hele taget, i særdeleshed med Bund og det Polske Socialdemokrati (55)). Men hovedsagen, som sædvanligvis overses af folk, der taler om »tremandsudvalget«, er *kravet om, at centralkomiteens medlemmer deltager i afgørelsen af spørgsmålet om yderligere kooptering til centralorganet*. Ikke en eneste kammerat i hele massen af organisationsmedlemmer og kongresdelegerede fra »mindretallet«, som kendte denne plan og havde godkendt den (godkendt den enten ved udtrykkeligt samtykke eller ved tavshed), har gjort sig den ulejlighed at klargøre betydningen af dette krav. For det første, hvorfor blev der som udgangspunkt for redaktionens fornyelse taget netop et udvalg på tre og kun tre? Åbenbart ville det være *aldeles meningsløst*, hvis man *udelukkende* eller i hvert fald hovedsageligt havde haft en *udvidelse* af kollegiet for øje, hvis dette kollegium ansås for virkelig »harmonisk«. Det ville være mærkeligt, om man ved udvidelsen af et »harmonisk« kollegium *tog* ikke hele kollegiet *som udgangspunkt*, men kun *en del af det*. Det er indlysende, at *ikke alle* kollegiets medlemmer ansås for fuldt egnede til drøftelse og *afgørelse* af spørgsmålet om fornyelse af sammensætningen, og omdannelse af den gamle redaktørcirkel til *partiinstitution*. Det er indlysende, at selv den, der personligt ønskede fornyelse i form af udvidelse,

indrømmede, at den gamle stab var uharmonisk sammensat og ikke svarede til idealet af en partiinstitution, da det ellers ville have været unødvendigt med henblik på en udvidelse af seksmandsudvalget *først* at reducere det til *tre*. Jeg gentager: dette er selvindlysende, og kun den midlertidige forplumring af problemet med »personligheder« kunne bevirke, at det blev glemt.

For det andet ses det af den ovenfor anførte tekst, at *selv enighed mellem alle tre medlemmer af centralorganet* ikke ville være nok til udvidelse af tremandsudvalget. Dette overser man også altid. Til kooptering kræves der 2/3 af *seks* dvs. *fire* stemmer. Det betyder, at det kun kræves, at de tre valgte medlemmer af centralkomiteen nedlægger »veto«, så *ville ingen udvidelse af tremandsudvalget være mulig*. Omvendt ville, selv om to af de tre medlemmer af centralorganets redaktion var imod yderligere kooptering, en kooptering alligevel kunne gennemføres, med tilslutning fra alle tre medlemmer af centralkomiteen. Det er således klart, at når det gjaldt omdannelsen af den gamle cirkel til partiinstitution havde man til hensigt at give de af kongressen valgte ledere af det praktiske arbejde den *afgørende* stemme. Hvilke kammerater vi her omtrentligt havde haft i tankerne fremgår af, at redaktionen før kongressen enstemmigt valgte kammerat Pavlovitj til sit syvende medlem for det tilfælde, at det på kongressen skulle blive nødvendigt at optræde på kollegiets vegne; udover kammerat Pavlovitj var til den syvende plads foreslået et af Iskra-organisationens gamle medlemmer og medlem af organisationskomiteen, *der senere valgtes til medlem af centralkomiteen* (56).

Planen om valg af to tremandsudvalg var således klart nok beregnet: 1) på fornyelse af redaktionen, 2) på fjernelse fra den af visse træk af det gamle cirkelvæsen, som ikke hører hjemme i en partiinstitution (hvis der ikke var noget, der skulle fjernes, ville det have været overflødigt at opfinde det oprindelige tremandsudvalg!), og endelig 3) på fjernelse af skribentkollegiets »teokratiske« træk (fjernelse ved at inddrage fremtrædende praktikere i *afgørelsen* af spørgsmålet om tremandsudvalgets udvidelse). Denne plan, som var kendt af alle redaktører, byggede tydeligvis *på tre års erfaring* i arbejdet og stemte *fuldt* konsekvent med de principper for revolutionær organisation, vi havde fulgt: i *forvirringens* tid, da Iskra trådte frem, dannedes de enkelte grupper ofte tilfældigt og spontant og led uundgåeligt af visse skadelige udslag af cirkelvæsen. Opbyg-

ningen af partiet forudsatte fjernelse af disse træk, ja, krævede dem fjernet; fremtrædende praktikeres medvirken til denne fjernelse var *nødvendig*, fordi nogle af redaktionens medlemmer *til stadighed* var beskæftiget med organisatoriske sager, og til systemet af partiinstitutioner måtte høre, ikke et rent skribentkollegium, men et kollegium af politiske ledere. Også ud fra den politik, Iskra hele tiden havde ført, var det på samme måde naturligt at overlade til kongressen at vælge det oprindelige tremandsudvalg: Vi havde forberedt kongressen i højeste grad *forsigtigt*, idet vi afventede *en fuldstændig* afklaring af de omstridte principspørgsmål i forbindelse med programmet, taktikken og organisationen; vi var ikke i tvivl om, at kongressen ville være *Iskra-istisk* sådan at forstå, at det store flertal ville være solidarisk i disse fundamentale spørgsmål (herom vidnede til dels også resolutionerne om anerkendelse af Iskra som ledende organ); vi *måtte* derfor overlade til de kammerater, der på deres skuldre havde båret hele arbejdet med udbredelsen af Iskras ideer og forberedelsen af dets omdannelse til parti, overlade til *dem selv* at afgøre spørgsmålet om, hvilke kandidater der var bedst egnede for den nye partiinstitution. *Kun* i kraft af det naturlige i planen om »to tremandsudvalg«, *kun* i kraft af *åens fuldstændige overensstemmelse* med hele Iskras politik og med alt det, som folk, der havde været dette arbejde på nogenlunde nært hold, vidste om Iskra, *kan man overhovedet forklare* den almindelige tilslutning til denne plan og fraværet af nogen konkurrerende plan i det hele taget.

Og her foreslog så kammerat Rusov på kongressen først og fremmest valg af *to tremandsudvalg*. Tilhængerne af Martov, som *skriftligt havde underrettet os om denne plans sammenhæng med den falske beskyldning for opportunisme, havde imidlertid ikke så meget som tænkt på at gøre* diskussionen om seksmandsudvalg eller tremandsudvalg til et spørgsmål om denne beskyldnings rigtighed eller urigtighed. *Ikke én af dem nævnte da heller et ord herom! Ikke én af dem dristede sig til at sige så meget som ét ord* om den principielle forskel mellem de afskygninger, der knyttede sig til spørgsmålet om seks- eller tre-mandsudvalg. De foretrak den mere gangbare og billige metode at appellere til *medlidenheden*, påberåbe sig en eventuel krænkelse, foregive at *spørgsmålet om redaktionen allerede var løst* ved udpegningen af Iskra til centralorgan. Dette sidste argument, som kammerat Koltsov fremførte overfor kammerat Rusov, er en *direkte usandhed*. På kongres-

sens dagsorden stod der – og det var naturligvis ingen tilfældighed – to særlige punkter (se protokollerne, s. 10): Punkt 4 – »partiets centralorgan« og punkt 18 – »valg af centralkomité og redaktion af centralorganet«. Dette for det første. For det andet erklærede *alle* delegerede ved udpegningen af centralorganet kategorisk, at hermed var ikke redaktionen, men kun retningen godkendt\*), og der fulgte *ikke en eneste protest* mod disse erklæringer.

Den udtalelse, at kongressen ved at godkende et bestemt organ allerede i realiteten dermed skulle have godkendt også redaktionen – en udtalelse, der blev gentaget mange gange af mindretallets tilhængere (Koltsov, s. 321, Posadovskij, samme sted, Popov, s. 322 og mange andre), – var således *faktisk direkte urigtig*. Det var en for alle indlysende *manøvre*, som skulle dække *tilbage* fra det standpunkt, man havde indtaget, på et tidspunkt, da *alle* endnu kunne drøfte spørgsmålet om centrene sammensætning *virkelig fordomsfrit*. Tilbage toget lod sig ikke retfærdiggøre, hverken ud fra principielle motiver (da det ville være alt for *ufordelagtigt* for mindretallet at rejse spørgsmålet om den »falske beskyldning for opportunisme« på kongressen, og de *mælede da heller ikke* ét ord herom), eller ved henvisning til *faktiske* data om tremands- eller seksmandsudvalgets virkelige arbejdsdygtighed (da den blotte berøring af disse data ville levere et bjerg af argumenter mod mindretallet). Man måtte klare sig med *frasen* om en »symmetrisk helhed«, et »harmonisk kollektiv«, et »symmetrisk og krystallisk helstøbt hele« osv. Intet under, at sådanne argumenter omgående blev betegnet ved deres rette navn: »ynkeligheder« (s. 328). Selve planen om et tremands-

\*) Ses. 140 i protokollerne, *Akimovs* indlæg: ... »Man fortæller mig, at vi skal tale om valg til centralorganets redaktion til sidst«, *Muravjovs* indlæg mod Akimov, »hvem spørgsmålet om centralorganets fremtidige redaktion ligger stærkt på sinde« (s. 141), *Pavlovitj'* indlæg om, at vi med udpegningen af organet har fået »et konkret materiale, hvormed vi kan foretage de operationer, som kammerat Akimov bekymrer sig så meget om«, og om, at der ikke kan herske skygge af tvivl med hensyn til Iskras »indordning« under »partibeslutninger« (s. 142); *Trotskyjs* indlæg: »Når vi nu ikke godkender redaktionen, hvad er det da vi godkender ved Iskra?... Ikke navnet, men retningen... ikke navnet, men banneret« (s. 142); *Martynovs* indlæg: ... »Ligesom også mange andre kammerater, går jeg ud fra, at vi med drøftelsen af spørgsmålet om anerkendelse af Iskra, en bestemt retningsblad, som vort centralorgan, ikke nu skal komme ind på den måde, hvorpå dets redaktion skal vælges eller godkendes; det vil der være tale om senere under det pågældende punkt på dagsordenen«... (s. 143).

udvalg vidnede klart om mangel på »harmoni«, og de indtryk, som de delegerede samlede under mere end en måneds fælles arbejde, leverede åbenbart en mængde materiale til de delegeredes *selvstændige* bedømmelse. Da kammerat Posadovskij hentydede til dette materiale (uforsigtigt og uovervejnet ud fra hans synspunkt: se s. 321 og 325 om hans »symbolske« brug af ordet »gnidningsflader«), erklærede kammerat Muravjov ligeud: »Efter min opfattelse er det i dette øjeblik med al klarhed synligt for kongressens flertal, at der utvivlsomt eksisterer sådanne\*) gnidningsflader« (321). Mindretallet ville helst opfatte ordet »gnidningsflader« (lanceret af Posadovskij og ikke af Muravjov) udelukkende som noget personligt uden at kunne bekvemme sig til at tage den af kammerat Muravjov tilkastede handske op, uden at kunne bekvemme sig til at fremføre *bare ét sagligt* argument til forsvar for et seksmandsudvalg. Der opstod en i sin goldhed yderst komisk diskussion: Flertallet erklærer (ved kammerat Muravjov), at det *ganske klart ser* den virkelige betydning af seksmands- og tremandsudvalget, hvorimod mindretallet stædigt overhører dette og forsikrer, at »vi *ikke har mulighed* for at gå ind i en analyse«. Flertallet anser ikke alene en analyse for mulig, men er allerede »gået ind i en analyse« og taler om de aldeles klare resultater, som det får af denne analyse, hvorimod mindretallet åbenbart er *bange for analysen* og dækker sig bag rene »ynkeligheder«. Flertallet tilråder at »holde sig for øje, at vort centralorgan ikke bare er en skribentgruppe«, flertallet »ønsker, at der i spidsen for centralorganet skal stå *folk med en bestemt profil, folk, der er kendt af kongressen, og som opfylder de krav*, jeg har omtalt« (dvs. netop ikke kun litterære krav, s. 327, kammerat Langes indlæg). Igen bekvemmer mindretallet sig ikke til at tage handsken op og mæler ikke et ord om, hvem der efter dets opfattelse er egnet til et kollegium, som er mere end litterært, hvem der står med »en bestemt profil og er kendt af kongressen«. Mindretallet gemmer sig fremdeles bag den famøse »harmoni«. Og ikke nok med det. Mindretallet

\*) Hvad det var for »gnidningsflader«, kammerat Posadovskij havde i tankerne, fik vi ganske vist ikke kendskab til på kongressen. Men kammerat Muravjov bestred imidlertid i samme møde (s. 322) rigtigheden i gengivelsen af hans indlæg og erklærede direkte ved godkendelsen af protokollerne, at han »havde talt om de gnidningsflader, der havde vist sig i kongressens debatter om forskellige spørgsmål, gnidningsflader af principiel karakter, hvis eksistens nu for tiden desværre er en kendsgerning, som ingen vil bestride« (s. 353).

indfører tilmed sådanne argumenter i diskussionen, som principielt er absolut urigtige og derfor fremkalder berettiget skarpe svar. »Kongressen har«, forstår man, »hverken moralsk eller politisk ret til at omkalfatre redaktionen« (Trotskij, s. 326), »det er et altfor kildent (sic!) spørgsmål« (samme); »*hvordan skal de medlemmer af redaktionen, der ikke opnår valg, stille sig til, at kongressen ikke længere ønsker at se dem. i redaktionen?*« (Tsarjov, side 324)\*).

Den slags argumenter gjorde jo det hele til et spørgsmål om *medlidenhed og fornærmelse* og var en direkte erkendelse af fallitten med hensyn til virkeligt principielle, virkeligt politiske argumenter. Og flertallet karakteriserede omgående denne problemstilling med det *rigtige* ord: *spidsborgerlighed* (kammerat Rusov). »I revolutionæres mund«, sagde kammerat Rusov med rette, »lyder mærkelige taler, som står i skærende disharmoni til begrebet partimæssigt arbejde, partimæssig etik. Det hovedargument, modstanderne af at vælge et tremandsudvalg har lagt sig fast på, munder ud i en *rent spidsborgerlig opfattelse af partianliggender*« (kursiveringerne er overalt mine)... »Ved at indtage dette ikke partimæssige, men *spidsborgerlige* standpunkt, vil vi ved ethvert valg stå overfor spørgsmålet: Bliver nu Per ikke fornærmet over, at man har valgt Poul og ikke ham, bliver et eller andet medlem af organisationskomiteen mon ikke fornærmet over, at ikke han, men en anden er valgt til centralkomiteen. Hvor vil det dog føre os hen, kammerater? Hvis vi er samlet her, *ikke for at sige hinanden behageligheder eller spidsborgerlige elskværdigheder*, men for at skabe et parti, kan vi absolut ikke acceptere et sådant standpunkt. Vi står overfor spørgsmålet om *valg af betroede folk*, og her kan det ikke være et spørgsmål om mistillid til den ene eller anden, der ikke vælges, men *kun et spørgsmål om, hvad der gavner sagen, og om den valgte persons egnethed til den post, han vælges til*« (s. 325).

Vi vil råde alle, der har lyst til selvstændigt at sætte sig ind i årsagerne til splittelsen i partiet og at finde frem til *rødderne* dertil på kongressen, til *atter og atter at læse* kammerat Rusovs tale, hvis argumenter mindretallet ikke har gendrevet, ja, end ikke bestridt. Og man kan jo heller ikke bestride den slags elementære, fundamentale sandheder, hvis forglemmelse

\*) Sml. kammerat Posadovskijs tale:... »Ved at vælge tre af den gamle redaktions medlemmer erklærer I samtidig de tre andre for unyttige, overflødige. Og det har I hverken ret eller grund til«.

kammerat Rusov selv så rigtigt forklarede udelukkende skyldtes »*nervøs ophidselse*«. Og det er faktisk den for mindretallet mindst ubehagelige forklaring på, hvordan det kunne forlade det partimæssige synspunkt og synke ned til spidsborgerlighedens og cirkelvæsenets synspunkt\*).

Men mindretallet var i den grad berøvet muligheden for at finde fornuftige og saglige argumenter mod valgene, at det foruden at føre spidsborgerligheden ind i partianliggender

\*) Kammerat Martov behandler i sin Belejringsstilstand dette spørgsmål på samme måde som andre spørgsmål, han berører. Han gør sig ikke den ulejlighed at give et fuldstændigt billede af striden. Beskedent går han udenom det eneste virkeligt *principielle* spørgsmål, der dukkede op i denne strid: Spidsborgerlige elskværdigheder eller valg af betroede folk? Partistandpunkt eller fornærmethed hos diverse Ivan Ivanovitj'er? Kammerat Martov nøjes også her med at rive enkelte usammenhængende stumper ud af begivenhedsforløbet med tilføjelse af alle mulige skældsord rettet til mig. Det er for dårligt, kammerat Martov!

Især går kammerat Martov løs på mig med spørgsmålet, *hvorfor* kammeraterne Akselrod, Sasulitj og Starover ikke var valgt til kongressen. Det spidsborgerlige standpunkt, han har stillet sig på, forhindrer ham i at se det *usømmelige* i disse spørgsmål (hvorfor spørger han ikke sin redaktionskollega, kammerat Plekhanov?). Han ser en inkonsekvens i, at jeg betragter mindretallets optræden på kongressen i spørgsmålet om seksmandsudvalget som taktløs, og at jeg samtidig kræver offentlighed i partiet. Her er der ingen inkonsekvens, og det kunne kammerat Martov selv have set, hvis han havde ulejliget sig med at give en sammenhængende fremstilling af *alle* sagens forviklinger og ikke brudstykker af den. Det taktløse lå i at stille spørgsmålet ud fra et spidsborgerligt synspunkt, at appellere til medlidenhed og fornærmelse; hensynet til partioffentlighed ville kræve en bedømmelse af seksmandsudvalgets *saglige* fortrin frem for tremandsudvalget, en bedømmelse af kandidaterne til posterne, en bedømmelse af afskygningerne: *Herom mælede mindretallet ikke ét ord på kongressen.*

Ved opmærksomt studium af protokollerne ville kammerat Martov i de delegeredes indlæg have fundet en *hel række* argumenter mod seksmandsudvalget. Her et udvalg af disse indlæg: For det første, i det gamle seksmandsudvalg ses tydeligt gnidningsflader i betydningen principielle afskygninger; for det andet, en teknisk forenkling af redaktionens arbejde er ønskelig; for det tredje, sagens tarv går forud for spidsborgerlige elskværdigheder, kun valg kan sikre, at de valgte egner sig til deres poster; for det fjerde, kongressens frie valg må ikke begrænses; for det femte, partiet har nu brug for mere end blot en skribentgruppe i central organet, der behøves ikke blot skribenter, men også administratorer i centralorganet; for det sjette, der må i centralorganet sidde folk med en bestemt profil, kendt af *kongressen*; for det syvende, et kollegium på seks mand er ofte ude afstand til at handle, og når det kunne arbejde, var det *ikke i kraft af* den unormale statut, *men på trods af* den; for det ottende, ledelsen af bladet er et partianliggende (ikke et cirkelanliggende), osv. Når kammerat Martov er så interesseret i spørgsmålet om årsagerne til, at nogle ikke blev valgt, må han sætte sig ind i hver enkelt af disse betragtninger og gendrive blot en eneste af dem.

endog indlod sig på at bruge *metoder* af direkte *skandale*-karakter. Hvordan skal man ellers betegne netop den metode, kammerat Popov anvendte, da han rådede kammerat Muravjov til »ikke at påtage sig delikate *ærinder*« (s. 322)? Hvad er det andet end »at sætte lus i skindpelsen«, med kammerat Sorokins rammende udtryk (s. 328)? Hvad er det andet end spekulation i »personligheder« i mangel af *politiske* argumenter? Havde kammerat Sorokin ret eller havde han ikke, da han sagde, at »mod sådanne metoder har vi altid protesteret«? »*Var det tilstedelig optræden af kammerat Deutsch*, da han demonstrativt forsøgte at skandalisere de kammerater, der ikke var enige med ham«?\*) (s. 328).

Lad os gøre facit op af debatten om redaktionsspørgsmålet. Mindretallet har ikke gendrevet (og har ikke prøvet at gendrive) flertallets talrige påvisninger af, at planen om tremandsudvalget var kendt af de *delegerede* helt fra kongressens begyndelse og før kongressen, og at planen altså gik ud fra *overvejelser og data, som var uafhængige af begivenheder og diskussioner på kongressen*. Mindretallet indtog i sit forsvar af seksmandsudvalget et *principielt urigtigt og utilstedeligt* standpunkt ud fra *spidsborgerlige* overvejelser. Mindretallet demonstrerede, at det totalt forlod det *partimæssige* synspunkt ved valget af *betroede folk*, for det ikke så meget som strejfede en *vurdering* af den enkelte kandidat til posterne og hans egnethed eller uegnethed til funktionerne på den pågældende post. Mindretallet *undveg* en drøftelse af sagens realitet med henvisning til den famøse harmoni, det »udgød tårer« og »henfaldt til patos« (s. 327, Langes indlæg), som om nogen

\*) Sådan opfattedes kammerat Deutsch's ord (smlg. s. 324 – »en skarp dialog med Orlov«) af kammerat Sorokin i *selvsamme møde*. Kammerat Deutsch forklarer (s. 351), at han »aldrig har sagt noget lignende«, men vedgår i *samme åndedræt*, at han har sagt noget *særdeles meget* »lignende«. »Jeg har ikke sagt: hvem vil vove« – forklarer kammerat Deutsch – »men jeg har sagt: det skulle mere mig at se, hvem de folk er, der ville vove (sic! Kammerat Deutsch styrter sig nu fra asken og i ilden!) at støtte et så forbryderisk (sic!) forslag, som valget af et tremandsudvalg« (s. 351). Kammerat Deutsch afviste ikke, men *bekræftede* kammerat Sorokins ord. Kammerat Deutsch bekræfter kammerat Sorokins bebrejdelse, at »alle begreber her er forkludret« (i mindretallets argumentation for seksmandsudvalget). Kammerat Deutsch bekræfter, at det var helt på sin plads fra kammerat Sorokins side at minde om den *elementære* sandhed, at »vi er partimedlemmer, og at vi i vore handlinger bør lade os lede udelukkende af politiske synspunkter«. At råbe op om det *forbryderiske* ved valgene betyder at fornede sig ikke blot til spidsborgerlighed, men ligefrem *til skandalemageri!*

»ville slå nogen ihjel«. Mindretallet gik endda så vidt som til at »sætte lus i skindpelsen« og jamre over »forbryderiske« valg og lignende *utilstedelige* metoder, alt under indflydelse af »nervøs ophidselse« (s. 325).

En kamp mellem *spidsborgerlighed og partiånd*, mellem »*personhensyn*« af værste sort og *politiske overvejelser*; mellem *ynkeligheder* og den *revolutionære pligts* elementære begreber – det var, hvad kampen om seks- eller tremandsudvalg på kongressens 30. møde egentlig indeholdt.

Også i det 31. møde, hvor kongressen med et flertal på 19 stemmer mod 17, mens tre afholdt sig fra at stemme, forkastede forslaget om at godkende hele den gamle redaktion (se s. 330 og *rettelsesbladet*), og hvor de *forhenværende redaktører* vendte tilbage til mødesalen, afslørede kammerat Martov i sin Erklæring på det Tidligere Redaktionsflertals Vegne (s. 330-331) i endnu højere grad den samme vankelmodighed og ustabilitet i politisk holdning og *politiske begreber*. Lad os se nærmere på hvert enkelt punkt i den kollektive *erklæring* og mit svar (s. 332-333) på den.

»Fra nu af«, siger kammerat Martov, efter at den gamle redaktion ikke var blevet genvalgt, »eksisterer det gamle Iskra ikke mere, og det ville være mere konsekvent at ændre navnet. I hvert fald ser vi i kongressens nye beslutning en væsentlig indskrænkning af det tillidsvotum til Iskra, der blev vedtaget i et af kongressens første møder«.

Kammerat Martov og hans kolleger rejser her et virkelig interessant og i mange henseender lærerigt spørgsmål om *politisk konsekvens*. Jeg har allerede svaret på det ved at henviser til, hvad *alle* sagde i forbindelse med godkendelsen af Iskra (s. 349 i protokollerne, samlg. ovenfor, s. 82) (57). Uden tvivl har vi her at gøre med et af de mest himmelråbende tilfælde af politisk inkonsekvens; fra hvis side – fra kongresflertallets side eller fra det gamle redaktionsflertals side – overlader vi til læseren at dømme om. Vi vil ligeledes overlade til læseren at afgøre to andre spørgsmål, som kammerat Martov og hans kolleger meget belejligt har opkastet: 1) er det et *spidsborgerligt* eller et *partimæssigt* synspunkt, der kommer til udtryk, når man i kongressens beslutning om at foretage *valg af betroede personer til centralorganets redaktion* vil se en »indskrænkning af tillidsvotumet til Iskra«? 2) fra hvilket øjeblik at regne *eksisterer det gamle Iskra faktisk ikke mere*: fra nummer 46, da Plekhanov og jeg begyndte at lede det, eller fra nummer 53, da det lededes af flertallet i den gamle redak-

tion? Er det første et overordentlig interessant *spørgsmål om principper*; så er det andet et overordentlig interessant *spørgsmål om kendsgerninger*.

»Da det nu er besluttet«, fortsætter kammerat Martov, »at vælge en redaktion på tre mand, erklærer jeg på egne og de tre andre kammeraters vegne, at ingen af os vil deltage i den nye redaktion. Personligt vil jeg tilføje, at hvis det er rigtigt, at nogle kammerater ønskede at foreslå mig som kandidat til dette 'tremandsudvalg', så må jeg betragte det som en fornærmelse, jeg ikke havde fortjent (sic!). Jeg siger dette i betragtning af de omstændigheder, hvorunder det blev besluttet at ændre redaktionen. Det blev besluttet ud fra visse 'gnidninger'\* og den hidtidige redaktions uarbejdsdygtighed, og kongressen afgjorde spørgsmålet i en bestemt retning, uden at spørge redaktionen om disse gnidninger og uden i det mindste at nedsætte et udvalg til at udrede spørgsmålet om dens uarbejdsdygtighed«... (Ejendommeligt, at ingen af mindretallet havde fundet på at foreslå kongressen »at spørge redaktionen« eller nedsætte et udvalg! Mon ikke det var fordi det ville have været nytteløst efter Iskra-organisationens spaltning og de mislykkede forhandlinger, som kammerat Martov og kammerat Starover har skrevet om?)... »Under disse omstændigheder må jeg betragte visse kammeraters formodning om, at jeg skulle gå ind på at virke i en således reformeret redaktion, som en plet på mit politiske rygte«...\*\*).

\*) Kammerat Martov sigter antagelig til kammerat Posadovskijs udtryk »gnidningsflader«. Jeg gentager, at kammerat Posadovskij aldrig på kongressen forklarede, hvad *han* ville sige dermed, men kammerat Muravjov, som anvendte samme udtryk, har forklaret, at han talte om de *principielle* gnidningsflader, *der havde vist sig under debatterne på kongressen*. Læserne vil erindre, at det *eneste* tilfælde af egentlig *principiel* debat, hvori fire redaktører (Plekhanov, Martov, Akselrod og jeg) deltog, drejede sig om lovens § 1, og at kammerat Martov og Starover *skriftligt* beklagede sig over en »falsk beskyldning for opportunisme« som et argument for en »ændring« af redaktionen. *I dette brev* så kammerat Martov en *klar* sammenhæng mellem »opportunismen« og planerne om en ændring af redaktionen, men *på kongressen* nøjedes han med tågede hentydninger til »*visse gnidninger*«. Den »falske beskyldning for opportunisme« var da allerede glemt!

\*\*) Kammerat Martov tilføjede yderligere: »En sådan rolle ville Rjasanov måske gå ind i, men ikke den Martov, som – tror jeg – I kender fra hans arbejde«. For så vidt dette er et *personligt* udfald mod Rjasanov, har kammerat Martov taget det tilbage. Men Rjasanov figurerede på kongressen som et fællesnavn, slet ikke på grund af den ene eller anden slags personlige egenskaber (som det ville have været ilde anbragt at komme ind på), men på grund



Jeg har med overlæg anført disse betragtninger i deres helhed for at vise læseren et lille eksempel og begyndelsen på det, som *efter kongressen* blomstrede så frodigt op, og som ikke kan betegnes anderledes end som *kævleri*. Jeg har allerede brugt dette udtryk i mit Brev Til Iskras Redaktion, og jeg er, uanset redaktionens misfornøjelse, nødt til at gentage det, da dets rigtighed er ubestridelig. Man tror fejlagtigt, at kævleri forudsætter »lave motiver« (sådan konkluderede redaktionen af det nye Iskra): Enhver revolutionær, der er nogenlunde kendt med vore kolonier af forviste og emigranter, har sandsynligvis set snesevis af kævlerier, hvor der blev fremsat og tærsket langhalm på de tåbeligste beskyldninger, mistænkeliggørelser, selvbebrejdelser, »personligheder« osv., på grund af »nervøs ophidselse« og de unormale og muffige levevilkår. Intet fornuftigt menneske vil partout give sig til at søge lave *motiver* i disse kævlerier, *uanset hvor lave udslagene deraf end kan være*. Det er netop kun ud fra »nervøs ophidselse«, man kan forklare det sammenfiltrede nøgle af meningsløsheder, personligheder, skrækfantasier, sætten lus i skindpelsen, indbildte fornærmelser og tilsværtninger, som forekommer i det afsnit af kammerat Martovs tale, jeg citerer: De muffige levevilkår afføder i hundredvis af den slags kævlerier blandt os, og et politisk parti ville ikke fortjene respekt, hvis det ikke havde mod til at kalde sin sygdom ved dens rette navn, ubarmhertigt stille diagnosen og søge de rette lægemidler.

For så vidt man af dette nøgle kan udlede noget principielt, må man *uvægerligt* komme til den slutning, at »valg ikke har noget at gøre med krænkelse af nogens politiske rygte«, at »frakendelse af kongressens ret til nyvalg, til enhver ændring i staben af betroede folk, til omvalg af de kollegier, den giver beføjelser« betyder, at man *forkludrer* spørgsmålet, og at »der i kammerat Martovs anskuelse om det tilstedelige i at vælge en del af det hidtidige kollegium, ytrer sig en *umådelig politisk*

af gruppen Borbas *politiske ansigt*, på grund af dens *politiske fejl*. Kammerat Martov gør helt rigtigt i at tage formodede eller virkeligt tilføjede personlige krænkelse tilbage, men man må ikke derved glemme de *politiske fejl*, der bør tjene som en *lære for partiet*. Gruppen Borba blev på vor kongres anklaget for at hidføre »organisatorisk kaos« og »opsplitning, der ikke er fremkaldt af nogen form for politiske overvejelser« (s. 38, Martovs indlæg). En *sådan* politisk optræden fortjener ubetinget misbilligelse, ikke blot når vi møder den hos en lille gruppe forud for partikongressen under det *almindelige* kaos, men også når vi møder den efter kongressen under fjernelsen af kaos, hvad enten vi møder den hos »Iskra-redaktionens flertal« eller hos flertallet af gruppen Osvobosjdenie Truda.

*begrebsforvirring*« (som jeg udtrykte mig på kongressen, s. 332).

Jeg udelader en »personlig« bemærkning, som kammerat Martov fremsatte om, hvem planen om et tremandsudvalg stammer fra, og går over til hans »politiske« karakteristik af den betydning, det har at den gamle redaktion ikke blev genvalgt: ... »Det nu passerede er sidste akt af den kamp, der fandt sted under anden halvdel af kongressen« ... (Rigtigt! Og denne anden halvdel begynder i det øjeblik, da Martov i spørgsmålet om § 1 i lovene havner i kammerat Akimovs faste favntag) ... »Det er ingen hemmelighed for nogen, at det ved denne reform ikke drejer sig om 'arbejdsdygtighed' men om kampen om indflydelse i centralkomiteen« ... (For det første er det ingen hemmelighed for nogen, at det her drejede sig *både* om arbejdsdygtigheden *og* om divergenser vedrørende centralkomiteens *sammensætning*, idet planen om »reformen« blev fremsat, da der endnu *ikke kunne være tale* om den anden divergens, dengang da vi sammen med kammerat Martov valgte kammerat Pavlovitj til syvende medlem af redaktionskollegiet! For det andet har vi allerede på grundlag af *dokumentarisk* materiale påvist, at det drejede sig om centralkomiteens *personsammensætning*, at sagen til syvende og sidst mandede ud i forskellen mellem listerne: Glebov-Travinskij-Popov og Glebov-Trotskij-Popov) ... »Redaktionens flertal har vist, at det ikke ønsker centralkomiteen omdannet til et redskab for redaktionen« ... (Her begynder den akimovske vise: spørgsmålet om indflydelse, som ethvert flertal kæmper for på hver partikongres altid og overalt, for at *konsolidere* denne indflydelse gennem *flertal* i de centrale instanser, forskydes til *opportunistisk klammeri* om *redaktionens* »redskab«, om »simpelt *appendiks*« til redaktionen, som samme kammerat Martov sagde noget senere, s. 334) ... »Derfor var det nødvendigt at nedskære antallet af redaktionsmedlemmer (!!). Og derfor kan jeg ikke indtræde i en sådan redaktion« ... (Se engang opmærksomt på dette »derfor«: Hvordan *skulle* redaktionen *kunne* omdanne centralkomiteen til et *appendiks* eller til et redskab? *Kun* i tilfælde af, at den havde tre stemmer i rådet og *misbrugte* denne overvægt. Mon ikke det er indlysende? Og er det ikke også indlysende, at kammerat Martov som den tredje valgte altid ville kunne forhindre ethvert misbrug og *med sin stemme alene* gøre det af med enhver overvægt for redaktionen i rådet? Sagen drejer sig altså netop om centralkomiteens *personsammensætning*, og snakken om red-

skab og appendiks viser sig at være *klammeri*.)... »Sammen med den gamle redaktions flertal troede jeg, at kongressen ville gøre ende på 'belejringstilstanden' indenfor partiet og indføre normale tilstande. I virkeligheden er belejringstilstanden med undtagelseslove mod enkelte grupper videreført og endog skærpet. Kun ved bibeholdelse af hele den gamle redaktionsstab kan vi garantere, at de rettigheder, der ved lovene tillægges redaktionen, ikke anvendes til skade for partiet«...

Dette er den fulde ordlyd af det sted i kammerat Martovs tale, hvor *han for første gang udkaster det famøse slagord »belejringstilstand«*. Og se så mit svar til ham:

»Ved at korrigere Martovs erklæring om den private karakter af planen om to tremandsudvalg har jeg imidlertid slet ikke tænkt på at antaste samme Martovs påstand om den 'politiske betydning' af det skridt, vi har taget, ved ikke at genvælge den gamle redaktion. Tværtimod er jeg fuldstændig og ubetinget enig med kammerat Martov om, at dette skridt er af stor politisk betydning, – blot ikke den, som Martov tilskriver det. Han sagde, at det er en akt i kampen om indflydelse på centralkomiteen i Rusland. Jeg vil gå videre end Martov. Hele Iskras hidtidige virksomhed som privat gruppe har været en kamp om indflydelse, men nu drejer det sig allerede om noget større, om organisatorisk konsolidering af indflydelsen, ikke blot om kamp for den. Hvor dyb kløften mellem kammerat Martov og mig nu er blevet i politisk henseende, ses af, at han bebrejder mig dette ønske om at øve indflydelse på centralkomiteen, mens jeg regner det for en fortjeneste, at jeg nu som før stræber efter at konsolidere denne indflydelse ad organisatorisk vej. Det viser sig endog, at vi taler hver sit sprog. Hvad formål ville der være med hele vort arbejde, alle vore anstrengelser, hvis kronen på værket blev den samme gamle kamp om indflydelse og ikke den fuldstændige erobring og konsolidering af indflydelsen? Ja, kammerat Martov har ganske ret: det skridt, der er foretaget, er utvivlsomt et vigtigt politisk skridt, som vidner om, at der af de nu fremtrådte retninger er valgt én retning for vort partis videre arbejde. *Og mig skræmmer de forskrækkelige ord om 'belejringstilstand i partiet', om 'undtagelseslove mod enkelte personer og grupper' osv. ikke det mindste*. Vi ikke alene kan, men er forpligtede til at etablere 'belejringstilstand' overfor ustabile og vankelmodige elementer; og alle bestemmelser i vore partilove, hele vor centralisme, som nu er godkendt af kongressen, er ikke andet end

'belejringstilstand' overfor de så talrige kilder til politisk udflyden. Vi trænger netop til særlige love mod udflyden, også undtagelseslove, og kongressens skridt har rigtigt afstukket den politiske retning og tilvejebragt et fast grundlag for sådanne love og sådanne forholdsregler.« (58).

Jeg har i dette sammendrag af min tale på kongressen understreget *en sætning, som kammerat Martov har foretrukket at udelade i sin Belejringstilstand* (s. 16). Ikke så mærkeligt, at denne sætning ikke har behaget ham, og at han ikke har ønsket at forstå dens klare betydning.

Hvad betyder udtrykket »forskrækkelige ord«, kammerat Martov?

Det indeholder *en spot*, en spot over dem, der giver små ting store navne, og som forkludrer store spørgsmål ved opstillet frasemageri.

Den lille og simple kendsgerning, som *ene og alene* kunne give og gav anledning til kammerat Martovs »nervøse ophidselse«, bestod *udelukkende* i, at kammerat Martov *led nederlag på kongressen* i spørgsmålet om *centrenes personsammensætning*. Den politiske betydning af denne simple kendsgerning bestod i, at partikongressens flertal efter at have sejret konsoliderede sin indflydelse ved at sætte flertallet igennem også i partiets ledelse ved at etablere en organisatorisk basis for ved hjælp af partilovene at kæmpe mod, hvad dette flertal betragtede som vankelmod, ustabilitet og udflugten\*). I denne anledning at tale om »kamp for indflydelse« med ligefrem rædsel i blikket og besvære sig over »belejringstilstand« var intet andet end *opstillet frasemageri, og forskrækkelige ord*.

Kammerat Martov er ikke enig heri? Vil han så ikke forsøge at vise os, at der nogensinde har været en partikongres, at man overhovedet kan forestille sig en partikongres, hvor flertallet ikke har konsolideret den erobrede indflydelse: 1) ved at sætte flertallet igennem i centrene, 2) ved at overdrage det magt til at pacificere vankelmod, ustabilitet og udflugten?

Forud for valgene stod vor kongres overfor at skulle afgøre

\*) Hvordan ytrer Iskra-mindretallets vankelmod, ustabilitet og udflugten sig på kongressen? For det første i de opportunistiske fraser vedrørende lovenes § 1; for det andet i koalitionen med kammeraterne Akimov og Liber, som hurtigt voksede til under kongressens anden halvdel; for det tredje i evnen til at trække spørgsmålet om valget af betroede folk til centralorganet ned i spidsborgerlighed, ynkeligheder og endda forsøg på at sætte lus i skindpelsen. Og efter kongressen er alle disse nettede egenskaber modnet, knopperne har sat blomster og frugt.

spørgsmålet: Skal *en tredjedel* af stemmerne i centralorganet og centralkomiteen overdrages partiflertallet eller partimindretallet? Et seksmandsudvalg og kammerat Martovs liste betød, at der blev overladt os én tredjedel og hans tilhængere to tredjedele. Et tremandsudvalg i centralorganet og vor liste betød, at der blev overladt os to tredjedele og levnet en tredjedel til kammerat Martovs tilhængere. Kammerat Martov afslog at indgå aftale med os eller give efter og udfordrede os *skriftligt* til kamp på kongressen; men efter at have lidt nederlag på kongressen gav han sig til at jamre og beklage sig over »belejringstilstand«! Er det da ikke kævleri? Er det ikke et nyt udslag af intellektuel slattenhed?

Jeg kan ikke undlade i denne anledning at minde om den glimrende social-psykologiske karakteristisk, som Karl Kautsky nylig har givet af denne sidste egenskab. De socialdemokratiske partier i forskellige lande må for tiden ofte udstå de samme sygdomme, og det vil være meget, meget nyttigt for os lære den rette diagnose og den rette behandling af mere erfarne kammerater. K. Kautskys karakteristisk af visse intellektuelle vil derfor kun tilsyneladende være en afvigelse fra vort emne:

...»Det problem... der nu igen beskæftiger os så levende, er *modsætningen mellem intellektuelle\**) og *proletariatet*. Mine kolleger« (Kautsky er selv intellektuel, skribent og redaktør) »vil i reglen blive meget oprørt over, at jeg anerkender denne modsætning, men den består faktisk, og også her er det den mindst egnede taktik at ville overvinde den ved at bestride den. Modsætningen er social, den har relation til klasser og ikke til individer. Som den individuelle kapitalist kan også den individuelle intellektuelle indordne sig i proletariatets klassekamp. Hvor han gør dette, ændrer han også sin karakter. I det følgende er det hovedsageligt ikke *denne slags* intellektuelle, der er tale om; endnu udgør de jo også stadig en undtagelse i deres klasse. Hvor andet ikke udtrykkeligt bemærkes, forstår jeg i det følgende *ved intellektuel kun den sædvanlige intellektuelle, der står på det borgerlige samfunds grund*, og som bestem-

\*) Jeg oversætter de tyske udtryk Literat, Literatentum med ordene intellektuel, intelligentsia. De tyske udtryk omfatter ikke blot skribenter, men alle dannede mennesker, folk fra de frie (liberale) erhverv i det hele taget (brain workers, som englænderne siger) til forskel fra kropsarbejdere.

mer den intellektuelle *klasses* karakter. Og denne *klasse* står i en vis *modsætning* til proletariatet.

Denne modsætning er imidlertid en anden end den mellem arbejde og kapital, den intellektuelle er jo ingen kapitalist. Vel har han en borgerlig livsførelse og må kunne opretholde den, hvis han ikke skal gå i hundene, men han er henvist til salg af sit arbejdsprodukt, ofte af sin arbejdskraft og bliver mange gange selv udbyttet og degraderet af kapitalister. Den intellektuelle står altså ikke i nogen økonomisk modsætning til proletariatet. Men hans livssituation og arbejdsbetingelser er ikke proletariske, og deraf opstår en modsætning i følelse og tænkning.

Proletaren er intet som isoleret individ. Hele sin kraft, hele sin fremgang, alle sine forventninger og håb henter han fra *organisationen*, fra det planmæssige samvirke med sine kammerater. Han føler sig stor og stærk, når han udgør en del af en stor og stærk organisme. Denne er hovedsagen for ham, overfor den betyder individet meget lidt. Han kæmper med fuldstændig hengivelse som et stykke af en anonym masse, uden udsigt til personlig vinding eller personlig berømmelse; på enhver post, han bliver stillet på, udfører han sin pligt med en frivillig disciplin, der fylder hele hans følelse og tanke.

Ganske anderledes med den intellektuelle. Han kæmper ikke med magtmidler, men med argumenter. Hans våben er hans personlige viden, hans personlige kunnen, hans personlige overbevisning. Han kan kun gøre sig gældende gennem sin personlighed. Dennes mest fuldkomne frihed forekommer ham at være den første forudsætning for frugtbart virke. Kun vanskeligt indordner han sig som et tjenende led i en helhed, kun af nødvendighed, ikke af egen drift. Disciplinens nødvendighed anerkender han kun for massen, ikke for udvalgte ånder. Og til dem regner han naturligvis også sig selv...

Nietzsches filosofi med sin dyrkelse af over- eller herremennesket, for hvem det at realisere sin egen personlighed er alt, og for hvem enhver indordning af personen under et stort socialt mål forekommer ligeså banal som ynkværdig, denne filosofi er den intellektuelles egentlige livsanskuelse, men den gør et menneske fuldstændig uegnet til deltagelse i proletariatets klassekamp.

Ved siden af Nietzsche er den betydeligste repræsen-

tant for en livsanskuelse, der bygger på intellektuel følemåde, vel Ibsen, hvis dr. Stockmann i En Folkefjende ikke er socialist, som mange har troet, men typen på den intellektuelle, der nødvendigvis må komme i konflikt med den proletariske bevægelse og overhovedet med en folkebevægelse, så snart han forsøger at virke indenfor den. Grundlaget for den proletariske og for enhver demokratisk\*) bevægelse er jo respekten for kammeraternes majoritet. Den typiske intellektuelle å la Stockmann ser i den 'kompakte majoritet' et uhyre, der skal slås ned...

Det ideale eksempel på en intellektuel, der gik fuldstændigt op i proletariatets følemåde, og skønt han var en glimrende skribent, dog fuldkomment mistede den særlige intellektuelle bevidsthed, ufortrødent marcherede i række og geled, virkede på enhver post, hvor han blev sat, altid ganske indordnede sig under vor store sag og foragtede enhver slatten klynken over undertrykkelse af ens egen personlighed, som den Ibsen- og Nietzsche-dannede intellektuelle gerne istemmer, når han kommer i minoritet – det ideale eksempel på en intellektuel af den slags, som den socialistiske bevægelse behøver, var Liebknecht. Man kan også her nævne Marx, der aldrig trængte sig på, og hvis indordning under partidisciplien i Internationalen, hvor han mange gange kom i minoritet, var mønstergyldig\*\*).

Netop en sådan slatten klynken fra en intellektuel, der er kommet i mindretal, og intet andet var Martovs og hans kollegers nej til hvervet, blot fordi den gamle cirkel ikke var blevet genvalgt, og af samme art var beklagelserne over belejrings-tilstand og undtagelseslove »mod enkelte grupper«, som ikke var Martov dyrebare, da man opløste Jusjnyj Rabotjij og Rabotjeje Delo, men blev ham dyrebare, da man opløste *hans* kollegium.

Netop en sådan slatten klynken fra intellektuelle, der er

\*) Det er overordentlig karakteristisk for den forkludring, vore Martov-tilhængere har bragt ind i alle organisationsspørgsmål, at de – efter at være svinget over til Akimov og til en *malplaceret* demokratisme – dog samtidig er forbitrede over det demokratiske valg af redaktion, det valg på kongressen, som alle i forvejen var indstillet på. Men det er måske Deres princip, mine herrer?

\*\*\*) Karl Kautsky: Franz Mehring, Neue Zeit 59) XXII, I, s. 99-101, 1903, nr. 4.

kommet i mindretal, var alle disse endeløse beklagelser, bebrejdelser, hentydninger, besværinger, klammerier og insinuationer mod den »kompakte majoritet«, der i brede strømme blev fremsat på vor kongres\*) (og endnu mere efter den), og som Martov var ophavsmand til.

Bittert beklager mindretallet sig over, at det kompakte flertal holdt sine private møder: mindretallet måtte jo på den ene eller anden måde dække over den ubehagelige kendsgerning, at de delegerede, som mindretallet indbød til sine private møder, afslog at komme, mens de, der gerne ville være kommet (folk som Jegorov, Makhov og Bruker) ikke kunne indbydes efter hele kongreskampen mellem dem og de andre.

Bittert beklagede mindretallet sig over den »falske beskyldning for opportuniste«: der måtte jo på en eller anden måde dækkes over den ubehagelige kendsgerning, at det *netop var opportunisterne*, der i langt de fleste tilfælde fulgte anti-Iskra-isterne, og undertiden disse anti-Iskra-ister selv, som udgjorde en kompakt minoritet, og som af al magt søgte at støtte cirkelvæsenet i partiorganerne, opportunisten i argumentationen, spidsborgerlighed i partimæssige anliggender og intellektuel vankelmod og slattenhed.

Vi skal i næste paragraf påvise, hvad forklaringen er på det meget interessante *politiske faktum*, at der ved kongressens slutning havde dannet sig en »kompakt majoritet«, og hvorfor mindretallet så overordentlig omhyggeligt, trods alle udfordringer, omgår spørgsmålet om årsagerne til og det *historiske forløb* af dets opståen. Men lad os først gøre analysen af kongresdebatterne færdig.

I forbindelse med valgene til centralkomiteen foreslog kammerat Martov en overordentlig karakteristisk resolution (s. 336), hvis tre hovedpunkter jeg ved lejlighed har kaldt »mat i tre træk«. Det drejer sig om følgende punkter: 1) Der stemmes om *lister* over kandidater til centralkomiteen og ikke om enkelte kandidater; 2) efter at listerne er læst op, udskydes to møder (åbenbart for at give tid til drøftelser); 3) kan absolut flertal ikke nås, betragtes anden afstemning som afgørende. Denne resolution er en udmærket gennemtænkt strategi (man skal også yde en modstander retfærdighed!), som kammerat Jegorov ikke er enig i (s. 337), men som *med sikkerhed* ville have givet kammerat Martov en fuldstændig sejr, *hvis ikke de syv delegerede fra Bund og Rabotjeje Belo havde forladt kon-*

\*) Se kongresprotokollerne, siderne 337, 338, 340, 352 ff.

*gressen*. Denne strategi har netop sin forklaring i, at Iskramindretallet *ikke havde og ikke kunne have* »en direkte aftale« (som den der fandtes mellem Iskra-isternes flertal) hverken med Bund og Bruker *eller med kammerater som Jegorov og Makhov*.

Man må huske, at kammerat Martov på Liga-kongressen jamrede over, at »den falske beskyldning for opportuniste« måtte forudsætte, at han havde en direkte aftale med Bund. Jeg gentager, at kammerat Martov så syner af skræk, og at *netop kammerat Jegorovs modstand mod listefastemning* (kammerat Jegorov »havde endnu ikke sat sine principper over styr«, antagelig de principper, som fik ham til at gå sammen med Goldblat i bedømmelsen af demokratiets absolutte betydning) *klart* viser det umådeligt vigtige faktum, at *der selv med Jegorov ikke kunne være tale om nogen »direkte aftale«*. Men en *koalition* kunne der være, og det var der også både med Jegorov og med Bruker, en koalition i den forstand, at Martov-gruppen *var sikker* på støtte fra dem, hver gang Martov-folkene kom i alvorlig konflikt med os, og hver gang Akimov og hans venner stod overfor at skulle vælge *det mindste onde*. Der var ikke og er ikke ringeste tvivl om, at *kammeraterne Akimov og Liber uvægerligt ville have valgt både seksmandsudvalget til centralorganet og Martovs liste til centralkomiteen som det mindste onde, som det der dårligst førte til de Iskra-istiske mål* (se Akimovs tale om § 1 og om hans »forhåbninger« til Martov). Listefastemningen, udskydelsen af to møder og valg i to omgange var netop beregnet på at skulle føre til dette resultat med næsten mekanisk sikkerhed uden nogen form for aftale.

Men eftersom vort kompakte flertal forblev et kompakt flertal, betød kammerat Martovs omvej kun forhaling, og vi måtte forkaste det. Mindretallet udgød skriftligt (i en erklæring, s. 341) sine beklagelser over dette og *nægtede, efter Martynovs og Akimovs eksempel, at tage del i afstemningerne og valgene til centralkomiteen* »i betragtning af de betingelser, hvorunder de foregik«. Efter kongressen udøstes disse beklagelser over de unormale valgbetingelser (se Belejringsstilstand, s. 31) til højre og venstre overfor hundredvis af sladdertasker i partiet. Men hvad bestod *det unormale* da i? I den hemmelige afstemning, som på forhånd var fastsat i kongressens forretningsorden (§ 6, s. 11 i protokollerne), og som det ville være latterligt at se noget »hyklerisk« eller »uretfærdigt« i? I dannelsen af det kompakte flertal, dette »uhyre« for slatne intellektuelle?

Eller i disse ærede intellektuelles *unormale* ønske om *at bryde det løfte*, de på forhånd havde givet kongressen om at anerkende alle dens valg (s. 380, § 18 i kongressens statutter)?

Kammerat Popov antydede *subtelt* dette ønske, da han på kongressen, den dag, da valgene fandt sted, stillede det direkte spørgsmål: »Er kongressens bureau /dirigenter/ sikker på, at kongressens beslutning er gyldig og lovlig, når halvdelen af de delegerede har nægtet at stemme?«<sup>\*</sup>). Bureauet svarede naturligtvis, at det var man sikker på, og erindrede om episoden med kammeraterne Akimov og Martynov. Kammerat Martov stillede sig på bureauets side og udtalte rent ud, at kammerat Popov tog fejl, og at »*kongressens beslutninger er lovlige*«. Læseren kan nu selv dømme om den – formodentlig i høj grad normale – konsekvens, der kommer for dagen ved sammenligning af *denne erklæring overfor partiet* med opførselen efter kongressen og med sætningen i Belejringsstilstand om »*den ene partihalvdels opstand, som indledtes allerede på kongressen*« (s. 20). De forhåbninger, kammerat Akimov knyttede til kammerat Martov, har fået overtaget over Martovs egne, flygtige fromme forsætter.

»*Du har sejret*«, kammerat Akimov!

Til karakteristik af i hvor høj grad den famøse frase om »belejringsstilstand« som nu for al evighed har fået en tragikomisk betydning, kun var »forskrækkelige ord«, kan tjene nogle tilsyneladende små, men i virkeligheden yderst vigtige småtræk fra kongressens *slutning*, dvs. *efter* valgene. Kammerat Martov gør nu et stort nummer af denne tragikomiske »belejringsstilstand« og forsikrer i ramme alvor sig selv og sine læsere, at dette skræmsel, som han selv har opfundet, betød en slags unormal forfølgelse, hetz og nedgøring af »mindretallet« fra »flertallets« side. Vi skal nu vise, hvordan det forholdt sig *efter* kongressen. Men tag blot slutningen af kongressen, og man vil se, at det »kompakte flertal« *efter valgene* så langt fra at forfølge de ulykkelige, nedgjorte, forurettede, til retterstedet førte Martov-folk, tværtimod *selv* (gennem Ljadov) *tilbød* dem *to af de tre pladser* i protokolkommissionen (s. 354). Tag resolutionerne om taktiske og andre spørgsmål (s. 355 ff.), og man vil finde en rent saglig diskussion, hvor underskrifterne af de kammerater, der stillede forslag til resolutionerne ofte veks-

<sup>\*</sup>) S. 342. Det drejer sig om valget af det femte medlem af Rådet. Der blev afgivet i alt 24 stemmesedler (af i alt 44 stemmer), heraf to blanke.

ler, og skiftevis opviser navnene på repræsentanter for det uhyrlige kompakte »flertal« og tilhængere af det »ydmygede og nedværdigede mindretal« (siderne 355, 357, 363, 365 og 367 i protokollerne). Ikke sandt, ligner det vel »fjernelse fra arbejdet« og anden form for »nedgøring«.

Den eneste interessante, men desværre altfor korte diskussion om realiteten opstod i anledning af Starovers resolution om de liberale. Den blev vedtaget af kongressen, fordi – som det ses af underskrifterne under den (s. 357 og 358) – tre af »flertallets« tilhængere (Braun, Orlov og Osipov) stemte både for den og for Plekhanovs resolution, uden at se nogen uforligelig modsigelse mellem de to. Der er ved første øjekast ikke nogen uforligelig modsigelse mellem dem, idet Plekhanovs resolution opstiller generelle principper, udtrykker en bestemt principiel og taktisk holdning til *den borgerlige liberalisme i Rusland*, mens Starovers forsøger at definere *de konkrete betingelser for tilladeligheden af »midlertidige aftaler«* med »liberale eller liberalt-demokratiske strømninger«. De to resolutioner har forskelligt tema. Men Starovers lider netop af *politisk udflyden* og fremtræder i kraft heraf småtskåren og fortaber sig i detaljer. Den *definerer ikke den russiske liberalismes klasseindhold*, den henviser ikke til de *bestemte* politiske strømninger, hvori liberalismen ytrer sig, den forklarer ikke proletariatet dets propagandistiske og agitatoriske *hovedopgaver* overfor disse bestemte strømninger, den sammenblender (som følge af dens udflyden) så forskellige ting som studenterbevægelsen og Osvobosjdenie (60), den foreskriver alt for detaljeret og kasuistisk /uden generelt princip/ *tre* konkrete betingelser, hvorunder »midlertidige aftaler« er tilladelige. Politisk udflyden fører i dette, som i mange andre tilfælde, til kasuistik. Savnet af et generelt princip og forsøget på at opregne »betingelser« fører til en småtskåren og strengt taget *urigtig* opstilling af disse betingelser. Se blot på disse tre betingelser hos Starover: 1) De »liberale eller liberalt-demokratiske strømninger« må »klart og utvetydigt erklære, at de i deres kamp mod enevolds-regeringen stiller sig afgjort på det russiske socialdemokratiske side«. Hvad er forskellen på liberale og liberalt-demokratiske strømninger? Resolutionen giver ikke noget som helst materiale til besvarelse af dette spørgsmål. Består den måske i, at de liberale strømninger er udtryk for holdningen hos de mindre progressive politiske lag af bourgeoisiet, og de liberalt-demokratiske for holdningen hos de mere progressive lag af bourgeoisiet og småborgerskabet?

Hvis det er tilfældet, anser kammerat Starover det måske da for muligt, at de mindre progressive (men dog progressive, idet man ellers ikke ville kunne tale om liberalisme) vil »stille sig afgjort på det russiske socialdemokratiske side«? Dette er absurd, og selv om en sådan strømnings repræsentanter også skulle »*erklære sig klart og utvetydigt*« (en aldeles umulig antagelse), så ville vi, proletariatets parti, *være forpligtet til ikke at tro på deres erklæringer*. At være liberal og stille sig afgjort på socialdemokratiets side – det ene udelukker det andet.

Dernæst: Lad os sætte det tilfælde, at de »liberale eller liberalt-demokratiske strømninger« klart og utvetydigt erklærer, at de i deres kamp mod enevælden stiller sig afgjort på de *socialrevolutionæres* side. Det er en antagelse, som (i kraft af den socialrevolutionære retnings borgerligt-demokratiske væsen) er langt mindre usandsynlig end kammerat Starovers antagelse. Tanken i hans resolution medfører, på grund af sin udflyden og kasuistik, at *i et sådant tilfælde kan en midlertidig aftale* med sådanne liberale *ikke tillades*. Men denne konklusion, som uvægerligt følger af kammerat Starovers resolution, er *direkte urigtig*. Midlertidige aftaler er tilladelige, også med socialrevolutionære (se kongresresolutionen om dem), *og følgende* også med liberale, der har stillet sig på de socialrevolutionæres side.

Den anden betingelse: hvis disse strømninger »ikke i deres programudtalelser opstiller krav, der går på tværs af arbejderklassens og demokratiets interesser i almindelighed eller forplumrer deres bevidsthed«. Her er igen den samme fejl: der har ikke eksisteret og kan ikke eksistere en liberal-demokratisk strømning, der ikke i sine programudtalelser opstiller krav, som går på tværs af arbejderklassens interesser, og som ikke forplumrer dens (proletariatets) bevidsthed. Selv en af de mest demokratiske fraktioner indenfor vor liberal-demokratiske strømning, de socialrevolutionæres fraktion, opstiller i deres program, der er lige så forvirret som alle liberale programmer, krav, som går på tværs af arbejderklassens interesser, og som forplumrer dens bevidsthed. Af denne kendsgerning må man udlede *nødvendigheden* af at »afsløre begrænsningen og utilstrækkeligheden ved bourgeoisiets frigørelsesbevægelse«, men ingenlunde, at midlertidige aftaler er utiladelige.

Endelig er også kammerat Starovers tredje »betingelse« (at de liberale demokrater skulle gøre almindelig, lige, hemmelig

og direkte valget til parolen i deres kamp) *urigtig* i den generelle form, hvori den er fremsat: det *ville være ufornuftigt* at erklære det for utilladeligt under nogen omstændigheder at indgå midlertidige og partielle aftaler med liberal-demokratiske strømninger, som går ind for parolen om en privilegeret forfatning, en »kuperet« forfatning i det hele taget. Hertil må man egentlig netop henregne de herrer »osvobosjdentseres« »strømning«, men at binde sig på forhånd til at forbyde »midlertidige aftaler«, om det så er med de mest forsagte liberale, ville være udtryk for en politisk kortsynethed, der er uforenelig med marxismens principper.

Sammenfatning: kammerat Starovers resolution, som er underskrevet også af kammeraterne Martov og Akselrod, er *fejlagtig*, og tredje kongres vil gøre rigtigt i at ophæve den. Den lider af *politisk udflyden* i teoretisk og taktisk holdning, den er kasuistisk i de praktiske »betingelser«, den kræver opfyldt. Den *sammenblander to spørgsmål*: 1) afsløring af »anti-revolutionære og antiproletariske« træk ved enhver liberal-demokratisk strømning og forpligtelsen til at *bekæmpe* disse træk og 2) *betingelsen* for midlertidige og partielle aftaler med enhver sådan strømning. Den giver ikke det, der er brug for (en analyse af liberalismens klasseindhold), men giver, hvad der ikke er brug for (foreskrevne »betingelser«). Det er absurd overhovedet på en partikongres at opstille konkrete »betingelser« for midlertidige aftaler, når der ikke engang findes en bestemt partner, – et subjekt for sådanne eventuelle aftaler; ja, selv om der fandtes et sådant »subjekt«, ville det være hundrede gange mere rationelt at overlade fastsættelsen af »betingelserne« for en midlertidig aftale til de centrale partiinstanser, som kongressen da også gjorde det med hensyn til de socialrevolutionæres »strømning« (se Plekhanovs ændring til slutningen af kammerat Akselrods resolution, s. 362 og 15 i protokollerne).

Hvad angår »mindretallets« indvendinger mod Plekhanovs resolution, lød kammerat Martovs eneste argument: Plekhanovs resolution slutter »med den ynkværdige konklusion: en bestemt skribent må afsløres. Er det ikke at skyde spurve med kanoner?« (s. 358). Dette argument, hvis tanketomhed skjules med det skarpe udtryk – »ynkværdig konklusion« – giver os et nyt eksempel på opstyltet frasemageri. For det første taler Plekhanovs resolution om »overfor proletariatet at afsløre begrænsetheden og utilstrækkeligheden af bourgeoisiets fri-

hedsbevægelse overalt, hvor denne begrænsethed og utilstrækkelighed måtte vise sig«. Derfor er det pure nonsens, når kammerat Martov (på Liga-kongressen, s. 88 i protokollerne) påstår, at »hele opmærksomheden skal rettes alene mod Struve, mod en enkelt liberal«. For det andet er sammenligningen af hr. Struve med »en spurv«, når det drejer sig om muligheden af midlertidige aftaler med de russiske liberale, det samme som at sælge en åbenbar politisk kendsgerning for en vittighed. Nej, hr. Struve er ikke nogen spurv, men en politisk faktor, og det er han, ikke fordi han personligt er nogen særlig stor figur. Det er hans position, der giver ham betydning som en politisk faktor, hans position som eneste repræsentant for den russiske liberalisme, en nogenlunde handledygtig og organiseret liberalisme i en illegal verden. At tale om de russiske liberale og om vort partis forhold til dem, uden at tage netop hr. Struve, netop Osvobosjdnie, i betragtning, er derfor at tale uden at sige noget. Eller kammerat Martov vil måske forsøge at vise os *blot en eneste* »liberal eller liberal-demokratisk strømning« i Rusland, der, om end aldrig så fjernt, i dag kan sammenlignes med Osvobosjdnie-strømningen? Det ville være interessant at se et sådant forsøg!\*)

»Navnet Struve siger ikke arbejderne noget«, sagde kammerat Kostrov for at støtte kammerat Martov. Det er – jeg beder kammerat Kostrov og kammerat Martov ikke tage mig det ilde op – et rent ud akimovsk argument. Det er af samme skuffe som proletariatet i ejefald (61).

\*) På Liga-kongressen fremførte kammerat Martov yderligere dette argument mod kammerat Plekhanovs resolution: »Hovedindvendingen mod den, hovedmangelen ved denne resolution består i, at den aldeles ignorerer det, der er vor pligt – i kampen mod selvherskerdømmet ikke at gå af vejen for et forbund med liberalt-demokratiske elementer. Kammerat Lenin ville have kaldt en sådan tendens martynovsk. Denne tendens viser sig allerede i det nye Iskra« (s. 88).

Denne passus er en sjælden righoldig samling »perler«. 1) Ordene om *forbund* med de liberale er ren forvirring. Ingen har talt om »forbund«, kammerat Martov, men kun om midlertidige eller partielle aftaler. Det gør en stor forskel. 2) Når Plekhanov i resolutionen ignorerer et usandsynligt »forbund« og kun taler generelt om »støtte«, er det ikke en mangel ved resolutionen, men et fortrin. 3) Vil kammerat Martov ikke gøre sig den umage at forklare os, hvad der i det hele taget er karakteristisk for »martynovske tendenser«? Vil han ikke fortælle os om disse tendensers forhold til opportunismen? Vil han ikke undersøge disse tendensers forhold til lovenes paragraf 1? 4) Jeg brænder ligefrem af utålmodighed efter at høre af kammerat Martov, hvori de »martynovske tendenser« har vist sig i det nye Iskra. Vær så venlig snarest at udfri mig af den pinefulde venten, kammerat Martov!

Hvad er det for arbejdere, som »navnet Struve ikke siger noget« (og navnet Osvobosjdenie, der i kammerat Plekhanovs resolution nævnes side om side med hr. Struves navn)? Det er arbejdere, som kender meget lidt eller slet intet til »de liberale eller liberal-demokratiske strømninger« i Rusland. Man må spørge, hvordan vor partikongres skulle forholde sig til sådanne arbejdere: pålægge partiets medlemmer at orientere disse arbejdere om den eneste bestemte liberale strømning i Rusland? eller *forholde sig tavse* med hensyn til et navn, der er lidet kendt blandt arbejderne på grund af deres eget ringe kendskab til politik? Hvis kammerat Kostrov, efter at have taget det første skridt i kammerat Akimovs fodspor ikke vil tage også det næste, vil han sikkert besvare spørgsmålet i førstnævnte retning. Men når han har svaret i førstnævnte retning, vil han indse, hvor uholdbart hans argument var. *Under alle omstændigheder kan ordene »Struve« og »Osvobosjdenie« i Plekhanovs resolution give arbejderne mange gange mere end ordene »liberal og liberal-demokratisk strømning« i Starovers resolution.*

Den russiske arbejder kan for tiden ikke lære vor liberalis- mes nogenlunde udtalte politiske tendenser at kende i praksis på anden måde end gennem Osvobosjdenie. Den legale liberale litteratur er her til ingen nytte i kraft af sin tågethed. Og vi må så ihærdigt som muligt (og overfor de bredest mulige arbejdermasser) rette vor kritiks våben mod Osvobosjdenie-folkene, for at det russiske proletariats i det øjeblik, den russiske revolution står for døren, ved våbne- nes sande kritik kan lamme Osvobosjdenie-herrernes uundgåelige forsøg på at bes- skære omvæltningens demokratiske karakter.

Udover kammerat Jegorovs »betæneligheder« i spørgsmålet om vor »støtte« til den oppositionelle og revolutionære bevæ- gelse, som jeg har omtalt ovenfor, bragte debatten om resolu- tionerne intet interessant materiale, ja, der var næsten ingen debat.

Kongressen sluttede med en kortfattet påmindelse fra diri- genten om, at kongressens beslutninger er bindende for alle partiets medlemmer.

## n) Det generelle billede af kampen på kongressen – Den revolutionære og den opportunistiske fløj i partiet

Efter at have fuldført analysen af debatter og afstemninger på kongressen vil vi nu gøre facit op, for på grundlag af *hele* kongresmaterialet at besvare spørgsmålet: Af hvilke elementer, grupper og afskygninger opstod det endelige flertal og mindretal, som vi så ved valgene, og som for en tid skulle blive den grundlæggende delingslinje i vort parti? Facit må gøres op for hele det materiale vedrørende de principielle, teoretiske og taktiske afskygninger, som i så rigt mål er repræsenteret i kongressens protokoller. Uden en samlet »opgørelse«, uden et almindeligt billede af hele kongressen og alle hovedgrup- peringer ved afstemningerne vil dette materiale fremtræde alt for splittet og spredt, så at den ene eller anden gruppering ved første øjekast vil forekomme tilfældig, specielt for den, der ikke gør sig den ulejlighed selvstændigt og alsidigt *at studere* kongressens protokoller (og mon der er ret mange læsere, der har gjort sig den ulejlighed?).

I engelske parlamentsreferater støder man ofte på det ka- rakteristiske ord division – deling. Huset »delte sig« i det eller det flertal og mindretal, hedder det om afstemningen om en bestemt sag. »Delingen« af vort socialdemokratiske Hus over de forskellige sager, der drøftedes på vor kongres, giver *et i sin art enestående, i fuldstændighed og nøjagtighed uforlig- neligt* billede af den interne kamp i partiet, et billede af dets afskygninger og grupper. For at gøre dette billede anskueligt, for at få et virkeligt *billede* og ikke en bunke usammenhæn- gende, spredte og isolerede data, store og små, for at gøre ende på de endeløse og meningsløse stridigheder om de enkelte af- stemninger (hvem stemte for hvem, og hvem støttede hvem?), har jeg besluttet at forsøge på at fremstille *alle hovedtyper* af »delinger« på vor kongres i *et diagram*. Denne måde vil an- tagelig forekomme overordentlig mange mærkelig, men jeg tvivler på, at der kan findes nogen anden fremstillingsmetode, der mere fuldstændigt og nøjagtigt er i stand til virkeligt at sammenfatte og uddrage facit. Om den ene eller anden delege- rede har stemt for eller imod et bestemt forslag, kan man ved afstemninger med navneopråb fastslå med afgjort nøjagtig- hed, og ved visse vigtige afstemninger uden navneopråb kan det fastslås på grundlag af protokollerne med en meget høj grad af sandsynlighed og tilstrækkelig tilnærmelse til sand-

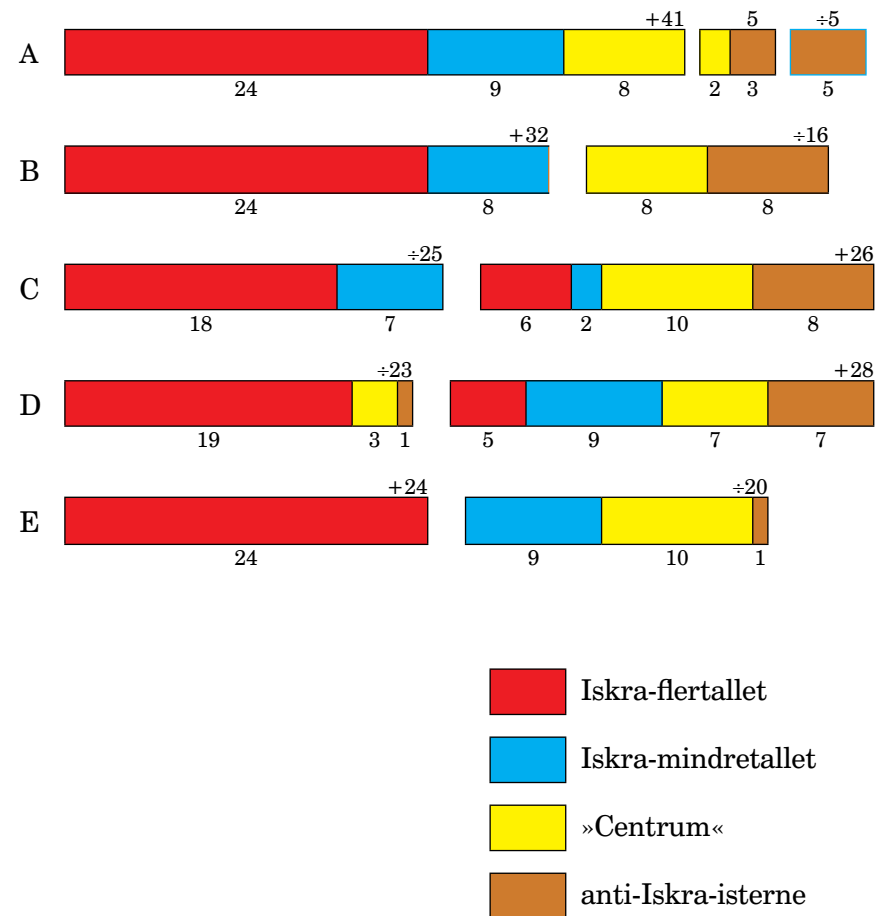


heden. Tager man her hensyn til *alle* afstemninger ved navneopråb og alle dem uden navneopråb, hvor nogenlunde vigtige spørgsmål blev berørt (bedømt f.eks. efter debattens udførlighed og heftighed), så får man en fremstilling af vor indre partikamp, kendetegnet ved den med det foreliggende materiale højeste grad af objektivitet. Endvidere vil vi i stedet for en fotografisk fremstilling, dvs. en fremstilling af hver afstemning for sig bestrebe os for at give et billede, dvs. anføre alle hovedtyper af afstemninger og se bort fra alle forholdsvis uvæsentlige afvigelser og afarter, som kun kan forvirre. I hvert fald vil enhver på grundlag af protokollerne kunne kontrollere hver streg i vort billede, supplere det med hvilke som helst enkelte afstemninger, kort sagt kritisere det, ikke bare ved argumenteren, tvivl og henvisninger til enkelttilfælde, men ved at frembringe *et andet billede* på grundlag af det samme materiale.

Hver enkelt delegeret, som har deltaget i en afstemning, opfører vi i diagrammet, og ved hjælp af en særlig skravering markerer vi de fire hovedgrupper, som vi har sporet i detaljer under hele forløbet af debatterne på kongressen, nemlig 1) Iskra-flertallet; 2) Iskra-mindretallet; 3) »centrum« og 4) anti-Iskra-isterne. Forskellen i de principielle afskygninger mellem disse grupper har vi set *i en mængde eksempler*, og hvis en og anden ikke synes om *betegnelserne* på grupperne, som i alt for høj grad kan minde yndere af en siksak-kurs om Iskra-organisationen og Iskra-retningen, så vil vi hertil bemærke, at det ikke drejer sig om betegnelser. Nu da vi har eftersporet afskygningerne under *alle* kongresdebatter, falder det let at udskifte de tidligere fastslåede og tilvante partimæssige betegnelser (som skurrer i øret på en og anden) med en karakteristisk af *det væsentlige i afskygningerne mellem grupperne*. Ved at foretage en sådan udskiftning vil vi få følgende betegnelser for de samme fire grupper: 1) De konsekvente, revolutionære socialdemokrater; 2) de små opportunist; 3) de mellemstore opportunist; 4) de store opportunist (store efter vor russiske målestok). Lad os håbe, at disse betegnelser vil være mindre chokerende for dem, der i nogen tid har forsikret sig selv og andre om, at Iskra-ist er en betegnelse, der blot omfatter en »cirkel« og ikke en *retning*.

Vi vil nu gå over til den udførlige fremstilling af, hvilke typer afstemninger, der er »afbildet« i vedføjede diagram (se diagrammet: Det generelle billede af kampen på kongressen).

### Det generelle billede af kampen på kongressen



Tallene med + og ÷ foran betyder det samlede antal stemmer, der blev afgivet henholdsvis *for* og *imod* i bestemte sager. Tallene nedenunder betyder stemmetal i hver af de fire grupper. Hvilken slags afstemning, der omfattes af typebetegnelserne A-E, fremgår af teksten. 134

Den første type afstemninger (A) omfatter de tilfælde, hvor »centrum« gik sammen med Iskra-isterne mod anti-Iskra-isterne eller mod en del af dem. Hertil hører afstemningen om programmet i sin helhed (kun kammerat Akimov undlod at stemme, resten stemte for), afstemningen om den principielle resolution mod en føderation (alle stemte for med undtagelse af fem bundister), afstemningen om § 2 i Bundsstatut (mod os stemte fem bundister, fem undlod at stemme: Martynov, Akimov, Bruker samt Makhov med to stemmer, og resten undlod at stemme); *det er denne afstemning, der er fremstillet under A i diagrammet*. Yderligere var tre afstemninger om godkendelse af Iskra som partiets centralorgan af samme type; redaktionen (fem stemmer) afholdt sig fra at stemme, imod stemte ved alle tre afstemninger to delegerede (Akimov og Bruker), og desuden afholdt fem bundister og kammerat Martynov sig fra at stemme ved afstemningen om *motiveringen* for godkendelse af Iskra.\*)

Den type afstemninger, vi her undersøger, besvarer det overordentlig interessante og vigtige spørgsmål: Hvornår gik kongressens »centrum« sammen med Iskra-isterne? Enten når *også anti-Iskra-isterne var med os*, med små undtagelser (vedtagelsen af programmet, godkendelsen af Iskra, uafhængigt af motiveringen), eller når det drejede sig om *erklæringer*, der endnu ikke umiddelbart forpligtede til et bestemt politisk standpunkt (anerkendelsen af Iskras organisatoriske arbejde forpligter ikke umiddelbart til at gennemføre dets organisationspolitik overfor enkeltgrupper i praksis; forkastelsen af føderationen hindrer ikke umiddelbart, at man undlader at stemme i spørgsmålet om en konkret føderationsplan, som vi har set det i tilfældet kammerat Makhov). Vi har allerede ovenfor set, i omtalen af grupperingernes betydning på kongressen i almindelighed, hvor urigtigt dette spørgsmål fremstilles i det officielle Iskras officielle redegørelse, som (med kammerat Martovs mund) udvisker og tilslører forskellen mellem Iskra-ister og »centrum«, mellem konsekvente, revolutionære socialdemokrater og opportuniste, ved henvisning til *tilfælde*,

\*) Hvorfor er det netop afstemningen om § 2 i Bundsstatut, der er valgt til fremstillingen i diagrammet? Fordi afstemningerne om anerkendelse af Iskra er mindre fuldstændige, og afstemningerne om programmet og om føderationen drejer sig om mindre bestemte, konkrete politiske beslutninger. I almindelighed ændrer valget af den ene eller anden af de *ensartede* afstemninger ikke hovedtrækkene i billedet, hvad enhver kan overbevise sig om ved selv at foretage sådanne ændringer.

*hvor selv anti-Iskra-isterne gik med os!* Selv de mest »højreorienterede« tyske og franske opportuniste i de socialdemokratiske partier stemmer ikke imod, når det drejer sig om punkter som *anerkendelse af programmet i dets helhed*.

Den anden type afstemninger (B) omfatter de tilfælde, hvor Iskra-isterne, de konsekvente såvel som de inkonsekvente, sammen gik imod alle anti-Iskra-ister og hele »centrum«. Disse tilfælde refererer sig hovedsageligt til de sager, hvor det drejede sig om at føre Iskra-politikens konkrete planer ud i livet, hvor det drejede sig om anerkendelse af Iskra *i handling og ikke bare i ord*. Herhen hører *episoden med organisationskomiteen\**), placeringen af spørgsmålet om Bunds stilling i partiet som første punkt, opløsningen af gruppen Jusjnyj Rabotjij, de to afstemninger om agrarprogrammet og endelig, som det sjette tilfælde, afstemningen *imod* Udlandsforbundet af Russiske Socialdemokrater (Rabotjeje Delo), dvs. anerkendelsen af Ligaen som partiets eneste organisation i udlandet. Det gamle, førpartimæssige cirkelvæsen, de opportunistiske organisationers eller grupperes interesser og den snævre opfattelse af marxismen kæmpede her mod det revolutionære socialdemokratis strengt principielle og konsekvente politik; Iskra-isternes mindretal stemte endnu sammen med os i en hel række (fra organisationskomiteens, Jusjnyj Rabotjij's og Rabotjeje Delo's synspunkt) yderst vigtige afstemninger... så længe det ikke drejede sig om *deres eget* cirkelvæsen, deres egen mangel på konsekvens. Den her analyserede type »delinger« viser anskueligt, at »centrum« i en række spørgsmål om realiseringen af vore principper *gik sammen med anti-Iskra-isterne*, stod dem langt nærmere end os, *i virkeligheden* hældede langt mere til den *opportunistiske* fløj af socialdemokratiet end til den *revolutionære*. De Iskra-ister *af navn*, som skammede sig over *at være* Iskra-ister, afslørede deres

\*) Det er netop denne afstemning, der er afbildet i diagram B: Iskra-isterne havde 32 stemmer, bundisternes resolution fik 16. Vi noterer, at der blandt afstemningerne af denne type *ikke er en eneste* ved navneopråb. Delingen af de delegerede viser sig kun med en meget høj grad af sandsynlighed i to slags fakta: 1) I diskussionen erklærer talere fra begge Iskra-grupper sig for, talerne fra anti-Iskra-isterne og centrum – imod; 2) tallet på stemmerne »for« ligger hele tiden meget nær 33. Det må heller ikke glemmes, at vi i analysen af diskussionerne på kongressen også udover afstemningerne har konstateret *en hel række* tilfælde, hvor »centrum« gik sammen med anti-Iskra-isterne (opportunisterne) imod os. Herhen hører spørgsmålene om de demokratiske kravns absolutte værdi, støtten til oppositionelle elementer, indskrænkning af centralismen osv.

natur, og den uundgåelige kamp medførte ikke ringe irritation, som for mindre tænksomme og mere følelsesbetonede personer overskyggede betydningen af de principielle afskygninger, der afdækkedes i denne kamp. Men nu, da kampens hede i nogen grad er dæmpet, og protokollerne står tilbage som den objektive ekstrakt af en række heftige sammenstød, nu kan kun folk, der lukker øjnene, undgå at se, at foreningen af folk som Makhov og Jegorov med folk som Akimov og Liber ikke var nogen tilfældighed og ikke kunne være det. For Martov og Akselrod står der kun tilbage at undvige en alsidig og præcis analyse af protokollerne eller forsøge bagefter at *omfortolke* deres optræden på kongressen ved hjælp af allehånde udtryk for *beklagelse*. Som om man med beklagelser kunne ophæve forskelle i anskuelser og forskelle i politik! Som om Martovs og Akselrods nuværende forbund med Akimov, Bruker og Martynov kunne tvinge vort parti, som genoprettedes på 2. kongres, til at glemme den kamp, som Iskra-isterne under næsten hele kongressen førte mod anti-Iskra-isterne!

Den tredje type afstemninger på kongressen, som omfatter de tre sidste af diagrammets fem dele (nemlig C, D og E), kendetegnes ved, at *en lille del af Iskra-isterne skiller sig ud og går over til anti-Iskra-isterne*, som derfor også sejrer (så længe de forbliver på kongressen). For helt nøjagtigt at følge udviklingen af denne bemærkelsesværdige *koalition* af et Iskra-mindretal med anti-Iskra-isterne, hvis blotte nævnelser fik Martov til at skrive hysteriske epistler på kongressen, anføres alle tre hovedtyper af afstemninger ved *navneopråb* af denne type. C er afstemningen om sprogenes ligeberettigelse (vi har taget den sidste af de tre afstemninger ved navneopråb om dette spørgsmål, idet den var den mest fuldstændige). Alle anti-Iskra-ister og hele centrum står som en mur mod os, Iskra-isterne derimod delte sig i et flertal og et mindretal. *Endnu er det ikke synligt, hvilke Iskra-ister der er i stand til at indgå en definitiv og varig koalition med kongressens opportunistiske »højre«*. Endvidere afstemningen af type D – om lovenes § 1 (af de to afstemninger har jeg taget den mest markante, dvs. den, hvor ingen afholdt sig fra at stemme). *Koalitionen tegner sig med skarpe omrids og antager fastere form\*)*: Alle

\*) Efter alt at dømme var der yderligere fire afstemninger af denne type om lovene, s. 278-27 for Fomin mod vore 21; s. 279-26 for Martov mod 24 for os; s. 280 – 27 mod mig, 22 for; og samme sted for Martov 24 og 23 for os. Det er de af mig tidligere berørte afstemninger i spørgsmålet om kooptering til centrene. Der var ingen afstemninger ved navneopråb (der har været én, men den er

mindretals-Iskra-ister står nu på Akimovs og Libers side ligesom et meget lille antal af flertals-Iskra-ister, som erstatter de tre fra »centrum« og den ene anti-Iskra-ist, der gik over til os. Et enkelt blik på diagrammet er tilstrækkeligt til, at man kan overbevise sig om, hvilke elementer der tilfældigt og midlertidigt gik over snart til den ene, snart til den anden side, og hvilke der *med utæmmelig kraft gik ind i en fast koalition med Akimov-folkene*. I den sidste afstemning (E – valgene til centralorganet, centralkomiteen og partirådet), som *netop repræsenterer den definitive deling i et flertal og et mindretal*, ser man klart den fuldstændige sammensmeltning af Iskra-mindretallet med *hele »centrum«* og med *resterne* af anti-Iskra-isterne. Af otte anti-Iskra-ister var på dette tidspunkt *alene* kammerat Bruker tilbage på kongressen (som kammerat Akimov allerede havde forklaret hans fejltagelse, og som indtog sin rettelige plads iblandt *Martov-folkene*). De syv *længst til højre stående opportunisters* udvandring afgjorde valgenes udfald til gunst for kammerat Martov\*).

Og nu vil vi så gøre regnskabet over kongressen op, støttet til de objektive data om *alle typer* afstemninger.

Der har været megen snak om, at flertallet på vor kongres skulle være af »tilfældig« karakter. Kammerat Martov har endda trøstet sig med dette argument alene i sin Endnu Engang I Mindretal. Det ses klart af diagrammet, at man i én forstand, men også kun i én, kan betegne flertallet som tilfældigt, nemlig i den forstand, at syv mand af de mest opportunistiske »højre«-elementer *tilfældigvis* er udvandret. For så vidt denne udvandring var tilfældig, *for så vidt* (men ikke mere) var også vort flertal tilfældigt. Et enkelt blik på diagrammet vil bedre end mange forklaringer vise, på hvis side disse syv ville have været, *måtte have været\*\**). Men så er spørgsmålet,

gået tabt). Bundisterne (alle eller en del *redder* åbenbart Martov. Martovs fejlagtige påstande (i Ligaen) med hensyn til afstemningerne af denne type er korrigeret ovenfor.

\*) De 7 opportuniste, der udvandrede fra 2. kongres, var de fem bundister (Bund udtrådte af partiet på anden kongres, efter forkastelsen af det føderative princip) samt to fra Rabotjeje Delo, kammerat Martynov og kammerat Akimov. Disse sidstnævnte forlod kongressen, efter at *kun* den Iskra-istiske Liga var blevet anerkendt som partiets udlandsorganisation, det vil sige, at det af Rabotjeje Delo beherskede Forbund af Russiske Socialdemokrater i udlandet var blevet opløst. (Lenins anmærkninger til udgaven af 1907. – Red.)

\*\*) Vi skal nedenfor se, at både kammerat Akimov og Voronesj-komiteen, som er mest *beslægtet* med kammerat Akimov, *efter* kongressen åbent erklærede »mindretallet« deres sympati.

hvorvidt man faktisk kan anse de syvs udvandring for tilfældig. Det er et spørgsmål, som de folk, der gerne snakker om flertallets »tilfældighed«, ikke holder af at stille sig. Spørgsmålet er dem ubehageligt. Var det mon en tilfældighed, at det var de mest rabiate repræsentanter for vort partis *højrefløj* og ikke dets *venstrefløj*, der udvandrede? Var det mon en tilfældighed, at opportunisterne udvandrede, men ikke de konsekvente, *revolutionære socialdemokrater*? Mon ikke denne »tilfældige« udvandring står i en vis forbindelse med den kamp mod den opportunistiske fløj, som førtes under hele kongressen, og som træder klart frem i vort diagram?

Man behøver kun at stille disse for mindretallet ubehagelige spørgsmål, for at blive klar over, hvad det er for en kendsgerning, der skal *tilsløres* med snakken om flertallets tilfældighed. Det er den utvivlsomme og ubestridelige kendsgerning, at *mindretallet dannedes af de medlemmer i vort parti, der følte sig stærkest tiltrukket af opportunismen*. Mindretallet udgjordes af de teoretisk *mindst stabile* og de *principielt mindst konsekvente* elementer i partiet. Mindretallet dannedes netop af partiets *højre fløj*. Delingen i et flertal og et mindretal er en direkte og uundgåelig fortsættelse af den deling af partiet i en revolutionær og en opportunistisk fløj, i Bjerget og Gironden (62), som ikke er opstået i går og ikke i det russiske arbejderparti alene, og som sikkert ikke vil være forsvundet i morgen.

Denne kendsgerning er af kardinal betydning til forklaring af divergensernes årsager og stadier. At forsøge på at *omgå* dette faktum ved benægtelser eller tilsløringer af kampen på kongressen og de principielle afskygninger, der ytrede sig på den, er ensbetydende med at udstede sig selv fuldstændig attest for åndelig og politisk armod. Men for at *gendrive* kendsgerningen må man *for det første* påvise, at det generelle billede af afstemningerne og »delingerne« på vor partikongres ikke var sådan, som anført af mig; *for det andet* må man påvise, at de mest konsekvente, revolutionære socialdemokrater, de som i Rusland har forbundet sig med navnet Iskra-ister, *havde uret i hovedsagen* i alle de spørgsmål, hvor kongressen »delte sig«\*). Prøv engang at bevise det, mine herrer!

\*) Anmærkning til kammerat Martov. Hvis kammerat Martov nu har glemt, at *Iskra-ist* betyder *tilhænger af en retning* og ikke *medlem af en cirkel*, vil vi råde ham til at læse i kongresprotokollerne, hvordan kammerat Trotskij forklarer dette spørgsmål for kammerat Akimov. Der var tre cirkler, der

Den kendsgerning, at mindretallet udgjordes af de mest opportunistiske, de mindst stabile og mindst konsekvente elementer i partiet, giver iøvrigt svar på mange betænkeligheder og indvendinger, som folk, som ikke er tilstrækkeligt orienteret om sagen eller ikke har tænkt tilstrækkeligt over spørgsmålet, retter mod flertallet. Er det ikke småligt, siger man til os, at forklare *divergensen* ud fra en lille fejl hos kammerat Martov og kammerat Akselrod? Ja, mine herrer, kammerat Martovs fejl var ikke stor (og det har jeg fremhævet allerede på kongressen, i kampens hede), men af denne lille fejl *kunne* der komme (*og er der kommet*) megen skade, fordi delegerede, som havde begået *en hel række fejl*, og som i en hel række spørgsmål havde vist tilbøjelighed til opportunisme og principiel inkonsekvens, trak kammerat Martov over på deres side. Det var et individuelt og uvæsentligt faktum, at der fra kammerat Martovs og kammerat Akselrods side blev udvist ustabilitet, men det var ikke et individuelt, men et *partimæssigt* og *absolut ikke uvæsentligt* faktum, at der dannedes et overordentlig betydeligt mindretal af *alle* de mindst stabile elementer, *af alle dem*, der overhovedet ikke anerkendte Iskra-retningen og direkte bekæmpede den, eller anerkendte den i ord, men i gerning slog følge med anti-Iskra-isterne.

Er det da ikke latterligt at *ville forklare* divergensens med, at der herskede indgroet cirkelvæsen og revolutionær spidsborgerlighed i den gamle Iskra-redaktions lille cirkel? Nej, det er ikke latterligt, fordi dette *individuelle cirkelvæsen* fik støtte *fra alt det i vort parti*, som under hele kongressen kæmpede *for alt muligt cirkelvæsen*, alt det, som *overhovedet ikke var i stand til at hæve sig* over den revolutionære spidsborgerlighed, alt det, som påberåbte sig, at spidsborgerlighedens og cirkelvæsenets onde havde »historisk« karakter, for derved at retfærdiggøre og opretholde dette onde. Det kunne endda måske regnes for en tilfældighed, at snævre cirkelinteresser havde

på kongressen figurerede som Iskra-istiske (i forhold til partiet): gruppen Osvobosjdenie Truda, Iskras redaktion og Iskra-organisationen. To af disse tre cirkler var fornuftige nok til at opløse sig selv, den tredje udviste ikke tilstrækkelig partiånd til at gøre det selv og blev opløst af kongressen. Den bredeste Iskra-istiske cirkel, Iskraorganisationen (som indbefattede både redaktionen og gruppen Osvobosjdenie Truda) talte på kongressen i alt 16 personer, hvoraf *kun 11* havde besluttende stemme. Af Iskra-ister, som tilhørte *retningen*, men ikke nogen Iskra-istisk cirkel, var der derimod efter min optælling *27 med 33 stemmer* på kongressen. Det vil sige, at *mindre end halvdelen* af Iskra-isterne tilhørte Iskra-istiske cirkler.

fået overtaget over partiånden i den ene lille cirkel, som Iskra-redaktionen var. Men det var ikke nogen tilfældighed, at dette cirkelvæsen fik endrægtig støtte fra kammeraterne Akimov og Bruker og ligesindede, hvem den berømte Voronesj-komités og den famøse Petersborg-»Arbejder-Organisations«s (63) »historiske kontinuitet« lå ikke mindre (snarere mere) på sinde; at det fik støtte fra kammerat Jegorov og ligesindede, som begræd »mordet« på Rabotjeje Delo lige så bittert som »mordet« på den gamle redaktion (om ikke endnu mere), at det fik støtte fra kammerat Makhov og ligesindede osv. osv. Sig mig, hvem du omgås, og jeg skal sige dig, hvem du er – lyder et folkeligt ordsprog. Sig mig, hvem der er din politiske forbundsfælle, hvem der stemmer på dig, og jeg skal sige dig, hvordan dit *politiske ansigt* er.

Kammerat Martovs og kammerat Akselrods lille fejl var *lille* og kunne være forblevet *lille*, så længe den ikke tjente som udgangspunkt for et *varigt forbund* mellem dem og hele den opportunistiske fløj af vort parti, så længe den ikke førte til *et opstød* af opportunisme, til *revanche* for alle dem, som Iskra havde bekæmpet, og som var parat til med største glæde nu at *skælde ud* på de konsekvente tilhængere af et revolutionært socialdemokrati. Begivenhederne efter kongressen førte da også til, at vi i det nye Iskra netop ser et opstød af opportunisme, *revanche* for Akimov og Bruker samt deres ligesindede (se Voronesj-komiteens flyveblad (64)) og en triumf for folk som Martynov, der nu endelig (endelig!) har fået lov til i det forhadte Iskra at sparke ud efter den forhadte »fjende« for alle mulige krænkelse i fortiden. Det viser os yderst anskueligt i hvor høj grad det var nødvendigt »at genoprette den gamle Iskra-redaktion« (af kammerat Starovers ultimatum af 3. november 1903) for at bevare Iskras »kontinuitet«...

I og for sig var der intet forfærdeligt og intet kritisk, ja ikke engang noget unormalt i det forhold, at kongressen (og partiet) delte sig i en venstre- og en højre-, en revolutionær og en opportunistisk fløj. Tværtimod har hele det sidste tiår i det russiske (og ikke blot det russiske) socialdemokratis historie uvægerligt og uundgåeligt ført til en sådan deling. At grundlaget for denne deling har været en række ganske *små* fejl hos højrefløjen, ganske uvæsentlige (relativt) meningsforskelle – denne omstændighed (som kan forekomme den overfladiske iagttagere og en filistrøs tankegang chokerende) betød *et stort skridt frem for vort parti som helhed*. Tidligere havde vi meningsforskelle over store spørgsmål, som nu og da kunne be-

rettige en splittelse, nu er vi enige om alt stort og vigtigt, nu er det kun *afskygninger* der skiller os, afskygninger, som vi kan *og skal* strides om, men som det ville være tåbeligt og barnagtigt at skilles over (som kammerat Plekhanov allerede fuldkommen rigtigt har sagt det i sin interessante artikel Hvad der Ikke Må Gøres, som vi senere skal vende tilbage til). Nu da mindretallets *anarkistiske optræden efter kongressen* næsten har påført partiet spaltning, kan man ofte træffe på kloge hoveder, som siger: Var det nu i det hele taget værd at kæmpe på kongressen om sådanne bagateller som episoden med organisationskomiteen, opløsningen af grupperne Jusjnyj Rabotjij eller Rabotjeje Delo, lovenes § 1, opløsningen af den gamle redaktion osv? Den, der ræsonnerer sådan\*) bringer netop cirkelsynspunktet ind i partianliggender: kampen mellem *afskygningerne* i partiet er *uundgåelig og nødvendig*, så længe kampen ikke fører til anarki og til splittelse, så længe kampen foregår *indenfor rammer*, der er godkendt af alle kammerater og partimedlemmer. Og *vor kamp* med partiets højrefløj *på kongressen*, med Akimov og Akselrod, med Martynov og Martov *gik på ingen måde udenfor disse rammer*. Lad mig blot minde om to kendsgerninger, der viser dette ganske ubestrideligt: 1) Da kammeraterne Martynov og Akimov udvandrede fra kongressen, *var vi alle parat til* på enhver måde at borttrykke tanken om en »fornærmelse«, *vi stemte alle* (med 32 stemmer) for kammerat Trotskijs resolution, som opfordrede disse kammerater til at stille sig tilfreds med forklaringerne og tage deres erklæring tilbage; 2) da det kom til valg af centrene, overlod vi kongressens mindretal (eller den opportunistiske fløj) *et mindretal i begge centre*: Martov i centralorganet, Popov i centralkomiteen. Anderledes kunne vi ikke

\*) Jeg kan ikke lade være med i denne forbindelse at minde en samtale, jeg på kongressen havde med en af de delegerede fra »centrum«. »Hvor er det dog en tung atmosfære, der hersker på vor kongres!« klagede han overfor mig. – »Denne forbitrede kamp, denne agitation mod hinanden, denne skarpe polemik, dette ukammeratlige forhold!...« »Hvilken herlig ting, vor kongres!« svarede jeg ham. – »Åben, fri kamp. Man får sagt sin mening. Afskygningerne er trukket op. Grupperne har markeret sig. Hænderne er rakt op. En beslutning er taget. En etape tilbagelagt. Fremad! – Det er noget, jeg kan forstå. Det er liv. Det er noget andet end disse endeløse, kedsommelige, intellektuelle ordkløverier, som slutter, ikke fordi folk har fået løst spørgsmålet, men simpelthen fordi man er træt af at snakke...«

Kammeraten fra »centrum« så på mig med undren i blikket og trak på skuldrene. Vi talte forskellige sprog.

optræde fra et partisynspunkt, når vi allerede før kongressen havde besluttet at vælge to tremandsudvalg. *Hvis forskellen mellem de afskygninger, der viste sig på kongressen, var ubetydelig*, så var også *den praktiske* slutning, vi drog af kampen mellem disse afskygninger dog ligeledes *ubetydelig*: Denne konklusion gik *udelukkende* ud på, at *to tredjedele* af stemmerne i begge tremandsudvalg skulle repræsentere partikongressens *flertal*.

Alene den omstændighed, at partikongressens mindretal *ikke ville gå ind på* at være i mindretal i centrene, førte til at begynde med til den »slatne klynken« hos de intellektuelle, der havde lidt nederlag, og derpå til *anarkistiske fraser* og anarkistiske handlinger.

Lad os til slut endnu engang se på diagrammet i forbindelse med spørgsmålet om centrene sammensætning. Det er ganske naturligt, at de delegerede ved valgene, *udover* spørgsmålet om afskygningerne også måtte tage spørgsmålet om den ene eller anden *persons* egnethed, arbejdsdygtighed osv. i betragtning. Nu griber mindretallet meget gerne til en sammenblanding af disse spørgsmål. Men at det drejer sig om forskellige spørgsmål er indlysende og fremgår allerede af den simple kendsgerning, at valget til det *oprindelige* tremandsudvalg til centralorganet var planlagt allerede *før kongressen*, da intet menneske kunne forudse Martovs og Akselrods forbund med Martynov og Akimov. På forskellige spørgsmål må også svaret findes på forskellig måde: Svaret på spørgsmålet om afskygningerne må søges i *kongressens protokoller*, i den *åbne* diskussion og afstemningerne om alle de enkelte punkter. Spørgsmålet om *personers* egnethed havde alle på kongressen besluttet skulle afgøres ved *hemmelig afstemning*. Hvorfor havde *hele kongressen* truffet denne *enstemmige* beslutning? – Det er et så elementært spørgsmål, at det ville være løjerligt at standse op ved det. Men mindretallet er (efter sit nederlag ved valgene) begyndt at glemme endog abc'en. Vi har hørt strømme af heftige, lidenskabelige, næsten til utilregnelighed ophidsede taler til forsvar for den gamle redaktion, men vi har *intet* hørt om de afskygninger *på kongressen*, som stod i forbindelse med kampen om seksmands- eller tremandsudvalg. Vi hører fra alle kroge historier og skrøner om udygtighed, uegnethed, ond vilje osv. hos de folk, de personer, der er valgt til centralkomiteen, men vi hører *intet* om de afskygninger *på kongressen*, som kæmpede om overtaget i centralkomiteen. Det forekommer mig, at det er uanstændigt

og uværdigt *uden for kongressen* at komme med snak og historier om personernes egenskaber og handlinger (eftersom disse handlinger i 99 af 100 tilfælde er en organisationshemmelighed, der kun må meddeles partiets højeste instans). At føre kampen *udenfor kongressen* ved hjælp af sådan *snak* vil efter min opfattelse sige at *fare med sladder*. Og det eneste svar, jeg ville kunne give offentligheden i anledning af sådanne historier, ville være en henvisning til kampen på kongressen: I siger, at centralkomiteen er valgt med et lille flertal. Det er sandt. Men dette lille flertal bestod af alle dem, der på den mest konsekvente måde, ikke i ord, men i gerning, har kæmpet for gennemførelsen af Iskras planer. Dette flertals *moraliske* autoritet bør derfor være uden sammenligning større end dets *formelle* autoritet. – Større for alle, der sætter Iskra-*retningens* kontinuitet over kontinuiteten af den ene eller anden Iskra-*cirkel*. Hvem var *mest kompetent til at dømme* om den ene eller anden persons egnethed til at føre Iskras politik igennem? De, der havde ført denne politik på kongressen, eller de, der i en hel række tilfælde havde bekæmpet denne politik og forfægtet al slags efterblevenhed, al slags ragelse og al slags cirkelvæsen?

## o) Efter kongressen. To kampmåder

Den analyse af debatter og afstemninger på kongressen, som vi nu har afsluttet, forklarer egentlig in nuce /i kim/ *alt, hvad der er sket efter kongressen*, og vi kan fatte os i korthed i omtalen af de følgende etaper i vort partis krise.

Martovs og Popovs vægring ved at deltage i valgene bragte med det samme en atmosfære af *kævl* ind i partikampen mellem de partimæssige afskygninger. Kammerat Glebov, som fandt det usandsynligt, at de ikke valgte redaktører for alvor havde besluttet at *gå over* til Akimov og Martynov, og som forklarede sig sagen først og fremmest som irritation, foreslog dagen efter kongressen mig og Plekhanov at slutte fred og at »kooptere« alle fire på betingelse af, at der sikredes repræsentation i rådet for redaktionen (dvs. at én af de to repræsentanter ubetinget skulle tilhøre *partiets* flertal). Denne betingelse forekom Plekhanov og mig rationel, idet en accept heraf ville betyde *moralisk erkendelse af fejlen på kongressen*, et ønske om

fred og ikke krig, et ønske om at stå nærmere Plekhanov og mig end Akimov og Martynov, Jegorov og Makhov. En imødekommenhed med hensyn til »koopteringen« ville således antage en *personlig* karakter, og det var ikke værd at undlade en personlig imødekommenhed, som skulle fjerne irritationen og genoprette freden. Derfor gav Plekhanov og jeg vor tilslutning. Redaktionsflertallet forkastede imidlertid betingelsen. *Glebov tog bort*. Vi afventede så følgerne: Ville Martov holde sig på det loyalitets-grundlag, som han havde stillet sig på på kongressen (*imod* centrums repræsentant, kammerat Popov), eller ville de ustabile elementer, som var tilbøjelige til splittelse, og som han havde fulgt, vinde overhånd.

Vi stod overfor et dilemma: Ville kammerat Martov betragte sin »koalition« på kongressen som et politisk engangsfaktum (på samme måde som Bebels koalition med Vollmar i 1895 var et engangstilfælde – *si licet parva componere magnis* /hvis man må sammenligne det små med det store/), eller ville han *styrke* denne koalition, sætte alle kræfter ind på at bevise, at *Plekhanov og jeg* handlede forkert på kongressen og blive den virkelige fører for vort partis opportunistiske fløj. Dette dilemma kunne med andre ord formuleres således: Kævl eller politisk partikamp? Af os tre, der dagen efter kongressen var de eneste tilstedeværende medlemmer af de centrale instanser, hældede Glebov mest til den første løsning på dilemmaet og bestræbte sig mest for at få de stridende børn til at forliges. Kammerat Plekhanov hældede mest til den anden løsning, ham var der, som man siger, intet udkomme med. Jeg dannede denne gang »centrum« eller »sumpen« og forsøgte at overbevise med argumenter. Nu at ville forsøge på at rekonstruere den mundtlige argumentation ville være et håbløst speget foretagende, og jeg vil ikke følge kammeraterne Martovs og Plekhanovs dårlige eksempel. Men enkelte steder i en skriftlig argumentation, som jeg sendte til en af »mindretals«-Iskra-isterne mener jeg må gengives:

...»Martovs vægring ved at deltage i redaktionen, hans og andre partiskribenters vægring ved at samarbejde, en hel række personers vægring ved at fungere i centralkomiteen, propagandaen for tanken om boykot eller passiv modstand, alt dette fører uundgåeligt, selv mod kammerat Martovs og hans venners vilje, til spaltning af partiet. Selv om kammerat Martov holder sig på det loyalitetsgrundlag (som han så beslutningsomt stillede sig på på kongressen), vil andre ikke holde sig på det, – og den udgang, jeg har påpeget, vil være uundgåelig...

Og nu spørger jeg mig selv: Hvorfor går vi egentlig hver sin vej?... Jeg gennemtænker alle begivenheder og indtryk fra kongressen, jeg erkender, at jeg ofte optrådte og handlede i frygtelig irritation, 'rasende', jeg skal gerne overfor hvem som helst erkende denne min forseelse, hvis man kan kalde det en forseelse, som naturligt fremkaldtes af atmosfæren, reaktionerne, replikkerne, kampen etc. Men når jeg nu, helt uden raseri ser på de opnåede resultater, på det, der er gennemført ved rasende kamp, kan jeg bestemt ikke i disse resultater se noget, absolut ikke noget, der er skadeligt for partiet og absolut ikke noget sårende eller krænkende for mindretallet.

Naturligvis måtte alene det at komme i mindretal være sårende, men jeg protesterer kategorisk mod den tanke, at vi skulle have 'sat en plet' på nogen, at vi *tilsigtede* at krænke eller ydmyge nogen. Ikke tale om. Og det må ikke tillades, at en politisk divergens fører til en udlægning af begivenhederne, som går ud på, at den anden part anklages for samvittighedsløshed, skurkagtighed, intrigemageri og andre nette ting, som man nu hører oftere og oftere i den optrækkende spaltningens atmosfære. Det må ikke tillades, fordi det mildest talt er *nec plus ultra* /yderst/ ufornuftigt.

Politisk (og organisatorisk) er Martov og jeg gået hver sin vej, som vi har gjort det talrige gange. Da jeg blev besejret i spørgsmålet om lovenes § 1, måtte jeg med al min energi søge at få revanche i det, som jeg (og kongressen) havde tilbage. Jeg måtte søge at få på den ene side en strengt Iskra-istisk centralkomité, på den anden side en redaktion bestående af tre... Jeg anser dette tremandsudvalg for *det eneste*, der er i stand til at virke som ansvarlig instans og ikke som et kollegium, hvis grundlag er bekendtskab og ligegladhed, det eneste virkelige centrum, hvor hver enkelt altid vil fremsætte og forsvare sit partimæssige synspunkt, ikke en smule mere og irrespective /uanset/ alt personligt, alle betragtninger om fornærmelse, udtræden osv.

Efter begivenhederne på kongressen betød dette tremandsudvalg utvivlsomt legalisering af en politisk og organisatorisk linje, der i én henseende var rettet mod Martov. Utvivlsomt. Men bryde på grund af det? Slå partiet i stykker af den grund? Men i spørgsmålet om demonstrationer, var Martov og Plekhanov da ikke imod mig? Og i spørgsmålet om programmet, var jeg og Martov da ikke imod Plekhanov? Er det da ikke i ethvert tremandsudvalg sådan, at det altid vender én af sine sider imod hver af deltagerne? Når flertallet af Iskra-ister

både i Iskra-organisationen og på kongressen fandt den mar-tovske linjes specielle afskygning i organisatorisk og politisk henseende fejlagtig, var det så ikke i virkeligheden forrykt at forsøge på at forklare det som en eller anden form for 'rænke-spil', ja, 'hetz', osv.? Ville det ikke være forrykt at snakke sig fra denne kendsgerning og *skælde* dette flertal *ud* for 'pak'?

Jeg gentager, at jeg ligesom flertallet af Iskra-ister på kongressen er dybt overbevist om, at Martov fulgte en urigtig linje, og at han måtte korrigeres. Konstruere en fornærmelse af denne korrektion og udlede krænkelser etc. deraf er urimeligt. Vi har ikke på nogen måde 'sat en plet' på nogen, og vi gør det ikke nu, og vi fjerner ingen *fra arbejdet*. Og at ville fremkalde en spaltning, fordi man er fjernet *fra centret*, ville være så forrykt, at det er mig ufatteligt<sup>(\*)</sup>).

Jeg har ment det nødvendigt at fremdrage disse skriftlige udtalelser nu, fordi de *præcist* viser flertallets ønske om *straks* at drage et klart skel mellem på den ene side de mulige (og under den forbitrede kamp uundgåelige) personlige fornærmelser og den personlige irritation over angrebene skarphed og »raseri« osv. – og på den anden side en bestemt politisk fejl, en politisk linje (koalitionen med højrefløjen).

Disse udtalelser viser, at mindretallets *passive modstand begyndte umiddelbart efter kongressen* og straks fremkaldte en advarsel fra vor side om, at dette var *et skridt til spaltning af partiet*; – at det var i direkte modstrid med *loyalitetserklæringerne på kongressen*; – at det ville være en spaltning udelukkende *på grund af fjernelserne fra de centrale instanser* (dvs. på grund af ikke at være blevet valgt), eftersom ingen nogensinde har tænkt sig at fjerne noget medlem af partiet *fra arbejdet*; – at den politiske divergens mellem os (som var uundgåelig, fordi spørgsmålet, om Martov eller vi havde taget fejl med vor linje på kongressen, endnu ikke var afklaret eller løst) begyndte *mere og mere at udarte til kævl* med skældsord, mistænkeliggørelse osv., osv.

Advarslerne hjalp ikke. Mindretallets optræden viste, at de elementer indenfor det, som var mindst stabile og som *værd-*

<sup>\*)</sup> Dette brev (til Potresov, 31. august /13. september /1903 – Red.) er skrevet allerede *i september* (ny tidsregning). Der er udeladt, hvad der ikke forekom mig at angå sagen. Hvis adressaten finder netop det udeladte vigtigt, vil han nemt kunne udfylde hullerne. Forøvrigt vil jeg benytte denne lejlighed til engang for alle at stille mine opponenter frit med hensyn til at offentliggøre alle mine private breve, ifald de måtte anse det for gavnligt for sagen.

*satte partiet mindst* var ved at få overtaget. Det tvang Plekhanov og mig til at trække vort samtykke til Glebovs forslag tilbage: når mindretallet faktisk i sine *handlinger* beviste sin politiske ustabilitet ikke blot i principiel henseende, men også i henseende til elementær *partimæssig loyalitet*, hvilken betydning kunne *talemåder* om den meget omtalte »kontinuitet« så have? Ingen har så vittigt som Plekhanov latterliggjort hele tåbeligheden i kravet om ved »kooptering« at sætte et flertal af folk, som direkte erklærer, at de på nye punkter og i stigende grad er uenige i den vedtagne linje, ind i partiredaktionen! Hvor har man nogensinde set, at et partiflertal i de centrale instanser selv har forvandlet sig til mindretal, før en *klarlæggelse* af nye meningsforskelle har fundet sted i pressen, overfor partiet? Først må meningsforskellene fremlægges, først må partiet drøfte deres dybde og betydning, først må partiet selv rette en fejl, det måtte have begået på 2. kongres, hvis en eller anden fejl bliver påvist! Alene fremsættelsen af et sådant krav med endnu ukendte meningsforskelle som *motivering* har vist den fuldstændige mangel på stabilitet hos dem, der stiller kravet, kævleriets fuldstændige dominans over de politiske divergenser, den fuldstændige mangel på respekt både for hele partiet og for egne anskuelser. Der er endnu aldrig forekommet og vil aldrig forekomme *principielt overbeviste* mennesker, som har afslået at *argumentere*, før de (*ad privat vej*) får flertal i den instans, som de agter at overbevise.

Endelig, den 4. oktober, erklærer kammerat Plekhanov, at han vil gøre et *sidste* forsøg på at få ende på denne dårskab. Alle seks medlemmer af den gamle redaktion samles til møde sammen med det nye medlem af centralkomiteen<sup>(\*)</sup>. I tre stive timer påviser kammerat Plekhanov det ufornuftige i kravet om »kooptering« af fire fra »mindretallet« overfor to fra »flertallet«. Han foreslår at der *koopteres to*, for på den ene side at fjerne enhver frygt for, at vi skal »nedgøre«, undertrykke, belejre, henrette og begrave nogen, og på den anden side bevare parti-»flertallets« rettigheder og position. *Også koopteringen af to afvises*.

Den 6. oktober skriver Plekhanov og jeg et officielt brev til alle de gamle redaktører af Iskra og medarbejderen kammerat Trotskij:

<sup>\*)</sup> Dette centralkomiteemedlem (65) arrangerede desuden en række samtaler med mindretallets folk enkeltvis og kollektivt og gendrev her de tåbelige skrøner og appellerede til partipligten.



»Ærede kammerater! Redaktionen af centralorganet anser det for sin pligt officielt at udtrykke sin beklagelse i anledning af Deres tilbagetræden fra medvirken i Iskra og Sarja (66). Trods de talrige opfordringer til samarbejde, som vi både fremsatte lige efter kongressen og har gentaget flere gange siden, har vi ikke modtaget en eneste artikel fra Dem. Centralorganets redaktion erklærer, at den anser Deres tilbagetræden fra samarbejdet for ikke på nogen måde at være fremkaldt fra dens side. Ingen som helst personlig irritation bør naturligvis være til hinder for arbejdet i partiets central organ. Hvis Deres tilbagetræden imidlertid er fremkaldt af en eller anden divergens i anskuelser mellem Dem og os, ville vi anse en udførlig redegørelse for sådanne meningsforskelle for overordentlig nyttig i partiets interesse. Ydermere ville vi anse det for overordentlig ønskeligt, om karakteren og dybden af disse meningsforskelle så hurtigt som muligt blev klarlagt for hele partiet i de publikationer, vi redigerer«\*).

Som læseren ser, stod det os stadig ganske uklart, om det dominerende i »mindretallets« handlinger var personlig irritation eller et ønske om at give organet (og partiet) *en ny kurs*, og i så fald hvilken, og hvad den bestod i. Jeg tror, at selv om man nu satte 70 skriftkloge i arbejde med at udrede dette spørgsmål på grundlag af hvilke som helst skrifter og hvilke som helst vidneudsagn, ville de ikke nogensinde kunne hitte rede i dette virvar. Kævlerier kan man næppe klare op: enten må man hugge igennem dem, eller man må holde sig derfra.\*\*)

Brevet af 6. oktober blev besvaret af Akselrod, Sasulitj, Starover, Trotskij og Koltsov med et par linjer om, at under-skriverne ikke på nogen måde ville tage del i Iskra, fra det øjeblik bladet overgik til den nye redaktion. Kammerat Martov var mere meddelsom og bærede os med dette svar:

\*) I brevet til kammerat Martov tilføjedes yderligere et spørgsmål om en pjece samt følgende sætning: »Endelig vil vi endnu engang i sagens interesse stille Dem i udsigt, at vi også nu stadig er parat til at koptere Dem som medlem af centralorganets redaktion for at give Dem fuld mulighed for officielt at forelægge og forfægte alle Deres anskuelser i den højeste partiinstitution«. (Se Værker, 4. udg. bd. 34, s. 146, russ. – Red).

\*\*) Kammerat Plekhanov ville formodentlig her have tilføjet: eller tilfreds-stille *hvert eneste af kravene* fra ophavsmændene til kævleriet. Vi vil få at se, hvorfor det var umuligt.

»Til redaktionen for RSDAP's centralorgan.

*Ærede kammerater.*

Som svar på Deres brev af 6. oktober skal jeg udtale følgende: Jeg betragter alle vore forklaringer vedrørende spørgsmålet om fælles arbejde i samme organ som afsluttede efter den drøftelse, der fandt sted den 4. oktober i overværelse af et medlem af centralkomiteen, hvor De nægtede at svare på spørgsmålet om, hvilke årsager der fik Dem til at tilbagekalde det forslag, der var stillet os om, at Akselrod, Sasulitj, Starover og jeg indtrådte i redaktionen på den betingelse, at vi forpligtede os til at vælge kammerat Lenin som vor 'repræsentant' i Rådet. Efter at De under de nævnte drøftelser gentagne gange undslog Dem for en formulering af de af Dem selv, i vidners nærværelse fremsatte udtalelser, anser jeg det ikke for nødvendigt i et brev til Dem at forklare motiverne til min vægring ved under de nuværende omstændigheder at arbejde i Iskra. Om fornødent vil jeg udtale mig udførligt herom overfor hele partiet, som nu af protokollerne fra 2. kongres får at vide, hvorfor jeg afslog Deres nu gentagne forslag om at indtage en plads i redaktionen og i Rådet...\*)

*L. Martov«.*

Sammen med de forudgående dokumenter giver dette brev en uigendrivelig forklaring på spørgsmålet om boykot, desorganisation, anarki og forberedelse af en spaltning, som kammerat Martov (ved hjælp af udråbstegn og prikker) så omhyggeligt går udenom i sin Belejringstilstand, – spørgsmålet om loyale og illoyale kampmidler.

Man *foreslår* kammerat Martov og de andre at gøre rede for uoverensstemmelserne, *beder* dem sige ligeud, hvad sagen drejer sig om, og hvad deres hensiger er, man prøver *at overtale* dem til at høre op med deres nykker og til roligt at analysere fejlen i forbindelse med § 1 (som hænger uløseligt sammen med fejlen i forbindelse med drejningen til højre), – men kammerat Martov & co. *afslår at føre samtaler* og råber op: Man belejrer mig, man nedgør mig! Spotten over »de forskrækkelige ord« har ikke kølnet hidsigheden i disse komiske jammerklager.

Jamen, hvordan kan man belejre nogen, som *afslår at deltage i noget samarbejde?* – har vi spurgt kammerat Martov.

\*) Jeg udelader svaret vedrørende Martovs pjece, som på det tidspunkt var ved at blive genudgivet.

Hvordan kan man fornærme, »nedgøre« og tilsidesætte et mindretal, når det *nægter at være i mindretal*?? Selve det at være i mindretal betyder jo dog nødvendigvis og uvægerligt visse ulemper for den, der er kommet i mindretal. Disse ulemper består blandt andet i, at man enten må gå ind i et kollegium, som vil majorisere i visse spørgsmål, eller stå udenfor kollegiet, angribe det, og følgelig udsætte sig for ilden fra velbefæstede batterier.

Mon Kammerat Martov med sine råb om »belejringstilstand« har villet sige, at man bekæmpede dem, der var i mindretal, eller regerede med dem på en uretfærdig og illoyal måde? *Kun* en sådan påstand ville (i Martovs øjne) have i det mindste en skygge af fornuft, fordi, gentager jeg, det at være i mindretal nødvendigvis og uvægerligt drager visse ulemper med sig. Men det komiske ligger jo netop i, at det ikke lod sig gøre på nogen måde at bekæmpe kammerat Martov, så længe han nægtede at drøfte sagen! Det lod sig ikke gøre på nogen måde at regere med mindretallet, så længe det nægtede at være i mindretal!

Kammerat Martov har ikke påvist *ét eneste tilfælde* af magt-overdrivelse eller magtmisbrug for centralorganets redaktions vedkommende, mens Plekhanov og jeg sad i redaktionen. Heller ikke praktikerne fra mindretallet har påvist *ét eneste tilfælde* fra centralkomiteens side. Hvordan kammerat Martov end vender og drejer sig i sin Belejringstilstand står det uigendriveligt tilbage, at der *i jammerklagerne over belejringstilstand ikke var andet end »slatten klynken«*.

Kammerat Martov & co.'s fuldstændige mangel på *fornuftige* argumenter mod den redaktion, som kongressen udpegede, kan bedst illustreres med deres eget udtryk: »Vi er ikke livegne!« (Belejringstilstand, s. 34). Her ser man bemærkelsesværdigt tydeligt den mentalitet, der er betegnende for den borgerlige intellektuelle, som regner sig selv til »de udvalgte ånder«, hævet over masseorganisation og massedisciplin. At *forklare* vægringen ved at arbejde i partiet med, at »vi er ikke livegne«, er det samme som at *røbe sin afmagt*, at indrømme en fuldstændig mangel på argumenter, en fuldstændig mangel på evne til at motivere, en fuldstændig mangel på fornuftgrunde til utilfredsheden. Plekhanov og jeg erklærer, at vi ikke anser deres vægring for at være fremkaldt af noget som helst fra vor side; vi beder om en fremstilling af meningsforskellene, og vi får til svar: »Vi er ikke livegne!« (Med tilføjelsen: Vi er endnu ikke færdig med at handle om koopteringen).

For den intellektuelle individualisme, som gav sig til kende allerede under stridighederne omkring § 1, og som røbede sin tilbøjelighed til opportunistisk tankegang og anarkistisk frsemageri, står *enhver* proletarisk organisation og disciplin som *livegenskab*. Det læsende publikum vil snart erfare, at også den nye *partikongres* forekommer disse »partimedlemmer« og parti-»funktionærer« at være en institution for livegenskab, forskrækkelig og uudholdelig for »udvalgte ånder«... Denne »institution« er faktisk også forskrækkelig for folk, der gerne vil have titlen partimedlem, men føler en *uoverensstemmelse* mellem denne titel og partiets interesser og partiets vilje.

Komiteernes resolutioner, som jeg har opregnet i brevet til det nye Iskra's redaktion, og som er optrykt af kammerat Martov i Belejringstilstand, beviser faktisk, at mindretallets optræden var en komplet *overtrædelse* af kongressens beslutninger, en *desorganisering* af det positive, praktiske arbejde. Mindretallet, som består af opportunister og Iskra-hadere, *rev partiet i stykker*, forstyrrede og desorganiserede arbejdet, fordi det ville hævne sig for nederlaget på kongressen og følte, at det med *hæderlige* og *loyale* midler (ved en redegørelse i pressen eller på kongressen) *aldrig* ville kunne gendrive anklagerne for opportunistik og intellektuel ustabilitet, som blev fremsat mod det på 2. kongres. I erkendelse af deres afmagt med hensyn til at *overbevise* partiet greb de til den udvej at *desorganisere* partiet og *forstyrre alt arbejde*. Det blev bebrejdet dem, at de (med deres forkludring på kongressen) havde slået en revne i vort kar; de besvarede bebrejdelsen med *af alle kræfter* at ville slå det revnede kar *helt i stykker*.

Begreberne forvirredes i den grad, at boykot og arbejdsvægning blev erklæret for »*hæderlige*\*) kampmidler«. Kammerat Martov vender og drejer sig nu på alle mulige måder omkring dette prekære punkt. Kammerat Martov er så »principfast«, at han forsvarer boykot, ... når den iværksættes af mindretallet, og fordømmer boykot, når den truer Martov selv, efter at han er kommet i flertal!

Det er vist overflødig at foretage en analyse af om dette er kævleri eller en »principiel meningsforskel« om, hvad der er hæderlige kampmidler i det socialdemokratiske arbejdsparti.

\*) Bjergværksarbejdernes resolution (s. 38 i Belejringstilstand).

Efter de mislykkede forsøg (den 4. og 6. oktober) på at få en redegørelse fra de kammerater, der havde igangsat affæren over »koopteringen«, kunne de centrale institutioner kun afvente, hvordan det i praksis ville gå med disse kammeraters løfte i ord om loyalitet i kampen. Den 10. oktober henvender centralkomiteen sig i et cirkulære til Ligaen (se Liga-protokollerne, s. 3-5) og meddeler, at man er i gang med at udarbejde en statut for Ligaen, og indbyder Ligaens medlemmer til at medvirke. Liga-administrationen havde på det tidspunkt (med to stemmer mod én, se s. 20 samme sted) afvist at indkalde en Liga-kongres. Mindretalstilhængernes svar på dette cirkulære viste med det samme, at meget omtalte loyalitet og anerkendelsen af kongresbeslutningerne kun var en frase, og at mindretallet faktisk havde besluttet *ikke* under nogen omstændigheder at ville *indordne sig* under partiets centrale institutioner, og at det på deres opfordringer til forenet arbejdsindsats svarede med *formelle skrivelser*, fyldt med sofismer og *anarkistiske* fraser. Det meget omtalte åbne brev fra et medlem af administrationen, Deutsch, (s. 10) besvarede Plekhanov og jeg sammen med andre tilhængere af flertallet med en energisk udtrykt »protest mod de grove brud på partidisciplinen, hvormed en funktionær i Ligaen tillader sig at bremse en partiinstitutions organisatoriske virksomhed og at opfordre andre kammerater til lignende brud på disciplinen og partilovene. Fraser som 'På en opfordring fra centralkomiteen anser jeg mig ikke for berettiget til at deltage i et sådant arbejde', eller 'Kammerater! Vi må under ingen omstændigheder overlade til den (centralkomiteen) at udarbejde en ny statut for Ligaen' osv., hører til den slags agitationsmetoder, som kun kan vække harme hos enhver, der blot i mindste måde gør sig klart, hvad begreberne parti, organisation og partidisciplin betyder. Metoder af den kaliber er så meget mere oprørende, som de anvendes mod en netop oprettet partiinstitution og altså er et utvivlsomt forsøg på at undergrave tilliden til den blandt partikammeraterne og tilmed praktiseres under dække af et medlem af Ligaens administration og bag centralkomiteens ryg« (s. 17).

Liga-kongressen tegnede under disse omstændigheder til at blive en ren skandale.

Kammerat Martov fortsatte lige fra begyndelsen sin kongrestaktik med at »sætte lus i skindpelsen«, denne gang overfor kammerat Plekhanov, ved at fordreje private samtaler. Kammerat Plekhanov protesterede, og kammerat Martov måtte

tage sine af letsindighed eller irritation udsprungne bebrejdelser tilbage (s. 39 og 134 i Ligaens protokoller).

Så kommer turen til beretningen. Jeg havde været Ligaens delegerede til partikongressen. Et enkelt blik i udkastet til min beretning (s. 43 f.)<sup>67</sup> vil vise læseren, at jeg gav en løselig skitse af den analyse af afstemningerne på kongressen, som i gennearbejdet form udgør indholdet af nærværende brochure. Tyngdepunktet i hele beretningen lå netop i påvisningen af, at Martov & co. i kraft af de fejl, de begik, havnede på den opportunistiske fløj af vort parti. Til trods for, at beretningen blev aflagt overfor en forsamling, hvis flertal var indædte modstandere, var de ikke i stand til at finde noget som helst deri, der afveg fra loyale metoder i partikamp og partipolemik.

Martovs beretning derimod var, udover nogle små og specielle »korrektioner« til min redegørelse (urigtigheden af disse korrektioner har vi påvist ovenfor) ... en slags produkt af syge nerver.

Det kan ikke undre, at flertallet nægtede at føre kampen i en sådan atmosfære. Kammerat Plekhanov protesterede mod »scener« (s. 68) – og det var faktisk en rigtig »scene«! – og forlod kongressen, idet han afstod fra at fremsætte de indsigelser mod beretningens hovedindhold, som han allerede havde forberedt. Næsten alle øvrige tilhængere af flertallet forlod ligeledes kongressen efter at have afgivet en skriftlig protest mod kammerat Martovs »uværdige opførsel« (s. 75 i Ligaens protokol).

Mindretallets kampmetoder fremtrådte for alles øjne med al mulig tydelighed. Vi anklagede mindretallet for en politisk fejl på kongressen, for at være drejet over mod opportunisten, for koalitionen med bundisterne, Akimov, Bruker, Jegorov og Makhov og deres lige. Mindretallet havde lidt nederlag på kongressen og havde nu »udviklet« to kampmetoder, som omfattede hele den uendelige mangfoldighed af udfald, fremstød, angreb osv.

*Den første metode* – desorganisering af alt partiarbejde, forstyrrelse af virksomheden, forsøg på at lægge hindringer i vejen for alt og alle »uden at gøre rede for årsagerne«.

*Den anden metode* – anstillen af »scener« osv., osv.\*).

Denne »anden kampmetode« ytrer sig også i Ligaens famøse

\*) Jeg har allerede påvist, at det ville være ufornuftigt at henføre selv de lave former for disse i emigrations- og forvishningsatmosfæren almindelige kævelerier til lave motiver. Det er en art sygdom, der breder sig epidemisk under

»princielle« resolutioner, som »flertallet« naturligvis ikke var med til drøftelsen af. Lad os se lidt nærmere på disse resolutioner, som kammerat Martov nu har genoptrykt i sin Belejringstilstand.

Den første resolution, underskrevet af kammeraterne Trotskij, Fomin, Deutsch m. fl., indeholder to teser, rettet mod partikongressens »flertal«: 1) »Ligaen udtrykker sin dybe beklagelse i anledning af, at der som følge af tendenser, der opstod på kongressen, og som i virkeligheden går stik imod Iskra's hidtidige politik, ikke ved udarbejdelsen af partilovene ofredes den fornødne opmærksomhed på tilvejebringelsen af tilstrækkelige garantier til værn for centralkomiteens uafhængighed og autoritet« (s. 83 i Liga-protokollen).

Denne »princielle« tese er, som vi tidligere har set, ikke andet end en *akimovsk* frase, hvis *opportunistiske* karakter selv kammerat Popov afslørede på partikongressen! I realiteten har postulaterne om, at »flertallet« ikke ville værne centralkomiteens uafhængighed og autoritet, aldrig været andet end *sladder*. Det er tilstrækkeligt at pege på, at da Plekhanov og jeg sad i redaktionen, *havde* centralorganet *ikke* overvægt over centralkomiteen i Rådet, men da Martov-folkene kom ind i redaktionen, *blev resultatet*, at central organet *fik* overvægt over centralkomiteen! Da vi sad i redaktionen, var det *de russiske praktikere, der havde overvægt* i Rådet over skribenterne i udlandet; med Martov-folkene blev det omvendt. Da vi sad i redaktionen, havde Rådet *ikke en eneste gang* gjort forsøg på at blande sig i et eneste *praktisk* spørgsmål; men lige siden den enstemmige kooptering indførtes, begyndte en sådan indblanding, hvad det læsende publikum inden længe vil få indgående besked om.

Den pågældende resolutions næste tese: »...kongressen har ved oprettelsen af de officielle centre ignoreret den kontinuerlige; forbindelse med de centre, der faktisk var opstået...«

Denne tese angår helt igennem spørgsmålet om centrenes persorcsammensætning. »Mindretallet« foretrak at se bort fra, at de gamle centre på kongressen havde dokumenteret deres uegnethed og begået en række fejl. Men det mest komiske er henvisningen til »kontinuiteten« i forbindelse med organisa-

tionskomiteen. Som vi har set, var der på kongressen ikke ét menneske, der mælede et ord om godkendelse af organisationskomiteen i dens fuldstændige sammensætning. Martov havde endog ude af sig selv på kongressen råbt op om, at en liste med tre medlemmer fra organisationskomiteen vanærede ham. »Mindretallet« foreslog på kongressen sin egen *sidste* liste med *ét* medlem af organisationskomiteen (*Popov, Glebov* eller *Fomin* og *Trotskij*), mens »flertallet« fremlagde en liste med *to* medlemmer af organisationskomiteen ud af tre (*Travinskij, Vasiljev* og *Glebov*). Man må spørge, om denne henvisning til »kontinuiteten« da kan betegnes som en »princielle meningsforskel«?

Lad os se på den anden resolution, underskrevet af fire medlemmer af den gamle redaktion med kammerat Akselrod i spidsen. Her møder vi alle hovedanklagerne mod »flertallet«, som siden flere gange er gentaget i pressen. Det mest praktiske er at undersøge dem i den formulering, redaktørcirkelns medlemmer har givet dem. Anklagerne går på det »enevældigt-bureaukratiske system i ledelsen af partiet«, »den bureaukratiske centralisme«, som til forskel fra den »sandt socialdemokratiske centralisme« defineres på denne måde: den stiller ikke den indre forenelse i forgrunden, men den ydre, formelle enhed, som gennemføres og opretholdes med rent mekaniske midler gennem systematisk undertrykkelse af personligt initiativ og selvstændig optræden i samfundslivet«; den er derfor »ifølge sit eget inderste væsen ude af stand til organisk at forene samfundets organiske bestanddele«.

Hvad det er for et »samfund«, kammerat Akselrod & co. her taler om, ved kun Allah. Kammerat Akselrod havde åbenbart ikke selv været ganske klar over, om han sad og skrev på en semstvo-henvendelse om ønskelige reformer i administrationen, eller istemte »mindretallets« *klagesang*. *Hvilken betydning* kan »selvherskerdømme« i partiet have, som de utilfredse redaktører råber op om? Selvherskerdømme er en enkeltpersons ukontrollerede, ansvarsfrie udøvelse af en magt, han ikke er valgt til. Fra »mindretallets« litteratur er det almindelig kendt, at man anser *mig* og ingen anden for en sådan »selvhersker«. Da den her behandlede resolution blev skrevet og vedtaget, sad jeg sammen med Plekhanov i centralorganet. Følgelig udtrykker kammerat Akselrod & co. her den overbevisning, at Plekhanov og alle centralkomiteens medlemmer »ledede partiet«, ikke efter deres egen opfattelse af, hvad der gavner sagen, men i overensstemmelse med selv-

visse unormale levevilkår, når nerverne er kommet i en vis uorden osv. Jeg var *nødt til* her atter at skildre den sande karakter af dette kampsystem, fordi kammerat Martov på ny har brugt det i fuldt omfang i sin Belejringstilstand.

herskeren Lenins *vilje*. Anklagen for enevældig ledelse af partiet fører nødvendigvis og uundgåeligt til, at alle de øvrige deltagere i ledelsen, udover selvherskeren, opfattes som simple redskaber i en andens hænder, som brikker, som udøvere af en andens vilje. Og vi spørger igen og igen: Er det virkelig den »princielle meningsforskel«, højtærede kammerat Akselrod?

Endvidere. Hvad er det for en ydre, formel enhed, vore »partimedlemmer« her taler om, umiddelbart efter at de er vendt hjem fra partikongressen, hvis beslutninger de højtideligt har erklæret for lovlige? Kender de måske nogen anden metode til at opnå enhed i et parti, som er organiseret efter nogenlunde faste principper, end en partikongres? Hvis de gør det, hvorfor har de da ikke mod til at sige direkte, at de ikke mere anerkender 2. kongres som lovlig kongres? Hvorfor prøver de ikke at forklare os deres nye ideer og nye metoder til opnåelse af enhed i et såkaldt organiseret såkaldt parti?

Videre. Hvad er det for en »undertrykkelse af personligt initiativ«, de taler om, vore intellektuelle individualister, som partiets centralkomité kort forinden havde *bønfaldet* om at fremsætte deres meningsforskelle, og som *i stedet* gav sig til at handle om »koopteringen«? Hvordan skulle i det hele taget Plekhanov og jeg eller centralkomiteen kunne undertrykke initiativ og selvstændighed hos folk, som har vægret sig ved at deltage i *nogen som helst* fælles »virksomhed« sammen med os! Hvordan kan man »undertrykke« nogen i en institution eller et kollegium, som den undertrykte har *nægtet at deltage i*? Hvordan kan redaktører, der ikke er valgt, klage over »ledelsessystemet«, når de har nægtet at *»blive ledet«*? Vi har ikke *kunnet* begå *nogen som helst* fejl i ledelsen af vore kammerater af den simple grund, at disse kammerater overhovedet ikke har arbejdet under vor ledelse.

Det må vist være klart, at skrålet om den famøse bureaukratisme kun er et dække over utilfredsheden med centrenes personsammensætning, et figenblad til besmykkelse af brudet på et ord, der højtideligt blev givet på kongressen. Du er en bureaukrat, for du er valgt af kongressen ikke med, men mod min vilje; du er en formalist, for du støtter dig på formelle kongresbeslutninger og ikke på mit samtykke; du handler groft-mekanisk, for du påberåber dig et »mekanisk« flertal på partikongressen og tager ikke hensyn til mit ønske om at blive koopteret; du er en selvhersker, for du vil ikke afgive magten til det gamle, hyggelige selskab, som forsvarer sin cir-

kel-»kontinuitet« des mere energisk, jo mere ubehagelig kongressens direkte misbilligelse af dette cirkelvæsen bliver for det.

Noget *realt* indhold udover det anførte var der ikke, og er der ikke, i disse råb om bureaukratisme\*). Og netop denne kampmåde viser kun endnu engang mindretallets intellektuelle ustabilitet. Det ville overbevise partiet om, at valget til centrene var uheldigt. Hvordan overbevise? Ved kritik af det Iskra, som Plekhanov og jeg redigerede? Nej, det havde de ikke kræfter til. De ville overbevise ved, at en del af partiet nægtede at arbejde under ledelse af de forhadte centre. Men ingen central institution i noget parti i verden vil være i stand til at bevise sin evne til at lede dem, der ikke vil indordne sig under ledelsen. At vægre sig ved at indordne sig under centrenes ledelse er ensbetydende med at vægre sig ved at stå i partiet, ensbetydende med at ødelægge partiet, det er ikke et middel til at overbevise med, men et middel til at *tilintetgøre* med. Og netop det, at erstatte overbevisning med tilintetgørelse, viser manglen på principiel konsekvens, manglen på tiltro til sine egne ideer.

Man snakker om bureaukratisme. Bureaukratisme kan oversættes ved jagt efter positioner. Bureaukratisme vil sige at hensynet til *sagen* tilsidesættes for hensynet til *karrieren*, at opmærksomheden rettes helt mod *placeringen*, mens arbejdet forsømmes, at man slås om *kooptering* i stedet for at kæmpe for *ideer*. Denne bureaukratisme er virkelig ubetinget uønskelig og skadelig for partiet, og jeg overlader trygt til læseren at bedømme, hvilke af de parter, der nu strides i vort parti, der er skyldig i denne bureaukratisme... Man taler om groft-mekaniske metoder til forenelse. Selvfølgelig er groft-mekaniske metoder skadelige, men igen overlader jeg til læseren at bedømme, om man kan forestille sig en mere grov og mere mekanisk metode i en ny retnings kamp mod en gammel end indsættelse af personer i parti-institutionerne, før man har overbevist partiet om rigtigheden af de nye anskuelser, før man overfor partiet har gjort rede for disse anskuelser?

Men måske har de ord, som mindretallet ynder, også en vis principiel betydning, måske udtrykker de en særlig idékreds, uafhængig af den småtskårne og specielle anledning, der i

\*) Det vil være nok at påpege, at kammerat Plekhanov i mindretallets øjne ophørte med at være tilhænger af den »bureaukratiske centralisme«, efter at han havde gennemført den veldædige kooptering.

dette tilfælde upåtvivleligt tjente som udgangspunkt for »vendingen«? Måske vil disse ord, hvis man ser bort fra slagsmålet om »koopteringen«, vise sig alligevel at afspejle et andet system af anskuelser?

Lad os betragte spørgsmålet fra den side. Vi vil da først og fremmest bemærke, at den første, der i Ligaen gik ind på en sådan undersøgelse, var kammerat Plekhanov, som pegede på mindretallets vending over til *anarkisme og opportunisme*, og at netop kammerat Martov (der nu er meget krænket over, at ikke alle vil anerkende hans standpunkt som principielt\*) foretrak *fuldstændigt at forbigå* denne episode i sin Belejringstilstand.

På Liga-kongressen rejstes det generelle spørgsmål, om en statut, som Ligaen eller en komité har udarbejdet for sig selv, er gyldig uden centralkomiteens stadfæstelse af denne statut? eller på trods af afslag på stadfæstelse fra centralkomiteen? Man skulle tro, at spørgsmålet var mere end klart: statuten er det formelle udtryk for organisationsforholdet, og retten til at organisere komiteer er ifølge § 6 i vore partilove udtrykkeligt tillagt centralkomiteen. Statuten fastlægger grænserne for en komites autonomi, og det afgørende ord i fastlæggelsen af disse grænser har den centrale parti-institution og ikke den lokale. *Dette er abc*, og det er fuldstændig barnagtigt at ræsonnere dybsindigt over, at »organisere« ikke til enhver tid betyder »stadfæste statutter« (som om Ligaen ikke selv på egen hånd havde ytret ønske om at være organiseret netop på grundlag af en formel statut). Men kammerat Martov har endog (forhåbentlig kun for en tid) glemt socialdemokratiets abc. Efter hans opfattelse er kravet om, at statutter skal stadfæstes, kun udtryk for, at »den tidligere revolutionære Iskra-istiske centralisme afløses af en bureaukratisk« (s. 95 i

\*) Der findes ikke noget mere komisk end det nye Iskra's *fornærmethed* over, at denne Lenin ikke vil se de principielle divergenser eller benægter dem. Jo mere principielt, I havde forholdt jer til sagen, des hurtigere ville I have undersøgt mine gentagne påvisninger af vendingen over mod opportunisme. Jo mere principiel jeres holdning havde været, des mindre havde I kunnet reducere idékampen til klammeri om poster. I har jer selv at takke, når I har gjort alt for at gøre det svært at betragte jer som principielle mennesker. Se til kammerat Martov, som i Belejringstilstand omtaler Liga-kongressen, men fortier diskussionen med Plekhanov om anarkisme, mens han til gengæld fortæller om, at Lenin er supercentrum, at Lenin blot behøver at blinke så forordner centret, at centralkomiteen skal holde sit indtog i Ligaen på en hvid hest osv. Det være langt fra mig at tvivle om, at kammerat Martov netop ved dette emnevalg har bevist sin dybe idétro og principfasthed.

Liga-protokollen), og i samme tale erklærer kammerat Martov så, at han netop her ser sagens »principielle side« (s. 96), hvilken principiel side han foretrak at gå udenom i sin Belejringstilstand!

Kammerat Plekhanov svarede omgående Martov med at bede ham afholde sig fra udtryk, som bureaukratisme, pamperisme etc., der »er krænkende for kongressens værdighed«, (s. 96). Der fulgte et replikskifte med kammerat Martov, som i disse udtryk fandt »en principiel karakteristik af en vis retning«. *Dengang* opfattede kammerat Plekhanov ligesom alle flertallets tilhængere disse udtryk i deres konkrete betydning i klar erkendelse af, at de ikke have principiel, men rent »kooptativ« betydning, om man så kan sige. Han gjorde imidlertid en indrømmelse overfor indtrængende henstillinger fra folk som Martov og Deutsch (s. 96-97) og gik over til en *principiel* undersøgelse af de påstået principielle synspunkter. »Hvis det var sådan«, sagde han (dvs. hvis komiteerne var autonome ved etableringen af deres egen organisation og udarbejdelse af deres egne statutter), »ville de være autonome i relation til helheden, til partiet. Det er ikke alene et bundtisk synspunkt, men et rent anarkistisk. Faktisk ræsonnerer anarkisterne således: Individets ret er ubegrænset, de kan komme i konflikt indbyrdes; det enkelte individ bestemmer selv grænsen for sine rettigheder. Autonomiens grænser skal begrænses ikke af gruppen selv, men af den helhed, den er en del af. Bund kan tjene som et anskueligt eksempel på brud på dette princip. Det vil sige, at autonomiens grænser fastlægges af enten kongressen eller den højeste institution, som kongressen har oprettet. Den centrale institutions magt må basere sig på moralsk og åndelig autoritet. Det er jeg naturligvis enig i. Enhver repræsentant for organisationen må drage omsorg for, at institutionen har moralsk autoritet. Men heraf følger ikke, at mens autoritet er nødvendig, er magt ikke nødvendig... At stille ideernes autoritet op som modsætning til magtens autoritet er en anarkistisk frase, som ikke har sin plads her« (98). Disse sætninger er utroligt elementære, i sandhed aksiomer, som det ville være i høj grad ejendommeligt at sætte under afstemning (s. 102), og som kun blev draget i tvivl, fordi »begreberne for tiden er blevet forkludret« (samme sted). Men den intellektuelle individualisme havde uundgåeligt fået mindretallet til at ønske at sprænge kongressen og ikke indordne sig under flertallet; dette ønske lod sig imidlertid kun retfærdiggøre gennem anarkistiske *fraser*. Det er ganske kuriøst, at

mindretallet ikke kunne imødegå Plekhanov med andet end en *klage* over brugen af overmåde stærke udtryk som opportunisme, anarkisme osv. Plekhanov spottede med rette over disse klager, og spurgte, hvorfor det var »upassende at anvende udtryk som jaurésisme og anarkisme, men passende at tale om lése-majesté (majestætsfornærmelse) og pamperisme«? Der kom ikke noget svar på disse spørgsmål. Dette originale quiproquo /vekselspil/ indtræffer bestandigt for kammeraterne Martov, Akselrod & co: deres nye slagord bærer tydeligt præg af irritation; påpeger man dette, bliver de fornærmede – vi er sandelig principmennesker. Men, siger man så til dem, hvis I *udfra principper* afviser, at delen skal indordne sig under helheden, er I anarkister. Ny fornærmethed over et stærkt udtryk! Med andre ord: de vil slås med Plekhanov, men på betingelse af, at han ikke angriber dem for alvor!

Hvor mange gange har ikke kammerat Martov og alle mulige andre »mensjevikker« haft travlt med en ikke mindre barnagtig afsløring af, at jeg skal have begået følgende »selvmodsigelse«. De tager først et citat fra *Hvad Må Der Gøres?* eller fra *Brev Til En Kammerat*, hvor der tales om idémæssige påvirkning, om kamp for indflydelse osv, og stiller det i modsætning til »bureaukratisk« påvirkning ved hjælp af partilovene, »selvhersker« – tilbøjeligheder til at støtte sig på magt og deslige. Naive folk! De har allerede glemt, at vort parti *tidligere* ikke var nogen formelt organiseret helhed, men kun summen af adskilte grupper, og at der derfor heller ikke kunne være andre relationer mellem disse grupper end idémæssig påvirkning. *Nu* er vi blevet et organiseret parti, og det betyder, at der er etableret en magt, at ideernes autoritet er blevet til magtens autoritet, at de lavere partiinstanser indordner sig under de højere instanser. Det er da ligefrem ubehageligt at skulle tygge drøv på denne abc overfor sine gamle kammerater, navnlig når man fornemmer, at sagen simpelthen drejer sig om, at mindretallet ikke vil rette sig efter flertallet med hensyn til valgene! Men *principielt* munder alle disse endeløse afsløringer af mine selvmodsigelser *helt og holdent* ud i anarkistiske fraser. Det nye Iskra vil gerne kunne bruge titel og rettigheder som partiinstitution, men det ønsker ikke at rette sig efter flertallet.

Hvis der findes et princip i fraserne om bureaukratisme, hvis det ikke er en anarkistisk benægtelse af delens pligt til at indordne sig under helheden, så er det *opportunismens princip*, som ønsker at svække de enkelte intellektuelles ansvar-

lighed overfor proletariatets parti, svække de centrale institutioners indflydelse, forstærke de mindst konsekvente partielementers autonomi og reducere de organisatoriske relationer til en rent platonisk anerkendelse af dem i ord. Vi så det på partikongressen, hvor folk som Akimov og Liber punkt for punkt holdt de samme taler om centralismens »uhyrligheder«, som strømmede ud over Liga-kongressen fra Martov & co. At opportunismen ikke tilfældigt, men i kraft af selve sin natur, og ikke i Rusland alene, men i hele verden, fører til Martov'ske og Akselrod'ske organisations-»synspunkter«, vil vi få at se nedenfor i analysen af kammerat Akselrods artikel i det nye Iskra.

## p) Små ubehageligheder bør ikke spolere en stor fornøjelse

Ligaens forkastelse af resolutionen om, at dens statut skulle stadfæstes af centralkomiteen (s. 105 i Liga-protokollerne) var, som partikongressens flertal også straks konstaterede »et *himmelråbende brud på partilovene*«. Et sådant brud var, når man betragter det som begået af principmennesker, den rene anarkisme; i situationen under kampen efter kongressen derimod fremkaldte det uundgåeligt indtryk af at være partimindretallets »afregning« med partiflertallet (s. 112 i Liga-protokollerne), det betød, at mindretallet ikke ville indordne sig under partiet og at være i partiet. Ligaens afvisning af at vedtage en resolution til centralkomiteens erklæring om nødvendigheden af at ændre statuten (s. 124-125) medførte uomgængeligt, at den forsamling erklæredes for *ulovlig*, som ønskede *at regnes for* en forsamling i en partiorganisation, men samtidig ikke ville indordne sig under partiets centrale institution. Partiflertallets tilhængere forlod da også ufortøvet denne quasi-partiforsamling for ikke at medvirke i en uværdig komedie.

Den intellektuelle individualisme med sin platoniske anerkendelse af de organisatoriske relationer, som afslørede sig i vankelmodigheder vedrørende lovenes § 1, nåede altså til sin logiske afslutning, som jeg allerede i september, dvs. halvanden måned tidligere, havde forudsagt – *ødelæggelsen* af partiorganisationen. Og i dette øjeblik, om aftenen samme dag som Ligakongressen sluttede, erklærede kammerat Plekhanov overfor sine kolleger fra begge partiets centrale institutioner,

at han ikke kunne få sig selv til at »skyde på sine egne«, at »hellere en kugle for panden end splittelse«, at man for at undgå et større onde måtte gøre maksimale personindrømmelser, om hvilke denne forbitrede kamp jo i grunden førtes (langt mere end om de principper, som skinnede igennem i den urigtige holdning til § 1). For mere præcist at karakterisere denne kammerat Plekhanovs vending, som har fået den velkendte betydning for hele partiet, finder jeg det mest formålstjenligt ikke at bygge på private samtaler og private breve (det kan man ty til i nødsfald), men på Plekhanovs egen redegørelse for sagen overfor partiet, hans artikel *Hvad Der Ikke Må Gøres* i *Iskra* nr. 52, skrevet umiddelbart efter Liga-kongressen, efter min udtræden af centralorganets redaktion (1. november 1903), og før koopteringen af Martov-folkene (26. november 1903).

Grundtanken i artiklen *Hvad Der Ikke Må Gøres* er, at man i politik ikke bør være ensporet, unødigt skarp og unødigt ueftergivende, at det undertiden er nødvendigt for at undgå splittelse at gøre indrømmelser overfor både revisionister (de, der nærmer sig os, eller de inkonsekvente) og anarkistiske individualister. Ganske naturligt fremkaldte disse abstrakte generelle sætninger almindelig forbløffelse blandt *Iskras* læsere. Man kan ikke uden at le læse kammerat Plekhanovs højtidelige og stolte udtalelser (i senere artikler) om, at man ikke har forstået ham som følge af hans tankers nyhed og som følge af ukendskab til dialektikken. I virkeligheden kunne artiklen *Hvad Der Ikke Må Gøres*, da den blev skrevet, kun forstås af rundt regnet en halv snes mennesker i to forstæder til Geneve, hvis navne begynder med to ens bogstaver (68). Det var kammerat Plekhanovs vanskæbne, at han overfor en halv snes tusinde læsere lancerede en kollektion af antydninger, bebrejdelser, algebraiske tegn og gåder, som kun havde adresse til denne halve snes, som havde deltaget i alle omskiftelser under kampen mod mindretallet efter kongressen. Kammerat Plekhanov kom ud for denne vanskæbne, fordi han overtrådte en grundsætning i den dialektik, som han så uheldigt bragte i erindring: at der ikke findes nogen abstrakt sandhed, sandheden er altid konkret. Netop derfor var det også ilde anbragt at ikklæde den meget konkrete idé, at gøre indrømmelser til Martov-folkene efter Liga-kongressen, abstrakt form.

Imødekommenhed, et nyt slagord fra kammerat Plekhanovs side, er berettiget og nødvendig i to tilfælde: enten når

den imødekommende har erkendt, at de, der søger at opnå imødekommenheden, indrømmelsen, har ret (hæderlige politikere erkender i sådanne tilfælde åbent og ligefremt deres fejtagelse), eller når imødekommenhed af ufornuftige og for sagen skadelige krav gøres for at undgå noget værre. Af den omtalte artikel fremgår det ganske klart, at forfatteren har dette andet tilfælde for øje: han taler direkte om at gøre indrømmelser overfor revisionister og anarkistiske individualister (dvs. Martov-folkene, hvad alle partimedlemmer nu ved fra Liga-protokollerne), en indrømmelse, der er nødvendig for at undgå spaltning. Som man vil se reduceres kammerat Plekhanovs angiveligt nye tanke helt og holdent til den ikke særlig nye livsvisdom: små ubehageligheder bør ikke spolere en stor fornøjelse, en lille opportunistisk dumhed og lidt anarkistiske fraser er bedre end en stor partisplittelse. Da kammerat Plekhanov skrev denne artikel, så han klart, at mindretallet udgør en opportunistisk fløj i vort parti, og at de midler den kæmper med er anarkistiske. Kammerat Plekhanov trådte frem med forslag om, at man skulle kæmpe mod dette mindretal med personindrømmelse, på samme måde (også her si licet parva componere magnis /hvis man må sammenligne det små med det store/) som det tyske socialdemokrati kæmpede mod Bernstein. Bebel har offentligt på kongresser i sit parti udtalt, at han ikke kender noget menneske, der er mere påvirkelig af sine omgivelser end kammerat Bernstein (ikke hr. Bernstein, som kammerat Plekhanov tidligere yndede at udtrykke sig, men kammerat Bernstein): Vi vil optage ham i vor midte, vi vil tage ham med som medlem af Rigsdagen, vi vil bekæmpe revisionismen uden at bekrige revisionisten med unødigt skarphed (à la Sobakevitj-Parvus (69)), denne revisionist vil vi »slå ihjel med mildhed« (kill with kindness), sådan som – såvidt jeg husker – kammerat Max Beer karakteriserede metoden på et engelsk socialdemokratisk møde, idet han forsvarede den tyske imødekommenhed, fredsommelighed, mildhed, smidighed og hensynsfuldhed mod angreb fra den engelske Sobakevitj-Hyndman. På nøjagtigt samme måde vil også kammerat Plekhanov slå kammeraterne Akselrods og Martovs lille anarkisme og lille opportunistiske »ihjel med mildhed«. Ganske vist udtrykte kammerat Plekhanov sig, ved siden af ganske klare hentydninger til »anarkistiske individualister«, med overlæg uklart om revisionisterne, han udtrykte sig, som om han sigtede til Rabotjeje Delo's tilhængere, der svinger fra opportunistiske til ortodoksi, og ikke til Akselrod



og Martov, som er begyndt at svinge *fra ortodoksi til opportuniste*, men det var en uskyldig krigslist\*), det var et dårligt befæstningsanlæg, som ikke kunne holde stand under parti-offentlighedens artilleriild.

Og den, der nu vil lære den beskrevne politiske situations konkrete konjunkturer at kende, den, der vil sætte sig ind i kammerat Plekhanovs mentalitet, vil forstå, at jeg dengang ikke kunne optræde anderledes, end jeg gjorde. Jeg siger dette henvendt til de flertalstilhængere, som har bebrejdet mig, at jeg har givet redaktionen fra mig. Da kammerat Plekhanov vendte tilbage efter Liga-kongressen og fra at være flertalstilhænger var blevet tilhænger af forsoning for enhver pris, var jeg forpligtet til at udlægge dette omslag i bedste mening. Måske havde kammerat Plekhanov med sin artikel villet opstille et program for en god og hæderlig fred? Ethvert sådant program munder i begge parters oprigtige erkendelse af fejl. Hvilken fejl pegede kammerat Plekhanov på hos flertallet? – En Sobakevitj værdig, unødigt skarphed overfor revisionisterne. Det er uvist, hvad kammerat Plekhanov her havde i tankerne: sin egen vittighed om æslerne eller den i Akselrods nærværelse yderst uforsigtige hentydning til anarkisme og opportuniste; kammerat Plekhanov har foretrukket at udtrykke sig abstrakt og tilmed laste andre. Det er en smagssag. Men jeg havde jo dog indrømmet min personlige skarphed både i brevet til en Iskra-ist og på Liga-kongressen, hvordan skulle jeg da kunne bestride den samme »fejl« hos flertallet? Med hensyn til mindretallet, har kammerat Plekhanov klart peget på deres fejl: revisionisme (sammenlign hans bemærkninger om opportunisten på partikongressen og om jaurésis-

\*) Om indrømmelser overfor kammeraterne Martynov, Akimov og Bruker har der aldrig været tale efter kongressen. Jeg har aldrig hørt, at de også skulle have forlangt »kooptering«. Jeg tvivler endda om, at kammerat Starover eller kammerat Martov har rådført sig med kammerat Bruker, da de skrev deres papirer og »noter« på »halvdelen af partiet«s vegne... På Liga-kongressen afviste kammerat Martov med en ubøjeelig politisk stridsmands harme den blotte tanke om en »forening med Rjasanov eller Martynov«, om muligheden af »en handel« med dem eller bare fælles »partitjeneste« (som redaktør) med dem (s. 53 i Liga-protokollerne). På Liga-kongressen fordømte kammerat Martov skarpt »martynovske tendenser« (s. 88), og da kammerat Ortodoks fremkom med en fin antydning af, at Akselrod og Martov vel »anerkender kammeraterne Akimovs, Martynovs og andres ret til at forsamles, udarbejde deres egen statut og handle efter den, som det passer dem« (s. 99), gav Martov-folkene sig til at fornægte, som Peter fornægtede Kristus (s. 100: »Kammerat Ortodoks' frygt« »med hensyn til folk som Akimov, Martynov osv.« »savner grundlag«).

men på Liga-kongressen) og anarkisme, der har ført frem til spaltningen. Skulle jeg kunne forpurre forsøget på gennem personlige indrømmelser og al »kindness« (elskværdighed, mildhed etc.) overhovedet at opnå indrømmelser af disse fejl og neutralisere skadevirkningerne af dem? Skulle jeg kunne forpurre et sådant forsøg, når kammerat Plekhanov i artiklen *Hvad Der Ikke Må Gøres direkte* havde argumenteret for at »*skåne modstanderne*« blandt de revisionister, som kun er revisionister »som følge af en vis inkonsekvens«? Og hvis jeg ikke troede på dette forsøg, kunne jeg da foretage mig andet end at gøre en personlig indrømmelse, hvad centralorganet angår og, for at forsvare flertallets standpunkt, flytte over i centralkomiteen?\*). Absolut benægte muligheden i sådanne forsøg og alene påtage mig ansvaret for den truende spaltning kunne jeg ikke, allerede fordi jeg selv havde været tilbøjelig til i brevet af 6. oktober at forklare klammeriet med »personlig irritation«. Men at forsvare flertallets standpunkt anser jeg nu som før for min politiske pligt. I denne henseende at forlade sig på kammerat Plekhanov var svært og risikabelt, fordi alting viste, at kammerat Plekhanov var parat til at fortolke sin sætning: »En fører for proletariatet har ikke lov til at give efter for sine krigeriske tilbøjeligheder, når de strider mod det politisk hensigtsmæssige« dialektisk sådan, at hvis der endelig skal skydes, er det (sådan som vinden blæste i Geneve i november) mest hensigtsmæssigt at skyde på flertallet... At forsvare flertallets stilling var nødvendigt, idet kammerat Plekhanov – i strid med dialektikken, der kræver konkret og alsidig undersøgelse – vedrørende spørgsmålet om den revolutionæres gode (?) vilje beskedent gik udenom spørgsmålet om

\*) Kammerat Martov udtrykte sig i denne forbindelse meget træffende, da han sagde, at jeg var flyttet »avec armes et bagages« (med våben og oppakning. – *Red.*). Kammerat Martov bruger gerne militære sammenligninger: felttoget mod Ligaen, træfningen, ulægelige sår osv., osv. Jeg tilstår, at også jeg har en stor svaghed for militære sammenligninger, navnlig i denne tid, da man med så brændende interesse følger efterretningerne fra Stillehavet. Men skal vi så endelig tale militært, kammerat Martov, forholder sagen sig således. Vi erobrede to forter på partikongressen. De angreb dem på Liga-kongressen. Efter den første lette skudveksling åbner min kollega, kommandanten i den ene fæstning, porten for fjenden. Jeg samler naturligvis mit beskedne artilleri og drager ind i det andet, næsten ubefæstede fort – for at »forskanse mig« mod, den talmæssigt overlegne fjende. Jeg tilbyder endda fred: hvordan føre krig mod to magter? Men de nye allierede besvarer fredstilbuddet med at bombardere mit »tilbageværende« fort. Jeg besvarer ilden. Så råber min tidligere kollega, kommandanten, med ædel harme: Se blot, folkens, hvor denne Chamberlain mangler fredskærlighed!

*tilliden til den revolutionære*, om tilliden til en sådan »fører for proletariatet«, der førte en bestemt fløj af partiet. Da kammerat Plekhanov talte om den anarkistiske individualisme og anbefalede »af og til« at lukke øjnene for disciplinbrud, »undertiden« at give efter for intellektuel mangel på disciplin, som »bunder i en følelse, der intet har med hengivenhed for den revolutionære idé at gøre«, synes kammerat Plekhanov at have glemte, at der også må tages hensyn til partiflertallets gode vilje, at det må overlades *netop til praktikerne* at bestemme, hvor store indrømmelser der skal gøres til de anarkistiske individualister. Lige så let den litterære kamp mod det barnagtige, anarkistiske vrøvl er, lige så vanskeligt er det praktiske samarbejde med en anarkistisk individualist i én og samme organisation. En skribent, der ville tage sig på at bestemme, hvor store indrømmelser til anarkismen der i praksis kan gøres, ville derved kun afsløre sin umådelige, virkelig doktrinære indbildskhed som skribent. Kammerat Plekhanov bemærkede pompøst (for at tage sig ud, som Basarov (70) plejede at udtrykke sig), at i tilfælde af en ny spaltning, ville arbejderne ikke længere forstå os, og samtidig indledte han selv en endeløs række artikler i det nye Iskra, der i deres reale og konkrete mening måtte være uforståelige ikke blot for arbejderne, men overhovedet for alverden. Det undrer ikke, at et medlem af centralkomiteen (71), efter at have læst artiklen *Hvad Der Ikke Må Gøres i korrektur*, advarede kammerat Plekhanov om, at hans plan om visse forkortelser i visse publikationer (protokollerne fra partikongressen og Liga-kongressen) ville strande netop på denne artikel, som vækker nysgerrigheden, bringer noget pikant og samtidig ganske uklart ud til offentlig beskuelse\*) og fremkalder forbløffende spørgsmål: »Hvad er der sket?« Det undrer ikke, at netop denne artikel af kammerat Plekhanov som følge af det abstrakte i hans betragtninger og det uklare i hans hentydninger frem-

\*) Vi har diskuteret heftigt og lidenskabeligt i et lukket lokale. Med ét springer en af os op, smækker vinduet op ud til gaden og begynder at råbe op om Sobakevitj'er, anarkistiske individualister, revisionister osv. Naturligvis samler der sig en nysgerrig menneskemængde på gaden, og vore fjender begynder at gotte sig. Andre deltagere i diskussionen kommer også til vinduet og siger, at de vil forklare sagen fornuftigt fra en begyndelse og uden hentydninger til noget, som ingen kender til. Da smækkes vinduet i: det er, siger man, ikke værd at tale om *kævlerierne* (Iskra nr. 53, s. 8, spalte 2, linje 24 f.n.). Det var ikke værd at begynde en diskussion i *Iskra* om »kævlerierne«, kammerat Plekhanov (72), sådan skulle der have stået!

kaldte jubel blandt socialdemokratiets fjender: en cancan i *Revolutsionnaja Rossija's*73) spalter og begejstrede lovprisninger fra de konsekvente revisionister i Osvobosjdenie. Kilden til alle disse komiske og triste vildfarelser, som kammerat Plekhanov senere så komisk og så trist søgte at vikle sig ud af (74), lå netop bruddet på dialektikkens grundsætning: konkrete spørgsmål må undersøges helt igennem konkret. Specielt hr. Struves begejstring var fuldstændig naturlig: de »gode« mål (kill with kindness), som kammerat Plekhanov forfulgte (men som han måske ikke ville nå) var ikke hans sag; hr. Struve hilste og kunne ikke andet end hylde *det omsving i retning af den opportunistiske fløj i vort parti*, som var begyndt i det nye Iskra, hvad alle og enhver nu kan se. Det er ikke de russiske borgerlige demokrater alene, der hylder enhver nok så lille og midlertidig drejning over mod opportunismen i alle socialdemokratiske partier. I en klog fjendes bedømmelse forekommer yderst sjældent en total vildfarelse: Sig mig, hvem der roser dig, og jeg skal sige dig, hvori du har taget fejl. Og det er omsonst, at kammerat Plekhanov gør regning på den uopmærksomme læser, når han tænker sig at fremstille sagen, som om flertallet ubetinget havde modsat sig en personlig indrømmelse i forbindelse med koopteringen, derimod ikke en overgang fra partiets venstre fløj til den højre. Det væsentlige er slet ikke, at kammerat Plekhanov for at undgå en spaltning havde gjort en personlig indrømmelse (det er yderst rosværdigt), men at han, skønt han fuldt ud har erkendt nødvendigheden af *at strides* med de inkonsekvente revisionister og de anarkistiske individualister, har foretrukket at strides med flertallet, som han kun har divergensen med, når det gælder, *hvor langt* man kan gå med praktiske indrømmelser overfor anarkismen. Det væsentlige er slet ikke, at kammerat Plekhanov har ændret redaktionens personsammensætning, men at han har forladt sit standpunkt med hensyn til strid med revisionismen og anarkismen, og er hørt op med at hævde dette standpunkt i partiets centralorgan.

Hvad angår centralkomiteen, der *dengang* optrådte som flertallets eneste organiserede repræsentant, så drejede divergensen mellem den (centralkomiteen) og kammerat Plekhanov sig *dengang udelukkende om, hvor langt man kan gå med praktiske indrømmelser til anarkismen*. Der gik næsten en måned efter den dag, den 1. november, da jeg med min udtræden gav fri bane for politikken kill with kindness. Kammerat Plekhanov havde fuld mulighed for gennem alle

mulige forbindelser at afprøve denne politiks anvendelighed. Kammerat Plekhanov offentliggjorde på dette tidspunkt sin artikel *Hvad Der Ikke Må Gøres*, som var – *og stadig er* – hvad man må kalde Martov-folkenes eneste adgangskort til redaktionen. Parolerne: revisionisme (som man må strides med og alligevel skåne modstanderen) og anarkisme (som man må smiske for og slå ihjel med mildhed) er trykt på dette adgangskort med fed skrift. Vær så god, de herrer, træd indenfor, jeg skal slå Dem ihjel med mildhed, – det er, hvad kammerat Plekhanov siger med denne indbydelse til sine nye redaktionskolleger. Naturligvis var der for centralkomiteen nu intet andet tilbage end at sige sit sidste ord (det er hvad ultimatum også betyder: det sidste ord om en mulig fred) og sin mening om, hvor langt man kan gå med tilladelige, praktiske indrømmelser til den anarkistiske individualisme. Enten vil I fred – og så kan I få det og det antal pladser som bevis for vor mildhed, fredsvenlighed, imødekommenhed osv. (mere kan vi ikke give, hvis vi skal garantere fred i partiet, fred ikke i den betydning, at der ikke er strid, men i den betydning, at partiet ikke ødelægges af anarkistisk individualisme), tag imod disse pladser og gør på ny en lille vending væk fra Akimov over mod Plekhanov. Eller også vil I fastholde og udvikle jeres synspunkt og definitivt svinge over til Akimov (om så kun i organisationsspørgsmål), og overbevise partiet om at I og ikke Plekhanov har ret, – så skaf jer en skribentgruppe, få repræsentation på kongressen og begynd i ærlig kamp, i åben polemik at vinde et flertal. Dette alternativ, som opstilledes ganske klart for Martov-folkene i centralkomiteens ultimatum af 25. november 1903 (75) (se *Belejringstilstand og Kommentar til Liga-kongressens Protokoller\**)), er i fuldeste overensstemmelse med mit og Plekhanovs brev af 6. oktober 1903 til de tidligere redaktører: enten drejer det sig om personlig irrita-

\*) Jeg skal naturligvis ikke komme ind på det roderi, som Martov har frembragt omkring dette ultimatum fra centralkomiteen, når han i *Belejringstilstand* henviser til private samtaler osv.. Det er det, jeg i forrige kapitel har betegnet som »den anden kampmetode«, som kun en nervelæge kan gøre sig håb om at finde rede i. Det må være nok at sige, at kammerat Martov dér insisterer på en aftale med centralkomiteen om ikke at offentliggøre forhandlingerne, en aftale, som det trods alle eftersøgninger indtil nu ikke har været muligt at finde. Kammerat Travinskij, som førte forhandlingerne på centralkomiteens vegne, har skriftligt meddelt mig, at han anser mig for berettiget til at offentliggøre mit brev til redaktionen andre steder end i *Iskra*.

Der er et enkelt ord af kammerat Martov, som jeg synes særlig godt om, nemlig »bonapartisme af værste slags«. Jeg finder, at kammerat Martov har

tion (og så må man, *om galt skal være*, »kooptere«), eller det er en principiel divergens (og da må man først overbevise partiet, og så derefter tale om ændringer i centrenes personsammensætning). Centralkomiteen kunne så meget bedre overlade løsningen af dette delikate dilemma til Martov-folkene selv, som kammerat Martov *netop på dette tidspunkt* i sin profession de foi /trosbekendelse/ (Endnu Engang i *Mindretal*) skrev følgende linjer:

»*Mindretallet gør krav på den ene ære* – at give det første eksempel i vort partis historie på, at man som 'besejret' kan *undlade at danne et nyt parti*. En sådan holdning hos mindretallet udspringer af alle dets anskuelser med hensyn til partiets organisatoriske udvikling, den udspringer af bevidstheden om mindretallets faste forbindelse med det forudgående partiarbejde. Mindretallet tror ikke på den mystiske kraft i 'papirrevolutioner' og ser i sine bestræbelsers *dybe livsrødder* en garanti for, at det *ved ren idé-propaganda indenfor partiet vil vinde sejr for sine organisatoriske principper*.« (Mine kursiveringer).

Hvilke smukke og stolte ord! Og hvor bittert var det ikke at erfare, at det var – *kun ord*. De vil nok undskylde mig, kammerat Martov, men nu *gør jeg på flertallets vegne krav på den »ære«*, som *De ikke har gjort Dem fortjent til*. Æren bliver virkelig stor, og den er værd at kæmpe for, cirkelvæsenets traditioner har jo efterladt os den arv, at vi har usædvanlig let til spaltninger og usædvanlig ihærdigt anvender reglen: enten håndslag eller slagsmål.

Den store fornøjelse (ved at have et samlet parti) må nu som før veje mere til end de små ubehageligheder (i form af kævleri over koopteringen). Jeg er trådt ud af centralorganet, kammerat Y (som jeg og Plekhanov havde delegeret til Partirådet fra

fremdraget denne karakteristik meget belejligt. Lad os ganske køligt se på, hvad dette begreb egentlig betyder. Efter min mening betyder det at tilegne sig magten på *formelt* lovlig vis, men *i realiteten* mod folkets vilje (eller partiets). Er det ikke sådan, det forholder sig, kammerat Martov? Men hvis det forholder sig sådan, så overlader jeg roligt til offentligheden at bedømme på hvis side denne »bonapartisme af værste slags« er at finde, hos Lenin og kammerat Y (76), som kunne benytte sig af deres *formelle* ret til at give Martov-folkene adgang, oven i købet med støtte i 2. kongres' vilje, men som ikke *gjorde brug* af denne ret; – eller hos dem, som på *formelt rigtig vis*, (»enstemmig kooptering«) har besat redaktionen, vel vidende, at dette *i virkeligheden ikke stemte overens med 2. kongres' vilje*, og som frygter efterprøvningen af denne vilje på 3. kongres?

centralorganet) er trådt ud af Rådet. Martov-folkene har besvaret centralkomiteens sidste ord om fred med et brev (se de anførte skrifter), som var ensbetydende med en krigserklæring. Da og først da skrev jeg brevet til redaktionen (Iskra, nr. 53) om offentlighed i debatten (77). Når vi endelig skal tale revisionisme, strides om inkonsekvens og anarkistisk individualisme, om forskellige lederes nederlag, så lad os berette alt, mine herrer, uden at skjule noget, alt som det var – det er indholdet af dette brev om offentlighed i debatten. Redaktionen svarede med vrede skældsord og en arrogant formaning: Drist dig ikke til at fremdrage »*cirkellivets bagateller og kævl*« (Iskra, nr. 53). Nå sådan, tænkte jeg ved mig selv: »Cirkellivets bagateller og kævl«... es ist mir recht, mine herrer, det er jeg indforstået med. Det betyder jo nemlig, at I henregner klammeriet om »koopteringen« under *cirkelkævl*. Og det er rigtigt. Men hvad er det så for en mislyd i den ledende artikel i det samme nr. 53, hvor den samme man gå ud fra redaktion snakker løs om bureaukratisme, formalisme og andet\*). Du skal ikke driste dig til at fremdrage spørgsmålet om kampen for kooptering til centralorganet, det er nemlig kævl. Men vi vil rejse spørgsmålet om koopteringen til centralkomiteen og ikke kalde det kævl, men en principel divergens om »formalisme« – Nej stop nu, kære kammerater, tænkte jeg, det får I ikke lov til af os. I vil beskyde mit fort, og I forlanger af mig, at jeg skal udlevere jer artilleriet. Sikke nogle gavtyve! Og så skrev jeg Brev til Redaktionen og lod det trykke uafhængigt af Iskra (Hvorfor Jeg Er Trådt Ud Af Iskras Redaktion) (78), hvor jeg kort fortæller, hvorledes sagen forholdt sig, og atter og atter spørger, om en fred er mulig på følgende grundlag: I får centralorganet, vi får centralkomiteen. Ingen af parterne vil føle sig »fremmed« i sit parti, og vi vil så strides om vendingen over mod opportuniste, strides først på tryk og senere eventuelt på 3. partikongres.

Som svar på denne antydning af en fredsslutning blev der givet ild fra alle de fjendtlige batterier, indbefattet Partirådet. Det haglede med granater. Selvhersker, Schweitzer (79), bureaukrat, formalist, overcentrum, ensidig, ensporet, stædig, snæ-

\*) Som det senere viste sig, forklares »mislyden« ganske simpelt ved en mislyd i sammensætningen af redaktionen af centralorganet. Plekhanov skrev om »kævl« (se hans tilståelse i en Trist Misforståelse, Iskra nr. 57), mens Martov skrev lederen – Vor Kongres (Belejringstilstand, s. 84). Den ene synger i dur, den anden i mol.

versynet, mistroisk, ufordragelig... Fortræffeligt, mine venner! Er I færdige? Har I ikke mere i reserve? Det er dårlig ammunition, I fyrer af...

Nu er det mig, der har ordet. Lad os nu se på *indholdet* i de nye organisatoriske synspunkter i det nye Iskra og på forholdet mellem disse synspunkter og vort partis deling i et »flertal« og et »mindretal«, hvis sande karakter vi har påvist ved analyse af debatter og afstemninger på 2. kongres.

## q) Det nye Iskra.

### Opportunisten i organisationsspørgsmål

Som grundlag for en analyse af det nye Iskras principielle holdning bør man utvivlsomt tage to kronikker af kammerat Akselrod.\*) Den konkrete betydning af en hel række af hans yndlingsudtryk har vi påvist udførligt ovenfor, og vi må nu bestræbe os for at abstrahere fra denne konkrete betydning og trænge ind i den tankegang, som (i den ene eller anden lille og bagatelagtige anledning) fik »mindretallet« til at nå frem til netop disse og ikke hvilke som helst andre paroler, vi må undersøge disse parolers principielle betydning uanset deres oprindelse, uanset »koopteringen«. Vi lever nu i imødekommenhedens tegn: lad os altså komme kammerat Akselrod i møde og »for alvor« gå i lag med hans »teori«.

Kammerat Akselrods hovedtese (Iskra nr. 57) går ud på, at »vor bevægelse helt fra begyndelsen rummede to modsatte tendenser, hvis indbyrdes antagonisme nødvendigvis måtte udvikle sig og afspejles i bevægelsen parallelt med dennes egen udvikling«. Nemlig: »Principielt er det proletariske mål for bevægelsen (i Rusland) det samme som for de vestlige socialdemokratier«. Men hos os udgår påvirkningen af arbejdermasserne »fra et socialt element, der er dem fremmed« – den radikale intelligens. Kammerat Akselrod konstaterer altså en antagonisme mellem proletariske og radikal-intellektuelle tendenser i vort parti.

Heri har kammerat Akselrod ubetinget ret. Tilstedeværelsen af denne antagonisme (ikke i det russiske socialdemokratiske parti alene) er hævet over tvivl. Og ikke nok med det.

\*) Disse kronikker er optaget i samlingen Iskra Gennem To År, 2. del, s. 122 ff (Skt. Petersborg 1906). (Forfatterens anmærkning til udgaven af 1907. – *Red.*.)

Alle og enhver ved, at netop denne antagonisme i meget høj grad er forklaringen på den opdeling af det nuværende socialdemokrati i et revolutionært (også kaldet ortodokst) og et opportunistisk (revisionistisk, ministersocialistisk, reformistisk), som er trådt klart frem også i Rusland i vor bevægelses sidste ti år. Det er også alle bekendt, at netop de proletariske tendenser i bevægelsen finder udtryk i det ortodokse, og de demokratisk-intellektuelle i det opportunistiske socialdemokrati.

Men da Kammerat Akselrod kommer dette velkendte faktum på nært hold, begynder han frygtsomt at trække sig tilbage. Han gør *ikke det ringeste forsøg* på at analysere, kvordan den påviste deling har ytret sig i det russiske socialdemokratis historie i almindelighed og på vor partikongres i særdeleshed – skønt kammerat Akselrod netop skriver i anledning af partikongressen! Ligesom hele redaktionen af det nye Iskra viser også kammerat Akselrod sig at være *dødsens angst* for protokollerne fra denne kongres. Det bør ikke undre os efter hele redegørelsen ovenfor, men hos en »teoretiker«, som angiveligt undersøger de forskellige tendenser i vor bevægelse, er det et originalt tilfælde af *frygt for sandheden*. Efter at kammerat Akselrod i kraft af denne sin egenskab har skubbet det nyeste og mest nøjagtige materiale om tendenserne i vor bevægelse fra sig, søger han redning i behagelige drømmerier. »Den legale marxisme eller halvmarxismen har jo givet vore liberale en litterær fører«, siger han. »Hvorfor skulle den gavtyv til historie ikke kunne give det revolutionære, borgerlige demokrati en fører af den ortodokse, revolutionære marxismes skole?« Til dette drømmeri, som er meget behageligt for kammerat Akselrod, kan vi kun sige, at selv om historien finder på gavtyvestreger, berettiger det ikke til *gavtyvestreger i tænknin-gen* hos den, som giver sig til at analysere historien. Da der hos halvmarxismens fører skinnede en liberal skribent igennem, henviste de folk, der ønskede (og evnede) at efterspore hans »tendenser«, ikke til historiens mulige gavtyvestreger, men til snese, ja hundredvis af eksempler på denne førers mentalitet og logik, til de særlige træk i hele hans fysiognomi som skribent, der røbede marxismens afspejling i den borgerlige litteratur (80). Men når kammerat Akselrod, som har påtaget sig at analysere de »alment-revolutionære og proletariske tendenser i vor bevægelse«, ikke har været i stand til at finde *noget som helst, ikke det allerbitterste*, der kan bevise, at de eller de repræsentanter for den ortodokse fløj af partiet, som

han afskyr, udviser de bekendte tendenser, har han dermed kun udstedt sig selv en *højtidelig armodsattest*. Det må stå meget dårligt til med kammerat Akselrods sag, når han må påberåbe sig historiens eventuelle gavtyvestreger!

En anden henvisning hos kammerat Akselrod – til »jakobinerne« – er endnu mere lærerig. Det er ikke kammerat Akselrod ubekendt, at det nuværende socialdemokratis deling i et revolutionært og et opportunistisk socialdemokrati forlængst, og ikke kun i Rusland, har givet anledning til »historiske analogier med den store franske revolutions epoke«. Det er ikke kammerat Akselrod ubekendt, at *det nuværende socialdemokratis girondinere* altid og overalt griber til udtryk som »jakobinere«, »blanquisme« osv. som betegnelser for deres modstandere. Vi vil ikke efterligne kammerat Akselrods sandhedsfrygt, men se på protokollerne fra vor kongres: om der mon ikke i dem skulle være materiale til analyse og efterprøvning af de tendenser, vi undersøger, og de analogier, vi analyserer.

Første eksempel. Striden om programmet på partikongressen. Kammerat Akimov (som er »ganske enig« med kammerat Martynov) siger: »Afsnittet om erobringen af den politiske magt (om proletariates diktatur) har, sammenlignet med alle andre socialdemokratiske programmer, fået en affattelse, der kan udlægges, og faktisk af kammerat Plekhanov er blevet udlagt, på den måde, at den ledende organisations rolle må trænge den klasse, den leder, tilbage og skille organisationen fra klassen. Og formuleringen af vore politiske opgaver er derfor ganske den samme som hos Narodnaja Volja« (protokollerne s. 124). Kammerat Plekhanov og andre Iskra-ister svarer kammerat Akimov og beskylder ham for opportunisme. Finder kammerat Akselrod ikke, at denne diskussion (i praksis og ikke i indbildte gavtyvestreger fra historiens side) viser os antagonismen mellem vor tids *jakobinere* og vor tids *girondinere* i socialdemokratiet? Og når kammerat Akselrod har givet sig til at tale om jakobinere, er grunden så ikke, at han (i kraft af egne fejltagelser) er havnet i selskab med socialdemokratiets *girondinere*?

Andet eksempel. Kammerat Posadovskij rejser spørgsmålet om den »alvorlige meningsforskel« i »det fundamentale spørgsmål« om »de demokratiske princippers absolutte værdi« (s. 169). Sammen med Plekhanov benægter han deres absolutte værdi. Lederne af »centrum« eller sumpen (Jegorov) og anti-Iskra-isterne (Goldblat) rejser energiske indvendinger her

imod, idet de hos Plekhanov ser »en efterligning af den borgerlige taktik« (s. 170) – *det er netop kammerat Akselrods idé om en sammenhæng mellem ortodoksi og borgerlig tendens*, kun med den forskel, at hos Akselrod svæver denne idé frit i luften, mens den hos Goldblat er forbundet med bestemte debatter. Vi spørger endnu engang: Finder kammerat Akselrod ikke, at også denne strid på vor kongres *anskueligt* demonstrerer antagonismen mellem jakobinere og girondinere i nutidens socialdemokrati? Mon ikke kammerat Akselrod råber op mod jakobinerne, fordi han selv er havnet i selskab med girondinerne?

Tredje eksempel. Stridighederne om lovenes § 1. Hvem forfægter »*de proletarisk tendenser i vor bevægelse*«, hvem understreger, at arbejderen ikke frygter organisation, at proletaren ikke ynder anarki, og at han forstår at værdsætte tilskyndelsen »organisér jer!«, hvem advarer mod den borgerlige intelligens, som er helt gennemsyret af opportunisme? *Socialdemokratiets jakobinere*. Og hvem smugler den radikale intelligens ind i partiet, hvem er det, der så omsorgsfuldt tager sig af professorer, gymnasiaster, individualister og den radikale ungdom? *Girondineren Akselrod sammen med girondineren Liber*.

Det er et ubehændigt forsvar, kammerat Akselrod stiller op imod »den falske beskyldning for opportunisme«, som på vor partikongres åbent blev rettet mod gruppen Osvobosjdenie Truda's flertal! Han forsvare sig på en måde, som bekræfter beskyldningen, idet han affirer den trivielle bernsteinske melodi om jakobinisme, blanquisme etc. Han skriger op om den radikale intelligens' farlighed for at overdøve sine egne taler på partikongressen, som udstrålede omsorg for denne intelligens.

Det er intet andet end *opportunisme*, der udtrykkes med disse »forskrækkelige ord«: jakobinisme etc. En jakobiner, som er uløseligt knyttet til proletarietets *organisation*, og som *har erkendt* sine klasseinteresser, han er også *en revolutionær socialdemokrat*. Girondineren, som fabulerer om professorer og gymnasiaster, frygter proletarietets diktatur og sukker efter de demokratiske kravs absolutte værdi, han er også *en opportunist*. Det er da også kun opportunist, der stadigvæk kan se fare i konspirative organisationer i dag, hvor tanken om den politiske kamps indsnævring til komplot er blevet gendrevet tusind gange i litteraturen, gendrevet og forlængst fortrængt af virkeligheden, hvor den politiske masseagita-

tions kardinale vigtighed er blevet klarlagt og drøvtygget indtil lede. En real begrundelse for frygten for komplotmageri, blanquisme, er ikke at finde i noget træk, der åbenbarer sig i den praktiske bevægelse (hvad Bernstein & co. længe og for-gæves har forsøgt at bevise), derimod i den girondinske forsagthed hos den borgerlige intelligens, hvis mentalitet så ofte slår igennem blandt nutidens socialdemokrater. Der findes ikke noget mere komisk end de anstrengelser, det nye Iskra gør sig for at sige *et nyt ord* (som i sin tid er sagt hundreder af gange) som en advarsel mod den taktik, som franske revolutionære anvendte i deres komplotter i 1840'erne og 60'erne (nr. 62, lederartiklen) (81). I førstkomende nummer af Iskra vil vort nuværende socialdemokratis girondinere vel så vise os en gruppe franske komplotmagere fra fyrrerne, for hvem betydningen af politisk agitation blandt arbejdermasserne, betydningen af arbejderaviser som grundlag for partiets påvirkning af arbejdermasserne var gammelkendt børnelærdom?

Det nye Iskras bestræbelser for i form af nye ord at repetere det gamle og tygge drøv på abc'en er imidlertid langt fra nogen tilfældighed, men en uundgåelig følge af den situation, Akselrod og Martov befandt sig i, da de var havnet på den opportunistiske fløj af vort parti. Situationen forpligter. Man nødes til at gentage opportunistiske fraser, man nødes til at *retirere* for i en *fjern fortid* at forsøge at finde bare en eller anden retfærdiggørelse af sit standpunkt, som ikke lader sig forsvare ud fra en betragtning af kongreskampen og de på kongressen opståede afskygninger og partideling. Til de akimovske dybsindigheder om jakobinisme og blanquisme følger kammerat Akselrod de lige så akimovske klager over, at ikke blot »økonomisterne«, men også »politikere« var »ensidige«, alt for tilbøjelige til »overdrivelser« osv., osv. Læser man de højtravende betragtninger over dette emne i det nye Iskra, der bryster sig af at være hævet over alle disse ensidigheder og overdrivelser, så spørger man undrende sig selv: hvis portræt er det, de maler? Hvor er det, de hører sådan tale? (82). Hvem er dog uvidende om, at delingen af de russiske socialdemokrater i økonomister og politikere forlængst har overlevet sig selv. Gennemser man Iskra fra det sidste par år før kongressen i partiet, vil man se, at kampen mod økonomisterne ebber ud og er helt hørt op allerede i 1902, man vil se, at der f.eks. i juli 1903 (nr. 43) tales om »økonomismens tid« som en »definitivt afsluttet« tid, økonomismen betragtes som »definitivt begravet«, politikernes overdrivelser anses for en åbenbar atavisme. Hvorfor i alver-

den vender Iskras nye redaktion da tilbage til denne definitivt begravede deling? Bekæmpede vi måske Akimov-folkene på kongressen på grund af de fejl, de begik for to år siden i Rabotjeje Delo? Hvis vi havde gjort det, ville vi have været topmålte idioter. Men enhver ved, at sådan optrådte vi ikke, at vi ikke bekæmpede Akimov-folkene på kongressen på grund af deres gamle, forlængst begravede fejl i Rabotjeje Delo, men på grund af *de nye fejl*, de begik i deres indlæg og i deres afstemninger på kongressen. Ikke på grund af deres standpunkt i Rabotjeje Delo, men på grund af deres standpunkt på kongressen har vi bedømt, hvilke fejl der virkelig er overvundet, og hvilke der endnu lever, og som nødvendiggør stridigheder. Op til tiden for kongressen eksisterede den gamle deling i økonomister og politikere ikke mere, men der eksisterede fortsat forskelligartede opportunistiske tendenser, som kom til udtryk i debatter og afstemninger om en række spørgsmål, og som til syvende og sidst førte til en ny deling af partiet i et »flertal« og et »mindretal« Sagen er netop, at Iskras nye redaktion af let forståelige årsager bestræber sig for at tilsløre denne nye delings sammenhæng med den *nuværende* opportuniste i vort parti, og at den derfor er nødsaget til at retirere fra den nye deling til den gamle. Den manglende evne til at forklare den nye delings politiske udspring (eller ønsket om for imødekommens skyld at kaste et slør\*) over dette udspring) gør det nødvendigt at tygge drøv på den for længe siden overvundne gamle deling. Alle og enhver ved, at den nye deling bunder i en divergens over *organisatoriske* spørgsmål, som begyndte med diskussionen om organisationsprincipper (lovenes § 1) og endte med en »praksis«, der er anarkister værdig. Den gamle deling i økonomister og politikere bundede i en divergens over hovedsagelig *taktiske* spørgsmål.

\*) Se Plekhanovs artikel om økonomisme i Iskra nr. 53. I en underrubrik til denne artikel synes der at have indsneget sig en lille trykfejl. I stedet for »Tanker, tænkt højt i anledning af 2. partikongres« skal man åbenbart læse »i anledning af Liga-kongressen«, eller eventuelt »i anledning af kopteringen«. Så meget det end under visse omstændigheder kan være på sin plads at vise imødekommens overfor personlige prætentioner, så lidt er det tilladeligt (fra et partimæssigt og ikke et spidsborgerligt synspunkt) at sammenblende de spørgsmål, der optager partiet, at forbytte spørgsmålet om Martovs og Akselrods nye fejl, efter at de er begyndt at svinge fra ortodoksi til opportuniste, med spørgsmålet om Martynov- og Akimov-folkens gamle fejl (som ingen andre end det nye Iskra nu husker mere), idet disse folk nu måske er parat til at svinge om fra opportuniste til ortodoksi i mange spørgsmål vedrørende program og taktik.

Dette tilbagetog fra mere komplicerede, virkeligt aktuelle og vitale spørgsmål i partilivet til spørgsmål, der forlængst er løst, og som kunstigt graves frem, søger det nye Iskra at motivere med en komisk dybsindighed, der ikke kan betegnes på anden måde end som khvostisme. Med kammerat Akselrod som forbillede trækkes som en rød tråd gennem alt, hvad der skrives i det nye Iskra, den dybe »tanke«, at indholdet er vigtigere end formen, at program og taktik er vigtigere end organisation, at »organisationens vitalitet er direkte proportional med omfanget og betydningen af det indhold, den tilfører bevægelsen«, at centralismen ikke er »et mål i sig selv«, ikke nogen »frelsende talisman«, osv. osv. Dybe, store sandheder! Programmet er faktisk vigtigere end taktikken, taktikken er vigtigere end organisationen. ABC er vigtigere end ordforrådet, ordforrådet er vigtigere end sætningsbygningen, – men hvad skal man sige om folk, der er dumpet til eksamen i sætningsbygning, og som derpå spiller vigtige og praler af, at de er blevet oversiddere i underste klasse? Kammerat Akselrod argumenterede om principielle organisationsproblemer som en opportunist (§ 1) og handlede i organisation som en anarkist (Liga-kongressen), – og nu uddyber han socialdemokratiet: De er sure, sagde ræven! Hvad er i grunden organisation? – Det er jo kun en form. Hvad er centralisme? – Det er dog ingen talisman. Hvad er sætningsbygning? Den er jo dog mindre vigtig end ordforrådet, den er kun den form, der forbinder ordforrådets elementer... »Mon ikke kammerat Aleksandrov er enig med os«, spørger Iskras nye redaktion sejrssikkert, »når vi siger, at kongressen ved at udarbejde parti-programmet har bidraget langt mere til centraliseringen af partiet end ved at vedtage lovene, hvor fuldkomne disse end synes at være?« (nr. 56, tillægget). Man må håbe, at denne klassiske udtalelse vil opnå lige så udbredt og lige så solid historisk berømmelse som kammerat Kritjevskijs berømte frase, at socialdemokratiet, ligesom menneskeheden, altid sætter sig mål, der kan realiseres. Det nye Iskras dybsindighed er jo af nøjagtigt samme kaliber. Hvorfor morede man sig over kammerat Kritjevskijs sætning? Fordi han ved en plathed, som han udgav for filosofi, retfærdiggjorde en fejl hos en vis del af socialdemokraterne, nemlig deres svigtende evne til at stille politiske opgaver rigtigt. På akkurat samme måde retfærdiggør også det nye Iskra en fejl hos en vis del af socialdemokraterne i organisationsproblemer og visse kammeraters intellektuelle ustabilitet, som har fået dem til at anvende

anarkistiske fraser – med den plathed at programmet er vigtigere end lovene, at programspørgsmål er vigtigere end organisationsspørgsmål! Er det måske ikke khvostisme? Er det måske ikke at prale af, at man er blevet oversidder i underste klasse?

Vedtagelsen af programmet fremmer centraliseringen mere end vedtagelsen af lovene. Hvor denne plathed, som udgives for filosofi, dog lugter af radikale intellektuelles ånd, langt nærmere beslægtet med borgerlig dekadence end med socialdemokratisme! Ordet centralisme bliver jo i denne berømte frase allerede forstået i rent *symbolisk* betydning. Hvis de, der har formuleret denne frase, ikke kan eller vil tænke, gid de dog så i det mindste ville have husket på den enkle kendsgerning, at vedtagelsen af programmet sammen med bundisterne så langt fra at føre til centralisering af vort fælles arbejde end ikke sparede os for spaltning. Enhed i programspørgsmål og i taktikspørgsmål er en nødvendighed, men ikke i sig selv tilstrækkelig betingelse for partimæssig samling, for centralisering af partiarbejdet (Du godeste gud! Hvilke selvfølgeligheder man dog må tygge drøv på nu om dage, hvor alle begreber er blevet forkludret!). Hertil kræves der yderligere en sådan enhed i organisationen, som er utænkelig i et parti, der er vokset nogenlunde ud over den familiære cirkels rammer, hvis der ikke er udformet love, hvis mindretallet ikke indordner sig under flertallet, hvis delen ikke indordner sig under helheden. Sålænge vi ikke havde enhed i de fundamentale spørgsmål vedrørende program og taktik, sagde vi åbent, at vi levede i virvarets og cirkelvæsenets epoke, vi sagde åbent, at før man forener sig, må man afgrænse sig, vi talte slet ikke om formerne for en fælles organisation, men udelukkende om de nye (dengang virkelig nye) spørgsmål vedrørende den programatiske og taktiske kamp mod opportunismen. Nu havde denne kamp, hvad vi alle anerkendte, allerede sikret den tilstrækkelige enhed, formuleret i partiprogrammet og partiresolutionerne om taktikken; nu måtte vi tage det næste skridt, og det gjorde vi med samtykke fra alle sider: Vi udarbejdede *formerne* for en fælles organisation, der smeltede alle cirkler sammen til en helhed. Nu har man slæbt os tilbage, har halvsødelagt disse former, slæbt os tilbage til en anarkistisk opførsel, til anarkistisk frasemageri, til genoprettelse af en cirkel i stedet for en partimæssig redaktion, og nu vil man retfærdiggøre dette tilbageskridt med, at abc fremmer det litterære sprog mere end kendskab til sætningsbygningen!

Khvostismens filosofi, som blomstrede for tre år siden i taktikkens problemer, genopstår nu i forbindelse med organisationens problemer. Tag nu følgende betragtning fra den nye redaktions side. »Den kamperedte socialdemokratiske retning«, siger kammerat Aleksandrov, »bør sættes igennem i partiet, ikke alene gennem idékamp, men også gennem bestemte former for organisation«. Redaktionen belærer os: »Denne sammenstilling af idékamp og organisationsformer er ikke ilde. Idékampen er en proces, men organisationsformerne er kun... former« (ved gud, sådan står der i nr. 56, tillægget, s. 4, spalte 1 forneden!), »som skal omslutte et indhold, der stadig udvikler sig, – det praktiske partiarbejde i dets udvikling«. Det er jo helt i stil med platheden, at kanonkuglen er en kanonkugle, og bomben er en bombe. Idékampen er en proces, men organisationsformerne er kun former, der omslutter indholdet! Spørgsmålet er, om vor idékamp skal omslutes af *højere* former, af former, som er bindende for alle partiorganisationer, eller af det gamle virvars og det gamle cirkelvæsens former. Man har trukket os baglæns fra højere former til mere primitive former og retfærdiggør dette med, at idékampen er en proces, men formerne – det er kun former. Præcis på samme måde som kammerat Kritjevskij i sin tid trak os baglæns fra taktikken som plan til taktikken som proces.

Tag det nye Iskras prætentiose fraser om »proletariatets selvopdragelse«, rettet mod dem, der skal være tilbøjelige til ud fra formen at overse indholdet (nr. 58, lederartiklen). Er det da ikke akimovisme i nyt oplag? Akimovismen i første oplag undskyldte tilbageståenheden hos en vis del af den socialdemokratiske intelligens i opstillingen af taktiske mål med en henvisning til »den proletariske kamps dybere« indhold, en henvisning til proletariatets selvopdragelse. Akimovismen i andet oplag undskylder tilbageståenheden hos en vis del af den socialdemokratiske intelligens i spørgsmål om organisationens teori og praksis med lige så dybsindige henvisninger til, at organisation kun er form, og alt beror på proletariatets selvopdragelse. Proletariatet frygter ikke organisation eller disciplin, mine herrer, som er så bekymrede for jeres yngre broder! Proletariatet vil ikke røre en finger for, at de herrer professorer og gymnasiaster, der ikke ønsker at træde ind i organisationen, skal blive anerkendt som partimedlemmer, fordi de arbejder under kontrol af en organisation. Proletariatet opdrages gennem hele tilværelsen til organisation, langt mere radikalt end mange intellektuelle. Et proletariat, som



har fået nogenlunde kendskab til vort program og vor taktik, giver sig ikke til at undskylde tilbagesæthed i organisationen med henvisninger til, at formen er mindre vigtig end indholdet. Det er ikke proletariatet, men *visse intellektuelle* i vort parti, der savner *selvopdragelse* i organisationens og disciplinens ånd, i fjendskab til og foragt for anarkistisk frasmageri. Også i andet oplag bagtaler Akimov'erne proletariatet, når de taler om manglende forberedthed til organisation, ligesom Akimov'erne i første udgave bagtalte det, når de talte om manglende forberedthed til politisk kamp. En proletar, der er blevet bevidst socialdemokrat og føler sig som partimedlem, vil afvise khvostisme i organisationsspørgsmål med samme foragt, hvormed han afviste khvostismen i taktiske spørgsmål.

Tag endelig den dybsindighed, det nye Iskras »Praktiker« møder frem med. »Den på rette måde forståede idé«, siger han, »om en centralistisk 'kamp'-organisation, som forener og centraliserer de revolutionæres *virksomhed*« en uddybende kursivering)« realiseres naturligvis, når en sådan virksomhed *findes*« (både nyt og klogt); »selv organisationen som form« (hør, hør!) »kan kun vokse frem *samtidig*« (her som overalt i dette citat er kursiveringen forfatterens) »med væksten i det revolutionære arbejde, som udgør dens indhold« (nr. 57). Minder det ikke ord til andet om den person i folkeeventyret, som ved synet af et ligefølge råbte: Gid I må få mange sådanne læs! Der findes formodentlig ikke i vort parti en eneste praktiker (uden gåseøjne), der ikke har indset, at netop formen for vor virksomhed (dvs. organisationen) meget længe har stået tilbage, frygtelig langt tilbage, for indholdet, at kun dumrianer i partiet kan finde på at råbe til dem, der er bagefter: hold trit, lad være med at løbe forud! Prøv engang at sammenligne vort parti med f.eks. Bund. Der er ikke ringeste tvivl om, at *indholdet*\*) i vort partis arbejde er langt mere righoldigt, alsidigt, bredere og dybere end Bunds arbejde. Den teoretiske horisont er videre, programmet mere udviklet, indvirkningen på arbejdermasserne er bredere og dybere (ikke blot blandt

\*) Jeg vil slet ikke tale om, at vort partiarbejdes *indhold* er fastlagt (i programmet osv.) af kongressen i det revolutionære socialdemokratiske ånd, men kun *gennem kamp*, kamp mod netop de anti-Iskra-ister og mod den sump, hvis repræsentanter dominerer talmæssigt i vort »mindretal«. Det er også interessant i forbindelse med spørgsmålet om »indhold« at sammenligne, skal vi for eksempel sige seks numre af det gamle Iskra (numrene 46-51) med 12 numre af det nye Iskra (numrene 52-63). Men det må blive en anden gang.

organiserede håndværkere), propagandaen og agitationen er mere alsidig, det politiske arbejdes puls slår livligere både hos de forreste og de gennemsnitlige medlemmer, de *folkelige* bevægelser i forbindelse med demonstrationer og generalstrejker er mægtigere, og virksomheden i de proletariske lag mere energiske. Men »formen«? »Formen« i vort arbejde står tilbage, i sammenligning med Bund utilgiveligt langt tilbage, så langt tilbage, at det stikker i øjnene og kalder skamrødmen frem hos enhver, der ikke bare »piller sig i næsen«, mens han betragter partiets anliggender. Tilbagestæenheden i organisationen af arbejdet, sammenlignet med dets indhold, er vort ømme punkt, og det var et ømt punkt allerede længe før kongressen, længe før oprettelsen af organisationskomiteen. Formens uudviklethed og ustabilitet umuliggør yderligere alvorlige skridt i udviklingen af indholdet, bevirker beskæmmende stagnation, fører til spild af kræfter og til uoverensstemmelse mellem ord og handling. Alle har lidt under denne uoverensstemmelse, og så kommer folk som Akselrod og »Praktikerne« i det nye Iskra med deres dybsindige præken: Formen må vokse naturligt frem, men kun samtidig med indholdet!

Det er altså til dette, den lille fejl i organisationsspørgsmålet (§ 1) fører, når man finder på at *uddybe* vrøvlet og begrunde den opportunistiske frase filosofisk. Langsom march, ængstelig siksak! (83) – Vi har hørt denne melodi anvendt på taktikspørgsmålene; nu hører vi den anvendt på organisationsspørgsmålene. *Khvostisme* i organisationsspørgsmåleret naturligt og uundgåeligt produkt af den *anarkistiske individualists* mentalitet, når han begynder at ophøje sine (til en begyndelse måske tilfældige) anarkistiske afvigelser til et *system af anskuelser*; til særlige *principielle divergenser*. På Liga-kongressen så vi begyndelsen til denne anarkisme, i det nye Iskra ser vi forsøg på at ophøje den til et system af anskuelser. Disse forsøg bekræfter slående de betragtninger, der allerede på partikongressen blev fremsat med hensyn til den forskel i synspunkter, der findes hos den borgerlige intellektuelle, som slutter sig til socialdemokratiet, og proletaren, der er blevet sig sine klasseinteresser bevidst. F.eks. bebrejder den selv samme »Praktiker« i det nye Iskra mig, med den dybsindighed, vi tidligere har lært at kende, at jeg forestiller mig partiet »som en kæmpemæssig fabrik« med en direktør, i centralkomiteens skikkelse, i spidsen (nr. 57, tillægget). »Praktiker« kommer slet ikke på den tanke, at det forskrækkelige ord, han

fremsetter, straks røber den borgerlige intellektuelles mentalitet, ukendt som han er med den proletariske organisations praksis såvel som med dens teori. Netop fabrikken, der for en og anden står som et skræmmebillede, er tillige i sig selv den højere form for kapitalistisk samvirke, som har forenet og disciplineret proletariatet, lært det at organisere sig og sat det i spidsen for alle den arbejdende og udbyttede befolkninges øvrige lag. Netop marxismen som det af kapitalismen oplærte proletariats ideologi belærer nu som før de ustabile intellektuelle om forskellen mellem fabrikkens udbytterside (disciplin baseret på frygt for at dø af sult), og dens organiserende side (disciplin, baseret på fælles arbejde, forenet af den højtudviklede produktionstekniks betingelser). Disciplin og organisation, som den borgerlige intellektuelle har så svært ved at nå frem til, tilegner proletariatet sig særlig let, netop takket være den »skole«, fabrikken er. Den dødelige angst for denne skole, den fuldstændige mangel på forståelse af dens organiserende betydning, er betegnende for netop den tænkemåde, som afspejler de småborgerlige eksistensvilkår, og som afføder den form for anarkisme, som de tyske socialdemokrater kalder Edelanarchismus, dvs. den ædle herres anarkisme, herremandsanarkismen, som jeg vil kalde det. Denne herremandsanarkisme er i særdeleshed typisk for den russiske nihilist. Partiorganisation synes ham en afskyelig »fabrik«, delens indordnet sig under helheden, og mindretallets under flertallet står for ham som »livegenskab« (se Akselrods kronikker), arbejdsdeling under central ledelse fremkalder hos ham tragikomisk jammer over, at mennesker forvandles til »små hjul og skruer« (i denne forbindelse betragtes redaktørers forvandling til medarbejdere som en særlig dræbende form for denne forvandling), omtale af partiets love fremkalder en ringagtende grimasse og en hånlig bemærkning (rettet til »formalisterne«) om at man kunne klare sig helt uden love.

Det er utroligt, men det er en kendsgerning: netop en sådan belærende bemærkning retter kammerat Martov til mig i Iskra, nr. 58, idet han, for at give den større vægt, henviser til mine egne ord i Brev Til En Kammerat. Men er det da ikke »herremandsanarkisme«, er det ikke khvostisme, når man bruger eksempler fra virvarrets og cirklernes epoke for at *retfærdiggøre* opretholdelse og lovprisning af cirkelvæsen og anarki i en epoke, hvor der allerede findes et parti?

Hvorfor behøvede vi ikke love tidligere? Fordi partiet bestod af enkeltcirkler, som ikke var forbundet indbyrdes ved nogen

form for organisatoriske bånd. Overgang fra den ene til den anden cirkel ahang kun af »den gode vilje« hos det ene eller andet individ, som ikke foran sig havde noget formuleret udtryk for helhedens vilje. Stridigheder indenfor cirklerne blev ikke afgjort efter love, »men ved kamp og ved trusler om at gå«: sådan udtrykte jeg mig i Brev Til En Kammerat (84) med udgangspunkt i erfaringer fra en række cirkler i almindelighed og fra vor egen redaktions seksmandskollegium i særdeleshed. I cirklernes epoke var dette fænomen naturligt og uundgåeligt, men det faldt ikke nogen ind at lovprise og anse det for ideelt, alle beklagede sig over dette virvar, alle tyngedes af det og længtes efter en sammensmeltning af de opsplittede cirkler til en fast udformet partiorganisation. Og nu, da denne sammensmeltning har fundet sted, trækker man os baglæns og byder os på anarkistisk frasemageri under foregivende af, at dette er de højeste organisatoriske anskuelser! Folk, der har vænnet sig til den bekvemme slåbrok og tøflerne i den familiære Oblomovske cirkeltilværelse<sup>85</sup>), finder de formelle love snævre, beklæmmende, tyngende, smålige, bureaukratiske, et livegenskab, en begrænsning i idékampens frie »proces«. Herremandsanarkismen forstår ikke, at formelle love er påkrævede netop til at erstatte de snævre cirkelforbindelser med brede partimæssige forbindelser. Det var ikke nødvendigt og ikke muligt at formalisere de interne cirkelforbindelser eller forbindelserne mellem cirklerne, fordi denne forbindelse opretholdtes ved personligt venskab eller ved en »tillid« uden ansvar og uden motivering. Partimæssige forbindelser kan ikke og må ikke bygge på hverken det ene eller det andet, de må nødvendigvis baseres netop på *formelle*, »bureaukratisk« (fra den tøjlesløse intellektuelles synspunkt) redigerede love, hvis nøje overholdelse alene kan garantere os mod cirklernes selvrådighed, og luner og cirkelmetoderne i det klammeri, som kaldes idékampens frie »proces«.

Redaktionen af det nye Iskra spiller en trumf ud mod Aleksandrov med den belærende henvisning til, at »tillid er en delikat sag, som man ikke på nogen måde kan hamre ind i hjerter og hoveder« (nr. 56, tillægget). Redaktionen fatter ikke, at netop med denne betoning af tilliden, den *nøgne* tillid som kategori afslører de endnu engang deres herremandsanarkisme og organisatoriske khvostisme. Da jeg var kun medlem af en cirkel, hvad enten det nu var redaktionens seksmandskollegium eller Iskra-organisationen, havde jeg ret til, hvis jeg f.eks. ikke ville arbejde sammen med X, at begrunde

vægringen med mistillid alene, uden forklaring og uden motivering. Efter at være blevet medlem af partiet *har jeg ikke ret* til blot at påberåbe mig en uformuleret mistillid, idet den slags ville åbne dørene på vid gab for alskens griller og egenrådighed fra det gamle cirkelvæsen; jeg er *forpligtet* til at motivere min tillid eller »mistillid« med formelle argumenter, dvs. med henvisning til den ene eller anden formelt fastlagte bestemmelse i vort program, vor taktik, vore love; jeg er forpligtet til ikke at nøjes med en uforklaret »tillid« eller »mistillid«, men anerkende, at der *skal aflægges regnskab* over for hele partiet for mine beslutninger og i det hele taget for beslutninger, som træffes af en del af partiet, jeg er forpligtet til at følge *den formelt foreskrevne* vej for at give min »mistillid« udtryk, for at gennemføre de anskuelser og de ønsker, der følger af denne mistillid. *Fra cirkelsynspunktets* uforklarede »tillid« har vi nu hævet os op til *partisynspunktet*, som kræver overholdelse af forklaringspligtige og formelt foreskrevne fremgangsmåder for tilkendegivelse og *efterprøvning* af tillid, hvorimod redaktionen trækker os baglæns og betegner sin khvostisme som nye organisatoriske anskuelser!

Se blot, hvordan vor såkaldte partiredaktion ræsonnerer om skribentgrupper, som kunne forlange at være repræsenteret i redaktionen. »Vi vil ikke blive indignerede og ikke give os til at råbe op om disciplin«, belæres vi af herremandsanarkisterne, som altid og overalt har betragtet al disciplin fra oven og nedad. Vi vil enten »snakke os til rette« (sic!) med gruppen, forudsat, at den er til at tale med, eller le ad dens forlangender.

Tænk dog, hvilken ophøjet ædelhed der her træder op mod »fabrikkens« vulgære formalisme! Nej i virkeligheden står vi her overfor cirkelvæsenets nypudsede fraseologi, serveret for partiet af en redaktion, der føler, at den ikke udgør nogen partiinstitution, men brudstykker af en gammel cirkel. Den indre falskhed i denne position fører uvægerligt til *anarkistisk* dybsindighed, som ophøjer et virvar til *princip* for den socialdemokratiske organisation, et virvar der i ord farisæisk erklæres for et længst tilbagelagt stadium. Der er ikke brug for noget hierarki af lavere og højere partikollegier og -instanser, – i herremandsanarkismens øjne er et sådant hierarki et kancellipåfund, med ministerier, departementer og deslige (se Akselrods kronik), – der er ikke brug for delens indordning under helheden, ikke brug for nogen »formel og bureaukratisk« definition af *partimæssige* metoder til at »tale sig til rette« eller afgrænse sig, lad os legalisere det gamle cirkel-

klammeri med fraser om »ægte socialdemokratiske« organisationsmetoder.

Her er det, at proletaren, som har gennemgået »fabrikkens« skole, kan og bør give den anarkistiske individualisme en lektion. Den bevidst orienterede arbejder er forlængst kommet ud over det barnestadium, hvor han viger tilbage for den intellektuelle som sådan. Den bevidst oreorienterede arbejder forstår at værdsætte det rigere forråd af viden, den bredere politiske horisont, som han finder hos intellektuelle socialdemokrater. Men efterhånden som der hos os udvikler sig et *virkeligt* parti, må den bevidst orienterede arbejder lære at skelne mentaliteten hos soldaten i den proletariske armé fra mentaliteten hos den borgerlige intellektuelle, som koketterer med anarkistiske fraser, må lære at *forlange* at et partimedlems pligter opfyldes ikke alene af de menige medlemmer, men også af »dem foroven«, må lære at møde khvostismen i organisations spørgsmål med samme ringeagt som den, hvormed han i sin tid belønnede khvostismen i taktiske spørgsmål.

I uløselig forbindelse med girondismen og herremandsanarkismen står den sidste karakteristiske ejendommelighed ved det nye Iskras standpunkt i organisations spørgsmål: forsvaret af *autonomismen* mod centralismen. Netop denne principielle betydning har (når den har det\*) skrålet om bureaukratisme og selvherskerdømme, beklagelserne over den »ufortjente negligering af ikke-Iskra-isterne« (som forsvarede autonomismen på kongressen), de latterlige hyl over kravet om »ubetinget lydighed«, de bitre klager over »pamperisme« osv., osv. I ethvert parti vil den opportunistiske fløj altid forfægte og søge af retfærdiggøre enhver tilbageståenhed, såvel i forhold til program som til taktik og organisation. Det nye Iskras forsvar for den organisatoriske tilbageståenhed (khvostismen) er nøje forbundet med forsvaret for *autonomismen*. Ganske vist er autonomismen allerede så miskrediteret gennem det gamle Iskras propaganda gennem tre år, at det nye Iskra *endnu* generer sig for åbent at gå ind for den; bladet forsikrer os endnu om sine sympatier for centralismen, men viser den kun ved at ordet centralisme sættes med kursiv. I virkeligheden vil selv den flygtigste kritiske berøring af det nye Iskras »ægte socialdemokratiske« (men ikke anarkistiske?) pseudo-centralismes »principper« hvert øjeblik afsløre

\*) Her som overalt i dette afsnit lader jeg dette skråls forbindelse med »koopereringen« ude af betragtning.

autonomismens synspunkt. Er det nu ikke klart for enhver, at Akselrod og Martov i organisationsspørgsmål er svinget over til Akimov? Har de ikke selv højtideligt indrømmet det med deres bemærkelsesværdige ord om den »ufortjente negligering af ikke-Iskra-isterne«? Og var det måske ikke autonomismen, Akimov og hans venner forsvarede på vor partikongres?

Det var netop autonomismen (om ikke anarkismen), Martov og Akselrod forsvarede på Liga-kongressen, da de med komisk nidkærhed søgte at påvise, at delen ikke bør indordne sig under helheden, at delen er autonom i fastlæggelsen af sit forhold til helheden, at Udlandsligaens statut, som formulerer dette forhold, er gyldige på trods af partiflertallets vilje, på trods af particentrets vilje. Det er netop autonomismen, kammerat Martov nu åbent forsvarede også i det nye Iskra (nr. 60), hvor det drejer sig om centralkomiteens indsættelse af medlemmer i de lokale komiteer (86) Jeg skal ikke komme ind på de barnagtige sofismer, hvormed kammerat Martov forsvarede autonomismen på Liga-kongressen og nu forsvarede den i det nye Iskra\*), – for mig er det her væsentligt at fremhæve den upåtvivlelige tendens til at *forsvare autonomismen mod centralismen* som et principielt træk, der er særegent for opportunisten i organisationsspørgsmål.

Vel det eneste forsøg på en *analyse* af begrebet bureaukratisme er modstillingen i det nye Iskra (nr. 53) af det »formelt-demokratiske princip« (kursiveret af forfatteren) og det »formelt-bureaukratiske princip«. Denne modstilling (som desværre er lige så ringe udviklet og forklaret som hentydningen til ikke-Iskra-isterne) rummer et gran af sandhed. Bureaukratisme versus /mod/ demokratisme, det vil sige centralisme versus autonomisme, det vil sige det revolutionære socialdemokratiske organisationsprincip i forhold til de socialdemokratiske opportunisters organisationsprincip. Det sidstnævnte søger at gå nede fra og opefter, og forfægter derfor overalt, hvor det er muligt, og så vidt det er muligt, autonomismen, »demokratismen«, som (hos dem, hvis nidkærhed er større end deres klogskab) fører til anarkisme. Det førstnævnte søger at udgå oppe fra, idet det forfægter udvidede

\*) I sin undersøgelse af forskellige paragraffer i partilovene har kammerat Martov netop *udeladt* den paragraf, som taler om helhedens forhold til delen: Centralkomiteen »fordeler kræfterne« § 6. Kan man fordele kræfterne uden at overføre aktive folk fra den ene komité til den anden? Det er virkelig pinligt at måtte opholde sig ved så elementære ting.

rettigheder og beføjelser for centret overfor delene. I virvarrets og cirkelvæsenets epoke måtte denne top, som det revolutionære socialdemokrati søgte at udgå fra, uvægerligt være en af cirklerne, som i kraft af sin virksomhed og sin revolutionære konsekvens var den mest indflydelsesrige (i vort tilfælde Iskra-organisationen). I den epoke, hvor partiets faktiske enhed etableredes, og de forældede cirkler er gået op i denne enhed, er denne top uvægerligt *partikongressen* i sin egenskab af partiets øverste myndighed; kongressen forener i den udstrækning, det er muligt, alle repræsentanter for aktive organisationer, idet den udpeger de centrale institutioner (ofte med en sammensætning, der i højere grad tilfredsstillende partiets fremskredne elementer end dets tilbagestående, i højere grad vinder bifald hos dets revolutionære end hos dets opportunistiske fløj) og sætter dem i spidsen indtil næste kongres. Sådan går det i det mindste til hos socialdemokratiets europære, og lidt efter lidt, ikke uden besvær, ikke uden kamp og ikke uden kævl begynder denne sædvane, som principielt er forhadet af anarkisterne, at vinde indpas også hos socialdemokratiets asiater.

Det er i høj grad interessant at bemærke, at de af mig nævnte principielle træk hos opportunisten i organisationsspørgsmål (autonomisme, herremandsanarkisme eller intellektuel anarkisme, khvostisme og girondisme) kan iagttages mutatis mutandis /med passende forandringer/ i alle socialdemokratiske partier i verden, så snart der findes en deling i en revolutionær og en opportunistisk fløj (og hvor findes det ikke?). Netop i den allerseneste tid er dette tråd frem i dagens lys med særlig klarhed hos det tyske socialdemokratiske parti, da spørgsmålet om *principperne* for partiorganisationen blev sat på dagsordenen på grund af valgnederlaget i den 20. sachsiske valgkreds (den såkaldte Göhre-episode\*). Da det principielle spørgsmål i anledning af den nævnte episode blev rejst, medvirkede de tyske opportunisters nidkærhed i høj grad her til. Göhre (tidligere præst, forfatter til en ikke ubekendt bog:

\*) Göhre var den 16. juni 1903 blevet indvalgt i rigsdagen af den 15. sachsiske valgkreds, men efter partikongressen i Dresden (87) nedlagde han sit mandat. Vælgerne i 20. valgkreds, som var blevet ledig ved Rosenows død, ønskede at foreslå Göhre opstillet. Partiets centrale ledelse og den centrale sachsiske agitationskomité gik imod dette, ganske vist uden at have ret til formelt at forbyde opstillingen af Göhre, men de opnåede, at Göhre gav afkald på kandidaturen. Ved valget led socialdemokraterne nederlag.

Tre Måneder Som Fabriksarbejder, og en af »heltene« fra Dresden-kongressen) var selv en inkarneret opportunist, og de konsekvente tyske opportunisters organ, Socialistiske Månedshæfter (88), gik straks i brechen for ham.

Opportunismen i programmet er naturligvis forbundet med opportunisme i taktik og med opportunisme i organisations-spørgsmål. Kammerat Wolfgang Heine tog sig på at redegøre for »det nye« synspunkt. For at give læseren en karakteristik af denne typiske intellektuelle, som har tilsluttet sig socialdemokratiet og medbragt opportunistiske tankevaner, må det være tilstrækkeligt at nævne, at kammerat Wolfgang Heine er noget mindre end en tysk kammerat Akimov og noget mere end en tysk kammerat Jegorov.

Kammerat Wolfgang Heine drog i felten i Socialistiske Månedshæfter med lige så stor pomp som kammerat Akselrod i det nye Iskra. Alene overskriften til artiklen er kostelig: »Demokratiske randbemærkninger til episoden Göhre« (Socialistiske Månedshæfter, nr. 4, april), og indholdet er ikke mindre drabeligt. Kammerat Heine vender sig mod »anslagene mod valgkredsens autonomi«, forsvarende det »demokratiske princip« og protesterer mod, at en »udnævnt myndighed« (dvs. partiets centralledelse) blander sig i folkets frie valg af kandidater. Kammerat Wolfgang Heine belærer os om, at der ikke er tale om en tilfældig episode, men om en almindelig »*tendens til bureaukratisme og centralisme i partiet*«, en tendens, som også har kunnet mærkes tidligere, men som nu er ved at blive særlig farlig. Man må »principielt anerkende, at partiets lokale instanser er bærerne af dets liv« (et plagiat af kammerat Martovs brochure: Endnu Engang I Mindretal). Man bør ikke »vænne sig til, at alle vigtige politiske beslutninger træffes af ét centrum«, man må advare partiet mod »den doktrinære politik, som taber forbindelsen med livet« (et lån fra kammerat Martovs tale på partikongressen om, at »livet kræver sit«). Kammerat Wolfgang Heine uddyber sin argumentation: »... Hvis man trænger til bunds i tingene og ser bort fra personlige konflikter, der her som altid har spillet en ikke ringe rolle, så ligger der i denne forbitrelse mod *revisionisterne* (kursiveret af forfatteren, hvad man rimeligvis kan tænke sig skal antyde en forskel mellem begreberne: kamp mod revisionismen og kamp mod revisionisterne) hovedsageligt en mistillid fra officielle folk i partiet mod *outsidervæsenet* (Wolfgang Heine har åbent endnu ikke læst brochuren om Kampen Mod Belejrings-tilstanden og tyer derfor til en anglicisme: Outsidertum), tradi-

tionens mistillid til det uvante, den upersonlige institutions mod det individuelle« (se Akselrods resolution på Liga-kongressen om undertrykkelsen af det individuelle initiativ), »kort sagt den samme tendens, som vi ovenfor har betegnet som en tendens til bureaukratisme og centralisme i partiet«.

Begrebet disciplin fremkalder hos kammerat Wolfgang Heine en ikke mindre ædel harme end hos kammerat Akselrod. »...Man bebrejder« skriver han, »revisionisterne mangel på disciplin på grund af det, de har skrevet i Socialistiske Månedshæfter – et organ, som man endog har villet frakende socialdemokratisk karakter, fordi det ikke står *under partiets kontrol*. Allerede dette forsøg på at indsnævre begrebet socialdemokratisk, allerede dette krav om disciplin på den åndelige produktions område, hvor der bør herske ubetinget frihed« (husk ordene: idékampen er en proces, men organisationsformer er kun former), »viser tendensen til bureaukratisme og undertrykkelse af individualiteten«. Og Wolfgang Heine vedbliver længe endnu at tordne i alle retninger mod denne afskyelige tendens til at skabe »én altomfattende, stor organisation, mest muligt centraliseret, med én taktik, én teori«, tordne imod kravet om »ubetinget lydighed«, »blind underkastelse«, tordne imod »den forenklede centralisme« osv., osv., bogstavelig talt »à la Akselrod«.

Den diskussion Wolfgang Heine rejste, greb om sig, og da denne diskussion i det tyske parti ikke tilsløredes af kævleri om kooptering, eftersom de tyske Akimov'er viser deres ansigt ikke blot på kongresserne, men til stadighed i et særligt organ, resulterede diskussionen hurtigt i en analyse af de principielle tendenser til ortodoksi og revisionisme i organisations-spørgsmålet. Heri deltog Karl Kautsky, en repræsentant for den revolutionære retning (der naturligvis ligesom hos os beskyldes for »diktaturlyster«, »inkquisition« og andre skrækelige ting) (med artiklen Valgkreds Og Parti i Neue Zeit, 1904, nr. 28). Han siger her, at Wolfgang Heines artikel udtrykker »hele den revisionistiske retnings tankegang«. Ikke blot i Tyskland, men også i Frankrig og Italien sætter opportunisterne alle deres kræfter ind for autonomismen, for en svækkelse af partidisciplinen, for en fulstændig ophævelse af den, og overalt fører deres tendenser til *desorganisering*, til det »demokratiske princip«s udartning til *anarkisme*. Karl Kautsky belærer opportunisterne i organisations-spørgsmål om, at »demokrati ikke vil sige fravær af autoritet, demokrati er ikke anarki, det er massens autoritet over sine valgte til

lidsmænd, i modsætning til andre former for autoritet, hvor de, der skulle tjene folket, i virkeligheden er dets herrer«. Kautsky undersøger nøje den opportunistiske autonomismes desorganiserende rolle i forskellige lande; han påviser, at netop »en mængde borgerlige elementers«<sup>\*)</sup> tilslutning til socialdemokratiet forstærker opportunismen, autonomismen og tendenserne til ødelæggelse af disciplinen; han gør atter og atter opmærksom på, at netop »organisationen er det våben, ved hvis hjælp proletariatet skal frigøre sig«, at »organisationen er det for proletariatet karakteristiske våben i klassekampen«.

I Tyskland, hvor opportunismen er svagere end i Frankrig og Italien, har »de autonomistiske tendenser hidtil kun ført til mere eller mindre patetiske udbrud om diktatorer og storinkvisitorer, bandstråler\*\*<sup>)</sup> og kætterjagter, med endeløse tvistigheder og kævleri, som ville føre til endeløs strid, hvis det blev besvaret af modparten«.

Intet under, at de autonomistiske tendenser i Rusland, hvor opportunismen i partiet er endnu svagere end i Tyskland, har frembragt færre ideer og flere »patetiske udbrud« og kævlerier.

Intet under, at Kautsky kommer til denne konklusion: »Ja, man kan sige, at revisionismen i alle lande, på trods af sin mangfoldighed og brogethed, måske ikke er så enig i noget andet spørgsmål som i det organisatoriske«. Karl Kautsky formulerer ved hjælp af »det forskrækkelige ord«: bureaukratisme versus /mod/ demokratisme, også ortodoksiens og revisionismens grundtendenser på dette område. Man siger til os, skriver Kautsky, at hvis partiledelsen får ret til at øve indflydelse på valget af kandidater (til rigsdagen) i de lokale valgkredse, »så ville det betyde den lumpneste overtrædelse af det demokratiske princip, som går ud på at al politisk gerning skal foregå fra neden opefter, gennem massernes selvstændighed, ikke fra oven nedefter på bureaukratisk maner... Men hvis der skal findes en demokratisk grundsætning, så er det den, at flertallet skal have overvægt over mindretallet, og ikke om-

vendt«. Valget af rigsdagsmedlemmer i en hvilken som helst enkelt valgkreds er et vigtigt spørgsmål for hele partiet, som i det mindste gennem sine tillidsmænd (Vertrauensmänner) bør kunne øve indflydelse på udpegningen af kandidater. »Hvis dette forekommer nogen for 'bureaukratisk' eller 'centralistisk', kan de foreslå, at kandidaterne skal udpeges ved en urafstemning blandt alle partimedlemmer. Hvis dette er uigennemførligt, skal man ikke besvære sig over mangelen på demokrati, når denne funktion, ligesom mange andre, der angår hele partiet, varetages af én eller flere partiinstanser«. Det har »længe været praksis i partiet«, at de enkelte valgkredse »kom til venskabelig forståelse« med partiledelsen om opstillingen af den ene eller anden kandidat. »Men partiet er blevet for stort til, at denne uskrevne sædvaneret er tilstrækkelig. Sædvaneretten er ikke længere en ret, når den ikke længere anerkendes som selvfølgelig, når dens bestemmelser, ja, dens eksistens bliver draget i tvivl. Så må den udtrykkeligt fastslås og kodificeres«... så må man gå over til en »nøjagtig fastsættelse i lovene\*<sup>)</sup> og dermed til større stramhed i organisationen«.

Man ser altså her i en anden situation den samme kamp mellem partiets opportunistiske og revolutionære fløj i de organisatoriske spørgsmål, den samme konflikt mellem autonomisme og centralisme, mellem demokratisme og »bureaukratisme«, mellem tendenserne til svækkelse og tendensen til styrkelse af organisationens og disciplinens strenghed, mellem den ustabile intellektuelles og den konsekvente proletars mentalitet, mellem den intellektuelle individualisme og den proletariske solidaritet. Man kan så spørge, hvordan det *borgerlige demokrati* har stillet sig til denne konflikt – ikke det, som den gavtyv til historien lige har lovet kammerat Akselrod at vise ham privat og fortroligt ved lejlighed, – men det virkelige, reale borgerlige demokrati, som i Tyskland har lige så lærde og årvågne talsmænd som vore herrer fra Osvobosjdenie. Det tyske borgerlige demokrati reagerede omgående på den nye diskussion og stillede sig solidt – ligesom det russiske,

\*) Som eksempel nævner Kautsky *Jaurès*. Jo mere disse folk hælder til opportunismen, jo mere »må partidisciplinen forekomme dem en utilbørlig indskrænkning af deres frie personlighed«.

\*\*\*) Bannstrahl – bandlysning, bandstråle. Det er et tysk ækvivalent til det russiske »belejringsstilstand« og »undtagelseslove«. Det er de tyske opportunisters »forskrækkelige ord«.

\*) Det er i højeste grad lærerigt at sammenligne Kautskys bemærkninger om, hvorledes en anerkendt sædvaneret afløses af en ret, der er fastlagt i lovene, med al den »afløsning«, der siden partikongressen foregår i vort parti i almindelighed og i redaktionen i særdeleshed. Man kan sammenligne med en tale af V. I. Sasulitj (på Liga-kongressen, s. 66 ff.), som næppe er klar over den fulde betydning af den afløsning, der foregår.

ligesom overalt og altid – bag det socialdemokratiske partis opportunistiske fløj. Den tyske børskapitals fremtrædende organ *Frankfurter Zeitung* (89) fremkom med en tordnende leder (*Frankfurter Zeitung*, 1904, 7. april, nr. 97, aftenudgaven), som viser, at det ligefrem er blevet en sygdom i den tyske presse at plagiere Akselrod uden skrupler. Frankfurter-børsens drabelige demokrater hudfletter »enevælden« i det socialdemokratiske parti, »partidiktaturet«, »parti-autoriteters selvherskedømme«, disse »bandstråler«, som man vil »straffe hele revisionismen med« (husk de »falske beskyldninger for opportunisme«), dette krav om »blind lydighed«, om »stiv disciplin«, kravet om, at partimedlemmerne skal blive »en slags landsknægte« med »politisk kadaverlydighed« (det er meget stærkere end de små hjul og skruer!). Børsridderne harmes ved synet af de antidemokratiske tilstande i socialdemokratiet: »Ethvert personligt særtræk, enhver individualitet må forfølges, fordi den, som det rent ud blev sagt af ordføreren i dette spørgsmål (på de sachsiske socialdemokraters kongres) Sindermann, kan frygtes at føre til franske tilstande, til jaurèsisme og millerandisme«.

For så vidt der altså er noget principielt indhold i det nye Iskras nye ord om organisationsspørgsmålet, er der ingen som helst tvivl om, at dette indhold er opportunistisk. Denne konklusion bestyrkes også af hele analysen af vor partikongres, som delte sig i en revolutionær og en opportunistisk fløj, og af eksemplerne fra *alle* europæiske socialdemokratiske partier, hvor opportunismen i organisationsspørgsmålet ytrer sig i de samme tendenser, de samme beskyldninger og næsten helt de samme ord. De forskellige partiers nationale særtræk og uensartetheden af de politiske forhold i de forskellige lande sætter naturligvis deres præg og gør således den tyske opportunisme helt ulig den franske, den franske ulig den italienske og den italienske ulig den russiske. Men uanset alle de påviste forskelle i betingelser træder ensartetheden i den fundamentale deling af alle disse partier i en revolutionær og en opportunistisk fløj, ensartetheden i opportunismens tankegang og tendenser i organisationsspørgsmålets tydeligt frem\*). Den

\*) Ingen tvivler i dag på, at de russiske socialdemokraters gamle deling i økonomister og politikere på spørgsmålet om taktik var af samme art som hele det internationale socialdemokratiske deling i opportunister og revolutionære, selvom forskellen mellem på den ene side kammerat Martynov og Akimov og

overflod af talsmænd for den radikale intelligens, som findes i vore marxisters og socialdemokraters rækker, bevirker nu som før uundgåeligt tilstedeværelsen af den opportunisme, som dens mentalitet afføder på de mest forskellige områder og i de mest forskellige former. Vi har bekæmpet opportunismen i vor verdensanskuelser grundspørgsmål, i programspørgsmålene, og den fuldstændig divergens i henseende til mål førte uundgåeligt til uigenkaldelig afgrænsning mellem de liberale, som fordærvede vor legale marxisme, og socialdemokraterne. Vi har bekæmpet opportunismen i spørgsmålene om taktik, og divergensen med kammeraterne Kritjevskij og Akimov i disse mindre vigtige spørgsmål var naturligvis kun forbigående og efterfulgtes ikke af dannelsen af forskellige partier. Vi må nu bekæmpe Martovs og Akselrods opportunisme i organisationsspørgsmål, som selvsagt er endnu mindre fundamentale end spørgsmålene om program og taktik, men som for tiden er trådt i forgrunden i vort partiliv.

Når man taler om bekæmpelse af opportunismen, må man aldrig glemme de karakteristiske træk ved den moderne opportunisme på alle områder: dens ubestemthed, udflyden og ubegribelighed. Opportunisten undviger ifølge sin natur altid en bestemt og uigenkaldelig problemstilling, søger altid en mellemvej, snor sig som en ål mellem synspunkter, der udelukker hinanden, befletter sig på at »være enig« med snart den ene, snart den anden, idet han reducerer sine meningsforskelle til forslag om småforbedringer, tvivlende bemærkninger, fromme og uskyldige ønskemål osv., osv. Kammerat Eduard Bernstein, en opportunist i programspørgsmål er »enig« i partiets revolutionære program, og skønt han vel nok kunne ønske en »fundamental reform« af det, anser han dog dette for ubetimeligt, uhensigtsmæssigt, ikke så vigtigt som klarlægning af de »generelle principper« for »kritik« (disse principper består af ukritisk lån af principper og slagord hos det borgerlige demokrati). Kammerat Vollmar, en opportunist i taktiske

på den anden side kammeraterne von Vollmar og von Elm eller Jaurès og Millerand er meget stor. Nøjagtig lige så upåtvivlelig er ensartetheden i de fundamentale delinger i organisationsspørgsmålet, uanset den umådelige forskel i betingelser mellem politisk retsløse og politisk frie lande. Det er yderst betegnende, at det nye Iskras principfaste redaktion, efter flygtigt at have strejft diskussionen mellem Kautsky og Heine (nr. 64), frygtsomt er gået udenom spørgsmålet om *al* opportunismes og *al* ortodoksis principielle tendenser i organisationsspørgsmålet.

spørgsmål, er ligeledes enig i det revolutionære socialdemokratis gamle taktik og indskrænker sig også mest til deklamationer, forslag til småforbedringer, skoser, uden på nogen måde at træde frem med nogen bestemt »ministerialistisk« taktik (90). Kammeraterne Martov og Akselrod, opportunisten i organisationsspørgsmål, har heller ikke hidtil, trods direkte udfordring, fremsat nogen form for bestemte principielle teser, som ville kunne »fastlægges gennem lovene«; også de kunne ønske, kunne ubetinget ønske en »fundamental reform« af vore organisationslove (Iskra nr. 58, s. 2, 3. spalte), men helst vil de først beskæftige sig med »generelle organisations-spørgsmål« (for en virkeligt fundamental reform af vore love, som trods § 1 er centralistiske love, ville uvægerligt, når den blev foretaget i det nye Iskras ånd, føre til autonomisme, og kammerat Martov ønsker naturligvis ikke at indrømme sin *principielle* tendens til autonomisme, ikke engang overfor sig selv). Deres »principielle« holdning til organisationsspørgsmålet spiller derfor i alle regnbuens farver: det dominerende er uskyldige patetiske deklamationer om enevælde og bureaukratisme, om blind lydighed, om små skruer og hjul, – deklamationer som er i den grad uskyldige, at det stadig er meget, meget svært at skelne den virkeligt principielle betydning fra den virkelige koopterings betydning. Men jo dybere man går ind i skoven, jo tættere står træerne: Forsøgene på analyse og nærmere bestemmelse af den forhadte »bureaukratisme« fører uvægerligt til autonomisme, forsøgene på »uddybning« og begrundelse fører ufravigeligt til retfærdiggørelse af tilbageståenheden, til khvostisme, til girondistiske fraser. Endelig fremstår, som det eneste virkeligt bestemte og derfor i praksis særligt klart fremtrædende princip (praksis går altid forud for teorien) *anarkismens* princip. Forhåelse af disciplinen – autonomisme – anarkisme, det er den stige, på hvilken vore organisatoriske opportunisten stiger snart op snart ned, springende fra trin til trin og behændigt vigende udenom enhver bestemt formulering af deres principper\*). Nøjagtigt samme

\*) For dem, der husker debatterne om § 1, er det nu klart, at når kammerat Martovs og kammerat Akselrods fejl med hensyn til § 1 udvikles og uddybes, fører den *uundgåeligt* til organisatorisk opportuniste. Kammerat Martovs grundtanke – at man selv kan regne sig som partimedlem – er netop falsk »demokratisme«, det er ideen om partiets opbygning nedefra og opfejer. Omvendt er min idé »bureaukratisk« i den forstand, at partiet bygges fra oven og nedefter, fra partikongressen til de enkelte partiorganisationer. Den borgerlige intellektuelles mentalitet, de anarkistiske fraser og den opportunistiske,

graduering kan også iagttages hos opportunisten i program og taktik: forhåelse af »ortodoksien«, rettroenheden, snæverheden og ubevægeligheden – revisionistisk »kritik« og ministerialisme – borgerligt demokrati.

Der er en nær psykologisk sammenhæng mellem hadet til disciplin og den uophørlige, monotone klang af *fornærmethed* i alle skrivelser af alle nutidige opportunisten i almindelighed og vort mindretals i særdeleshed. De forfølges, fortrænges, forjages, belejres og bliver nedgjort. Der er i disse ord langt mere psykologisk og politisk sandhed, end ophavsmanden til den nydelige og åndrige vits om dem, der nedgøres og dem, der nedgør (91), sikkert selv anede. Tag engang protokollen fra vor partikongres, og man vil se, at mindretallet, det er alle de fornærmede, alle dem, der en eller anden gang på en eller anden måde er blevet fornærmet af det revolutionære socialdemokrati. Her er bundister og Rabotjeje Delo-folk, som vi »fornærmede«, før de udvandrede fra kongressen, her er folk fra Jusnyj Rabotjij, som er dødeligt fornærmede over mordet på organisationer i almindelighed og deres egen i særdeleshed, her er kammerat Makhov, som blev fornærmet hver gang han tog ordet (fordi han hver gang uvægerligt blamerede sig), her er endelig kammerat Martov og kammerat Akselrod, som blev fornærmet over »falske beskyldninger for opportuniste« på grund af § 1 og nederlaget ved valgene. Og alle disse bitre fornærmelser var ikke tilfældige følger af utilstedelige vitser, skarpe udfald, rasende polemik, smækken med dørene og truen med næverne, sådan som så mange spidsborgere tror det den dag i dag, men det uundgåelige resultat af hele Iskras idémæssige arbejde gennem tre år. Når vi gennem disse tre år

khvostistiske dybsindighed – det kom alt sammen frem allerede under debatterne om § 1. Kammerat Martov taler i Belejringsstilstand (s. 20) om det »påbegyndte tankearbejde« i det nye Iskra. Det er rigtigt for så vidt som han og Akselrod fra og med § 1 faktisk lader deres tanker følge en ny retning. Ulykken er bare, at denne retning er opportunistisk. Jo længere de »arbejder« sig frem i *den* retning, jo mere dette arbejde renses for koopteringskævl, jo dybere vil de komme til at sidde i dyndet. Kammerat Plekhanov så dette klart allerede på partikongressen og advarede dem endnu engang i artiklen *Hvad Der Ikke Må Gøres*: Jeg er for så vidt parat til at kooptere også jer, men lad være med at gå ad den vej, som kun fører til opportuniste og til anarkisme. – Martov og Akselrod lyttede ikke til det gode råd: *Hvad behager? Ikke gå? Blive enig med Lenin om, at koopteringen ene og alene er kævl? Aldrig i livet! Vi skal vise ham, at vi er folk med principper! – Og de har vist det. De har vist alle klart og tydeligt, at for så vidt de har nye principper, er det – opportunistens principper.*



ikke snakkede løs, men gav udtryk for overbevisninger, som måtte gå over i handling, kunne vi ikke afstå fra på kongressen at bekæmpe anti-Iskra-isterne og »sumpen«. Og da vi sammen med kammerat Martov, som sloges i forreste række med åbent visir, havde fornærmet en sådan mængde mennesker, så skulle der kun en ganske lillebitte smule fornærmelse af kammerat Akselrod og kammerat Martov til for at få bægeret til at flyde over. Kvantiteten slog over i kvalitet. Negationens negation indtraf. Alle de fornærmede glemte deres indbyrdes opgør, faldt hulkende i hinandens arme og rejste fanen til »opstand mod leninismen«\*).

Opstanden er en fortræffelig ting, når fremskredne elementer rejser sig mod reaktionære. Når den revolutionære fløj rejser sig mod den opportunistiske er det godt. Når den opportunistiske fløj rejser sig mod den revolutionære er det dårligt.

Kammerat Plekhanov er nødsaget til at være med i denne dårlige sag så at sige som krigsfange. For at »få luft« plukker han ivrigt enkelte uheldige sætninger hos forfatterne til den ene eller anden resolution til fordel for »flertallet« ud og udbrøder: »Stakkels kammerat Lenin! Det er nogle kønne ortodokse tilhængere han har!« (Iskra nr. 63, tillægget).

Men ser De, kammerat Plekhanov, hvis jeg er stakkels, så står det da helt elendig til med det nye Iskras redaktion. Hvor stakkels jeg end måtte være, er det dog endnu ikke gået mig så helt og aldeles ilde, at jeg har måtte lukke øjnene for partikongressen og søge materiale i komitémedlemmernes resolutioner til at skærpe mit vid på. Hvor stakkels jeg end er, er jeg dog tusind gange bedre faren end dem, hvis tilhængere ikke bare lejlighedsvis fremsætter en eller anden uheldig sætning, men som i alle spørgsmål, hvad enten det drejer sig om organisation, taktik eller program, stædigt og standhaftigt fastholder principper, der er diametralt modsatte af den revolutionære socialdemokratis principper. Hvor stakkels jeg end er, er det dog ikke gået mig sådan, at jeg *overfor offentligheden har måttet skjule* den ros, sådanne tilhængere har tildelt mig. Men det har det nye Iskras redaktion måttet.

Mon læseren ved, hvad det Russiske Socialdemokratiske

\*) Dette besynderlige udtryk stammer fra kammerat Martov (Belejringsstilling, s. 68). Kammerat Martov afventede det tidspunkt, da han var selv-femte, inden han rejste »opstanden« mod mig alene. Kammerat Martovs polemik er ubehændig: Han vil forsøge at tilintegøre sin modpart ved at sige ham de største komplimenter.

Arbejderpartis Voronesj-komité er for noget? Hvis ikke, så læs protokollen fra partikongressen. De vil deraf se, at denne komité's retning helt og fuldt repræsenteres af kammerat Akimov og kammerat Bruker, som over hele linjen kæmpede mod partiets revolutionære fløj på kongressen, og som alle, lige fra kammerat Plekhanov til kammerat Popov, atter og atter henregnede til opportunisterne. Og nu erklærer så denne Voronesj-komité i sit januar-flyveblad (nr. 12, januar 1904):

- » I vort stadig voksende parti foregik der i fjor en stor og for partiet vigtig begivenhed: RSDAP's 2. kongres fandt sted, med repræsentanter for dets organisationer. Indkaldelsen af en partikongres er en meget kompliceret og under det monarkistiske styre meget risikabel og vanskelig sag, og det er derfor ikke mærkeligt, at indkaldelsen af kongressen foregik på en *langt fra fuldendt måde* og at selve kongressen, skønt den forløb uden uheld, ikke tilfredsstillede alle de krav, partiet stillede til den. De kammerater, som af konferencen (rådslagningen) i 1902 havde fået overdraget at indkalde kongressen, blev arresteret, og *kongressen blev arrangeret af folk, der blev udset af kun én retning i det russiske socialdemokrati – den iskraistiske. Mange organisationer af socialdemokrater, som ikke var iskraister, blev ikke inddraget i kongressens arbejde: til dels af denne grund* blev kongressens opgave med hensyn til udarbejdelse af partiets *program og love* løst på en *yderst ufuldstændig måde, og kongresdeltagerne* indrømmer selv, at der er store huller i lovene, 'som kan føre til farlige vildfarelser'. Iskraisterne selv splittedes på kongressen, og mange fremtrædende ledere i RSDAP, som tidligere syntes helt at have antaget Iskra's aktionsprogram, har erkendt, at mange af dets anskuelser, som *hovedsageligt* forfægtes af *Lenin og Plekhanov*, ikke er levedygtige. Selv om Lenin og Plekhanov fik overtaget på kongressen, har det praktiske livs kræfter, det reale arbejdes krav, som også alle ikke-iskraister slutter op om, hurtigt rettet teoretikernes fejl og efter kongressen allerede indført vigtige ændringer. *Iskra er blevet stærkt ændret og lover at lytte opmærksomt til krav fra socialdemokratiets folk i det hele taget. Skønt kongressens resultater må revideres af næste kongres og de, hvad der er indlysende for kongresdeltagerne selv, er utilfredsstillende, og derfor heller ikke kan indgå i partiet som ufravigelige beslutninger*, har kongressen dog afklaret tilstanden i partiet, givet et stort materiale til partiets videre teoretiske og organisatoriske virksomhed og har været en uhyre lærerig erfaring for det almindelige partiarbejde. Beslutningerne fra kongressen og de love, den vedtog, vil blive taget i betragtning af alle organisationer, men mange vil afholde sig fra at lade sig lede udelukkende af dem i betragtning af deres åbenbare ufuldkommenheder.

Voronesj-komiteen har i forståelse af det almindelige partiarbejdes store betydning *reageret* levende på alle spørgsmål i forbindelse med organiseringen af kongressen. Den erkender den fulde betydning af

hvad der er foregået på kongressen og *hilser den vending, der er sket i Iskra*, efter at det er gjort til centralorgan (hovedorgan).

Skønt vi *endnu* ikke er tilfredse med tingenes tilstand i partiet og i centralkomiteen, tror vi dog, at det vanskelige arbejde med organisering af partiet vil blive forbedret ved fælles indsats. Med hensyn til de falske rygter erklærer Voronesj-komiteen overfor kammeraterne, at der ikke kan være tale om, at Voronesj-komiteen træder ud af partiet. Voronesj-komiteen er udmærket klar over hvilket farligt præcedens (eksempel) det ville være, at en arbejder-organisation som Voronesj-komiteen trådte ud af RSDAP, *hvilken bebrejdelse det ville være mod partiet*, og hvor ufordelagtigt det ville være for arbejderorganisationer, der eventuelt fulgte eksemplet. Vi skal ikke skabe nye spaltninger, men vedholdende stræbe efter, at alle bevidste arbejdere og socialister forenes i ét parti. Desuden var 2. kongres en ordinær og ikke en stiftende kongres. Udelukkelse af partiet kan kun ske ved en partidomstol, og ingen organisation, heller ikke selve centralkomiteen har ret til at udelukke nogen socialdemokratisk organisation af partiet. Ydermere vedtog 2. kongres lovenes § 8, ifølge hvilken enhver organisation er autonom (selvstændig) i lokale anliggender, og derfor *har Voronesj-komiteen fuld ret til at føre sine organisatoriske synspunkter ud i livet, også indenfor partiet*.

Redaktionen af det nye Iskra har i nr. 61 henvist til dette flyveblad og aftrykt anden del af tiraden, som er sat med stor skrift; den første del derimod, som er sat med petit, har redaktionen *foretrukket at udelade*.

Man skammede sig.

## r) Lidt om dialektik.

### To omvæltninger

Ved et generelt blik på udviklingen af krisen i vort parti ser vi let, at sammensætningen af de to kæmpende parter i hovedsagen med få undtagelser har været den samme hele tiden. Det har været en kamp mellem den revolutionære og den opportunistiske fløj i vort parti. Men kampen har gennemløbet højst

forskellige stadier, og et nøjagtigt kendskab til de særlige træk ved disse stadier er unødvendigt for enhver, der ønsker at finde sig til rette i den allerede nu vældige litteratur derom, i mængden af løsrevne henvisninger, citater revet ud af deres sammenhæng, særskilte beskyldninger osv., osv.

Lad os opregne hovedstadierne, som tydeligt adskiller sig fra hinanden: 1) Striden om lovene § 1. En ren idékamp om organisationernes grundprincipper. Plekhanov og jeg er i mindretal. Martov og Akselrod foreslår en opportunistisk formulering og bliver omfavnet af opportunisterne. 2) Iskra-organisationens spaltning i spørgsmålet om kandidatlisten til centralkomiteen: Fomin eller Vasiljev i femmandsudvalget, Trotskij eller Travinskij i tremandsudvalget. Plekhanov og jeg erobrer flertallet (9 mod 7), – tildels takket være netop, at vi var i mindretal med hensyn til § 1. Martovs koalition med opportunisterne bekræftede i virkeligheden alle de bange anelser, jeg fik efter episoden med organisationskomiteen. 3) Fortsættelsen af diskussionerne om detaljer i lovene. Martov reddes atter af opportunisterne. Vi kommer igen i mindretal og forfægter mindretallets ret i centrene. 4) Syv af de mest yderligtgående opportuniste udvandrer fra kongressen. Vi kommer i flertal og besejrer koalitionen (Iskra-mindretallet, »sumpen« og anti-Iskra-isterne) ved valgene. Martov og Popov nægter at deltage i vore tremandsudvalg. 5) Kævleriet efter kongressen over koopteringen. Orgier af anarkistisk optræden og frasemageri. De mindst disciplinerede og mindst stabile elementer indenfor »mindretallet« får overtaget. 6) Plekhanov går over til en »kill with kindness«-politik for at undgå splittelse. »Mindretallet« besætter centralorganets redaktion og partirådet og angriber centralkomiteen af alle kræfter. Kævlet dominerer fortsat alt og alle. 7) Første angreb på centralkomiteen bliver slået tilbage. Det synes, som om kævlet er begyndt at stilne af i nogen grad. Det viser sig umuligt at diskutere to rent idémæssige spørgsmål, som optager partiet stærkt, temmelig fredeligt: a) Hvad er den politiske betydning af og forklaringen på den deling af vort parti i et »flertal« og et »mindretal«, der opstod på 2. kongres, og som afløste alle gamle delinger? b) Hvad er den principielle betydning af det nye Iskras nye standpunkt i organisationsspørgsmålet?

Hvert af disse stadier kendetegnes af et væsentligt forskelligt forløb af kampen og af det umiddelbare angrebsmål; hvert enkelt stadium udgør så at sige et særskilt slag i hele det

samlede felttog. Man kan ikke forstå noget af vor kamp, hvis man ikke studerer den konkrete situation i hvert slag. Men når vi har studeret den, kan vi tydeligt se, at udviklingen faktisk følger dialektiske baner, modsigelsesnes baner: mindretal bliver til flertal, flertal til mindretal; parterne går hver især over fra forsvar til angreb og fra angreb til forsvar; udgangspunktet for idékampen (§ 1) »står som negation« og giver plads for det altdominerende kævl\*), men så begynder »negationens negation«, og efter at vi i de forskellige centre så nogenlunde har forsonet os med den kone, gud har givet os, vender vi tilbage til udgangspunktet for den rene idékamp, men denne »tese« er allerede beriget med alle »antitesens« resultater og er forvandlet til den højere syntese i det moment, hvor den isolerede og tilfældige fejl i spørgsmålet om § 1 har foldet sig ud til et quasi-system /næsten-system/ af opportunistiske anskuelser i organisationsspørgsmålet, og hvor forbindelsen mellem denne foreteelse og den fundamentale deling af vort parti i en revolutionær og en opportunistisk fløj træder frem med stadig større tydelighed for alle. Med andre ord, ikke blot havren vokser efter Hegel, også de russiske socialdemokrater kæmper indbyrdes efter Hegel.

Men den store hegelske dialektik, som marxismen har overtaget, efter først at have stillet den på benene, må aldrig forveksles med den vulgære metode, hvormed man retfærdiggør politiske lederes siksakkurs under deres vekslende mellem partiets revolutionære og dets opportunistiske fløj, den vulgære manér, hvormed man sammenblender særskilte udtalelser, særskilte momenter i den udvikling, de forskellige stadier i den samlede proces gennemløber. Den ægte dialektik retfærdiggør ikke personlige fejltagelser, men studerer de uundgåelige omskiftelser, påviser deres uundgåelighed på basis af detaljerede undersøgelser af udviklingen i hele dens konkrete natur. Dialektikkens grundsætning er: abstrakt sandhed findes ikke, sandheden er altid konkret... Og man må aldrig forveksle denne store hegelske dialektik med den banale livsvisdom, der er udtrykt i det italienske ordsprog: mettere la coda, dove non va il capo (at stikke halen igennem, hvor hovedet ikke kan passere).

\*) Det vanskelige problem at drage grænsen mellem kævl og principielle divergenser løser nu sig selv: alt, hvad der vedrører koopteringen, er kævl; alt, hvad der vedrører analysen af kampen på kongressen, diskussionerne om § 1 og om vendingen over mod opportunisme og anarkisme, er principielle divergenser.

Facit af den dialektiske udvikling i vor partikamp har været to omvæltninger. Partikongressen var en virkelig omvæltning, som kammerat Martov rigtigt fremhæver det i sin brochure Endnu Engang I Mindretal. Også mindretallets vittige hoveder har ret, når de siger: Verden drives frem af revolutioner, og nu har vi også lavet en revolution! De har faktisk gennemført en revolution efter kongressen; sandt er det også, at verden almindelig talt drives frem af revolutioner. Men den konkrete betydning af hver konkret revolution er dog endnu ikke defineret ved en sådan generel udtalelse: med en let omskrivning af den uforglemmelige kammerat Makhovs udtalelse kan man sige, at der forekommer revolutioner, som ligner reaktioner. Man må vide, om det var den revolutionære eller den opportunistiske fløj af partiet, der var den reale kraft, som fuldbyrdede omvæltningen; man må vide, om det var revolutionære eller opportunistiske principper, der besjælede de kæmpende, før man kan fastslå, om den ene eller anden konkrete revolution bevægede »verden« (vort parti) frem eller tilbage.

Vor partikongres var en i sin art enestående foreteelse, uden sidestykke i hele den russiske revolutionære bevægelses historie. For første gang lykkedes det for et konspirativt politisk part fra illegalitetens mørke at træde ud i fuldt dagslys og vise alle og enhver vor interne partikamps gang og udgang, vise hvordan hele vort parti og hver nogenlunde betydningsfuld del af dette parti ser på spørgsmål vedrørende program, taktik og organisation. For første gang lykkedes det os at gøre os fri af den disciplinmangel og revolutionære spidsborgerlighed, som var traditionel i cirklerne, forene snese af vidt forskellige grupper, som tidligere ofte stillede sig yderst fjendtligt til hinanden og alene var forbundet ved ideens magt, men som var parat (i princippet parat) til at ofre al gruppeprivathed og gruppeselvstændighed til fordel for den store helhed, – *partiet* – som vi faktisk skabte for første gang. Men i politik ydes ofre ikke uden videre, de må tilkæmpe sig dem. Kampen om aflivningen af organisationer måtte uvægerligt blive frygtelig forbitret. Den åbne, frie kamps friske brise blev til en hvirvelstorm. Denne hvirvelstorm bortfejede – og godt det samme! – hvert eneste levn af alle cirkelinteresser, følelser og traditioner uden undtagelse og skabte for første gang virkeligt partimæssige, ledende kollegier.

Men ét er, hvad man kaldes, et andet, hvad man er. Ét er i princippet at ofre cirkelvæsenet til fordel for partiet. Et andet

er at give afkald på sin egen cirkel. Det viste sig at den friske brise endnu var for frisk for dem, der var vant til den muffige spidsborgerlighed. »Partiet kunne ikke tåle sin første kongres«, som kammerat Martov med rette (uforvarende med rette) udtrykte sig i sin brochure Endnu Engang I Mindretal. Fornærmelsen over aflivningen af organisationerne var for stor. En rasende hvirvelstorm bragte mudderet op fra bunden af vor partistrøm, og mudderet tog revanche. Det gamle sejllivede cirkelvæsen overmandede den endnu unge partiånd. Den svært medtagne opportunistiske fløj af partiet vandt – naturligvis kun midlertidigt – overhånd over den revolutionære fløj, da den tilfældigvis fik forstærkning fra Akimovs side.

Resultatet blev det nye Iskra, som er nødt til at udvikle og uddybe den fejl, dets redaktører begik på partikongressen. Det gamle Iskra udbredte de sande ideer om den revolutionære kamp. Det nye Iskra udbreder flad livsvisdom: imødekomenhed og fordragelighed. Det gamle Iskra var organ for kampberedt ortodoksi. Det nye Iskra serverer os et opkog af opportuniste – hovedsageligt i organisatoriske spørgsmål. Det gamle Iskra gjorde sig fortjent til både russiske og vesteuropæiske opportunisters hædrende uvenskab. Det nye Iskra er blevet »klogere« og skammer sig snart ikke længere over den ros, de mest yderliggående opportuniste ødsler på det. Det gamle Iskra gik støt mod sit mål, og der var ingen uoverensstemmelser mellem dets ord og dets handlinger. Hos det nye Iskra afføder dets standpunkts indre falskhed uvægerligt politisk hykleri, ganske uanset den ene eller andens vilje og viden. Bladet kritiserer højroestet cirkelvæsenet for at dække over cirkelvæsenets sejr over partiånden. Det udtaler farisæisk sin fordømmelse af splittelsen, som om man i et nogenlunde organiseret parti, som nogenlunde fortjener sit navn, vil kunne forestille sig noget andet middel mod splittelse, end at mindretallet indordner sig under flertallet. Bladet erklærer det for nødvendigt at tage hensyn til den revolutionære offentlige mening, men hemmeligholder samtidig Akimov-folkenes lovprisninger og udspreder smålig sladder om de komiteer, der tilhører den revolutionære fløj af partiet\*). Hvilken skændsel! Hvor har de vanæret vort gamle Iskra!

Et skridt frem, to skridt tilbage... Det forekommer både i

individets tilværelse, nationernes historie og i partiernes udvikling. Det ville være ærkeforbryderisk klejnmodighed noget øjeblik at tvivle om den uundgåelige, fuldstændige sejr for det revolutionære socialdemokratis, den proletariske organisations og partidisciplinens principper. Vi har allerede tilkæmpet os meget, vi vil fortsat kæmpe uden at tabe modet over uheld, kæmpe disciplineret i foragt for cirkelklammeriets spidsborgermetoder og til det yderste værne om det med så store anstrengelser skabte fælles partibånd mellem alle Ruslands socialdemokrater, og ved udholdende og systematiske arbejde sørge for, at alle partimedlemmer og i særdeleshed arbejderne får fuldstændigt og bevidst kendskab til de partimæssige forpligtelser, til kampen på 2. partikongres, til alle årsager til vor divergens og alle i den, til alt det fordærlige ved opportunisten, der, når det drejer sig om organisation, lige så hjælpeløst strækker våben overfor den borgerlige mentalitet, lige så ukritisk overtager det borgerlige demokratis synspunkt, lige så meget sløver proletariatets våben i klassekampen som når det drejer sig om vort program og vor taktik.

Proletariatet har i kampen for magten intet andet våben end organisationen. Proletariatet, som splittes af den anarkiske konkurrences herredømme i den borgerlige verden, nedtynges af tvangsarbejdet for kapitalen, uafledeligt kastes ned »på bunden« af al elendighed, forråelse og fordærvelse, kan blive og vil afgjort kun blive en uovervindelig kraft takket være, at dets idémæssige forenelse på grundlag af marxismens principper befæstes gennem organisationens materielle enhed, som sammensvejer millioner af arbejdende mennesker til arbejderklassens armé. Mod denne armé vil hverken det russiske selvherskerdømmes affældige magt eller den internationale kapitalens hensuldrende magt kunne holde stand. Denne armé vil, trods alle siksak-bevægelser og alle skridt tilbage, trods de opportunistiske fraser, som girondinere i det nuværende socialdemokrati strør om sig med, trods de selvtilfredse lovprisninger af det efterblevne cirkelvæsen, trods den *intellektuelle* anarkismes gøgl og larm slutte sine rækker stadig tættere.

\*) En stereotyp form for denne nydelige beskæftigelse er allerede udviklet. Vor specialkorrespondent X skriver om flertalskomiteen Y, at den har givet kammerat Z fra mindretallet en meget dårlig behandling.

# Tillæg

## Episoden med kammerat Gusev og kammerat Deutsch

Denne episode hænger nært sammen med den såkaldte »falske« (som kammerat Martov udtrykte sig) liste, der er omtalt i kammeraterne Martovs og Starovers brev – anført af os i kapitel j – og består i følgende: Kammerat Gusev havde meddelt kammerat Pavlovitj, at denne liste, bestående af kammeraterne Stein, Jegorov, Popov, Trotskij og Fomin, var blevet overladt ham, Gusev, af kammerat Deutsch (s. 12 i Pavlovitj' »brev«). I anledning af denne meddelelse beskyldte kammerat Deutsch kammerat Gusev for »bevidst bagvaskelse«, og partiets opmandsdomstol kendte kammerat Gusevs »meddelelse« »urigtig« se kendelsen i Iskra nr. 62). Efter at Iskras *redaktion* havde offentliggjort kendelsen udsendte *kammerat Martov* (men nu altså ikke redaktionen) et særskilt flyveblad med titlen *Kendelsen Fra Partiets Opmandsdomstol*, hvor ikke blot kendelsen var optrykt, men tillige et fuldstændigt referat af undersøgelserne i sagen, ordret citeret, samt *en efterskrift af ham selv*. I denne efterskrift betegner kammerat Martov blandt andet »den faktiske forfalskning af en liste for at fremme fraktionskampen« som »skændig«. Dette flyveblad besvaredes af kammeraterne Ljadov og Gorin, som var delegerede til 2. kongres, med et flyveblad under overskriften *Den Fjerde Person I Opmandsdomstolen*, hvori de energisk »protesterer imod, at kammerat Martov tillader sig at gå videre end kendelsen, idet han tillægger kammerat Gusev uhæderlige motiver«, mens retten ikke havde fundet, at der forelå bevidst bagvaskelse, men udelukkende fastslog, at kammerat Gusevs meddelelse var urigtig. Kammeraterne Gorin og Ljadov forklarer indgående, at kammerat Gusevs meddelelse kan være fremkaldt af en helt naturlig fejltagelse, og betegner kammerat Martovs optræden som »uværdig«, eftersom han selv har fremsat en række fejlagtige meddelelser (og trykker dem i sit flyveblad), ved vilkårligt at tilskrive kammerat Gusev uhæderlige hensigter. Der kan overhovedet ikke her være tale om uhæderlige hensigter, erklærer de. Hvis jeg ikke tager fejl, er det alt, hvad der findes af »litteratur« om dette spørgsmål, som jeg anser det for min pligt at medvirke til opklaringen af.

Først og fremmest må læseren gøre sig fuldstændig klart, hvornår og under hvilke betingelser denne liste (en liste over kandidater til centralkomiteen) dukker op. Som jeg allerede har påpeget i den forudgående tekst, drøftede Iskra-organisationen på kongressen en kandidatliste til centralkomiteen, som den i fællesskab kunne forelægge kongressen. Drøftelsen endte i uenighed; Iskra-organisationens flertal vedtog en liste, omfattende Travinskij, Glebov, Vasiljev, Popov og Trotskij, men mindretallet ville ikke give efter og insisterede på følgende liste: Travinskij, Glebov, Fomin, Popov og Trotskij. De to grupper af Iskra-organisationen mødtes så ikke mere samlet efter det møde, hvor disse lister blev foreslået og sat under afstemning. Begge grupper agiterede frit på kongressen, idet de ønskede gennem afstemning på hele partikongressen at få afgjort det stridsspørgsmål, der skilte dem, og de arbejdede hver især på at vinde det størst mulige antal delegerede for sig. Den frie agitation på kongressen afslørede med det samme den politiske kendsgerning, som jeg indgående har analyseret i tekst: at det for Iskra-mindretallet (med Martov i spidsen) var nødvendigt at støtte sig på »centrum« (sumpen) og på anti-Iskra-isterne for at vinde over os. Det var nødvendigt, fordi det meget store flertal af delegerede som konsekvent fastholdt Iskra's program, taktik og organisationsplaner overfor anti-Iskra-isternes og »centrum«s angreb, meget hurtigt og meget bestemt stillede sig på vor side. Af de 33 delegerede (eller rettere stemmer), som ikke tilhørte hverken anti-Iskra-isterne eller »centrum«, vandt vi meget hurtigt 24 for os og indgik en »direkte aftale« med dem – vi dannede »det kompakte flertal«. Kammerat Martov derimod stod tilbage med kun 9 stemmer; for at sejre behøvede han alle anti-Iskra-isternes og »centrums« stemmer. Han kunne gå sammen med disse grupper (ligesom i spørgsmålet om lovenes § 1), han kunne danne en »koalition« med dem, dvs. han kunne få deres støtte, men *han kunne ikke* indgå en direkte aftale med dem, og det kunne han ikke, netop fordi han under hele kongressen havde bekæmpet disse grupper med ikke mindre skarp-hed end vi. Netop heri bestod det tragikomiske ved kammerat Martovs stilling! I sit skrift *Belejringstilstand* vil kammerat Martov tilintegøre mig med det dræbende giftige spørgsmål: »Vi anmoder allerærbødigst kammerat Lenin om at svare direkte på spørgsmålet: *For hvem* var Jusjnij Rabotjij en udenforstående på kongressen?« Jeg svarer allerærbødigst og direkte: For kammerat Martov. Bevis: jeg sluttede meget

hurtigt en direkte aftale med Iskra-isterne, men kammerat Martov indgik ikke og kunne ikke indgå en direkte aftale, hverken med Jusjnyj Rabotjij eller med kammerat Makhov eller med kammerat Bruker.

Først når man har klargjort sig denne politiske situation, kan man forstå, hvad der er »kernen« i det ømtålige spørgsmål om den famøse »falske« liste. Man forestille sig den konkrete tingenes tilstand: Iskra-organisationen er spaltet, vi agiterer frit på kongressen og forsvarer hver vor liste. I dette forsvar bliver listerne i en mængde private samtaler kombineret på hundrede måder. I stedet for et femmandskollegium skitseres et tremandskollegium, og der foreslås alle mulige udskiftninger af den ene kandidat med den anden. Jeg husker f.eks. godt, at der i private samtaler blev foreslået opstilling af kammeraterne Rusov, Osipov, Pavlovitj og Dedov, og at deres kandidaturer efter drøftelse og diskussioner derpå igen blev opgivet. Det kan meget vel være, at der også har været tale om andre kandidaturer, uden at jeg har kendskab til det. Hver enkelt delegeret på kongressen fremsatte i private samtaler sine synspunkter, foreslog ændringer, diskuterede osv. Det er meget svært at tænke sig, at det kun fandt sted indenfor flertallet. Det er tilmed hævet over tvivl, at det samme skete blandt mindretallet, eftersom dets oprindelige femmandskollegium (Popov, Trotskij, Fomin, Glebov og Travinskij) senere, som vi har set det af kammeraterne Martovs og Starovers brev, ændredes til et tremands: Glebov, Trotskij og Popov, idet de dog ikke var glade for Glebov og gerne ville have ham erstattet med Fomin (se kammeraterne Ljadovs og Gorins flyveblad). Man må ikke glemme, at de grupper, hvori jeg i min bog har opdelt kongressens delegerede, er afgrænset af mig på grundlag af en analyse, foretaget post factum /efter begivenheden/. I virkeligheden begyndte disse grupper først at aftegne sig under agitationen forud for valgene, og udvekslingen af synspunkter mellem de delegerede forløb helt frit; der var ingen »mure« imellem os, og enhver talte med hvem af de delegerede, han ønskede at tale privat med. Der er intet som helst mærkeligt i, at der under disse omstændigheder, blandt alle mulige kombinationer og lister, ved siden af den liste Iskra-organisationens mindretal havde opstillet (Popov, Fomin, Trotskij, Glebov og Travinskij), fremkom en liste, der kun adskilte sig meget lidt fra den: Popov, Trotskij, Fomin, Stein og Jegorov. Fremkomsten af denne kandidat-kombination er i højeste grad naturlig, da vore kandidater, Glebov og

Travinskij, vitterligt ikke passede Iskra-organisationens mindretal (se deres brev i bogens kapitel j, hvor de stryger Travinskij af tremandskollegiet og med hensyn til Glebov direkte siger, at det kun er et kompromis). Det var ganske naturligt, at Glebov og Travinskij udskiftedes med Stein og Jegorov, som var medlemmer af organisationskomiteen, og det ville have været ejendommeligt, hvis ingen af partiets mindretal var kommet i tanker om en sådan udskiftning.

Lad os nu se nærmere på følgende to spørgsmål: 1) Fra hvem kom listen Jegorov, Stein, Popov, Trotskij, Fomin? og 2) Hvorfor blev kammerat Martov så forbitret over at få tilskrevet denne liste? For at kunne besvare det første spørgsmål *præcist* måtte man foretage et rundspørge blandt alle de kongresdelegerede. Nu er det umuligt. Man måtte navnlig få opklaret, hvilke delegerede fra partimindretallet (som ikke må forveksles med Iskra-organisationens mindretal), der på kongressen har hørt om de lister, der fremkaldte spaltningen af Iskra-organisationen? Hvordan stillede de sig til de to lister fra Iskra-organisationens flertal og mindretal? Har de ikke selv foreslået eller hørt forslag eller synspunkter med hensyn til ønskeligheden af ændringer i listen fra Iskra-organisationens mindretal? Desværre er disse spørgsmål åbenbart heller ikke blevet stillet ved opmandsdomstolen, som (efter kendelsens ordlyd at dømme) er blevet ladet i uvidenhed om, hvad det var for et femmandskollegium, Iskra-organisationen kom i uenighed over. Kammerat Belov (som jeg har henregnet til »centrum«) har således »forklaret, at han havde et godt kammeratligt forhold til Deutsch, som meddelte ham sine indtryk af kongressens arbejde, og når Deutsch agiterede for den ene eller anden liste, fortalte han også Belov om det«. Det må beklages, at det henstår uopklaret, om kammerat Deutsch på kongressen fortalte kammerat Belov om sit indtryk af Iskra-organisationens lister, og, hvis det er tilfældet, hvordan kammerat Belov da stillede sig til femmandslisten fra Iskra-organisationens mindretal. Har han ikke foreslået eller ikke hørt om ønskeligheden af ændringer i den? Som følge af, at denne omstændighed ikke er opklaret, opstår der i kammeraterne Belovs og Deutsch's forklaringer den modsigelse, som allerede kammeraterne Gorin og Ljadov bemærkede, nemlig, at kammerat Deutsch, stik imod hvad han hævder, »har agiteret til fordel for den ene eller anden liste over kandidater til centralkomiteen«, som Iskra-organisationen havde foreslået. Kammerat Belov forklarer videre, at han, »to dage før kon-

gresser sluttede, ad privat vej erfarede om den liste, der cirkulerede på kongressen, idet han mødtes med kammeraterne Jegorov og Popov samt Kharkov-komiteens delegerede. Kammerat Jegorov gav her udtryk for undren over, at hans navn fandtes på listen over kandidater til centralkomiteen, eftersom hans kandidatur, ifølge hans egen mening, ikke ville blive mødt med sympati hos de kongresdelegerede, hverken hos flertallet eller mindretallet«. Det er yderst betegnende, at der her ganske åbenbart er tale om *Iskra-organisationens* mindretal, eftersom kammerat Jegorovs kandidatur, i betragtning af, at han var medlem af organisationskomiteen og en fremtrædende talsmand for »centrum«, ikke alene kunne, men efter al sandsynlighed ville blive mødt med sympati hos partikongressens mindretal iøvrigt. Desværre erfarer vi intet af kammerat Belov om sympatier og antipatier netop hos de medlemmer af partimindretallet, som ikke tilhørte Iskra-organisationen. Og dog er dette spørgsmål særlig vigtigt, fordi kammerat Deutsch oprørtes over, at man tilskrev Iskra-organisationens mindretal denne liste, mens listen kunne stamme fra det mindretal, der ikke tilhørte denne organisation!

Selvsagt er det nu meget svært at huske, hvem der først kom ind på denne kombination af kandidater, og af hvem vi hver især hørte om den. Jeg vil f.eks. ikke påtage mig at huske hverken dette eller præcist, hvem det var af flertallet, der først foreslog de af mig nævnte kandidater Rusov, Dedov og andre: af hele mængden af samtaler, formodninger, rygter om alle mulige kombinationer af kandidater har kun de »lister« præget sig i min erindring, som blev sat direkte under afstemning i Iskra-organisationen eller på flertallets private møder. Disse »lister« blev for størstedelen overgivet mundtligt (i mit Brev Til Iskras Redaktion, s. 4, 1. 5 f.n., betegner jeg den af mig mundtligt på mødet foreslåede kombination af fem kandidater som en »liste«), men ofte blev de også noteret på sedler, som almindeligvis passerede fra den ene delegerede til den anden, og som sædvanligvis blev revet i stykker efter møderne.

Da der ikke findes præcise oplysninger om oprindelsen til den famøse liste, må det antages, at enten en af Iskra-mindretallet ukendt delegeret fra partimindretallet har udtalt sig for den kombination af kandidater, som vi har i denne liste, og denne kombination er så begyndt i mundtlig og skriftlig form at vandre rundt på kongressen; eller en eller anden af Iskra-organisationens mindretal har på kongressen udtalt sig til gunst for denne kombination, men har senere glemt det.

Mig forekommer den anden antagelse at være den sandsynligste, og det gør den, fordi kammerat Steins kandidatur *utvivlsomt* allerede på kongressen fandt sympati hos Iskra-organisationens mindretal (se teksten i min bog), mens *det samme* mindretal utvivlsomt først efter kongressen er kommet på ideen om kammerat Jegorovs kandidatur (for både på Liga-kongressen og i Belejringstilstand udtrykkes der beklagelse over, at organisationskomiteen ikke stadfæstedes som centralkomité, og kammerat Jegorov var medlem af organisationskomiteen). Vil det ikke være naturligt at gå ud fra, at denne tanke, som åbenbart lå i luften, at gøre organisationskomiteens medlemmer til medlemmer af centralkomiteen, er blevet udtalt af en eller anden af mindretallet i privat samtale og på partikongressen?

Men kammerat Martov og kammerat Deutsch er tilbøjelige til i stedet for denne naturlige forklaring ubetinget at finde et eller andet *beskidt*, en fælde, et eller andet uhæderligt, udbredelse af »vitterligt falske rygter for at vanære«, »forfalskning til brug i fraktionskampen« osv. Denne sygelige bestræbelse kan kun forklares ved emigranttilværelsens usunde vilkår eller ved unormal nervøsitet, og jeg ville ikke engang være kommet ind på dette spørgsmål, hvis det ikke var kommet til et uværdigt attentat på en kammerats hæderlighed. Tænk bare på, hvilke grunde kammeraterne Deutsch og Martov kunne have til at søge en beskidt, uhæderlig hensigt i en urigtig meddelelse, et urigtigt rygte? Deres sygelige fantasi har åbenbart foregøglet dem, at flertallet har »vanæret« dem, ikke ved at påpege mindretallets politiske fejl (§ 1 og koalitionen med opportunisterne), men ved at tilskrive mindretallet »vitterligt forkerte« og »forfalskede« lister. Mindretallet har foretrukket at forklare sagen, ikke med sine egne fejl, men med beskidte, uhæderlige, skændige metoder fra flertallets side! Hvor urimeligt det er at søge uhæderlige hensigter i en »urigtig meddelelse«, har vi allerede påvist ovenfor i fremstillingen af sagens omstændigheder; partiets opmandsdomstol har også klart set dette, idet den ikke har konstateret nogen bagvaskelse, ingen ond vilje og intet skændigt. Endelig bevises det klart af den kendsgerning, at Iskra-organisationens mindretal allerede på partikongressen, endnu før valgene, diskuterede det urigtige forlydende med flertallet, og at kammerat Martov endda fremsatte en forklaring i et brev, som blev læst op for alle flertallets 24 delegerede! Flertallet tænkte overhovedet ikke på at holde det skjult for Iskra-organisati-

onens mindretal, at der cirkulerede en bestemt liste på partikongressen: kammerat Lenskij omtalte det for kammerat Deutsch (se domstolens kendelse), kammerat Plekhanov omtalte det for kammerat Sasulitj (»hende er det umuligt at tale med, det ser ud, som om hun antager mig for Trepov«, sagde kammerat Plekhanov til mig, og denne vittighed, som blev gentaget mange gange, viser endnu engang den unormale ophidselse hos mindretallet), jeg erklærede overfor kammerat Martov, at hans forsikring (om at listen ikke stammede fra ham, Martov) var tilstrækkelig for mig (Liga-protokollerne s. 64). Kammerat Martov sendte så (så vidt jeg husker, sammen med kammerat Starover) en seddel til os i bureauet af nogenlunde følgende indhold: »Iskra-redaktionens flertal anmoder om at få adgang til flertallets private møde for at dementere de kompromitterende rygter, der udspreddes om os«. Plekhanov og jeg svarede på det samme stykke papir: »Vi har ikke hørt nogen kompromitterende rygter. Hvis et redaktionsmøde er nødvendigt, må det aftales særskilt. Lenin. Plekhanov«. Da vi om aftenen var til flertallets møde, fortalte vi alle 24 delegerede om dette. For at bortrydde enhver mulighed for misforståelser blev det besluttet, at vi alle 24 i fællesskab skulle vælge repræsentanter og sende dem til kammeraterne Martov og Starover for at få bragt sagen på det rene. De valgte repræsentanter, kammeraterne Sorokin og Sablina, gik så og forklarede, at ingen ville tilskrive specielt Martov eller Starover listen, navnlig ikke efter deres erklæring, og at det i det hele taget ikke var vigtigt, om listen på den ene eller anden måde hidrørte fra Iskra-organisationens mindretal eller fra et kongresmindretal uden tilknytning til denne organisation. Man skulle vel ikke foretage en undersøgelse på kongressen! Man skulle vel ikke afhøre alle de delegerede om denne liste! Men kammeraterne Martov og Starover sendte os derudover endnu et brev med et formelt dementi (se kapitel j). Vore repræsentanter, kammeraterne Sorokin og Sablina, læste dette brev op på et møde af de 24. Man skulle tro, at episoden kunne betragtes som afsluttet – afsluttet ikke på den måde, at man skulle efterspore listernes oprindelse (hvis det interesserede nogen), men på den måde, at man fuldstændigt havde bortryddet enhver tanke om noget som helst forsøg på at »skade mindretallet« eller på at »vanære nogen« eller på at benytte »falsknerier til brug for fraktionskampen«. I Ligaen (s. 63-64) fremførte kammerat Martov imidlertid endnu engang dette fortærskede vrøvl, udsprunget af en sygelig fantasi, og gav tillige en hel

række *urigtige meddelelser* (åbenbart som følge af sin ophidsede tilstand). Han sagde, at der var en bundist på listen. Det er urigtigt. Alle vidner ved opmandsdomstolen, bl.a. også kammerat Stein og Belov, bekræfter, at kammerat Jegorov var på listen. Kammerat Martov sagde, at listen betød en koalition i betydningen direkte overenskomst. Det er urigtigt, som jeg allerede har forklaret. Kammerat Martov siger, at der ikke fandtes andre lister »end ikke forfalskede«, stammende fra Iskra-organisationens mindretal (og egnede til at drive kongresflertallet bort fra dette mindretal). Det er urigtigt, idet hele partikongressens flertal kendte til mindst tre lister, som stammede fra kammerat Martov & co., og som ikke fandt billigelse hos flertallet (se Ljadovs og Gorins flyveblad).

Hvorfor er kammerat Martov i det hele taget blevet så oprørt over denne liste? Fordi listen betegnede en drejning over mod partiets højre fløj. Dengang råbte kammerat Martov op om »falsk beskyldning for opportuniste«, oprørtes over »urigtig karakteristik af hans politiske holdning«, men alle og enhver kan nu se, at spørgsmålet, om en vis liste hidrører fra kammerat Martov og kammerat Deutsch, ikke kunne have nogen som helst politisk betydning, at beskyldningen *i realiteten, uanset denne eller en hvilken som helst anden liste*, ikke var falsk, men sand, at karakteristikken af den politiske holdning var fuldstændig korrekt.

Facit af denne besværlige og fortærskede episode med den famøse falske liste er følgende: )

1) Kammerat Martovs attentat på kammerat Gusevs ære ved skråleriet om den »skændige forfalskning af en liste til brug i fraktionskampen« kan ikke betegnes som andet end uværdigt, ligesom kammeraterne Gorin og Ljadov har gjort det.

2) For at rense luften, og for at partiets medlemmer kan slippe for at skulle tage alle mulige sygelige udfald alvorligt, bør derpå 3. kongres fastsættes en regel, som findes i det tyske socialdemokratis organisationslove. Her lyder § 2: Den, der har gjort sig skyldig i en grov krænkelse af partiprogrammets grundsætninger eller en æreløs handling, kan ikke tilhøre partiet. En voldgiftsret, nedsat af partibestyrelsen, træffer nærmere afgørelse om vedkommendes medlemskab af partiet. Halvdelen af bisidderne udpeges af dem, der har foreslået udelukkelse af partiet, den anden halvdel af den, der er under anklage. Partibestyrelsen udpeger formanden. Voldgiftsret-



tens kendelse kan af parterne appelleres til kontrolkommissionen og partikongressen«.

En sådan bestemmelse er et godt redskab til bekæmpelse af alle dem, der letsindigt retter beskyldninger for (eller udspreder rygter om) uhæderlighed, af hvad art det måtte være. Hvis der fandtes en sådan regel, ville alle sådanne beskyldninger en gang for alle blive betragtet som uværdig sladder, hvis de, der fremsætter beskyldningerne ikke har moralsk mod til at træde frem for partiet som anklagere og derved fremkalde en dom fra den pågældende partiinstitution.

## Noter

(1) Det nye Iskra – se note 6 – S. 11.

(2) Se Værker, 5. udg., bd. 4, s. 354-360, russ. – S. 15.

(3) Konferencen 1902 – en konference af repræsentanter for RSDA P's komiteer og organisationer – fandt sted i dagene 23.-28. marts (5.-10. april) 1902 i Belostok (nu Bialystok), Polen. Repræsenteret på konferencen var RSDA P's komiteer i Petersborg og Jekaterinoslav (nu Dnepropetrovsk), Forbundet Af RSDA P's Sydlige Komiteer Og Organisationer, Bund's centralkomité og udlandskomité, Forbundet Af Russiske Socialdemokrater I Udlandet samt Iskras redaktion (dets repræsentant, F. I. Dan, havde mandat fra Russiske Revolutionære Socialdemokraters Udlandsliga). Økonomisterne, som arrangerede konferencen, var skyld i, at Iskra-redaktionens delegerede, Dan, kom for sent til åbningen af konferencen, og at repræsentanten for Iskras russiske organisation, F. V. Lengnik, slet ikke nåede frem til konferencen, skønt han var kommet rettidigt til Belostok. A. I. Piskunov, som repræsenterede Nisjgorod-komiteen (af Iskra-retningen), og som ankom til Belostok før Dan, nedlagde protest i anledning af, at Iskra ikke havde nogen repræsentant på konferencen og forlod snart efter stedet. Økonomisterne og Bund-folkene, som støttede dem, stilede efter at forvandle konferencen til RSDA P's 2. kongres; de regnede med på denne måde at kunne styrke deres stilling i det russiske socialdemokratis rækker og lamme Iskras voksende indflydelse. Forsøget lykkedes imidlertid ikke, dels på grund af konferencens forholdsvis snævre sammensætning (kun fire af RSDA P's aktive organisationer i Rusland var repræsenteret) og dels på grund af de dybtgående principielle divergencer, der viste sig på konferencen. I særdeleshed vendte Iskras delegat sig skarpt mod, at konferencen omdannedes til partikongres, idet han påviste, at man hverken havde de fornødne fuldmagter eller havde truffet de fornødne forberedelser hertil.

Der blev på konferencen vedtaget en resolution om konstituering og en principudtalelse, som blev foreslået af delegaten fra Bund's centralkomité og ændret efter forslag fra repræsentanten for Forbundet Af RSDA P's Sydlige Komiteer og Organisationer (Iskras delegat forelagde et eget forslag til principudtalelse og stemte imod Bund's forslag). Endvidere godkendtes teksten til et 1. maj flyveblad, udarbejdet på grundlag af forslag fra Iskras redaktion. Konferencen valgte en organisationskomité, som skulle forberede partiets 2. kongres, bestående af en repræsentant for Iskra (F. I. Dan), én for Forbundet Af RSDA P's Sydlige Komiteer Og Organisationer (O. A. Jermanskij) og én for Bund's centralkomité (K. Portnoj). Kort efter konferencen blev flertallet af de delegerede, deriblandt to af organisationskomiteens medlemmer, arresteret af politiet. En ny organisationskomité til forberedelse af RSDA P's 2. kongres blev dannet

i november 1902 i Pskov på en konference, hvori deltog repræsentanter for RSDA P's Petersborg-komité, Iskras russiske organisation og gruppen Jusjnyj Rabotjij. – S. 15.

(4) Organisationskomiteen til indkaldelse af RSDAP's 2. kongres blev oprettet på konferencen i Pskov 2.-3. (15.-16.) november 1902. Initiativet til oprettelsen udgik fra Iskra-isterne. Organisationskomiteen kom til at bestå af følgende: V. P. Krasnukha fra Petersborgkomiteen, I. I. Radtjenko fra Iskras russiske organisation og J. J. Levin fra Jusjnyj Rabotjij. Endvidere koopteredes til organisationskomiteen P. A. Krasikov, F. V. Lengnik, A. M. Stopani, P. N. Lepesjinkij og G. M. Krsjisanovskij. Konferencen vedtog ordlyden af en bekendtgørelse om organisationskomiteens oprettelse (udgivet i Rusland som flyveblad i december 1902, optrykt i Iskra nr. 32, 15. januar 1903 med efterskrift af V. I. Lenin – se Samlede Værker, 5. udg., bd. 7, s. 89-93, russ.).

Få dage efter Pskov-konferencen arresteredes tre medlemmer af organisationskomiteen – Iskra-isterne Radtjenko, Krasnukha og Lepesjinskij. Denne omstændighed påvirkede kendeligt organisationskomiteens fortsatte arbejde, derved at Iskra-isternes indflydelse i den ujævnt sammensatte organisationskomité i nogen grad svækkedes.

Efter bekendtgørelsens offentliggørelse anerkendtes organisationskomiteens funktioner af de enkelte komiteer – Petersborg, Moskva, Kijev, Kharkov, Jekaterinoslav (nu Dnepropetrovsk), Don, Tiflis (nu Tbilisi), Baku, Tula, Saratov, Brjansk, Det Nordlige Forbund, Det Sibiriske Forbund og Bjergværksarbejdernes Forbund. Komiteerne i Odessa og Nikolajev anerkendte organisationskomiteen, men fandt det derpå uønskeligt, at den udøvede visse af centralkomiteens funktioner. Kun Voronesj-komiteen indtog en fjendtlig holdning overfor organisationskomiteen og udsendte flyveblade rettet mod Iskra og organisationskomiteen.

I de første dage af februar 1903 holdt organisationskomiteen sit andet møde, hvor komiteen suppleredes med R. S. Galberstadt, J. M. Aleksandrova (fra Iskras russiske organisation), en repræsentant for Jusjnyj Rabotjij, V. N. Rosanov, og en repræsentant for Bund, K. Portnoj. Som kandidater til organisationskomiteen godkendtes Iskra-isterne B. I. Goldman, A. P. Dolivo-Dobrovolskij og R. S. Semljatjka, samt Bundisten I. L. Ajsenstadt. På konferencen udarbejdedes og vedtoges statutterne for kongressen og en liste over organisationer, som var berettiget til at deltage i kongressen. Forslaget til statutter for kongressen blev rundsendt til de socialdemokratiske lokalorganisationer, hvorpå medlemmer af organisationskomiteen foretog rundrejser til lokalkomiteerne. Organisationskomiteens bureau sammenfattede resultaterne af lokalorganisationernes drøftelser af forslaget til statutter og fandt frem til, at af de 16 organisationer, som organisationskomiteen havde opført på listen over fuldgyltige kongresdeltagere, havde mindst to tredjedele stemt for godkendelse af hvert enkelt punkt i statutterne. Dermed var statutterne altså godkendt og tiltrådt af lokalorganisationerne. På grundlag heraf gik organisationskomiteen videre med forberedelserne til partiets 2. kongres.

Organisationskomiteens vellykkede forberedelser til kongressen var alene muliggjort gennem det store arbejde, som Iskras redaktion først og fremmest Lenin, og Iskra-isterne i Rusland havde udrettet for at samle de revolutionære socialdemokrater i et parti. – S. 15.

(5) Se Værker, 5. udg., bd. 7, s. 91-93, russ. – S. 16.

(6) *Iskra* var det første landsomfattende illegale marxistiske blad. Grundlagt af Lenin i 1900 spillede det en afgørende rolle i opbygningen af Ruslands Socialdemokratiske Arbejderparti, (se også noten i denne udgaves bind 2).

I en række russiske byer (Petersborg, Moskva, Samara (det nuværende Kujbysjev) m.fl.) oprettedes der under RSDAP grupper og komiteer, der sluttede sig til Iskra-retningen, og i januar 1902 grundlagdes på Iskra-isternes kongres i Samara Iskras russiske organisation. I Iskra-organisationer virkede N. J. Bauman, I. V. Babusjkin, S. I. Gusev, M. I. Kalinin, P. A. Krasikov, G. M. Krsjisanovskij, F. V. Lengnik, P. N. Lepesjinskij, I. I. Radtjenko o.a.

På Lenins initiativ udarbejdede Iskras redaktion et udkast til parti-program (offentliggjort i Iskra nr. 21), som skulle forelægges RSDAP's 2. kongres. Frem til kongressen havde flertallet af de socialdemokratiske lokalorganisationer i Rusland tilsluttet sig Iskra, godkendt Iskras taktik, program og organisationsplan og anerkendt bladet som deres ledende organ. I en særlig kongresbeslutning fremhævedes Iskras enestående rolle i kampen for partiet, og bladet erklæredes heri for RSDAP's hovedorgan. På 2. partikongres vedtoges, at redaktionen skulle bestå af Lenin, Plekhanov og Martov. Den sidstnævnte forlangte imidlertid at den hidtidige seksmands redaktion skulle fortsætte og nægtede at indtræde i den nye redaktion, trods kongresbeslutningen herom. Iskras nr. 46-51 udkom derfor under redaktion af Lenin og Plekhanov alene. Nu gik Plekhanov over til mensjevismen og forlangte, at fhv. mensjevnikiske redaktionsmedlemmer (Akselrod, Sasulitj og Potresov) skulle optages i redaktionen. Lenin kunne ikke acceptere dette og udtrådte den 19. oktober (1. november) 1903 af Iskras redaktion. Han blev optaget i partiets centralkomité og førte herfra kampen videre mod mensjevnikerne. Iskras nr. 52 udkom under eneredaktion af Plekhanov. Den 13. (26.) november 1903 optog Plekhanov i strid med kongressens vilje de forhenværende mensjevnikiske redaktionsmedlemmer i redaktionen, og fra nr. 52 gjorde mensjevnikerne Iskra til deres organ. – S. 17.

(7) *Bund* (Almindeligt Jødisk Arbejderforbund i Litauen, Polen og Rusland) organiserede i 1897 på de jødiske socialdemokratiske Vilnius-grupper stiftende kongres som en sammenslutning af overvejende halvproletariske elementer blandt de jødiske håndværkere og små næringsdrivende i de vestlige dele af Rusland. På RSDAP's kongres (1898) indtrådte Bund i RSDAP »som en autonom organisation med selvstændighed alene i spørgsmål vedrørende specielt det jødiske proletariat«.

Bund udbredte nationalisme og separatisme i den russiske arbejderbevægelse. I april 1901 gik Bund's 4. kongres ind for, at de organisationsforhold, som var etablerede på RSDAP's 1. kongres skulle ophæves. Bund-kongressen udtalte i en resolution, at den betragtede RSDAP som en føderativ sammenslutning af nationale organisationer, og at Bund burde indgå i partiet som føderativ afdeling.

Bund udtrådte af RSDAP på partiets 2. kongres, efter at kongressen havde afvist Bund's krav om anerkendelse som enerepræsentant for det jødiske proletariat. I 1906 trådte Bund påny ind i RSDAP på grundlag af beslutningerne på partiets 4. kongres (samlingskongressen).

Indenfor RSDAP støttede Bund til stadighed den opportunistiske fløj

(økonomister, mensjevikker, likvidatorer) og bekæmpede bolsjevikkerne og bolsjevismen. Overfor bolsjevikernes programkrav om nationernes ret til selvbestemmelse stillede Bund kravet om kulturel og national autonomi. Under Stolypin-reaktionen indtog Bund en likvidatorisk holdning og deltog aktivt i dannelsen af den partifjendtlige August-blok 1912. Under første verdenskrig 1914-1918 hævdede bundisterne social-chauvinistiske standpunkter. I 1917 støttede Bund den kontrarevolutionære provisoriske regering og kæmpede sammen med den socialistiske oktoberrevolutionens fjender.

Under den udenlandske militære intervention og borgerkrigen sluttede Bund's ledelse sig til de kontrarevolutionære styrker. Men samtidig hermed mærkedes der blandt Bund's menige medlemmer et omslag til gunst for samarbejde med sovjetstyret. I marts 1921 opløste Bund sig selv og en del af organisationens medlemmer trådte ind i Ruslands Kommunistiske Parti (bolsjevikkerne), RKP(b). – S. 16.

(8) *Rabotjeje Delo* var økonomisternes tidsskrift, organ for Forbundet Af Russiske Socialdemokrater I Udlandet. Bladet udkom uregelmæssigt, udgivet i Geneve fra april 1899 til februar 1902 under redaktion af B. N. Kritjevskij, P. F. Teplov (Sirbirjak) og V. P. Ivansjin samt senere A. S. Martynov. Der udkom 12 numre (9 bøger). Rabotjeje Delos redaktion var økonomisternes udlandscentrum. Det gik ind for den bernsteinianske parole – »frihed til kritik« af marxismen – og indtog opportunistiske standpunkter i spørgsmål vedrørende de russiske socialdemokraters taktik og organisatoriske opgaver, bestred bøndernes revolutionære muligheder osv. Rabotjeje Delos tilhængere ville sætte proletariatets politiske kamp i anden række til fordel for den økonomiske kamp, hyldede spontaneiteten i arbejderbevægelsen og tillagde ikke partiet en ledende rolle. En af Rabotjeje Delos redaktører (V. P. Ivansjin) deltog i redigeringen af Rabotjaja Mysl, organet for de erklærede økonomister, som støttedes af Rabotjeje Delo. På RSDAP's 2. kongres repræsenterede Rabotjeje Delo partiets opportunistiske højrefløj. – S. 17.

(9) *Gruppen Jusjnyj Rabotjij* (i konspiratorisk omskrivning »Jurij«), En socialdemokratisk gruppe, som dannedes hen mod efteråret 1900 i det sydlige Rusland omkring et illegalt blad af samme navn (det første nummer af bladet Jusjnyj Rabotjij udkom i januar 1900, udgivet af RSDAP's komité i Jekaterinoslav (nu Dnepropetrovsk), det sidste nummer – nr. 12 – kom i april 1903).

I gruppen og i redaktionen af bladet optrådte på forskellige tider I. K. Lalajants, A. Vilenskij, O. A. Kogan, B. S. Tsejtin, J. J. og J. S. Levin m.fl.

I modsætning til økonomisterne betragtede Jusjnyj Rabotjij det som en primær opgave i proletariatets politiske kamp at omstyrte selvherskerdømmet. Gruppen vendte sig mod terrorismen og hævdede nødvendigheden af en revolutionær massebevægelse. Gruppen udførte et stort revolutionært arbejde i det sydlige Rusland, men samtidig overvurderede den det liberale bourgeoisis rolle, mens den ikke tillagde bondebevægelsen nogen betydning. Til forskel fra Iskra-planen, der gik ud på at opbygge et landsomfattende marxistisk parti ved at samle de revolutionære socialdemokrater omkring Iskra, fremsatte Jusjnyj Rabotjij en plan, der gik ud på at opbygge partiet som lokale socialdemokratiske sammenslutninger. Et praktisk forsøg på at realisere denne plan var afholdelsen af en kon-

gres for RSDAP's komiteer og organisationer i det sydlige Rusland i december 1901. Her dannedes Forbundet Af RSDAP's Sydlige Komiteer Og Organisationer med bladet Jusjnyj Rabotjij som organ. Dette forsøg viste sig ikke levedygtigt (så lidt som hele den af Jusjnyj Rabotjij opstillede organisationsplan gjorde det). Og efter omfattende razziaer i foråret 1902 faldt Forbundet fra hinanden. De medlemmer, der endnu var i frihed, indledte i august 1902 forhandlinger med Iskras redaktion om genoprettelse af enheden i det russiske socialdemokrati. Gruppens erklæring om solidaritet med Iskra (offentliggjort i Iskra nr. 27 af 1. november 1902 og Jusjnyj Rabotjij nr. 10, december 1902) fik stor betydning for konsolideringen af de socialdemokratiske kræfter i det sydlige Rusland. I november 1902 deltog gruppen Jusjnyj Rabotjij sammen med Iskras russiske organisation, RSDAP's Petersborg-komité og RSDAP's Nordlige Forbund i oprettelsen af en komité til forberedelse af partiets 2. kongres og i komiteens virksomhed. Men heller ikke i denne periode indtog medlemmerne af gruppen Jusjnyj Rabotjij konsekvent revolutionære standpunkter. I deres virksomhed forekom separatistiske tendenser (for eksempel fremsatte de en plan for udgivelse af et fællesrussisk blad, parallelt med Iskra). På 2. partikongres placerede de delegerede fra gruppen Jusjnyj Rabotjij sig i »centrum«.

RSDAP's 2. kongres vedtog at opløse gruppen Jusjnyj Rabotjij tillige med alle andre selvstændigt eksisterende, særskilte socialdemokratiske grupper og organisationer. – S. 17.

(10) *Udlands-Ligaen Af Russiske Revolutionære Socialdemokrater* stiftedes på V. I. Lenins initiativ i 1901. I Ligaen indgik udlandsafdelingen af Iskras og Sarjas organisation og organisationen Sotsial-Demokrat (som indbefattede gruppen Osvojosjdenie Truda). Ligaens opgave bestod i at udbrede det revolutionære socialdemokratiske ideer og at medvirke til oprettelsen af socialdemokratiske kamporganisationer. Ligaen var ifølge sine statutter Iskra-organisationens udlandsafdeling. De hvervede tilhængere af Iskra blandt russiske socialdemokrater i udlandet, støttede bladet materielt, organiserede dets indførelse i Rusland og udgav populær marxistisk litteratur. RSDAP's 2. kongres stadfæstede Ligaens stilling som eneste udenlandske partiorganisation med komité-status under RSDAP's centralkomités ledelse og kontrol.

Efter RSDAP's 2. kongres styrkedes mensjevikkerne i Ligaen. Ligaen holdt sin 2. kongres den 13.-18. (26.-31.) oktober 1903 i Geneve. Den blev indkaldt på initiativ af mensjevikkerne som modvægt til RSDAP's 2. kongres. Lenin vendte sig imod kongressens afholdelse og skrev blandt andet: »En kongres i Ligaen nu vil føje alt til slagsmålet og intet til sagen, dvs. til udlandsarbejdet« (Værker, 4. udg., bd. 34, s. 148, russ.).

I Ligaens kongres deltog 15 tilhængere af flertallet (fra kongressens andet møde 14), som rådede over 18 stemmer (V. I. Lenin, G. V. Plekhanov, N. E. Bauman, N. K. Krupskaja, V. D. Bontj-Brujevitj, M. M. Litvinov m.fl.), og 18 mensjevikker (fra kongressens andet møde 19), som havde 22 stemmer (P. B. Akselrod, F. I. Dan, L. G. Deutsch, V. I. Sasulitj, L. Martov, L. D. Trotskij m.fl.). En af kongresdeltagerne, K. M. Takhtarev (2 stemmer), sluttede sig ikke til nogen af parterne. Kongressen drøftede følgende spørgsmål: 1) Beretning fra Udlands-Ligaens administration (Deutsch og Krupskaja); 2) Beretning fra Ligaens dele-

gerede på partiets 2. kongres; 3) Ligaens statutter; 4) Valg af sekretariat.

I sin redegørelse for forløbet af partikongressen fremhævede Lenin mensjevikernes opportunistiske. Martov forsvarede mensjevikernes optræden på partikongressen og fremsatte ærekrænkende anklager mod bolsjevikkerne. Lenin og flertalstilhængerne forlod derpå mødet. Liga-kongressens mensjevikiske flertal stræbte efter at bemægtige sig partiets centrale organer og opfordrede til bekæmpelse af bolsjevikkerne.

Kongressen vedtog endvidere nye statutter for Udlands-Ligaen, som på flere punkter stred mod partiets love. F. V. Lengnik, der som repræsentant for RSDAP's centralkomité overværede Liga-kongressen, forlangte på centralkomiteens vegne, at Ligaens statutter blev bragt i overensstemmelse med partilovene, og da oppositionen nægtede at efterkomme dette krav, erklærede han mødet for ulovligt. Partirådet billigede denne optræden af centralkomiteens repræsentant.

Efter kongressen gjorde mensjevikkerne Udlands-Ligaen til støttepunkt for deres kamp mod partiet. Ligaen bestod indtil 1905. – S. 18.

- (11) Lenin skrev sit Brev til Iskras Redaktion som svar på en artikel af G. V. Plekhanov, *Hvad Der Ikke Må Gøres*, offentliggjort i Iskras nr. 52, 7. november 1903. Lenins brev blev bragt i Iskras 53, 25. november 1903. (Se *Samlede Værker*, 5. udg., bd. 8, s. 93-97, russ.). – S. 18.
- (12) Se *Værker*, 5. udg., bd. 8, s. 41-52 og 98-104, russ. – S. 18.
- (13) *Borba-gruppen* dannedes i Paris i sommeren 1900 af D. B. Rjasanov, J. M. Steklov og E. L. Gurevitj. Navnet Borba (Kampen) antog gruppen i maj 1901. I forsøg på at forsoner den revolutionære og den opportunistiske retning i det russiske socialdemokrati tog Borba-gruppen initiativet til Geneve-konferencen af repræsentanter for de russiske socialdemokratiske organisationer i udlandet – Iskras og Sarjas redaktioner, organisationen Sotsial-Demokrat, Bunds udlandskomité og Forbundet af Russiske Socialdemokrater i udlandet (juni 1901), ligesom gruppen deltog i »samlingskongressen« af RSDAP's udlandsorganisationer i Zürich 21.-22. september (4.-5. oktober) 1901. I november 1901 fremsatte gruppen en programmæssig Erklæring Om Den Socialdemokratiske Gruppe Borba's Publikationer. I disse publikationer (Materialer Til Udarbejdelse Af Et Partiprogram, hefte I-III, Flyveblade Fra Gruppen Borba m.m.) forvanskede Borba-gruppen marxismens revolutionære teori ved at fortolke den i doktrinær ånd og forholdt sig fjendtligt til Lenins organisationsprincipper for partiets opbygning. På grund af sine afvigelser fra socialdemokratiske synspunkter og socialdemokratisk taktik, sine organisationsnedbrydende handlinger og manglende kontakt med socialdemokratiske organisationer i Rusland fik gruppen ikke adgang til RSDAP's 2. kongres. Kongressen vedtog at opløse Borba-gruppen. – S. 22.
- (14) *Rabotjaja Mysl* var en gruppe af økonomister, som udgav et blad af samme navn. Bladet udkom fra oktober 1897 til december 1902, redigeret af K. M. Takhtarev m.fl. Der udkom i alt 16 numre.  
Rabotjaja Mysl gik åbent ind for opportunistiske synspunkter og vendte sig imod arbejderklassens politiske kamp, idet gruppen fandt, at arbejderklassens opgaver burde begrænses til »øjeblikkets interesser«

og til krav om isolerede, delvise reformer, hovedsageligt af økonomisk karakter. Rabotjaja Mysl's repræsentanter hyldede spontaneiteten i arbejderbevægelsen og vendte sig imod oprettelsen af et selvstændigt proletarisk parti. De bagatelliserede betydningen af revolutionær teori og bevidst orientering og gjorde gældende, at en socialistisk ideologi kan opstå af den spontane bevægelse.

Lenin har underkastet Rabotjaja Mysl's anskuelser som afart af den internationale opportunistiske kritisk behandling, blandt andet i bogen *Hvad Må Der Gøres?* (se denne udgaves bind 2). – S. 30.

- (15) Redaktionen for det mensjevikiske Iskra placerede i tillægget til Iskra nr. 57 af 15. januar 1904 en artikel af den forhenværende økonomist A. Martynov, hvori denne vendte sig imod bolsjevismens organisationsprincipper og rettede angreb mod Lenin. I en ledsagende notits til Martynovs artikel gør redaktionen et formelt forbehold med hensyn til visse af forfatterens synspunkter, som man er uenig i, men man billiger dog artiklen som helhed og erklærer sig enig i grundsætningerne i Martynovs artikel. – S. 31.
- (16) Hermed sigtes til kravet i RSDAP's agrarprogram om, at de såkaldte *otreski* skulle gives tilbage til bønderne. *Otreski* var jordlodder, som oprindeligt dyrkedes af bønderne, men som godsejerne ved »bondefrigørelsen« i 1861 havde skåret fra og selv overtaget. – S. 38.
- (17) Se *Værker*, 5. udg., bd. 4, s. 429-437, russ. – S. 39.
- (18) Der sigtes her til bondeopstandene i 1902 i egnene omkring Poltava, Krakov og andre steder. – S. 39.
- (19) Se »SUK P i Revolutioner og Beslutninger fra Kongresser, Konferencer og Centralkomitémøder«, 1. del, 1954, s. 43, russ, eller samme værk, bd. 1, 1970, s. 66, russ. – S. 43.
- (20) *De socialrevolutionære* var et småborgerligt parti i Rusland, dannet i slutningen af 1901 og begyndelsen af 1902 ved sammenslutning af forskellige narodnik-grupper og cirkler (Forbundet Af Socialrevolutionære, Det Socialrevolutionære Parti m.fl.). Det nydannede partis officielle organer var *Revolutionnaja Rossija* (det Revolutionære Rusland) (1900-1905) og tidsskriftet *Vestnik Russkoj Revolutsii* (Den Russiske Revolutions Budbringer) (1901-1905). De socialrevolutionæres anskuelser var en sammenblanding af narodnik-synspunkter og revisionisme. De havde ikke blik for de klassemæssige forskelle mellem proletariatet og bønderne, og de tilslørede den klassemæssige lagdeling og modsætningsforholdene blandt bønderne. Endelig afviste de socialrevolutionære proletariatets ledende rolle i revolutionen. Den individuelle terror, som de socialrevolutionære propagerede for som den vigtigste kampmetode mod selvherskerdømmet, voldte den revolutionære bevægelse stor skade og vanskeliggjorde organiseringen af masserne til revolutionær kamp.  
De socialrevolutionæres agrarprogram gik ud på afskaffelse af den private ejendomsret til jorden og dennes overdragelse til landsbyfællesskabet på grundlag af ligedeling og kooperativ. Dette program indeholdt ikke antydning af socialisme. Afskaffelse af den private ejendomsret til jorden kan ikke i sig selv afskaffe kapitalens herredømme.

Det reelle, progressive indhold i de socialrevolutionæres agrarprogram lå i dets krav om afskaffelse af godsejernes jordbesiddelse, et krav som objektivt formulerede bøndernes interesser under den borgerligt-demokratiske revolution.

Bolsjevikernes parti afslørede de socialrevolutionæres forsøg på at maskere sig som socialister og klarlagde de skadevirkninger, de socialrevolutionæres terrortaktik medførte for arbejderklassen. På den anden side indgik bolsjevikkerne, under visse betingelser, tidsbegrænsede aftaler med de socialrevolutionære i kampen mod tsarismen.

Under den første russiske revolution udskiltes af de socialrevolutionæres parti en højrefløj, som dannede det legale Arbejdets Folkesocialistiske Parti, som i synspunkter lå nær op ad de såkaldte »kadetter« (konstitutionelle demokrater), og en venstrefløj, som dannede det halvanarkistiske »Maksimalisternes« Forbund. I den følgende reaktionsperiode indtrådte et totalt idémæssigt og organisatorisk sammenbrud for de socialrevolutionære. Under den første verdenskrig indtog de socialrevolutionæres flertal rent socialchauvinistiske standpunkter.

Efter den borgerligt-demokratiske revolutions sejr i februar 1917 udgjorde de socialrevolutionære sammen med mensjevikkerne og kadetterne hovedstøtten for den kontrarevolutionære provisoriske regering, og partiets ledere (Kerenskij, Avksentjev, Tjernov) indtrådte i regeringen. Under indtryk af stemningerne blandt bønderne dannede de socialrevolutionæres venstrefløj i slutningen af november 1917 et selvstændigt venstreorienteret socialrevolutionært parti. Disse venstre-socialrevolutionære anerkendte sovjetstyret og indgik aftale med bolsjevikkerne, men begyndte snart efter at bekæmpe sovjetstyret.

Under den militære udenlandske intervention og borgerkrigen bevred de 222 socialrevolutionære undergravningsarbejde og støttede aktivt de fremmede tropper og hvidgardisterne, ligesom de deltog i kontrarevolutionære sammensværgelser og organiserede terroraktioner mod ledende folk i sovjetstaten og det kommunistiske parti. Efter borgerkrigen fortsatte de socialrevolutionære den fjendtlige virksomhed mod sovjetstaten i Sovjetunionen og blandt hvidgardistiske emigranter i udlandet. – S. 20.

(21) Se Værker, 5. udg., bd. 5, s. 1-13, russ. – S. 46.

(22) Se denne udgaves bd. 2, s. 19-206 – S. 46.

(23) Se Værker, 5. udg., bd. 7, s. 7-25, russ. – S. 46.

(24) Se Værker, 5. udg., bd. 7, s. 6, russ. – S. 46.

(25) Iskras russiske organisation var en sammenslutning af Iskra-ister i Rusland. Allerede i den periode, da Iskras udgivelse var under forberedelse og i bladets første år (december 1900-december 1901), dannedes der et net af tillidsmænd for Iskra i en række russiske byer – P. N. og O. B. Lepesjinskij, P. A. Krasikov, A. M. Stopanin, G. M. og E. P. Krsjjsjanovskij, S. I. og L. N. Radtjenko, A. D. Tsjurupa, N. E. Bauman, I. V. Babusjkin og mange andre. I en række byer (Petersborg, Pskov, Samara (det nuværende Kujbysjev), Poltava m.fl.) oprettedes der Iskra-grupper, som indsamlede penge, sendte korrespondancer til redaktionen, sørgede for fordeling af bladet og trykkemuligheder i Rusland. I denne pe-

riode var Iskra-gruppernes og de enkelte tillidsmænds indbyrdes kontakter endnu dårlige og foregik i hovedsagen gennem Iskras redaktion.

Den revolutionære bevægelses vækst og det stadig mere omfattende praktiske arbejde gjorde det bydende nødvendigt at samle alle Iskras kræfter og indføre plan og organisation i arbejdet for således at fremme hovedopgaven – at overvinde det dilettanteri, økonomisterne havde dyrket, og vinde de socialdemokratiske komiteer over på Iskras side. I denne forbindelse fremsatte Lenin en plan for dannelse af en alrussisk Iskra-organisation, som skulle forberede samlingen af de socialdemokratiske organisationer i Rusland i et forenet, centraliseret marxistisk parti. Denne plan udvikledes oprindeligt af Lenin i artiklen *Hvad Skal Man Begynde Med?* (maj 1901), og blev derpå gennemarbejdet i enkeltheder i brochuren *Hvad Må Der Gøres?* (efteråret 1901 – februar 1902) (se denne udg. bd. 2).

Under gennemførelsen af denne plan måtte Lenin og hans tilhængere overvinde snævre lokalinteresser, der fandtes hos enkelte praktisk arbejdende Iskra-folk. I et brev til S. O. Tsederbaum skrev Lenin i juli 1901: »...Jeg må sige, at enhver plan om udgivelse af nogen slags distrikts- eller lokal-organ for den russiske Iskra-organisation anser vi for ubetinget forkert og skadelig. Iskras organisation eksisterer for at støtte og udvikle organisationen og forene den til et parti, ikke for at splitte kræfterne, som i forvejen, uden denne organisation, er splittet mere end nok« (Værker, 4. udg., bd. 34, s. 57, russ.).

I januar 1902 fandt der i Samara (det nuværende Kujbysjev) en kongres af Iskra-folk sted med deltagelse af G. M. og S. P. Krsjjsjanovskij, F. V. Lengnik, M. A. Silvin, V. P. Artsybusjev samt D. I. og M. I. Uljanov m.fl. Her oprettedes et sekretariat for Iskras russiske organisation. Kongressen fastlagde reglerne for kontakterne mellem Iskra-organisationens medlemmer indbyrdes og mellem medlemmerne og bladets redaktion, regler for pengeindsamlinger og fordelingen af de indsamlede midler, Iskra-folkenes opgaver i forhold til de socialdemokratiske komiteer og til den lokale presse. For at fremme komiteernes tilslutning til Iskra-organisationen og anerkendelsen af Iskra som fælles partiorgan – blev det besluttet, at de forskellige egne af Rusland skulle besøges af Iskra-folk. »...Deres initiativ har glædet os kolossalt. Hurra, sådan skal det være! Stadig større bredde! Og udrust jer endnu mere selvstændigt, med endnu mere initiativ – er I først begyndt i så stor bredde, vil det sige, at også fortsættelsen bliver en succes!« skrev Lenin til kongressens organisationer.

Praktiseringen af kongressens beslutninger vanskeliggjordes ved arrestationen af en række Iskra-folk i februar 1902. Ikke desto mindre opnåede Iskras tilhængere store resultater. Mod slutningen af 1902 havde næsten alle de vigtigste socialdemokratiske komiteer erklæret sig solidariske med Iskra.

På en konference i Pskov, 2.-3. (15.-16.) november 1902 oprettedes en organisationskomité til forberedelse af partiets 2. kongres. Den fik overladt alle Iskra-organisationens kontakter. Iskras russiske organisation bestod indtil partiets 2. kongres. – S. 49.

(26) *Partirådet* (1903-1905) oprettedes i henhold til partilovene, som blev vedtaget på RSDAP's 2. kongres. Det var den øverste parti-institution,

som havde til opgave at samordne og forene den virksomhed, centralkomiteen og centralorganets redaktion udfoldede, genoprette centralkomité og redaktion, hvis alle medlemmer af en af disse institutioner skulle udtræde, samt repræsentere partiet overfor andre partier. Partirådet var pligtigt at indkalde partikongresserne inden for den i lovene fastsatte frist eller før efter krav fra partiorganisationer, der tilsammen rådede over halvdelen af stemmerne på kongressen. Partirådet bestod af fem medlemmer, hvoraf ét udpegedes af kongressen og resten af centralkomiteen og af centralorganets redaktion (to medlemmer fra hver). 2. partikongres havde valgt G. V. Plekhanov som rådets femte medlem. I første omgang indtrådte V. I. Lenin i rådet som repræsentant for centralorganets redaktion, men efter sin udtræden af redaktionen repræsenterede han centralkomiteen i rådet. Efter at Plekhanov var svinget over til mensjevikkerne, som dermed bemægtigede sig redaktionen af centralorganet, blev partirådet et redskab for mensjevikkerne mod bolsjevikkerne. Med de partilove, der vedtoges på RSDAP's 3. kongres i 1904 ophævedes partirådet. – S. 56 og 88.

(27) *Se Værker*, 5. udg., bd. 7, s. 237, russ. – S. 57.

(28) Den revolutionære narodnik-organisation *Semlja I Volja* (Jord og Frihed), stiftedes i efteråret 1876 i Skt. Petersborg. Oprindeligt kaldte den sig Den Nordlige Revolutionære Narodnik-gruppe, men blev fra 1878 kendt under navn af Selskabet *Semlja I Volja*. Medlemmer af selskabet var Mark og Olga Natanson, G. V. Plekhanov, O. V. Aptekman, A. D. og A. F. Mikhajlov, A. A. Kvjatkovskij, M. P. Popov, S. M. Kravtjinskij, D. A. Klements, A. D. Obolesjev, S. L. Perovskaja og andre af halvfjerdsernes fremtrædende revolutionære. Med socialismen som endeligt mål opstillede *Semlja I Volja* som nærmeste mål gennemførelse af »folkets krav som de er i det givne øjeblik«, dvs. kravet om jord og frihed. »Det siger sig selv«, hedder det i programmet, »at denne formel kun kan føres ud i livet gennem en voldelig omvæltning«. Det gjaldt om at vække »folkets vrede« og »at desorganisere statsmagten«. Med henblik på agitationen blandt bønderne organiserede *Semlja I Volja* »kolonier« på landet, hovedsageligt i guvernementerne ved Volga og i det centrale sortejordsområde. De agiterede også blandt arbejderne og den studerende ungdom. Den 6. (18.) december 1876 organiserede medlemmer af *Semlja I Volja* en demonstration på Kasan-pladsen i Skt. Petersborg. Selvom *Semlja I Volja* havde forbindelse med en del arbejdergrupper, hverken kunne eller ville organisationen optræde som arbejderbevægelsens leder, idet man i lighed med andre narodnikker ikke tillagde arbejderklassen en ledende rolle. *Semlja I Volja* forstod heller ikke betydningen af politisk kamp. Den kunne efter selskabets opfattelse aflede de revolutionæres kræfter og svække deres forbindelser med folket.

Til forskel fra andre narodnik-grupper opbyggede *Semlja I Volja* en fast organisation, hvis princip var centralisering og disciplin. Organisationen bestod af en »hovedgruppe« og territoriale og specielle grupper (til arbejdet blandt bønderne og arbejderne, til fremkaldelse af »desorganisation« etc.). I spidsen for »hovedgruppen« stod »administrationen« (»kommissionen«), som kontrollerede gruppernes virksomhed og forsynede dem med litteratur, penge osv. Selskabets love forlangte, at mindretal skulle underordne sig flertallet, ethvert medlem ubetinget

yde »al sin kraft, sine penge, forbindelser, sympatier og antipartier, ja, endog livet« for organisationen, overholde absolut tavshed vedrørende alle organisationens indre anliggender osv. I årene 1878-79 udgav organisationen 5 numre af tidsskriftet *Semlja I Volja*.

Den socialistiske agitation blandt bønderne slog fejl, og undertrykkelsen fra regeringens side forstærkedes. Derefter begyndte flertallet i *Semlja I Volja* hen imod 1879 at hælde til politisk terror som hovedmetode i kampen for programmets gennemførelse. Divergenserne mellem tilhængerne af den gamle taktik (med G. V. Plekhanov i spidsen) og terrortilhængerne (A. I. Sjeljabov m.fl.) førte til splittelse af *Semlja I Volja* på en kongres i Voronesj (i juni 1879). De førstnævnte dannede selskabet *Tjornyj Peredel* (Sorte Nyfordeling) og andre dannede *Narodnaja Volja*.

Tilhængerne af *Tjornyj Peredel* (G. V. Plekhanov, M. R. Popov, P. B. Akselrod, L. G. Deutsch, J. V. Stefanovitj, V. I. Sasulitj, O. V. Aptekman, V. N. Ignatov, A. I. Bulanov m.fl.) fastholdt i deres program i alt væsentligt *Semlja I Voljas* standpunkt. I og udenfor Rusland (i 1880 emigrerede Plekhanov, Deutsch, Sasulitj, Stefanovitj og flere andre) udgav man tidsskriftet *Tjornyj Pederel* og bladet *Serno* (Sædekorn). Senere udviklede en del af *Tjornyj Pederels* folk sig over til marxismen: Plekhanov, Akselrod, Sasulitj, Deutsch og Ignatov oprettede i 1883 den første russiske marxistiske organisation – gruppen *Osvobosjdenije Truda* (Arbejdets Befrielse). Andre sluttede sig efter 1. marts 1881 (drabet på Aleksander II) til *Narodnaja Volja*. – S. 60.

(29) *Narodnaja Volja* (Folkeviljen) var en hemmelig organisation af narodnikker, som gik ind for terrorisme. Den opstod i august 1879, da narodnik-organisationen *Semlja I Volja* spaltedes. I spidsen for *Narodnaja Volja* stod en eksekutivkomité, som blandt andre bestod af A. I. Sjeljabov, A. D. Mikhajlov, M. F. Frolenko, N. A. Morosov, V. N. Figner, S. L. Perovskaja og A. A. Kvjatkovskij. *Narodnaja Voljas* folk stod fast på narodnikernes utopiske socialisme og optog samtidig en politisk kamp, idet de betragtede omstyrteisen af selvherskerdømmet og erobringen af politisk frihed som en hovedopgave. De ønskede en »permanent folkerepræsentation«, valgt på grundlag af almindelig valgret, proklamering af demokratiske friheder, jordens overdragelse til folket og fastsættelse af foranstaltninger til fabrikkers og virksomheders overgang på arbejderne hænder. Lenin sagde om *Narodnaja Volja*, at de »gjorde et skridt fremad ved at gå over til politisk kamp, men det lykkedes ikke at forbinde den med socialismen« (*Værker*, 4. udg., bd. 8, s. 54, russ.).

*Narodnaja Volja* kæmpede helt modigt mod det tsaristiske selvherskerdømme. De hyldede imidlertid den fejlagtige teori om »aktive« helte og en »passiv« hob. De regnede med at kunne fremkalde samfundsændringer uden folkets medvirken, ved egen kraft, gennem individuel terror og ved at skræmme og desorganisere regeringen. Efter 1. marts 1881 knuste regeringen med brutal forfølgelse, henrettelser og provokationer *Narodnaja Voljas* organisation.

Der blev op gennem 80'erne gjort flere forsøg på at genoplive *Narodnaja Volja*, men de forblev resultatløse. I 1886 opstod der således en gruppe under ledelse af A. I. Uljanov (en broder til V. I. Lenin) og

P. J. Sjevyrjov, som hyldede traditionerne fra Narodnaja Volja. Efter et mislykket forsøg på at organisere et attentat på Aleksander III i 1887 blev gruppen afsløret, og dens aktive medlemmer henrettet.

Lenin kritiserede Narodnaja Voljas utopiske program, men nærede samtidig stor respekt for den opofrende kamp, gruppens medlemmer førte mod tsarismen. I Russiske Socialdemokraters Protest (1899) pointerede han, at »de aktive i det gamle Narodnaja Volja havde formået at spille en umådelig rolle i Ruslands historie, trods snæverheden af de samfundslag, som støttede de få helte, og trods det, at det aldeles ikke var revolutionær teori, der tjente som bevægelsens ledestjerne« (Værker, 5. udg. bd. 4, s. 176, russ.). – S. 60.

- (30) *Manilovisme*: naiv selvtilfredshed, uvirksomhed, passivt dagdrømmeri. Manilov er en af hovedpersonerne i Gogels »Døde Sjæle«. – S. 62.
- (31) »*Khvostisme*« – af khvost, hale; politisk tendens, som begrænser arbejderklassens revolutionære opgaver, indretter sine krav efter de mest tilbagestående massers bevidsthedsniveau, afviser revolutionær kamp og bestrider, at arbejderklassens revolutionære parti skal tilstræbe en ledende rolle. Ordet oversættes ofte med halehængspolitik. – S. 31.
- (32) Se denne udgaves bd. 2, s. 136. – S. 63. 33) Hos Lenin står på tysk: lose Organisationen. – S. 64.
- (34) Nærværende udgave bd. 2, s. 122. – S. 64.
- (35) Samme sted s. 129. – S. 65.
- (36) Der sigtes her til en episode, der fandt sted i Hamburg i år 1900, da en gruppe på 122 murere, som havde dannet »Murernes frie Fagforening«, under en strejke fortsatte et akkordarbejde trods den centrale forbundsledelses forbud. Murerforbundets afdeling i Hamburg forelagde sagen om strejkebryderiet, som socialdemokratiske medlemmer af gruppen således begik, for de lokale partiorganisationer, som videre sendte sagen til behandling i det tyske socialdemokratis centralkomité. Den af centralkomiteen nedsatte voldgiftsret fordømte de pågældende socialdemokraters optræden, men forkastede forslaget om at udelukke dem af partiet. – S. 65.
- (37) Samme sted, s. 141. – S. 66.
- (38) Værker, 5. udg., bd. 7, s. 15 og 18-19. – S. 66.
- (39) Samme sted s. 19. – S. 67.
- (40) I det af kongressen forkastede resolutionsforslag fra S. Sbrovskij (Kostitj) havde partilovenes § 1 følgende affattelse:  
»Enhver, der anerkender partiets program, og som yder partiet materiel hjælp og personlig regelmæssig støtte under ledelse af en af partiets organisationer, regnes af denne for partimedlem«. (RSDAP's 2. kongres. Protokoller, Moskva 1959, russ. s. 281). – S. 69.
- (41) Se Værker, 5. udg., bind 7, s. 287, russ. – S. 73.
- (42) Der var 16 medlemmer af Iskra-organisationen til stede på RSDAP's 2. kongres. Heraf var de 9 tilhængere af flertallet (V. I. Lenin, 6. V. Plekha-

nov, N. K. Krupskaja, R. S. Semljatjka, L. M. Knipovitj, N. E. Bauman, D. I. Uljanov, P. A. Krasikov og V. A. Noskov) og 7 var tilhængere af mindretallet (L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov, V. I. Sasulitj, L. G. Deutsch, L. D. Trotskij og V. N. Krokmal). – S. 79.

- (43) Se Værker, 5. udg., bind 8, s. 100, russ. – S. 81.
- (44) Sorokin og Sablina – pseudonymer for henholdsvis Bauman og Krupskaja. – S. 82.
- (45) *Gruppen Osvobosjdenije Truda* (Arbejdets Befrielse) var den første russiske marxistiske gruppe, grundlagt af G. V. Plekhanov i 1883 i Svejts. Foruden Plekhanov var P. B. Akselrod, L. G. Deutsch, Vera Sasulitj og V. N. Ignatov med i gruppen. Den udrettede et stort arbejde for marxismens udbredelse i Rusland, oversatte værker af Marx og Engels til russisk: Det Kommunistiske Manifest, Lønarbejde Og Kapital, Socialismens Udvikling Fra Utopi Til Videnskab o.a. og fremstillede marxismen populært. I sine værker Socialismen Og Den Politiske Kamp (1883), Vore Uoverensstemmelser (1885) o.a. rettede Plekhanov kritik mod narodnikkernes teori om, at Rusland skulle følge en ikke-kapitalistisk udviklingsvej, deres subjektivt-idealistiske syn på personlighedens rolle i historien, benægtelsen af proletariats ledende rolle i den revolutionære bevægelse osv.
- Plekhanov og Sasulitj var personlige bekendte af Engels og stod i brevveksling med ham gennem mange år. Gruppen Osvobosjdenije Truda optog forbindelse med den internationale arbejderbevægelse og repræsenterede fra II Internationales første kongres i 1889 i Paris til 1903 det russiske socialdemokrati på alle Internationales kongresser.
- Gruppen overvurderede det liberale bourgeois rolle og undervurderede fattigbønderne som reserve for den proletariske revolution. Disse fejltagelser var kimene til Plekhanovs og gruppens øvrige medlemmers senere mensjevikiske anskuelser.
- Plekhanov, Akselrod og Sasulitj indgik i redaktionen af Iskra og Sarja. På RSDAP's 2. kongres i 1903 erklærede gruppen, at den ophørte at eksistere. – S. 82.
- (46) Se Værker, 5. udg., bd. 7, s. 288, russ. – S. 85.
- (47) Det tyske socialdemokratis kongres i 1895 fandt sted i Breslau (nu Wrocław) den 6.-12. oktober. Et af kongressens hovedemner var behandlingen af det forslag til agrarprogram, som forelagdes af agrarkommissionen, der var oprettet efter beslutning på kongressen i Frankfurt året før. Forslaget indeholdt alvorlige fejl, blandt andet udtryktes der heri en tendens til at forvandle det proletariske parti til »hele folkets«. Forslaget støttedes af opportunisterne men også af Bebel og Liebknecht. På kongressen i 1895 blev de dadlet af partikammerater. Forslaget til agrarprogram blev kritiseret skarpt af Kautsky, Klara Zetkin og en række andre socialdemokrater. Kongressen forkastede kommissionens forslag med 158 mod 63. – S. 85.
- (48) Et citat fra Goethes Faust (Margareta bebrejder Faust hans venskab med Mefistofeles), gengivet af Klara Zetkin efter hukommelsen i en tale på det tyske socialdemokratis kongres. – S. 86.

- (49) Se Værker, 5. udg., bd. 7, s. 292, russ. – S. 90.
- (50) Araktjejev (1769-1834) – tsarerne Paul I's og Aleksander I's mægtige favorit, hvis navn knytter sig til en periode med brutalt politivælde. – S. 92.
- (51) Der sigtes til P. Akselrods artikel Det Forenede Russiske Socialdemokrati Og Dets Opgaver (Iskra nr. 55, 15. december 1903), som er vendt mod bolsjevismens organisationsprincipper. – S. 92.
- (52) Se Værker, 5. udg., bind 7, s. 293, russ. – S. 94.
- (53) Se Værker, 5. udg., bind 7, s. 257, russ. – S. 95.
- (54) *Forbundet Af Russiske Socialdemokrater I Udlandet* blev dannet i 1894 på initiativ af gruppen Osvobosjdenije Truda. I sommeren 1895 besluttedes det, ved siden af Forbundets publikationer at udgive artikelsamlinger under titlen Rabotnik. Der blev udgivet 6 numre samt 10 numre af et flyveblad, knyttet til Rabotnik. Desuden udgav man værker af Lenin og Plekhanov.  
RSDAP's 1. kongres (marts 1898) anerkendte Forbundet som partiets repræsentant i udlandet. Senere fik opportunistiske elementer – økonomister og »de unge«, som en fløj kaldtes – overtag i Forbundet. På dets første kongres (Zürich november 1898) afviste det opportunistiske flertal at erklære sig solidarisk med Manifestet fra RSDAP's 1. kongres, og gruppen Osvobosjdenije Truda frasagde sig udgivelsen af Forbundets publikationer samt af nr. 5-6 af Rabotnik, som var klar til at gå i trykken, og af to brochurer af Lenin: De Russiske Socialdemokraters Opgaver og Den Nye Fabrikslov. I april 1899 optog Forbundet udgivelsen af tidsskriftet Rabotjeje Delo, i hvis redaktion indgik økonomisterne Kritjevskij, Ivansjin og Teplov. Forbundet fremsatte sympatierklæringer overfor Bernstein, millerandisterne osv. De indre brydninger i Forbundet fortsatte helt til dets 2. kongres og på denne (april 1900 i Geneve). Resultatet blev, at gruppen Osvobosjdenije Truda og dens tilhængere forlod kongressen og oprettede en selvstændig organisation, Sotsial-Demokrat. – S. 101.
- (55) Det revolutionært indstillede Kongeriget Polens Og Litauens Socialdemokrati, grundlagt i 1893, ikke at forveksle med det året forud oprettede, skinsocialistiske Polens Socialistiske Parti, som lededes af Pilsudski og hans tilhængere. – S. 106.
- (56) Den her omtalte er G. M. Krsjisanovskij (dæknavn: Travinskij). – S. 107.
- (57) Se nærværende bind, s. 109. – S. 114.
- (58) Se Værker, 5. udg., bd. 7, s. 307-308, russ. – S. 119.
- (59) *Die Neue Zeit* (Den Nye Tid) – det tyske socialdemokratis teoretiske tidsskrift, udkommet i Stuttgart fra 1883 til 1923. Indtil oktober 1917 var Karl Kautsky tidsskriftets redaktør. – S. 122.
- (60) *Osvobosjdenie* (Frigørelsen) var et fjortendagesskrift, der blev udgivet i udlandet fra 18. juni (1. juli) 1902 til 5. (18.) oktober 1905 under redaktion af P. B. Struve. Det var organ for det liberale russiske bourgeoisie og fastholdt tanken om en moderat-monarkisk liberalisme. I 1903 dannedes omkring bladet Sojus Osvobosjdenija (Frigørelsesforbundet) som bestod frem til oktober 1905. Sammen med andre grupper udgjorde Osvobosjdenie kernen i det i oktober 1905 oprettede konstitutionelt-demokratiske parti (kadetterne) – det førende borgerlige parti i Rusland. – S. 126.
- (61) Lenin sigter her til økonomisten Akimovs tale på RSDAP's 2. kongres, hvori han i sin kritik af Iskras forslag til partiprogram protesterede mod, at ordet »proletariat« i programmet ingen steder står som grundled i sætningen dvs. i nævnafald, men kun i ejefald i tilknytning til ordet »parti«. Efter Akimovs opfattelse var det udtryk for en tendens til at isolere partiet fra proletariatets interesser. – S. 129.
- (62) *Bjerget og Gironden* – betegnelser for to borgerlige grupperinger under den franske revolution i slutningen af det 18. århundrede. Bjerget – jakobinerne – betegnede de mest besluttsomme repræsentanter for tidens revolutionære klasse, bourgeoisie, som hævdede nødvendigheden af at tilintetgøre enevælden og feudalismen. Girondinerne svingede mellem revolution og kontrarevolution.  
Lenin betegnede den opportunistiske tendens i socialdemokratiet som en socialistisk Gironde, og de revolutionære socialdemokrater som proletariske jakobinere – Bjerget. Efter RSDAP's spaltning i bolsjevikker og mensjevikker understregede Lenin ofte, at mensjevikkerne repræsenterede den girondistiske retning i arbejderbevægelsen. – S. 138.
- (63) Ligesom *Voronesj-komiteen* lededes »Arbejder-Organisationen« i Petersborg af økonomisterne. »Arbejder-Organisationen« i Petersborg opstod i sommeren 1900. I efteråret samme år smeltede organisationen sammen med Kampforbundet Til Arbejderklassens Befrielse i Petersborg, der var anerkendt af RSDAP som partikomiteé for Petersborg. Efter Iskra-retningens sejr i partiorganisationen i Petersborg skilte en del af socialdemokraterne i Petersborg, som stod under indflydelse af økonomisternes tilhængere sig ud af Petersborg-komiteen og oprettede den selvstændige »Arbejder-Organisation«. Denne komité indtog en fjendtlig holdning overfor Lenins Iskra og dens organisatoriske planer for opbygning af et marxistisk parti. En række af RSDAP's lokalorganisationer protesterede mod »Arbejder-Organisationens beslutning om selvbestaltet at optræde på Petersborg-Kampforbundets vegne. – S. 140.
- (64) Se dette bind, s. 196. – S. 140.
- (65) Det nye medlem af centralkomiteen var F. V. Lengnik (dæknavn: Vasiljev), som i september 1903 ankom til Geneve fra Rusland. – S. 147.
- (66) *Sarja* var et marxistisk videnskabelig-politisk tidsskrift, som i årene 1901-1902 blev udgivet i Stuttgart af Iskras redaktion. Tidsskriftets opgaver defineredes i det udkast til erklæring om Iskra og Sarja, Lenin skrev i Rusland (se Værker, 5. udg., bd. 4, s. 322-333, russ.). – S. 148.
- (67) Se Værker, 5. udg., bd. 8, s. 41-52, russ. – S. 153.
- (68) Her er formentlig tale om de to Geneve-forstæder Carouge og Cluse, hvor tilhængerne af henholdsvis flertallet og mindretallet boede.



- S. 162.
- (69) Sobakevitj – en godsejer i Gogols roman Døde Sjæle, som dømmes med yderste hårdhed om folk og tilstande. – S. 163.
- (70) Basarov er hovedpersonen i Turgenevs roman Fædre Og Sønner. – S. 166.
- (71) Det drejer sig om F. V. Lengnik. – S. 166.
- (72) I Iskra nr. 53 af 25. november 1903 tryktes samtidig med Lenins Brev Til Iskra's Redaktion (Se Værker 5. udg., bd. 8, s. 93-97) redaktionens svar, skrevet af Plekhanov. Lenin foreslog i sit brev, at man i bladets spalter skulle drøfte de principielle divergenser mellem bolsjevikker og mensjevikker. Plekhanovs svar var imidlertid et afslag, og han betegnede divergenserne som »cirkellivets kævlerier«. – S. 166.
- (73) *Revolutionsnaja Rossija* (Det Revolutionære Rusland) var de socialrevolutionæres oprindeligt illegale blad, som fra januar 1902 udkom i Geneve som officielt organ for det socialrevolutionære parti. – S. 167.
- (74) Der sigtes til Plekhanovs artikel Komisk Undren (Iskra nr. 55, af 15. december 1903) og Trist Undren (Iskra nr. 57, af 15. januar 1904). – S. 167.
- (75) Centralkomiteens ultimatum blev forelagt mensjevikkerne den 12. (25.) november 1903. Lenin havde tidligere – den 22. oktober (4. november) i et brev til centralkomiteen foreslået at tilbyde mensjevikkerne følgende betingelser: 1) kooptering af tre tidligere redaktører til centralorganets redaktion; 2) genoprettelse af de tidligere tilstande i Udlands-Ligaen; 3) overladelse til mensjevikkerne af én stemme i partirådet. Disse oprindelige betingelser blev ikke støttet af centralkomiteens forsoningsvenlige del. I samme brev skitserede Lenin hovedpunkterne i et ultimatum, som han foreslog at vedtage, men foreløbig ikke meddele mensjevikkerne, nemlig: 1) kooptering til Iskras redaktion af fire tidligere redaktører; 2) kooptering af to af oppositionens medlemmer til centralkomiteen efter dennes eget valg; 3) genoprettelse af de tidligere tilstande i Udlands-Ligaen; 4) overladelse til mensjevikkerne af én stemme i partirådet. »Vedtages dette ultimatum ikke«, pointerede Lenin, »betyder det krig til den bitre ende«. Tillægsbetingelse: 5) indstilling af alle domfældelser, al sladder og al snak vedrørende stridighederne på 2. partikongres og efter den«. Disse forslag (med undtagelse af tillægsbetingelsen) indgik i centralkomiteens ultimatum af 12. (25.) november, men var dog noget mildnet på grund af centralkomiteemedlemmernes forsonlige stemning.
- Mensjevikkerne, som Plekhanov ydede betydelig hjælp, koopterede dagen efter dette ultimatum alle de gamle redaktører til centralorganets redaktion, afviste centralkomiteens ultimatum og indledte åben krig mod partiets flertal. – S. 168.
- (76) Kammerat Y var L. Galperin (også omtalt som Ru, Valentin, Konjagin). Han var delegeret til partirådet fra centralorganet og blev senere koopereret til centralkomiteen. – S. 169.
- (77) Se Værker, 5. udg., bd. 8, s. 93-97, russ. – S. 170.
- (78) Se Værker, 5. udg., bd. 8, s. 98-104, russ. – S. 170.
- (79) Johann Baptist von Schweitzer – var i 1860'erne leder af de tyske lassalleanere. Efter Lassalles død blev han præsident for det Almindelige Tyske Arbejderforbund, hvor han gjorde sig selv til diktator, hvad der vakte udbredt misfornøjelse blandt medlemmerne. Blev kritiseret skarpt af Bebel og af Marx, der kaldte ham »kongelig prøjsisk socialdemokrat«. – S. 170.
- (80) Der sigtes til P. B. Struves anskuelser. Han repræsenterede den legale marxisme, skrev i 1894 bogen Kritiske Bemærkninger Til Spørgsmaalet Om Den Økonomiske Udvikling I Rusland. Allerede dette tidlige arbejde viste, at hans anskuelser var et forsvar for borgerlige synspunkter. I efteråret 1894 imødegik Lenin Struves og andre »legale marxister«s synspunkter i artiklen Afspejlinger I Den Borgerlige Litteratur. Senere skrev Lenin artiklen Narodnismens Økonomiske Indhold Og Kritikken Af Den I Hr. Struves Bog. (Se Værker, 5. udg., bd. 1, s. 347-534). – S. 172.
- (81) Der sigtes til Martovs artikel i Iskra – Er Det Sådan Vi Skal Forberede Os?, hvori han vendte sig mod forberedelsen af en landsomfattende væbnet opstand. Han anså forberedelsen af en sådan opstand for utopi og konspiration. – S. 175.
- (82) Lenin citerer her et digt af Lermontov: Journalist, Læser Og Skribent. – S. 175.
- (83) Udtryk fra den satiriske »Den nyeste russiske socialists Hymne«, trykt i Sarja, nr. 1 (april 1901) under signaturen Nartsis Tuporylov. Digtet satiriserer over økonomisterne, der tilpassede sig til den spontane bevægelse. Forfatteren til »Hymnen« var L. Martov. – S. 181.
- (84) Se Værker, 5. udg., bd. 7, s. 24, russ. – S. 183.
- (85) Oblomov – godsejer, som er hovedpersonen i Gontjarovs fortælling af samme navn. Den personificerede lathed, en passiv, vegeerende skikkelse. – S. 183.
- (86) Der sigtes til Martovs artikel Efter Tur, trykt i Iskra af 25. februar 1904. Heri slog Martov til lyd for de lokale partikomiteers »uafhængighed« af RSDAP's centralkomité vedrørende de lokale komiteers personsammensætning, og han angreb komiteen i Moskva, som havde vedtaget en resolution om, at Moskva-komiteen skulle rette sig efter alle dispositioner fra centralkomiteens side på grundlag af partilovens § 9. – S. 186.
- (87) *Sozialistische Monatshefte* – et tidsskrift, som var hovedorgan for de tyske opportuniste og ét af den internationale opportunistes organer. Udkom i Berlin fra 1897 til 1933. Indtog under første verdenskrig (1914-1918) socialchauvinistiske standpunkter. – S. 187.
- (88) Det tyske socialdemokratiske kongres i Dresden fandt sted i dagene 13.-20. september 1903. Kongressens opmærksomhed koncentreredes navnlig om spørgsmål vedrørende partiets taktik og om kampen mod revisionismen. På kongressen rettedes der kritik mod de revisionistiske

anskuelser, som Bernstein, Göhre, David, Heine og flere andre tyske socialdemokrater gav udtryk for. I en resolution, der blev vedtaget af kongressen med overvældende flertal (288 stemmer mod 11), hed det: »Partikongressen fordømmer på det bestemteste de revisionistiske bestræbelser for at ændre vor gamle prøvede taktik, som er kronet med sejre, og som bygger på klassekampen, i den forstand, at disse bestræbelser vil erstatte erobringen af den politiske magt ved omstyrtelse af vore modstandere med en eftergivenhedspolitik i forhold til det bestående system«. Vedtagelsen af denne resolution havde en vis positiv betydning. Men kongressen udviste dog ikke tilstrækkelig konsekvens i kampen mod revisionismen; det tyske socialdemokratiske revisionister blev ikke udelukket af partiet, og de kunne efter kongressen fortsætte propagandaen for deres opportunistiske anskuelser. – *S. 188.*

- (89) *Frankfurter Zeitung* – dagblad, organ for den tyske storkapital. Udkom i Frankfurt am Main fra 1856 til 1943. Udgivelsen blev genoptaget i 1949 under navnet *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. Bladet er også i denne form talerør for storkapitalen. – *S. 192.*
- (90) Ministerialistisk taktik, »ministerialisme« (eller »ministersocialisme«, også »millerandisme«) – en opportunistisk taktik, som gælder socialisters deltagelse i borgerligt reaktionære regeringer. Betegnelsen opstod i forbindelse med den franske socialist Millerands indtræden (1899) i Waldeck-Rousseaus borgerlige regering. – *S. 194.*
- (91) Der sigtes til en af Martov forfattet, satirisk Kort Forfatning for RSDAP, der bragtes som tillæg til hans artikel, Efter Tur (Iskra nr. 58 af 25. januar 1904). Martov ironiserer over bolsjevismens organisationsprincipper, klager over behandlingen af mensjevikkerne og skriver i denne forbindelse i sin »forfatning« om »dem der bliver nedgjort« og »dem der nedgør dem«. – *S. 195.*

## Navneregister

*Abramson* – se Portnoj, K. *Ajsensjtadt, I. L.* (virkelige navn Judin). (1867-1937). En af lederne i Bund (se note 7), somhanvardelegeretfor på RSDAP's 2. kongres. Modstander af Iskra og efter kongressen aktiv mensjevik. Fjendtlig over for oktoberrevolutionen. Emigrerede i 1922 til Tyskland, hvor han ledede en Bund-gruppe og virkede som medarbejder ved mensjevikiske blade. – *S. 27.*

*Akimov* (virkelige navn Makhnovets) *V. P.* (1872-1921) – russisk socialdemokrat, økonomist. Arresteret 1897, forvist til Jenisej-området 1898, flygtet til udlandet 1898, medstifter af Forbundet Af Russiske Socialdemokrater I Udlandet. På RSDAP's 2. kongres 1903 på højre fløj. Under revolutionsårene 1905-07 tilhænger af en udflydende organisation, hvor socialdemokratiet kun skulle være en idémæssig strømning. På partiets 4. kongres 1906 opfordrede han til en alliance med de borgerlige »kadetter«. Snart efter forlod han socialdemokratiet. – *S. 18, 19, 21, 23, 24, 31, 39, 55, 56, 63, 64, 69, 73-79, 85, 88, 90-93, 95-97, 101, 102, 104, 105, 109, 117, 119, 122, 124, 125, 129, 130, 134, 136-138, 140-144, 153, 161, 164, 168, 173, 176, 180, 186, 188, 189, 192, 193, 197, 202.*

*Akselrod, L. I.* (pseudonym: Ortodoks) (1868-1946). Uddannet i filosofi og litteraturforskning. Sluttede sig i emigration til Forbundet Af Russiske Socialdemokrater I Udlandet. Efter RSDAP's 2. kongres stod hun i begyndelsen bolsjevikkerne nær, men fulgte senere Plekhanov over til mensjevikkerne. I begyndelsen af 1917 var hun medlem af mensjevikernes centralkomiteé og blev senere medlem af centralkomiteen for Plekhanovs »Enheds«-gruppe. Trådte ud af aktivt politisk arbejde i 1918 og virkede siden som pædagog ved forskellige af landets højere læreanstalter. – *S. 163.*

*Akselrod, P. B.* (1850-1928) – russisk socialdemokrat. I 1870'erne narodnik, senere medlem af gruppen Sorte Nyfordeling, i 1883 medstifter af gruppen Arbejdets Befrielse. Fra 1900 medredaktør af Iskra og Sarja, på RSDAP's 2. kongres 1903 tilhænger af mindretallet, efter kongressen mensjevik. I 1905 fremsatte han tanken om en bred arbejderkongres, som skulle stå i modsætning til arbejderklassens parti. På RSDAP's 4. kongres (»samlingskongressen«) forfægtede han tanken om samarbejde mellem arbejderklassen og bourgeoisiet i Rusland. Efter 1907 talsmand for likvidatorstrømningen, deltog 1912 i den anti-bolsjevikiske Augustblok. Under den første verdenskrig centrist, deltager på højre fløj i de internationalistiske konferencer i Zimmerwald og Kienthal. Efter februarrevolutionen 1917 medlem af Petrogradsovjetjens ledelse; støttede den borgerlige provisoriske regering. Modstander af oktoberrevolutionen. I emigration gik han ind for væbnet intervention mod Sovjetrusland. – *S. 12, 25, 43-45, 50, 51, 56, 58-61, 63, 64, 66, 68-70, 72, 73, 77, 85, 86, 90, 92, 93, 112, 115, 128, 136, 139-142, 148, 149, 155, 156, 160, 161, 163, 164, 171-177, 181, 182, 184, 186, 188, 191-196, 199.*

*Aleksandrov* – forfatter til artiklen Organisatoriske Spørgsmål (Brev Til Re-

daktionen), som stod i et tillæg til Iskra, nr. 56,1. januar 1904. – S. 177, 179, 183.

*Aleksandroua, J. M.* (pseudonymer: Natalja Ivanovna, Stein, N, NN) (1864-1943). Trådte i slutningen af 1880'erne ind i Narodnaja Volja og arbejdede fra 1890 i Petersborg. Arresteret i 1894 og forvist til Vologda-guvernemetet, hvor hun sluttede sig til socialdemokraterne. I 1902 trådte hun ind i Iskra-organisationen i udlandet og virkede derefter som agent for Iskra i Rusland. På RSDAP's 2. kongres sluttede hun sig til Iskras mindretalsfløj og blev efter kongressen aktiv mensjektiv. I årene 1913-1914 var hun sekretær og medlem af redaktionen af Trotskijs tidsskrift Borba. Efter oktoberrevolutionen arbejdede hun i forskellige kultur- og oplysningsinstitutioner. – S. 79, 80, 204, 206, 207, 209, 211.

*Aleksejev, P. A.* (1849-1891). Revolutionær fra 1870'erne – se note 7 til artiklen Vor Bevægelses Mest Nødvendige Opgaver i denne udgaves bind 2. – S. 64.

*Basarov* (virkelige navn Rudnev), *V. A.* (1874-1939) – økonomistisk skribent og filosof. Oversatte værker af Marx og Engels. Deltog i den socialdemokratiske bevægelse fra 1896. Medvirkede i årene 1905-1907 i en række bolsjeviske udgivelser, men forlod bolsjevikkerne under reaktionens år. Optrådte i 1917 som internationalistisk mensjektiv og var medlem af redaktionen af Novaja Sjisn. Stillede sig imod oktoberrevolutionen. Virkede fra 1921 i statsplankomiteen (Gosplan). Blev i 1931 dømt for meddelagtighed i en kontra-revolutionær mensjektiv-organisation. – S. 166.

*Bauman, N. E.* (pseudonym Sorokin) (1873-1905) – Professionel revolutionær og fremtrædende leder inden for det bolsjeviske parti. Begyndte sin revolutionære aktivitet tidligt i 90'erne i Kasan og deltog i 1896 aktivt i Kampforbundets virksomhed i Peterborg. Arresteredes i 1897 og sad først i 22 måneder i Peter-Paul fæstningen, hvorefter han forvistes. Emigrerede i 1899 til Svejts, indtrådte i Forbundet Af Russiske Socialdemokrater I Udlandet og tog aktiv del i bekæmpelsen af økonomisterne. I 1900 var han med til at stifte Iskra og virkede de næste par år som bladets agent i Moskva, hvor han blev arresteret i februar 1902. Senere på året flygtede han fra fængslet. På RSDAP's 2. kongres tilhørte han Iskra-flertallet. I december 1903 vendte han tilbage til Moskva, blev arresteret i juni 1904, men atter befriet i oktober 1905. Kort efter blev han under en demonstration myrdet af en snigskytte fra De Sorte Hundreder. – S. 23, 82, 113, 210.

*Bebel, Ferdinand August* (1840-1913) – en af grundlæggerne og lederne af det tyske socialdemokrati. Han begyndte sin politiske virksomhed først i 60'erne, var medlem af I Internationale. I 1869 var han i Eisenach en af stifterne af det tyske socialdemokrati, hvis formand han var fra 1891 til sin død. Han blev flere gange valgt ind i den tyske rigsdag. I 90'erne og begyndelsen af det 20. århundrede tog han afstand fra reformismen og revisionismen i det tyske socialdemokrati, men han begik dog selv en række fejl af centristisk art (utilstrækkelig bekæmpelse af opportunismen og omvurdering af de parlamentariske kampformers betydning osv.). Han øvede en betydelig international indflydelse. – S. 85, 86, 144, 163.

*Beer, Max* (1864-?) – Tysk socialistisk historiker. Tilhørte socialdemokratiets venstrefløj. – S. 163.

*Belov* – se Tsejtlin, L. S.

*Bernstein, Eduard* (1850-1932) – tysk socialdemokrat, revisionismens kendteste teoretiker, deltog i den socialdemokratiske bevægelse fra 1870'erne. 1881-1889 var han redaktør for socialdemokratiets centralorgan Der Sozialdemokrat. I 1896-1898 offentliggjorde han i tidsskriftet Die Neue Zeit en række artikler Socialismens Problemer, hvori han gik ind for en revision af marxismens filosofiske, økonomiske og politiske grundlag. Han mente, at arbejderklassens væsentligste opgave var at kæmpe for reformer og en forbedring af dens økonomiske situation (»Bevægelsen er alt – målet intet!«). – S. 163, 175, 193.

*Braun* – se Stepanov, S. I.

*Bruker* – se Makhnovets, L. P.

*Chamberlain, Joseph* (1836-1914) – Engelsk koloniminister 1895-1903, stærkt engageret i Boer-krigen 1899-1902, ophavsmand til tanken om en forening af alle engelske kolonier i ét føderativt imperium med fælles toldsatser. Han gik ind for ophævelse af frihandelen. Da han ikke fik støtte hertil i regeringen, trådte han tilbage i 1903. I 1906 forlod han det politiske liv definitivt. – S. 165.

*Dedov* – se Knipovitj.

*Deutsch, L. G.* (1855-1941). Deltog først i Narodnaja Volja bevægelsen, men blev senere socialdemokrat. Var med til at udgive og distribuere Iskra og Sarja. På RSDAP's 2. kongres repræsenterede han Osvobodsdenije Truda. Tilhørte Iskra-mindretallet og blev efter kongressen mensjektiv og senere endnu tilhænger af likvidatorerne. Efter februar-revolutionen 1917 var han Plekhanovs medredaktør på bladet Jedinstvo. Ophørte med politisk aktivitet efter oktoberrevolutionen. – S. 28, 29, 37, 84, 97, 113, 152, 154, 159, 204, 207-211.

*Elm, Adolf* (1857-1916). Tysk socialdemokrat, kooperations- og fagforeringsmand med reformistisk holdning. – S. 193.

*Fomin* – se Krokmal, V. N.

*Galperin, L. J.* ((pseudonym Y) (1872-1951). Socialdemokrat. Deltog i den revolutionære bevægelse fra 1898. Efter RSDAP's 2. kongres sluttede han sig til bolsjevikkerne. Senere indtog han en forsonlig holdning over for mensjevikkerne og optrådte som modstander af gennemførelsen af partiets 3. kongres. Efter februar-revolutionen 1917 sluttede han sig til de internationalistiske mensjevikker. Fra foråret 1918 virkede han i det økonomiske livs administration. – S. 169.

*Glebov* – se Noskov, V. A.

*Goldblat* – se Medem, V. D.

*Gorin* (virkelige navn: Galkin), *V. F.* (1863-1925). Professionel revolutionær, bolsjevik. Arbejdede i begyndelsen af 80'erne i Narodnaja Volja-kredse i Simferopol, blev arresteret og sendt i forvisning. Sluttede sig i midten af 90'erne til socialdemokraterne. Deltog i RSDAP's 2. kongres, hvor han tilhørte Iskra-flertallet. Efter kongressen medvirkede han aktivt i bekæmpelsen af mensjevikkerne. Da han efter februar-revolutionen i 1917 vendte hjem fra emigrationen, arbejdede han i den revolutionære militærkomité i Petrograd og deltog i forberedelserne til oktoberrevolutionen. – *S. 29, 42, 204, 206, 207, 211.*

*Gorskij* – se Sjotman, A. V.

*Gusev, S. I.* (virkelige navn: Drabkin, J. D.) (1874-1933). Bolsjevik. Begyndte sin revolutionære virksomhed i 1896 i Kampfobundet i Petersborg. Arresteredes i 1897 og forvist til Orenburg. På RSDAP's 2. kongres tilhørte han Iskra-flertallet. I oktober 1917 var han sekretær for den revolutionære militærkomité i Petrograd. Fungerede fra 1918 på forskellige poster i det politiske arbejde i den Røde Hær. Fra 1928 til 1933 medlem af præsidiat for Kominterns eksekutivkomité. – *S. 28-30, 84, 92, 204, 211.*

*Göhre, Paul* (1864-1928). Tysk politiker og forfatter, af Lenin betegnet som rabiat opportunist. Var efter revolutionen i Tyskland i 1918 med i flere regeringer frem til 1923. – *S. 187, 188.*

*Hegel, Georg Wilhelm Friedrich* (1770-1831) – tysk filosof af den objektive idealismes skole. Hegels historiske betydning ligger i hans dybtgående og alsidige udvikling af den idealistiske dialektik, som udgør en af den dialektiske materialismes teoretiske kilder. Ved kritisk bearbejdning af Hegels dialektiske metode opbyggede Marx, Engels og Lenin den materialistiske dialektik. – *S. 200.*

*Heine, Wolfgang* (1861-1944). Tysk socialdemokrat. Bernsteinianer på yderste højre fløj. Blev efter den tyske revolution i 1918 gjort til justitsminister og var i 1919-20 indenrigsminister i Prøjsens regering. – *S. 188, 189, 193.*

*Hertz* – se Uljanov, D. I.

*Hyndman, Henry Myers* (1842-1921). Medstifter af den socialdemokratiske føderation i England i 80'erne og af det Britiske Socialistiske Parti (1911), reformist. Fjendtligt indstillet over for sovjetstyret. – *S. 163.*

*Iljin* – pseudonym for Lenin, V. I.

*Ivanov* – se Levina, J. S.

*Jaures, Jean* (1859-1914) – fransk socialist, af international betydning, historiker. I 1880'erne var han borgerligt radikal. Senere sluttede han sig til en gruppe »uafhængige socialister«. I 1902 dannede han sammen med meningsfæller det Franske Socialistiske Parti, som i 1905 blev sluttet sammen

med Frankrigs Socialistiske Parti. Medlem af parlamentet. I 1904 grundlagde han dagbladet *l'Humanité*, som han redigerede til sin død (det blev i 1920 centralorgan for Frankrigs kommunistiske Parti). Under revolutionen 1905-1907 skrev han med sympati om det russiske folks kamp. Ved sin store indsats for reformer, demokrati og fred blev Jaures uhyre populær, men Lenin kritiserede ham ofte for reformistiske anskuelser. Jaures var forhadet af den borgerlige reaktion og blev myrdet ved krigsudbruddet 1914. Forfatter af værker om den franske revolution. – *S. 190, 193.*

*Jegorov* – se Levin, J. J.

*Judin* – se Ajsensjtadt, I. L.

*Kalafati, D. P.* (pseudonymer: Makhov, Mitsov) (1871-1940). Socialdemokrat fra 1891, mensjevik efter RSDAP's 2. kongres. Ophørte i 1913 med politisk virksomhed. Efter oktoberrevolutionen beskæftiget som bogholder og økonom. – *S. 21, 22, 24, 27, 29, 30, 33, 37, 38, 40-44, 123, 124, 134, 136, 140, 153, 195, 201, 206.*

*Karskij* – se Topuridse, D. A.

*Kautsky, Karl* (1854-1938) – en af det tyske socialdemokratis og II Internationales ledere. Fra 1881 udviklede hans forfatterskab sig under Marx' og Engels' indflydelse. I 80'erne og 90'erne udgav han en række marxistiske skrifter. I 1910-11 kom hans opportunistiske standpunkter stærkt frem, og under 1. verdenskrig blev han aktiv modstander af den revolutionære marxisme. Efter oktoberrevolutionen vendte han sig skarpt mod den proletariske revolution, proletariatets diktatur og sovjetstaten. – *S. 69, 86, 120, 122, 189-191, 193.*

*Khalturin, S. N.* (1856-1882). En af de første russiske arbejderrevolutionære. Han betragtede det fremvoksende proletariat som den afgørende kraft i den politiske kamp, som efter hans opfattelse var den revolutionære bevægelses hovedopgave. Organiserede i 1878 sammen med en anden fremtrædende revolutionær arbejder, V. P. Obnorskij Russiske Arbejderes Nordlige Forbund. Arresteredes i 1879, og sluttede sig efter løsladelsen nærmere til Narodnaja Volja. Efter et attentat på en forhadet militær-prokurør, general Strelnikov, dødsdømt ved standret og henrettet (1882). – *S. 64.*

*Knipovitj, L. M.* (pseudonym: Dedov) (1856-1920). Professionel revolutionær, bolsjevik. Hun begyndte sin revolutionære virksomhed sidst i 70'erne i Narodnaja Volja kredse i Helsingfors. Rom i 1895 i forbindelse med Kampfobundet i Petersborg. På RSDAP's 2. kongres tilhørte hun Iskra-flertallet. – *S. 206, 208.*

*Knunjants, B. M.* (pseudonymer: Ruben, Rusov) (1878-1911) – bolsjevik, begyndte sin revolutionære virksomhed 1897 i Kampfobundet Til Arbejderklassens Befrielse i Peterborg. I 1901 forvist til Baku, hvor han blev en af lederne af Bakus og senere Kaukasus' socialdemokratiske partikomiteer. Deltog i oprettelsen af Forbundet af Armenske Socialdemokrater og var medstifter af dets illegale blad Proletariat. På RSDAP's 2. kongres 1903 de-

legeret fra Baku, tilhænger af flertallet. Efter kongressen arbejdede han som centralkomiteens repræsentant i Kaukasus og Moskva. I september 1905 blev han kooperet i Petersborgs partikomiteé og repræsenterede bolsjevikkerne i Petersborgsovjetten. I december 1905 blev han arresteret og idømt livsvarig forvisning til Sibirien. I 1907 flygtede han til udlandet, hvor han deltog i II. Internationales kongres i Stuttgart og i RSDAP's konference i Helsingfors. I slutningen af 1907 vendte han tilbage til Baku og arbejdede dér. I september 1911 blev han arresteret og døde i fængslet i Baku. – S. 28, 29, 77, 79, 85, 88, 89, 103, 108, 111, 112, 206, 208.

*Koltsov, D.* (virkelige navn Ginsburg, B. A.) (1863-1920) – socialdemokrat, mensjevik. I begyndelsen af 1880'erne narodolets, i slutningen af 1880'erne socialdemokrat. Fra 1893 i emigration, stod gruppen Arbejdets Befrielse nær, sekretær i Forbundet Af Russiske Socialdemokrater I Udlandet 1895-1898, deltog i II. Internationales kongresser 1896 og 1900. På RSDAP's 2. kongres 1903 mensjevik. 1905-07 deltog han i fagforeningsarbejde i Petersborg, 1908 i Baku. Under den første verdenskrig krigstilhænger, efter februarrevolutionen 1917 arbejdskommissær i Petrogradsovjetten. Koltsov tog afstand fra oktoberrevolutionen, men arbejdede 1918-19 i Kooperationen i Petrograd. – S. 25, 27, 108, 109, 148.

*Kostitj* – se Sborovskij, M. S.

*Kostrov* – se Sjordaniya, N. N.

*Krasikov, P. A.* (pseudonymer: Ignat, Pavlovitj, T.) (1870-1939). Professionel revolutionær, bolsjevik. Arresteredes i 1893 og året efter forvist til Sibirien. Her traf han Lenin og andre folk fra Kampforbundet. Efter forvisningen indtrådte han i Iskras organisation. På RSDAP's 2. kongres sad han i præsidiet sammen med Lenin og Plekhanov. Han repræsenterede bolsjevikkerne på II. Internationales kongres i Amsterdam (1904). Deltog i revolutionen 1905-1907. Efter februarrevolutionen 1917 medlem af Petrograd-sovjetten. Under oktoberrevolutionen var han formand for undersøgelseskommissionen til bekæmpelse af kontrarevolution og efter revolutionen medlem af kollegiet i folkekommissariatet for Sovjetunionens justitsvæsen. I 1924 blev han chef for anklagemyndigheden ved højesteret og fra 1933 til 1938 var han præsident for højesteret. – S. 23, 24, 27, 29, 75, 76, 79, 86, 91, 92, 95, 96, 104, 107, 109, 117, 204, 206.

*Kritjevskij, V. N.* (1866-1919) – russisk socialdemokrat, skribent, økonomist. Fra slutningen af 1880'erne deltog han i socialdemokratiske cirkler i Rusland, i begyndelsen af 90'erne emigrerede han og deltog i gruppen Arbejdets Befrielse. I 1899 redaktør af Rabotjeje Delo Efter partiets 2. kongres forlod han den socialdemokratiske bevægelse. – S. 177, 179, 193.

*Krokhmal, V. N.* (pseudonymer: Sagorskij, Fomin, S.) (1873-1933). Socialdemokrat, mensjevik. På RSDAP's 2. kongres tilhørte han Iskra-mindretallet. Efter februarrevolutionen 1917 redigerede han det mensjevikiske blad Rabotjaja Gaseta. Efter oktoberrevolutionen virkede han i forskellige institutioner i Leningrad. – S. 100, 136, 154, 155, 199, 204-207.

*Krsjisanovskij, G. M.* (pseudonym: Travinskij) (1872-1959). Var sammen med Lenin en af organisatorerne af Kampforbundet Til Arbejderklassens Befrielse I Petersborg. På RSDAP's 2. kongres blev han uden at være til stede valgt ind i partiets centralkomiteé. Deltog aktivt i revolutionen 1905-1907. Efter februarrevolutionen 1917 var han leder af forsyningsafdelingen under Moskva-sovjetten, og efter oktoberrevolutionen ledede han opbygningen af Moskvas energiforsyning. I 1920 fik han af Lenin overdraget hvervet at lede kommissionsarbejdet med udarbejdelsen af elektrificeringsplanen Goelro. 1921-1930 var han leder af statsplankomiteen (Gosplan) og medvirkede i udarbejdelsen af Sovjetunionens første femårsplan. – S. 87, 117, 155, 168, 199, 205-207.

*Krupskaja, N. K.* (pseudonym: Sablina) (1869-1939). Professionel revolutionær. Gift med Lenin. Hun begyndte sin revolutionære virksomhed i 1890 i marxistiske studenterkredse i Peterborg. Var i 1895 med til at oprette Kampforbundet Til Arbejderklassens Befrielse I Petersborg. Arresteredes i 1896 og forvist først til Sjusjenskoje i Sibirien og senere til Ufa. Emigrerede i 1901 og virkede som sekretær for Iskra. Deltog med rådgivende stemme i RSDAP's 2. kongres. Efter kongressen var hun sekretær for de bolsjevikiske blade Vperjod og Proletarij. Hun deltog i den internationale kvindekongference i Bern 1915. I 1917 vendte hun sammen med Lenin tilbage til Rusland og tog aktiv del i forberedelserne til oktoberrevolutionen. Fra 1921 ledede hun det politiske oplysningsarbejde og var fra 1929 vicefolkekommissær for oplysnings- og uddannelsesvæsenet. – S. 82, 210.

*Lange* – se Stopani, A. M.

*Lengnik, F. V.* (pseudonymer: Vasiljev, Kol.) (1873-1936). Professionel revolutionær, bolsjevik. Under forvisning til Østsibirien var han medunderskriver på den af Lenin affattede Russiske Socialdemokraters Protest Mod Økonomisternes Credo (august-september 1899). Deltog efter at være vendt tilbage fra forvisningen i forberedelserne til RSDAP's 2. kongres. Her valgtes han uden at være til stede til centralkomiteen og partirådet. Efter oktoberrevolutionen aktiv i administrativt arbejde og planlægning. – S. 87, 155, 199, 205.

*Lenin* (virkelige navn Uljanov), *Vladimir Iljitj* (1870-1924), se Lenin-biografi, Forlaget Tiden. – S. 7, 8, 46, 48, 61, 64, 68, 70-74, 80, 100, 129, 137, 149, 156, 158, 169, 195-197, 210.

*Lenskij* – se Vilenskij, L. S.

*Levin, J. J.* (pseudonymer: Jegorov, Iisus Sladtjajsij, Jurjev) (1873-?). Socialdemokrat, efter RSDAP's 2. kongres mensjevik. Efter arrestation i september 1903 trådte han ud af politisk virksomhed. – S. 22-27, 29, 30, 32-34, 36-42, 44, 55, 56, 59, 77, 89, 92-94, 97, 98, 103, 104, 123, 124, 130, 136, 140, 144, 153, 173, 188, 204, 206-209, 211.

*Levina, J. S.* (pseudonymer: Anna Ivanovna, Ivanov) (1874-1905). Socialdemokrat. Sluttede sig efter RSDA P's 2. kongres til mensjevikkerne, men trådte snart efter ud af politisk virksomhed. – S. 37.

*Liber, M. I.* (pseudonymer: Goldman, M. I., Lipov) (1880-1937). En af Bund's ledere. I spidsen for Bund-delegationen til RSDAP's 2. kongres, hvor han indtog et standpunkt yderst til højre, mod Iskra. Blev mensjevik efter kongressen. I 1912 var han aktivt med i den trotskistiske august-blok. Som medlem af Petrograd-sovjettens eksekutivkomité efter februarrevolutionen 1917 stillede han sig på et kontrarevolutionært, mensjevikisk standpunkt. Han stillede sig fjendtligt til oktoberrevolutionen og var aktiv modstander af sovjetstyret. Senere gik han ud af politisk virksomhed og arbejdede i den økonomiske administration. – S. 35-38, 41, 43, 44, 55, 56, 69, 71, 74, 75, 88, 95-97, 103, 119, 124, 136, 137, 161, 174.

*Liebknecht, Wilhelm* (1826-1900) – tysk socialdemokrat, deltog i revolutionen 1848-49, emigrerede, lærte i London Marx og Engels at kende, aktiv forkæmper for I. Internationale, fra 1875 medlem af det tyske socialdemokratis hovedbestyrelse, redaktør af centralorganet Vorwärts og fra 1874 medlem af den tyske rigsdag. – S. 85, 86, 122.

*Ljadov* (virkelige navn Mandelstam), *M. N.* (1872-1947). Professionel revolutionær, bolsjevik. Tilhørte Iskras flertal på RSDAP's 2. kongres. Efter februarrevolutionen 1917 indtog han som medlem af Baku-sovjettens præsidium mensjevikiske standpunkter. Blev i 1920 genoptaget i RKP (b). Blev i 1923 rektor ved det kommunistiske Sverdlov-universitet. – S. 29, 125, 204, 206, 207, 211.

*Lokerman, A. S.* (pseudonymer: Basilenkov, Tsarjov) (1880-1937). Socialdemokrat, mensjevik efter RSDAP's 2. kongres. Kæmpede aktivt mod sovjetstyret efter oktoberrevolutionen. – S. 37, 77, 88, 111.

*Lvov* – se Mosjinskij, I. N.

*Makadsjub, M. S.* (pseudonymer: Anton, Panin, Praktik) (1876-?). Socialdemokrat, mensjevik. Tilhørte Iskra-mindretallet på RSDAP's 2. kongres. Trådte ud af politisk virksomhed efter oktoberrevolutionen. – S. 88, 89, 92.

*Makhlin, L. D.* (pseudonym: Orlov) (1880-1925). Med i den socialdemokratiske bevægelse fra 1900. Sluttede sig i udlandet til Iskra og virkede fra 1902 i Rusland. Tilhørte på RSDAP's 2. kongres Iskra-flertallet, men gik efter kongressen over til mensjevikkerne. Emigrerede efter revolutionen 1905-1907. Vendte hjem i 1919 og blev optaget i RKP (b) i 1920. – S. 29, 30, 113, 126.

*Makhnovets, L. P.* (pseudonym: Bruker) (1877-?). Deltager i den socialdemokratiske bevægelse fra slutningen af 90'erne, hvor hun repræsenterede økonomismen. Optrådte imod Iskra på RSDAP's 2. kongres. Gik efter 1905 ud af politisk virksomhed. – S. 18, 19, 21, 23, 31, 68, 70, 71, 76, 77, 102, 123, 124, 134, 137, 140, 153, 164, 197, 206.

*Makhov* – se Kalafati, D. P.

*Mandelberg, V. J.* (pseudonymer: Bjulov, Posadovskij) (1870-?). Tilhørte Iskra-mindretallet på RSDAP's 2. kongres og blev mensjevik efter kongressen. – S. 32, 33, 37, 64, 109-111, 115, 173.

*Martov, L.* (virkelige navn J. O. Tsederbaum) (1873-1923) – socialdemokrat, mensjevik. Deltog i den socialdemokratiske bevægelse siden begyndelsen af 1890'erne. Var i 1895 med til at oprette Kampforbundet Til Arbejderklassens Befrielse og blev i den forbindelse arresteret 1896 og forvist for 3 år til Turukhansk. I 1900 deltog Martov i forberedelsen af bladet Iskra og blev en af dets redaktører. På RSDAP's 2. kongres 1903 stod han som mindretallets leder og var siden mensjevik. Under den første verdenskrig indtog han en centristisk position og deltog i internationalisternes konferencer i Zimmerwald og Kienthal. Efter februarrevolutionen 1917 ledede han en gruppe internationalistiske mensjevikker. Efter oktoberrevolutionen i skarp modsætning til sovjetstyret, emigrant i Berlin fra 1920. – S. 7, 12, 18-20, 23, 25-28, 31-35, 37, 40, 41, 43-50, 54-58, 60, 63, 64, 66-84, 86, 87, 89-104, 108, 112, 114-120, 122-125, 128, 129, 136-146, 148-155, 158-165, 168-170, 175, 176, 182, 186, 188, 193-196, 199, 201, 202, 204-207, 209-211.

*Martynov, A.* (virkelige navn Piker, A. S.) (1865-1935) – I begyndelsen af 1880'erne narodovolets, i 1886 arresteret og forvist til Sibirien, hvor han blev socialdemokrat. Emigrerede 1900, medredaktør af økonomisternes blad Rabotjeje Delo, polemiserede mod det leninske Iskra. På RSDAP's 2. kongres 1903 sluttede han sig til mensjevikkerne. Under den første verdenskrig indtog han en centristisk position, efter februarrevolutionen 1917 blev han internationalistisk mensjevik, i 1918-20 arbejdede han som lærer i Ukraine. I 1923 blev han medlem af Ruslands Kommunistiske Parti (bolsjevikkerne), arbejdede i Marx-Engels Institut og redigerede tidsskriftet Kommunistisk Internationale. – S. 18, 19, 21, 23-25, 31, 37, 38, 40, 41, 43, 44, 64, 68, 70, 102, 104, 105, 109, 124, 125, 129, 134, 136, 137, 140-144, 164, 173, 176, 192.

*Marx, Karl Heinrich* (1818-1883) – skaber af den videnskabelige kommunisme, medstifter af I. Internationale. Se Lenins artikel om Karl Marx i denne udgaves bd. 1. – S. 41, 122.

*Medem, V. D.* (virkelige navn: Grinberg, V. D., pseudonym: Goldblat) (1879-1923). En af lederne i Bund. Deltog i den socialdemokratiske bevægelse fra 1899. Efter i 1901 at være flygtet fra fem års forvisning til Sibirien repræsenterede han Bunds udenlandske komité på RSDAP's 2. kongres. Her optrådte han imod Iskra. Blev senere mensjevik. Efter oktoberrevolutionen stod han i spidsen for Bund-organisationen i Polen. Emigrerede i 1921 til USA, hvor han i artikler i den højresocialistiske presse hetzede mod Sovjetrusland. – S. 32, 33, 55, 88, 124, 173, 174.

*Medvedev* – se Nikolajev, L. V.

*Mehring, Franz* (1846-1919) – fremtrædende skikkelse i den tyske arbejderbevægelse, en af lederne af det tyske socialdemokratis venstrefløj, historiker, skribent og litteraturforsker. Han gjorde et stort arbejde med udgivelsen af Marx', Engels' og Lassalles efterladte skrifter. Mehring forfægtede konsekvent internationalismen og hilste oktoberrevolutionen. Fra 1916 var han en af lederne af det revolutionære Spartakus-forbund, og han spillede en fremtrædende rolle i grundlæggelsen af Tysklands kommunistiske parti.

– S. 122.

*Millerand, Alexandre Etienne* (1859-1943) – fransk politiker, i 1880'erne radikal, i 1890'erne socialist. I 1899 indtrådte han i den borgerlige regering Waldeck-Rousseau, sammen med general Gallifet, som var ansvarlig for blodbadet på Paris' kommunarder. Efter eksklusion af partiet i 1904 dannede han sammen med andre fhv. socialister (Briand, Viviani) partiet »uafhængige socialister«. Indtog flere gange ministerposter. Medorganisator af intervention mod Sovjetrusland. 1920-24 fransk præsident. – S. 192.

*Misjenu, G. M.* (pseudonym: Muravjov) (død 1906). Socialdemokrat. Delegeret på RSDAP's 2. kongres, hvor han tilhørte Iskra-flertallet. Efter kongressen bolsjevik. – S. 29, 97, 98, 109, 110, 113, 115.

*Mosjinskij, I. N.* (pseudonymer: Levitskij, Lvov) (1875-1954). Socialdemokrat, mensjevik. Virkede i Ukraine, Polen og Litauen. Var med til oprettelse af en illegal minearbejderfagforening, som han repræsenterede på RSDAP's 2. kongres. Efter kongressen gik han til mensjevikkerne. Efter oktoberrevolutionen 1917 forlod han politisk virksomhed. – S. 36, 37.

*Muravjov* – se Misjenev, G. M.

*Mysjkin, I. N.* (1848-1885)-narodnik, profession topograf. Oprettede i Moskva et legalt trykkeri, hvor han trykte illegale skrifter. I 1875 gjorde han et mislykket forsøg på at befri N. G. Tjernysjevskij, blev arresteret og dømt til 10 års strafarbejde i Sibirien. For en revolutionær mindetale over en kammerat fik han her yderligere 15 års strafarbejde. Han flygtede, men blev atter arresteret. I 1885 blev han skudt i fængslet for fornærmelser af en fængselsbetjent. – S. 64.

*Nadesjdin, L.* (virkelige navn Selenskij, J. O.) (1877-1905) – oprindelig narodnik, fra 1898 socialdemokrat, i 1899 arresteret og forvist til Vologodsk guvernementet, i 1900 emigrant i Svejts, hvor han organiserede den »revolutionær-socialistiske gruppe« Svoboda (Frihed) (1901-03). I sine skrifter virkede han for økonomisternes synspunkter og for terror som effektivt middel til at »vække masserne«. Efter RSDAP's 2. kongres 1903 var han medarbejder ved mensjevikiske publikationer. – S. 62, 94.

*Nietzsche, Friedrich* (1844-1900). Tysk filosof, som repræsenterede irrationalisme og voluntarisme i tidens filosofiske retninger. Begrebet »overmenneske« stammer fra hans af en vis menneskeforagt prægede værker, og den holdning hos ham, som fandt udtryk i blandt andet disse værker, blev senere udnyttet af nazisterne. – S. 121, 122.

*Nikitin, I. K.* (pseudonym: Stepanov) (1877-1944). Socialdemokrat, bolsjevik. Metalarbejder af fag. Deltog i marxistisk propaganda og strejker i Kijev. Delegeret til RSDAP's 2. kongres, hvor han tilhørte Iskra-flertallet. Deltog i revolutionen 1905-1907. Gik senere ud af politisk virksomhed. Optaget i RKP (b) 1925. – S. 37.

*Nikolajev, L. V.* (pseudonymer: Medvedev, Mikhail Ivanovitj). Kom midt i

1890'erne ind i socialdemokratiske kredse i Kharkov. Trådte i 1902 i forbindelse med Iskras redaktion. Som delegeret for Kharkov-komiteen på RSDAP's 2. kongres indtog han centrumstandpunkter og sluttede sig efter kongressen til mensjevikkerne. – S. 21, 37, 77.

*Noskov, V. A.* (pseudonymer: Boris, Glebov, Jefimov) (1878-1913). Socialdemokrat. Sluttede sig i anden halvdel af 1890'erne til Kampforbundet i Petersborg. Arresteret i 1899. Organiserede i 1902-1903 forsendelsen af illegal socialdemokratisk litteratur til Rusland. På RSDAP's 2. kongres, hvor han havde rådgivende stemme, tilhørte han Iskra-flertallet. Han var formand for det udvalg, som udarbejdede partilovene, og valgtes til centralkomiteen. Efter kongressen indtog han en forsonlig holdning over for mensjevikkerne. Arresteredes i 1905. Trådte ud af politisk virksomhed i reaktionens år. – S. 29, 83, 87, 93, 94, 117, 143, 144, 147, 155, 205-207.

*Orlov* – se Makhlin, L. D.

*Ortodoks* – se Akselrod, L. I.

*Osipov* – se Semljatjka, R. S. *Panin* – se Makadsjub, M. S.

*Parvus (Helphand, A. L.)* (1869-1924) – russisk-tysk socialdemokrat, omkring århundredskiftet medlem af det tyske socialdemokrati, stod på dets venstre fløj, virkede som redaktør og forfatter af økonomiske skrifter. Efter RSDAP's 2. kongres i 1903 sluttede han sig til mensjevikkerne og flyttede til Rusland, hvor han opholdt sig under den første revolution. Parvus var ophavsmand til teorien om den »permanente revolution«, som Trotskij overtog. Emigrerede til Tyrkiet og Vesteuropa, blev forretningsmand og storspekulant, agent for Tyskland under den første verdenskrig. – S. 163.

*Pavlovitj* – se Krasikov, P. A.

*Plekhanov, G. V.* (pseudonym: Valentinov) (1856-1918) – materialistisk filosof, propagandist for marxismen i Rusland. I 1875 kom han i forbindelse med narodnikkerne og sluttede sig til den revolutionære kamp. For at undgå tsarregimets forfølgelser flygtede han til udlandet, hvor han udviklede sig til marxist. I 1883 oprettede han den første russiske marxistiske organisation: Arbejdets Befrielse. I 1900 indtrådte han i avisen Iskras og tidsskriftet Sarjas redaktioner. Efter det russiske socialdemokratis 2. kongres hældede han mod opportunisten og knyttede sig til mensjevikkerne. Under den første russiske revolution i 1905 indtog han i afgørende spørgsmål et mensjevikisk standpunkt, men ikke desto mindre vendte han sig i tiden derefter mod de forsøg på revision af marxismen, som hovedsagelig blev gjort af mensjevikkerne. Under 1. verdenskrig indtog han et social-chauvinistisk standpunkt. Efter februarrevolutionen ledede han det yderste højre blandt de mensjevikiske forsvarstilhængere. Han tog afstand fra bolsjevismen og den socialistiske revolution, da han ikke regnede med, at Rusland var modent til socialismen; men han bekæmpede ikke det sovjetiske styre. – S. 7, 19, 20, 23, 24, 31-33, 40, 43, 46, 58-60, 68, 76, 84-86, 105, 112, 114, 115, 126, 128-130, 141, 143-145, 147, 148, 150, 152-170, 173, 174, 176, 195-197, 199, 210.

*Popov* – se Rosanov, V. N.

*Portnoj, K.* (pseudonym: Abramson) (1872-1941). En af lederne i Bund (se note 7). Deltog i den socialdemokratiske bevægelse fra midt i 1890'erne. Arresteret i 1896 og forvist. Ledede i 1900 Bund-organisationen i Warszawa. Repræsenterede Bund's centralkomité på RSDAP's 2. kongres. Iskra-modstander. Var i de følgende år og frem til 1939 formand for Bund i Polen. I 1939 emigrerede han til USA og trak sig tilbage fra politisk virksomhed. – S. 24, 88.

*Posadovskij* – se Mandelberg, V. J.

*Potresov, A. N.* (pseudonym: Starover) (1869-1934) – mensjevnik. Sluttede sig i 1890'erne til marxismen, deltog i Kampforbundet Til Arbejderklassens Befrielse i Petersborg, arresteredes og forvistes til Vjatka guvernementet. Emigrerede i 1900, medarbejder ved Iskra og Sarja. På RSDAP's 2. kongres 1903 deltog han på mindretallets side. Senere medarbejder ved mensjevnikiske blade. Under den første verdenskrig krigstilhænger. Efter oktoberrevolutionen i emigration, medarbejder ved Kerenskij's ugeblad Dni, angreb Sovjetrusland. – S. 43, 82, 83, 89, 91, 113, 115, 126-128, 130, 140, 146, 148, 149, 164, 204, 206, 210.

*Praktik* – se Makadsjub, M. S.

*Rjasanov* (virkelige navn Goldendakh) *D.B.* (1870-1938). Deltog i den socialdemokratiske bevægelse fra 1890'erne, og rejste i 1900 til udlandet. Han var med til at stifte gruppen Borba, som gik imod det af Iskra udarbejdede parti-program og Lenins organisationsprincipper. RSDAP's 2. kongres erklærede sig imod Borba-gruppens deltagelse i kongressen og forkastede et forslag om at indbyde Rjasanov til kongressen som repræsentant for gruppen. Under verdenskrigen var han centrist og virkede som medarbejder ved de mensjevnikisk-trotskyistiske blade Golos og Nasje Slovo. På RSDAP (b)'s 6. kongres (1917) blev han optaget i partiet. Efter oktoberrevolutionen arbejdede han i fagbevægelsen. Han medvirkede i oprettelsen af Marx-Engels Institutet og var direktør for det indtil 1931. I begyndelsen af 1918 trådte han midlertidigt ud af partiet på grund af uenighed i spørgsmålet om Brest-freden. Under fagforeningsdiskussionen i 1920-1921 tog han partifjendtlige standpunkter og blev fjernet fra arbejdet i fagforeningerne. I februar 1931 blev han ekskluderet af VKP (b) for medvirken til mensjevnikernes kontrarevolutionære virksomhed. – S. 24, 25, 115, 164.

*Rosanov, V. N.* (pseudonymer: Martyn, Popov) (1876-1939). Socialdemokrat, mensjevnik. Arbejdede i årene 1901-1903 i Sydrusland. Var delegeret for gruppen Jusjnyj Rabotjij på RSDAP's 2. kongres. Her indtog han centrumstandpunkter, og efter kongressen blev han aktiv mensjevnik. Efter februarrevolutionen 1917 var han medlem af den mensjevnikiske fraktion i Petrograd-sovjetten. Han forholdt sig fjendtligt over for oktoberrevolutionen og tog aktiv del i en række kontrarevolutionære organisationers virksomhed. Dømt under processen mod det taktiske centrum. Efter amnesti trak han sig ud af politisk virksomhed og arbejdede i sundhedsvæsenet. – S. 24, 26, 30, 34, 37, 45, 48, 55, 56, 64, 69, 70, 83, 87, 90-94, 109, 113, 117, 125, 141,

143, 144, 154, 155, 197, 204-208.

*Rosenow, Emil* (1871-1904). Tysk journalist, socialdemokrat. Var medarbejder ved en række socialdemokratiske blade i Tyskland. I 1898-1903 var han medlem af den tyske rigsdag. – S. 187.

*Rusov* – se Knunjants, B. M.

*Sablina* – se Krupskaja, N. K. *Sasulitj, Vera* (1849-1919) – russisk narodnik, senere socialdemokrat, efter RSDAP's 2. kongres 1903 mensjevnik. Under verdenskrigen socialchauvinist. – S. 89, 112, 148, 149, 191, 210.

*Sborovskij, M. S.* (pseudonymer: Konstantinov, Kostitj) (1879-1935). Socialdemokrat fra 1898, mensjevnik. På RSDAP's 2. kongres tilhørte han Iskramindretallet. Stillede sig fjendtligt til oktoberrevolutionen og emigrerede i 1919 til udlandet, hvor han fortsatte med at arbejde i mensjevnikiske organisationer. – S. 37, 42, 69.

*Semljatjka, R. S.* (pseudonym: Osipov) (1876-1947). Professionel revolutionær og en fremtrædende skikkelse i det kommunistiske parti og sovjetstaten. Efter RSDAP's 2. kongres medlem af centralkomiteen som repræsentant for bolsjevikerne. Under oktoberrevolutionen 1917 leder af kampen i et af Moskvas arbejderkvarterer. – S. 126, 206.

*Sjeljabov, A. I.* (1850-1881) – russisk revolutionær, organisator og leder af partiet Narodnaja Volja. Han tog initiativet til et arbejderblad og var medforfatter til et arbejderprogram. Han stod den videnskabelige socialisme fjernt og tillagde individuel terror afgørende betydning. Han henrettedes april 1881 for attentat mod tsaren. – S. 64.

*Sjordanija, N. N.* (pseudonym: Kostrov) (1870-1953). Socialdemokrat, mensjevnik. Tilhørte den første marxistiske gruppe i Grusien. På RSDAP's 2. kongres nærmede han sig Iskra-mindretallet. Efter kongressen blev han leder af mensjevikerne i Kaukasus. Valgtes i 1906 til den første statsduma. Var i 1914 medarbejder ved Trotskij's tidsskrift Borba. Efter februarrevolutionen 1917 blev han formand for arbejdersovjetten i Tiflis, og i 1918-1921 stod han i spidsen for den kontrarevolutionære mensjevnikiske regering i Grusien. Tilhørte efter 1921 den hvide emigration. – S. 42, 129, 130.

*Sjotman, A. V.* (pseudonym: Gorskij) (1880-1939). Professionel revolutionær, bolsjevnik, metalarbejder af fag. Begyndte sin revolutionære virksomhed i 1899 i Kampforbundet i Petersborg. Delegeret for Petersborg-komiteen på RSDAP's 2. kongres, hvor han tilhørte Iskra-flertallet. Under revolutionen 1905-1907 aktiv i Petersborg og Odessa. I juni 1917 medlem af partiets Petrograd-komité. Tog aktiv del i oktoberrevolutionen og var siden beskæftiget ved højt ansvarligt arbejde i stats- og partiapparatet. – S. 37.

*Sorokin* – se Bauman, N. E.

*Starover* – se Potresov, A. N.



*Stein* – se Aleksandrova, J. M.

*Stepanov* – se Nikitin, I. K.

*Stepanov, S. I.* (pseudonym Braun) (1876-1935). Professionel revolutionær, bolsjevik. Delegeret på RSDAP's 2. kongres, hvor han tilhørte Iskra-flertallet. Efter oktoberrevolutionen fabriksdirektør i Tula og senere placeret i ansvarlige partifunktioner. – S. 126.

*Stopani, A. M.* (pseudonym: Lange) (1871-1932). Professionel revolutionær, bolsjevik. På RSDAP's 2. kongres tilhørte han Iskra-flertallet. Efter i 1904 at være rejst til Baku var han med til at oprette den bolsjevikiske komité dér. Efter oktoberrevolutionen beklædte han forskellige ansvarsfulde poster i partiet og sovjetadministrationen. – S. 23, 29, 42, 110.

*Strakhov* – se Takhtarev, K. M. *Struve, P.B.* (1870-1944) – borgerlig økonom og publicist, en af »kadetterne«s, dvs. det liberalt-monarkistiske partis ledere. I 90'erne var han en af de mest fremtrædende repræsentanter for den »legale marxisme«, der ville »øve kritik« mod og »supplere« Marx' økonomiske og filosofiske teorier for at tillempe marxismen til bourgeoisiets interesser. – S. 129, 130, 167.

*Takhtarev, K. M.* (pseudonymer: Strakhov, Tar) (1871-1925). Deltog i den socialdemokratiske bevægelse fra 1893 og gik ind i Kampforbundet i Petersborg. Arresteret i 1896 og emigrerede i 1897. Efter spaltningen af partiet sympatiserede han med mensjevikkerne og trak sig snart ud af politisk virksomhed. – S. 73.

*Topuridse, D.A.* (pseudonym: Karskij) (1871-1942). Grusinsk socialdemokrat, mensjevik. På RSDAP's 2. kongres, hvor han var Tiflis-komiteens delegerede, tilhørte han Iskra-flertallet, men sluttede sig efter kongressen til mensjevikkerne. I tiden under mensjevikernes herredømme i Grusien i årene 1918-1921 ledede han finansvæsenet dér. Efter sovjetstyrets oprettelse i Grusien beskæftigedes han i finanskommissariatet. – S. 42, 77, 104.

*Travinskij* – se Krsjisanovskij, G. M.

*Trepov, D. F.* (1855-1906) – I årene 1896-1905 politichef i Moskva. Lenin karakteriserede ham som »en af tsarismens mest forhadte tjenere i hele Rusland, berygtet i Moskva for sin brutalitet, sin grovhed og sin medvirken i Subatovs forsøg på at demoralisere arbejderne«. (Subatov var en oberst i gendarmeriet, som stod bag organiseringen af den såkaldte »politi-socialisme). Fra 11. januar 1905 fungerede Trepov som generalguvernør i Petersborg. Senere blev han medlem af kollegiet i indenrigsministeriet. Det var Trepov, der udstedte den berygtede befaling i oktober 1905: »Skyd ikke med løse patroner, spar ikke på ammunitionen«. Han stod tillige bag De Sorte Hundreders pogromer. – S. 210.

*Trotsky* (virkelige navn Bronstein), *L. D.* (1879-1940) – medarbejder ved Lenins Iskra, på RSDAP's 2. kongres 1903 på mindretallets side, efter kongressen i strid med bolsjevikkerne. I reaktionsårene efter 1907 likvidator, i 1912

organisator af Augustblokken, en samling af socialdemokratiske grupper, der var modstandere af bolsjevikkerne. Blokken faldt fra hinanden i løbet af halvandet år. Under den første verdenskrig stod han på en centristisk position, men efter februarrevolutionen blev han medlem af gruppen »mensjrajontsy« og gik sammen med denne gruppe ind i bolsjevikernes parti. Efter oktoberrevolutionen udenrigsminister, krigsminister og formand for republikkens krigsråd, medlem af partiets politbureau (politiske udvalg). I 1918 forhandlede han Brest-freden, i 1920-21 ledede han oppositionen under fagforeningsdiskussionen. Efter 1923 kom han i mere og mere åben strid med flertallet i partiledelsen. I 1927 blev Trotskij ekskluderet af partiet og i 1929 udvist af Sovjetunionen. I emigration stod han bag stiftelsen af den trotskistiske IV. Internationale. Dræbt 1940 ved attentat i Mexico. – S. 20, 23, 42, 43, 56, 74, 83, 85, 95, 104, 105, 109, 111, 117, 138, 141, 147, 148, 154, 155, 199, 204-207.

*Tsarjov* – se Lokerman, A. S.

*Tsejtlin, L. S.* (pseudonymer: Belov, Vejsman) (1877-?). Delegeret for Moskva-komiteen på RSDAP's 2. kongres, hvor han indtog centrumstandpunkter. Efter kongressen sluttede han sig til mensjevikkerne. Trådte i 1907 ud af aktivt politisk arbejde. – S. 37, 207, 208, 211.

*Uljanov, D. I.* (pseudonym: Hertz) (1874-1943). Professionel revolutionær, bolsjevik, læge af uddannelse. Lenins yngre broder. Begyndte sin revolutionære virksomhed i marxistiske studenterkredse i Moskva 1894. Arresteret i 1897. Trådte 1900 ind i Iskra-organisationen. På RSDAP's 2. kongres tilhørte han Iskra-flertallet. Efter oktoberrevolutionen beskæftiget på vigtige poster i det sovjetiske sundhedsvæsen. – S. 88, 89.

*Uljanou, V. I.* – se Lenin, V. I.

*Vasiljev* – se Lengnik, F. V.

*Vilenskij, L. S.* (pseudonymer: Lenskij, Leonov) (1880-1950). Trådte i 1899 ind i RSDAP i Kijev. På partiets 2. kongres tilhørte han Iskra-flertallet og efter kongressen blev han bolsjevik. I 1905 gik han over til de andre anarkistiske kommunisters gruppe. Efter oktoberrevolutionen deltog han i organiseringen af sovjetstyret i Odessa. Senere blev han direktør for Statsindustribanken i Moskva og virkede i en periode i Statsplankomiteen (Gosplan). – S. 37, 77, 210.

*Vollmar, Georg Heinrich* (1850-1922). Journalist, tysk socialdemokrat, fremtrædende medlem af partiets opportunistiske fløj. I flere perioder medlem af den tyske rigsdag. Sammen med Bernstein talsmand for reformismen og revisionismen. – S. 85, 86, 144, 193.

*Y* – se Galperin, L. J.

*Zetkin, Clara* (1857-1933). Fremtrædende deltager i den tyske og internationale arbejderbevægelse. Fra 1919 medlem af Tysklands kommunistiske parti. – S. 86.